ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ 2014-2020

Νοέμβριος 2017

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 5

1 ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΘΥΓΡΑΜΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ, ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ, ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ 6

1.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 6

1.1.1 Μακροοικονομικό Περιβάλλον 6

1.1.2 Ανισότητες σε σχέση με τις προτεραιότητες της Στρατηγικής '*ΕΥΡΩΠΗ 2020*' .8

1.1.3 Μνημόνιο Συναντίληψης για τη Δεσμευτική Ειδική Οικονομική Πολιτική 9

1.1.4 Προσδιορισμός Κύριων Ανισοτήτων/ Αναπτυξιακών Αναγκών και Προοπτικών Ανάπτυξης 10

1.1.5 Συμπεράσματα της Ανάλυσης των ΑναπτυξιακώνΑναγκών και Προοπτικών Ανάπτυξης 52

1.1.6 Προτεραιότητες Χρηματοδότησης..... 55

1.2 ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ..... 63

1.2.1 Αξιολόγηση της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης και των προσδιορισθεισών αναγκών 64

1.2.2 Αξιολόγηση της συνέπειας της στρατηγικής (Εσωτερική Συνάφεια) 67

1.2.3 Εξέταση της συνεκτικότητας της στρατηγικής με τους στόχους του ΕΜΠ και τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» 70

1.2.4 Αξιολόγηση των Αναμενόμενων Αποτελεσμάτων 71

1.2.5 Αξιολόγηση των μέτρων προώθησης των οριζόντιων αρχών και της χωρικής ανάπτυξης 78

1.2.6 Αξιολόγηση των ρυθμίσεων για την αποτελεσματική υλοποίηση (εκ των προτέρων αιρεσιμότητες, πλαίσιο επίδοσης, συντονισμός των Ταμείων και εργαλείων της Ε.Ε.)79

1.2.7 Λοιπές Συστάσεις του Συμβούλου Αξιολόγησης 80

1.3 ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙΚΑΙ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑ ΤΑΜΕΙΟ..... 84

1.4 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΑΝΑ ΤΑΜΕΙΟ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΣΤΟΧΟ 114

1.4.1 Ενδεικτική Κατανομή της Συνδρομής της Ένωσης ανά Θεματικό Στόχο 114

1.4.2 Συνολικό Ενδεικτικό Ποσό που Προβλέπεται για τους Στόχους της Κλιματικής Αλλαγής 116

1.5 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΧΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 117

1.5.1 Εταιρική Σχέση 117

1.5.2 Διασφάλιση των Αρχών της Ισότητας Μεταξύ Ανδρών και Γυναικών, της Μη Διάκρισης και της Προσβασιμότητας 120

1.5.3 Αειφόρος Ανάπτυξη 123

1.5.4 ΣτόχοιΟριζόντιων Πολιτικών 128

1.6 ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ 129

1.7 ΑίτημαγιαΜεταφοράΤεχνικής ΒοήθειαςστηνΕυρωπαϊκήΕπιτροπή 130

1.8 Κατανομήτου Αποθεματικού Επίδοσης ανά Ταμείο 130

2 ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ 131

2.1 ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ, ΑΛΛΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΤΕΠ131

2.1.1 Συμπληρωματικότητα των Ταμείων σε Θεματικές Ενότητες 132

2.1.2 Ρυθμίσεις και δομές για Διασφάλιση της Συμπληρωματικότητας των Ταμείων134

2.1.3 Μηχανισμοί Συντονισμού σε Εθνικό επίπεδο μεταξύ των αρμόδιων φορέων για την εφαρμογή των Προγραμμάτων του στόχου «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και των φορέων αρμόδιων για προγράμματα του στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία» 134

2.1.4 Ρυθμίσεις για διασφάλιση του συντονισμού μεταξύ των Ταμείων και άλλων κοινοτικών (π.χ. HORIZON 2020, ERASMUS+, LeonardoDaVinci κλπ) και εθνικών χρηματοδοτικών μέσων (π.χ.Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας κλπ) 135

2.2 ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ 137

2.3 ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΩΝ 138

2.4 ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΔΟΣΗΣ 140

2.5 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΠΟΥ ΕΜΠΛΕΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ 144

2.6 ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ 153

3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ Η ΟΠΟΙΑ ΘΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΕΙ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ (Άρθρο 14(2)(Α) του ΚΚΔ) 159

3.1 ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΜΙΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΔΑΦΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (Άρθρο 14 (2) (i) CPR) 159

3.1.1 Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων(CLLD) 162

3.1.2 Ολοκληρωμένη Εδαφική Επένδυση (ITI) 167

3.1.3 Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη 167

3.1.4 Τομείς Προτεραιότητας στο πλαίσιο των Προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ) 170

3.1.5 Περιοχές που πλήττονται από τη Φτώχεια, ή/και που κατοικούνται από ευπαθείς / ευάλωτες κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού 173

3.1.6 Δημογραφικές Προκλήσεις και Ειδικές Ανάγκες περιοχών που αντιμετωπίζουν σοβαρά ή μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα 173

4 ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ 174

4.1 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ 174

4.1.1 Αξιολόγηση του Υφιστάμενου Συστήματος Ηλεκτρονικής Ανταλλαγής Δεδομένων 174

4.1.2 Σύνοψη προγραμματιζόμενων ενεργειών για την ηλεκτρονική ανταλλαγή του συνόλου της πληροφορίας μεταξύ των Δικαιούχων και των Αρχών που είναι αρμόδιες για τη Διαχείριση και Έλεγχο των Προγραμμάτων 177

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ 180

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η *Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης* (*ΣΕΣ*) για την περίοδο 2014-2020 αποτελεί το στρατηγικό έγγραφο προγραμματισμού της αξιοποίησης των πόρων που θα παραχωρηθούν στην Κύπρο από τα *Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία* (*ΕΔΕΤ*) την περίοδο 2014-2020. Η Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης στοχεύει στη διασφάλιση της συνέργειας και του συντονισμού μεταξύ των Ταμείων της Πολιτικής Συνοχής (Διαρθρωτικά Ταμεία και Ταμείο Συνοχής), της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, ΕΓΤΑΑ) και της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, ΕΤΘΑ), ούτως ώστε να επιτυγχάνονται ουσιαστικά αποτελέσματα, που θα συμβάλουν στην επίτευξη των Στόχων της Στρατηγικής της Ένωσης «Ευρώπη 2020» και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Η Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης, καταρτίστηκε σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 14 του Κανονισμού Γενικών Διατάξεων και με βάση το σχετικό ''πρότυπο'' (template) που εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ειδικότερα περιλαμβάνει εν συντομία τα ακόλουθα:

(α) Ανάλυση των αναγκών και προοπτικών ανάπτυξης και Χρηματοδοτικές Προτεραιότητες.

(β) Θεματική επικέντρωση και ευθυγράμμιση με τη Στρατηγική «*Ευρώπη 2020»*.

(γ) Ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη στήριξη της εδαφικής ανάπτυξης.

(δ) Ολοκληρωμένη προσέγγιση για αντιμετώπιση των γεωγραφικών περιοχών που αντιμετωπίζουν ειδικά δημογραφικά προβλήματα.

(ε) Πλαίσιο και διευθετήσεις για την αποτελεσματική υλοποίηση της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης.

Η Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης, όπως και τα υπόλοιπα προγραμματικά έγγραφα που ετοιμάστηκαν για την αξιοποίηση των πόρων των *Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων*, καταρτίστηκαν με βάση τις αρχές της *εταιρικότητας* και *πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.* Οι σχετικές διαδικασίες αναλύονται στο κεφάλαιο 1.5.1.

ΜΕΡΟΣ 1Α

1 ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΘΥΓΡΑΜΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ, ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ, ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ

1.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1.1 Μακροοικονομικό Περιβάλλον

Η διεθνής οικονομική κρίση και ειδικότερα οι δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα επηρέασαν τη μικρή και ανοικτή οικονομία της Κύπρου με αποτέλεσμα την επιδείνωση των μακροοικονομικών επιδόσεων της χώρας κατά τα τελευταία χρόνια, όπως παρουσιάζονται συνοπτικά στον **Πίνακα 1**.

Πίνακας 1: Βασικοί Μακροοικονομικοί Δείκτες

	2009	2010	2011	2012	2013
Ρυθμός Ανάπτυξης ΑΕΠ (%)	-1,9	1,3	0,4	-2,4	-5,4
Ποσοστό Ανεργίας (%)	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9
Πληθωρισμός (%)	0,2	2,6	3,5	3,1	0,4
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ)	-6,1	-5,3	-6,3	-6,4	-5,4
Δημόσιο Χρέος (% του ΑΕΠ)	58,5	61,3	71,5	86,6	111,5
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	-10,7	-9,8	-3,4	-6,8	-1,9

Πηγή: Eurostat Database, Υπουργείο Οικονομικών

Το αντίξοο διεθνές οικονομικό περιβάλλον σε συνδυασμό με τα μακροχρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της κυπριακής οικονομίας, τα οποία ήρθαν στην επιφάνεια ως επακόλουθο της κρίσης, είχαν ως αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση της οικονομικής δραστηριότητας κατά 2,4% το 2012, έναντι οριακής αύξησης κατά 0,4% το 2011. Στην επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών συνέβαλε και το ατύχημα του Ιουλίου 2011 στη ναυτική βάση Ευάγγελος Φλωράκης, που προκάλεσε εκτεταμένες ζημιές στο σταθμό παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας του Βασιλικού, ο οποίος αντιπροσώπευε πέραν του ήμισυ της συνολικής ικανότητας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας του νησιού, αναστέλλοντας τη λειτουργία του για σημαντικό χρονικό διάστημα.

Η επιδείνωση των δημοσιονομικών συνθηκών, η αδυναμία εξασφάλισης χρηματοδότησης από τις διεθνείς αγορές, καθώς και η ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης των κυπριακών τραπεζών, οδήγησαν την Κυπριακή Δημοκρατία στην υποβολή αίτησης τον Ιούνιο του 2012 για στήριξη από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Τον Απρίλιο του 2013 υπογράφηκε *Μνημόνιο Συναντίληψης* μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας και της Κυπριακής Δημοκρατίας για την παροχή οικονομικής βοήθειας προς την Κύπρο.

Οι οικονομικές συνθήκες της χώρας επιδεινώθηκαν περαιτέρω μετά και τις αποφάσεις του Eurogroup του Μαρτίου 2013, για εξυγίανση του τραπεζικού τομέα της Κύπρου και κούρεμα των ανασφάλιστων καταθέσεων στα δύο μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα του τόπου, που οδήγησαν ουσιαστικά στην κατάρρευση του νευραλγικού για τη χώρα χρηματοπιστωτικού τομέα. Η συρρίκνωση του τραπεζικού τομέα, η διαμόρφωση αρνητικού κλίματος εμπιστοσύνης προς την κυπριακή οικονομία και το τραπεζικό της σύστημα, η επιβολή περιορισμών στη διακίνηση κεφαλαίων και η εφαρμογή μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης, οδήγησαν σε περαιτέρω μείωση της οικονομικής δραστηριότητας κατά 5,4% το 2013.

Αναλυτικότερα, από την πλευρά της ζήτησης, οι επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου σημείωσαν σημαντική πτώση κατά 21,6% το 2013 και 18,3% το 2012. Η δημόσια κατανάλωση μειώθηκε κατά 5% το 2013, έναντι μείωσης 3,8% το 2012, ενώ η ιδιωτική κατανάλωση σημείωσε μείωση 5,7% σε συνέχεια μείωσης της τάξης του 2% το 2012, εξέλιξη που οφείλεται στη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών μετά και τα περιοριστικά δημοσιονομικά μέτρα που εφαρμόστηκαν. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, μειώθηκαν κατά 4,2% το 2013 έναντι μικρότερης μείωσης κατά 2,5% το 2012, ενώ οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών κατέγραψαν μείωση της τάξης του 14,1% έναντι μικρότερης μείωσης κατά 5,4% το 2012.

Η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας κατά τα τελευταία χρόνια αντικατοπτρίστηκε και στην αγορά εργασίας, όπου το ποσοστό ανεργίας ανήλθε σε πρωτοφανή για την Κύπρο επίπεδα και κυμάνθηκε στο 15,9% το 2013 έναντι 11,9% το 2012, με ιδιαίτερα σημαντική αύξηση στην ανεργία των νέων (λεπτομερής ανάλυση στο Κεφ. 1.4.2). Οι προβλέψεις για αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης της Κυπριακής οικονομίας για τη διετία 2014-2015, σε συνδυασμό με την αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, με πιθανές αρνητικές επιπτώσεις σε επαγγελματικές υπηρεσίες, η μείωση της εγχώριας ζήτησης και των επενδυτικών δραστηριοτήτων, το πάγωμα των προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και η αναντιστοιχία προσφοράς και ζήτησης δεξιοτήτων, εκτιμάται ότι θα οδηγήσουν σε περαιτέρω αύξηση της ανεργίας τόσο για τους νέους όσο και για τις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες.

Ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, αυξήθηκε οριακά κατά 0,4% το 2013 έναντι αύξησης 3,1% το 2012 αντικατοπτρίζοντας τη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Το δημοσιονομικό έλλειμμα μειώθηκε στο 5,4% του ΑΕΠ το 2013 από 6,4% το 2012 αντικατοπτρίζοντας τα σημαντικά μέτρα εξυγίανσης που έχουν αναληφθεί.

Τα ψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα των τελευταίων ετών και η αύξηση του κόστους δανεισμού για την κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών της Κύπρου συνέβαλαν στη διεύρυνση του δημόσιου χρέους. Συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής της κυβέρνησης στην ανακεφαλαιοποίηση της Λαϊκής Τράπεζας Κύπρου, το δημόσιο χρέος διαμορφώθηκε το 2013 στο 111,5 % του ΑΕΠ από 86,6% του ΑΕΠ το 2012 και αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω τα επόμενα χρόνια. Στην αύξηση αυτή συμβάλλουν το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης, η ανακεφαλαιοποίηση ορισμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ιδίως των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων, και η εκτιμώμενη περαιτέρω συρρίκνωση του ΑΕΠ.

Οι αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης αναμένεται να συνεχίσουν και κατά τη διετία 2014-2015.

1.1.2 Ανισότητες σε σχέση με τις προτεραιότητες της Στρατηγικής *'ΕΥΡΩΠΗ 2020'*

Η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας επηρέασε αρνητικά και την πρόοδο των εθνικών στόχων για τη Στρατηγική Ευρώπη 2020, που τίθενται στο **Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα (ΕΜΠ) της Κύπρου** όπως διαφαίνεται συνοπτικά στον πιο κάτω πίνακα.

Πίνακας 2: **Στόχοι Εθνικού Μεταρρυθμιστικού Προγράμματος**

Στόχος της ΕΕ	Εθνικός Στόχος 2020	Επίτευξη 2013
3% του ΑΕΠ για την Έρευνα και Ανάπτυξη	0,5%	0,47%*[E]
Μείωση κατά 20% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με το 1990	Μείωση κατά 5% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με το 2005 (για τους τομείς εκτός του συστήματος εμπορίας)	+1,5%*
20% κατανάλωση ενέργειας από ΑΠΕ	13%	7,7 %*
Αύξηση κατά 20% στην ενεργειακή απόδοση	Εξοικονόμηση 14,3% στην πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας	12,3 %*
75% του πληθυσμού ηλικία 20-64 να είναι στην απασχόληση	75-77%	67,1%
Ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κάτω του 10%	10%	9,1%
Αύξηση ποσοστού ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την ηλικιακή ομάδα 30-34 ετών στο 40%	46%	47,8%
Μείωση του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού κατά 20 εκ. στην ΕΕ	Μείωση του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού κατά 27.000 άτομα ή μείωση του ποσοστού των ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού από 23,3% το 2008 σε 19,3% μέχρι το 2020	27,1%* (234.000 άτομα)

**Αναφέρεται στο 2012.*

[E]: Εκτίμηση

Ο εθνικός στόχος που αφορά στις δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης (Ε&Α) ως ποσοστό του ΑΕΠ είχε επιτευχθεί το 2010, ενώ απέκλινε ελαφρά το επόμενο έτος (0,49%). Η επιδείνωση των οικονομικών μεγεθών της χώρας περιορίζει στο παρόν στάδιο την άντληση κεφαλαίων, δημόσιων και ιδιωτικών, για δαπάνες Ε&Α (εκτίμηση για 0,47% το 2012). Εκτιμάται δε ότι με τη σταθεροποίηση της κυπριακής οικονομίας και την επιστροφή της σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, σε συνδυασμό με την εφαρμογή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, η επίτευξη του στόχου είναι εφικτή.

Η περαιτέρω εμβάθυνση της οικονομικής κρίσης εκτιμάται ότι θα έχει επίπτωση στην προσπάθεια μείωσης του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, όπου το 2012 το σχετικό ποσοστό στη χώρα διαμορφώνεται σε 27,1% (έναντι 19,3% στόχου για το 2020), και στην αύξηση του πληθυσμού ηλικίας 20-64 που βρίσκονται στην απασχόληση (67,1% το 2013, έναντι στόχου 75%-77%). Αντίθετα, το 2013 σημειώθηκε επίτευξη του εθνικού στόχου όσον αφορά την εγκατάλειψη του σχολείου, όπου το αντίστοιχο ποσοστό μειώθηκε στο 9,1% έναντι 10% τιμής στόχου για το 2020. Μέχρι το 2012 απόκλιση σημειώνεται και στους άλλους δύο στόχους του ΕΜΠ που αφορούν στην αύξηση του ποσοστού κατανάλωσης ενέργειας από ΑΠΕ (7,7% το 2012 έναντι στόχου 13%) και στην εξοικονόμηση στην πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας (12,3% το 2012, έναντι στόχου μείωσης κατά 14,3%).

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης του ΕΜΠ της Κύπρου για το 2012, το Συμβούλιο της ΕΕ προέβη σε μία σειρά ***Ειδικές για τη Χώρα Συστάσεις***, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται συστάσεις δημοσιονομικού χαρακτήρα και συστάσεις για τη λήψη θεσμικών και οργανωτικών μέτρων. Βασικές συστάσεις οι οποίες συνδέονται άμεσα με τον προγραμματισμό των παρεμβάσεων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 αποτελούν:

- Η ανάγκη λήψης μέτρων για τη διαφοροποίηση της διάρθρωσης της οικονομίας, σε συνδυασμό με μέτρα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της, σε διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους και σύμφωνα με τις εθνικές πρακτικές της χώρας.

- Η βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, με σκοπό την ενίσχυση της επαγγελματικής του κινητικότητας προς δραστηριότητες με υψηλό δυναμικό ανάπτυξης και υψηλή προστιθέμενη αξία.

- Η αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων, με έμφαση στην πρακτική άσκηση σε εταιρείες και την προώθηση της αυτοαπασχόλησης, καθώς και η αντιμετώπιση του υψηλού ποσοστού των ηλικιωμένων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια, στο πλαίσιο και της βελτίωσης της επάρκειας και της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος.

- Η λήψη μέτρων πολιτικής για την τόνωση της επιχειρηματικής καινοτομίας.

Η υλοποίηση των πάνω σχετικών Συστάσεων υποστηρίζονται από μία σειρά άλλων μέτρων που προτείνονται από το Συμβούλιο, και ειδικότερα από την ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και τη λήψη μέτρων για να περιοριστεί η έκθεσή τους σε εξωτερικούς κλυδωνισμούς, την εξασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος υγείας και της ισότιμης πρόσβασης του πληθυσμού στην περίθαλψη και την άρση των εμποδίων στις αγορές υπηρεσιών, περιλαμβανομένου του τουρισμού, με την παράλληλη απελευθέρωση των επαγγελματικών υπηρεσιών σε αυτές.

1.1.3 Μνημόνιο Συναντίληψης για τη Δεσμευτική Ειδική Οικονομική Πολιτική

Τον Απρίλιο του 2013 υπογράφηκε ***Μνημόνιο Συναντίληψης*** **για τη δεσμευτική ειδική οικονομική πολιτική** μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας και της Κυπριακής Δημοκρατίας για την παροχή οικονομικής βοήθειας προς την Κύπρο, με στόχο την αντιμετώπιση των βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων οικονομικών, δημοσιονομικών και διαρθρωτικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει. Το Μνημόνιο Συναντίληψης περιλαμβάνει μια σειρά δημοσιονομικών και διαρθρωτικών μέτρων, μέσω των οποίων επιδιώκεται η εξυγίανση και η επαναφορά της εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα, η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών και η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας. Η υπογραφή του Μνημονίου Συναντίληψης συνεπάγεται για τη χώρα ανάληψη σειράς υποχρεώσεων, ορισμένες από τις οποίες έχουν άμεση ή έμμεση συνάφεια με τον προγραμματισμό των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων κατά την περίοδο 2014-2020:

- Διαμόρφωση ολοκληρωμένης στρατηγικής για την αναδιάταξη του ενεργειακού τομέα της χώρας και δημιουργία των θεσμικών και οργανωτικών προϋποθέσεων για την εκμετάλλευση των εγχώριων υπεράκτιων αποθεμάτων φυσικού αερίου.

- Μέτρα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα της Κύπρου και τη βελτίωση της ελκυστικότητάς της ως τουριστικού προορισμού, στα οποία περιλαμβάνεται και η επικαιροποίηση της Εθνικής Στρατηγικής για τον τομέα του Τουρισμού 2011-2015.

- Λήψη μέτρων για την αναδιάρθρωση των δημοσίων υπηρεσιών υγείας με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, την αναδιάρθρωση της οργανωτικής δομής και τη βελτιστοποίηση του κόστους των δημόσιων νοσοκομείων.

- Μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης με τη λήψη μέτρων τα οποία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη λειτουργική αναδιοργάνωση των δημοσίων υπηρεσιών.

- Ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης σε μία σειρά τομείς, όπως η διαχείριση εσόδων και φορολογίας, η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ αρμοδίων υπηρεσιών για την είσπραξη φόρων, η διενέργεια ηλεκτρονικών πληρωμών, η ανταλλαγή πληροφοριών με άλλες χώρες της ΕΕ στο πλαίσιο της διεθνούς φορολογικής συνεργασίας, η οικιστική αγορά και η ρύθμιση της ακίνητης περιουσίας.

- Μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ευημερίας, για αποδοτικότερη χρήση των δημοσίων πόρων και εξορθολογισμό της παροχής δημοσίου βοηθήματος και κινήτρων για απασχόληση, ενισχύοντας την κοινωνική προστασία των ευάλωτων νοικοκυριών.

- Συνολική επαναξιολόγηση των πολιτικών ενεργοποίησης στην αγορά εργασίας, καθώς και της εισοδηματικής στήριξης των ανέργων μετά τη λήξη της παροχής ανεργιακού ή άλλου ασφαλιστικού επιδόματος, σε συνάφεια με τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ευημερίας, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ένα ελάχιστο εισόδημα για όσους αδυνατούν να έχουν ένα βασικό επίπεδο διαβίωσης, ενώ παράλληλα να διασφαλίζονται κίνητρα για εξεύρεση εργασίας.

Στο πλαίσιο της εφαρμογής του Μνημονίου η Κύπρος δρομολογεί ήδη μία σειρά παρεμβάσεων δημοσιονομικού και θεσμικού χαρακτήρα για την εξυγίανση της οικονομίας και τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας της χώρας.

1.1.4 Προσδιορισμός Κύριων Ανισοτήτων/ Αναπτυξιακών Αναγκών και Προοπτικών Ανάπτυξης

Πιο κάτω παρουσιάζεται ο προσδιορισμός των κυριότερων ανισοτήτων /αναπτυξιακών αναγκών και προοπτικών ανάπτυξης κατά θεματική ενότητα, με βάση τον οποίο θα καθοριστούν οι Προτεραιότητες Χρηματοδότησης και η επιλογή των Θεματικών Στόχων για την αξιοποίηση των πόρων από τα ΕΔΕΤ την περίοδο 2014-2020. Ο εν λόγω προσδιορισμός βασίστηκε, μεταξύ άλλων, στην ανάλυση των *Ειδικών για τη Χώρα Συστάσεων* του Συμβουλίου και των ανισοτήτων σε σχέση με τους εθνικούς στόχους της Κύπρου στα πλαίσια της Στρατηγικής *Ευρώπη 2020,* όπως παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 1.1.2. Λήφθηκαν επίσης υπόψη οι σχετικές πρόνοιες του *Μνημονίου Συναντίληψης,* όπως καταγράφονται στο Κεφάλαιο 1.1.3.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ανταγωνιστικότητα της Οικονομίας

Η επαναφορά της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση για την αναπτυξιακή πορεία της χώρας και είναι μία από τις *Ειδικές Συστάσεις* του Συμβουλίου για την Κύπρο στα πλαίσια της αξιολόγησης του *Εθνικού Μεταρρυθμιστικού Προγράμματος* (ΕΜΠ) για το 2012.

Η οικονομική κρίση της τελευταίας τριετίας είχε ως αποτέλεσμα αφενός τη σημαντική επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας στην Κύπρο και αφετέρου σημαντικές μεταβολές στην παραγωγική διάρθρωση της οικονομίας, δεδομένων των ιδιαίτερα σοβαρών επιπτώσεων σε ορισμένους από τους κλάδους που είχαν στηρίξει τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της χώρας κατά τα προηγούμενα έτη. Τα αποτελέσματα της κρίσης, σε συνδυασμό με τα διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας που οδήγησαν διαχρονικά στη μείωση της ανταγωνιστικότητας, αντανακλώνται στην έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ για το 2013-14 (Global Competitiveness Report), σύμφωνα με την οποία η Κύπρος κατατάσσεται στην 58η θέση ανάμεσα σε 148 χώρες, διατηρώντας την ίδια θέση με το προηγούμενο έτος, έναντι της 47ης θέσης ανάμεσα σε 142 χώρες την περίοδο 2011-12 και της 34ης θέσης ανάμεσα σε 133 χώρες το 2009-2010. Σύμφωνα με την ίδια έκθεση, 21 χώρες της ΕΕ κατατάσσονται σε υψηλότερη θέση από την Κύπρο. Η θέση της Κύπρου αναμένεται να επιδεινωθεί ακόμη περισσότερο, ως αποτέλεσμα των τρεχουσών οικονομικών εξελίξεων.

Η αειφόρος ανάπτυξη και η γαλάζια οικονομία αποτελούν επιτακτική ανάγκη σε μια περίοδο που η Κύπρος βρίσκεται σε μια πολύ δύσκολη οικονομικά θέση και αντιμετωπίζει πρωτόγνωρες δημοσιονομικές δυσκολίες. Η ανάπτυξη και προώθηση της γαλάζιας οικονομίας μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη και ορθολογιστική αξιοποίηση των πόρων και δυνατοτήτων του θαλάσσιου περιβάλλοντος με σκοπό, όχι μόνο τη διατήρηση, αλλά και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, καθώς και την προσφορά περαιτέρω ευκαιριών ανάπτυξης σημαντικών δραστηριοτήτων για την οικονομία. Λόγω των περιορισμένων πόρων που θα διατεθούν από τα ΕΔΕΤ, οι επιμέρους τομείς της γαλάζιας οικονομίας που αναμένεται να στηριχθούν είναι ο παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός, οι λιμενικές και άλλες θαλάσσιες υποδομές και η υδατοκαλλιέργεια.

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις(ΜΜΕ) και Παραγωγικό Περιβάλλον

Αναπτυξιακές Ανάγκες /Ανισότητες

Η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης επιδρά πολλαπλασιαστικά στις ήδη υπάρχουσες διαρθρωτικές αδυναμίες του παραγωγικού ιστού της χώρας. Οι ΜΜΕ αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας και τη βασική πηγή θέσεων εργασίας και προστιθέμενης αξίας, αντιπροσωπεύοντας το 99,8% του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων στην Κύπρο, σύμφωνα με το Μητρώο Επιχειρήσεων της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου για το 2011. Η συντριπτική πλειοψηφία των ΜΜΕ, με ποσοστό 93%, εμπίπτει στην κατηγορία των «Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων» (Micro Enterprises) με λιγότερους από 10 απασχολουμένους.

Το μικρό μέγεθος της εγχώριας αγοράς αποτελεί το σημαντικότερο εμπόδιο για την ενίσχυση του ανταγωνιστικού επιπέδου των επιχειρήσεων, σε συνδυασμό με τον προσανατολισμό των παραγωγικών τομέων της οικονομίας σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, και το πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων οδηγεί σε ανεπαρκή σύνδεση της παραγωγικής διαδικασίας με την εφαρμοσμένη έρευνα, την αδυναμία πρόσβασης σε νέες τεχνολογίες και καινοτόμους μεθόδους παραγωγής, ενώ παρατηρείται χαμηλό επίπεδο προσαρμοστικότητας του ανθρώπινου δυναμικού.

Οι ΜΜΕ έχουν υποστεί σοβαρό πλήγμα από την οικονομική κρίση. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι κατά την περίοδο 2008-2013 αυξήθηκε ο αριθμός περιπτώσεων χρεοκοπίας και πτώχευσης, ενώ ο αριθμός νέων επιχειρήσεων που καταχωρήθηκαν στα μητρώα μειώθηκε. Κατά το 2012, 5.941 επιχειρήσεις είχαν καταθέσει αίτημα για διαγραφή τους, ενώ ο αριθμός αυτός αυξήθηκε κατά τη διάρκεια του 2013 σε 10.508. Η πλειοψηφία των υπόλοιπων ΜΜΕ αντιμετωπίζει σοβαρότατα προβλήματα επιβίωσης, ως αποτέλεσμα του περιορισμού της εγχώριας ζήτησης, του υψηλού κόστους παραγωγής, της έλλειψης ρευστότητας και του μειωμένου όγκου κεφαλαίου κίνησης.

Μια από τις κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ είναι η αδυναμία πρόσβασης στη χρηματοδότηση, η οποία οφείλεται σε πολλαπλούς παράγοντες. Η διαδικασία αναδιάρθρωσης και εξυγίανσης του χρηματοπιστωτικού τομέα και η συνεπακόλουθη συρρίκνωσή του, είχε άμεση επίδραση στις δραστηριότητες δανεισμού των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία έθεσαν πιο αυστηρούς όρους χρηματοδότησης, τόσο ως προς το κόστος του δανεισμού, όσο και ως προς το ποσοστό απαίτησης εγγύησης. Τον Ιούλιο του 2013, το μέσο κόστος δανεισμού για τις εταιρείες στην Κύπρο ήταν 6,48%, ποσοστό το οποίο υπερβαίνει κατά 3,2% το μέσο όρο της ΕΕ. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η πτώση στις τιμές αγοράς των ακινήτων κατέστησε ακόμη πιο δύσκολη τη δυνατότητα των ΜΜΕ να εξασφαλίσουν δάνεια. Σύμφωνα με ανασκόπηση αγοράς που διεξήγαγε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, οι δραστηριότητες δανεισμού εμφανίζονται μειωμένες κατά €4,3 δις κατά τους 6 πρώτους μήνες του 2013.

Η ανάπτυξη της Κυπριακής οικονομίας κατά τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίζεται από τη διαρκώς διευρυνόμενη θέση του τριτογενή τομέα της οικονομίας, παράλληλα με τη συρρίκνωση του πρωτογενή και του δευτερογενή τομέα. Το 2012 το 2,3% της προστιθέμενης αξίας της χώρας παράγεται από τον πρωτογενή τομέα, έναντι 15,4% του δευτερογενή και 82,3% του τριτογενή.

Η εκδήλωση της οικονομικής κρίσης των τελευταίων ετών, πλήττει με ιδιαίτερη οξύτητα τους κλάδους της Κυπριακής οικονομίας που στήριξαν τη συνεχή ανάπτυξή της τα τελευταία έτη. Η κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας πλήττει ιδιαίτερα τον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ο οποίος αντιπροσώπευε το 9,2% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της οικονομίας το 2012. Οι ευρύτερες επιπτώσεις της κρίσης και η συρρίκνωση της κατανάλωσης είναι ορατές ήδη από το 2012 και αντανακλώνται στη συρρίκνωση του κλάδου του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, του οποίου η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία εμφανίζει το 2012 μείωση κατά 4,5% περίπου σε σχέση με το 2011, χωρίς να έχει ολοκληρωθεί ο κύκλος της ύφεσης στην οικονομία.

Παράλληλα, η κρίση επέδρασε αρνητικά σε έναν από τους ισχυρότερους κλάδους του δευτερογενή τομέα, του κλάδου των κατασκευών, συμβάλλοντας στην περαιτέρω συρρίκνωσή του και στην αλματώδη αύξηση των ποσοστών ανεργίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο κλάδος των κατασκευών αντιπροσώπευε το 11% της συνολικής προστιθέμενης αξίας στη χώρα το 2005, το 10,4% το 2009, ενώ για το 2012 συρρικνώνεται σε μόλις 6,2%. Η συρρίκνωση του κλάδου των κατασκευών έχει αλυσιδωτές επιδράσεις στο σύνολο της οικονομίας, ενώ δημιουργεί αρνητικές προοπτικές εξέλιξης και στον ιδιαίτερα σημαντικό για την οικονομία κλάδο της Διαχείρισης της Ακίνητης Περιουσίας (11,6% της συνολικής προστιθέμενης αξίας το 2012).

Σημαντική διαρθρωτική αδυναμία της Κύπρου αποτελεί ο νησιωτικός χαρακτήρας της χώρας και η απόστασή της από το κέντρο δραστηριοτήτων και κατανάλωσης της ΕΕ, διατηρώντας υψηλό το κόστος μεταφοράς αγαθών και υπηρεσιών και επιδρώντας ανασταλτικά στην ενίσχυση της εξαγωγικής δυναμικής των κυπριακών επιχειρήσεων.

Η Κυπριακή γεωργία αντιμετωπίζει μια σειρά μακροχρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων (μικρός κλήρος, δυσμενείς κλιματολογικές συνθήκες, γεωμορφολογία) που έχουν οδηγήσει στη σημαντική μείωση της συμβολής της σε όρους εισοδήματος και απασχόλησης στην Κυπριακή οικονομία κατά την τελευταία δεκαετία, ενώ φαίνεται να υστερεί σημαντικά όσον αφορά την αναγκαία διαφοροποίησή της που θα επέτρεπε την έγκαιρη προσαρμογή στο νέο πλαίσιο που διαμορφώνει η Κοινή Αγροτική Πολιτική, αλλά και στα νέα οικονομικά δεδομένα της χώρας. Το δεδομένο αυτό, σε συνδυασμό με τη γήρανση των αρχηγών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και την έλλειψη επαρκούς μόρφωσης και κατάρτισης, την απουσία χρήσης νέων τεχνολογιών και καινοτόμων διεργασιών στην παραγωγική διαδικασία, τα μικρά παραγωγικά μεγέθη, τον πολυτεμαχισμό του αγροτικού κλήρου, τους περιορισμένους πόρους, τις επιπτώσεις του ιδιαίτερα ξηρού κλίματος, σε συνδυασμό με τη σοβαρή λειψυδρία, την υποβάθμιση των εδαφών (αλάτωση) από τη χρήση νερών υψηλής περιεκτικότητας σε αλάτι για αρδευτικούς σκοπούς, τις γεωκλιματικές συνθήκες, τις οργανωτικές αδυναμίες, την απόσταση από τις διεθνείς αγορές και το υψηλό κόστος παραγωγής, οδηγεί σε διαρκή διάβρωση της ανταγωνιστικότητάς της στην παγκοσμιοποιημένη αγορά.

Στις αγροτικές περιοχές και ιδιαίτερα ορεινές περιοχές παρατηρείται μια σημαντική εξάρτηση του εισοδήματος από τη γεωργία. Διαπιστώνεται η ανάγκη διαφοροποίησης του εισοδήματος στις περιοχές αυτές συμπεριλαμβανομένης και της αξιοποίησης των τουριστικών δυνατοτήτων των περιοχών της υπαίθρου, αλλά και η ανάγκη διαμόρφωσης πλαισίου κινήτρων για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης μέσω της παροχής ενισχύσεων για τη δημιουργία επιχειρήσεων από νέους και γυναίκες, οι οποίες παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας.

Αντίστοιχα, οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, οξύνουν τις ανάγκες που αντιμετωπίζει και ο τομέας της αλιείας ως προς τις σχετικά περιορισμένες υποδομές σε αλιευτικά καταφύγια, χερσαίες και θαλάσσιες υποδομές για σκοπούς ελλιμενισμού και εξυπηρέτησης των σκαφών υδατοκαλλιέργειας, τη συντήρηση και μεταποίηση των αλιευμάτων, την ανάπτυξη δικτύων διανομής, την προστασία των αλιευτικών πεδίων από την ρύπανση και την υπεραλίευση και την παλαιότητα του στόλου.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Παρά την υπό την επίδραση της κρίσης οξύτητα με την οποία εκδηλώνονται οι αδυναμίες που έχουν καταγραφεί πιο πάνω, μία σειρά από πλεονεκτήματα που παρουσιάζει το παραγωγικό περιβάλλον της χώρας συνιστούν προοπτικές ανάπτυξης και προκλήσεις, οι οποίες θα αξιοποιηθούν κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020.

Η Κυπριακή γεωργία βρίσκεται αντιμέτωπη με την πρόκληση της σημαντικής μείωσης της παρεχόμενης κρατικής στήριξης, ενώ παράλληλα καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αναθέρμανσης της Κυπριακής οικονομίας και επαναπροσδιορισμού του παραγωγικού της μοντέλου, να δώσει διέξοδο απασχόλησης, ιδιαίτερα στους νέους, και να συμβάλει στη διατήρηση της απασχόλησης και του πληθυσμού σε περιοχές της χώρας με εξάρτηση από τις δραστηριότητες του γεωργικού τομέα. Σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης υπάρχουν στην εξειδίκευση στην παραγωγή γεωργικών ποιοτικών προϊόντων που εντάσσονται στη Μεσογειακή Διατροφή, η οποία αποτελεί ένα ισχυρό παγκόσμιο πρότυπο δίαιτας. Η συμβολή της γεωργίας και ιδιαίτερα της φυτικής παραγωγής (πατάτες, εσπεριδοειδή, λαχανικά) στις εξαγωγές της χώρας είναι ιδιαίτερα σημαντική και μπορεί να επεκταθεί περαιτέρω. Επίσης, παρουσιάζονται δυνατότητες ανάπτυξης του τομέα μέσω της προώθησης προϊόντων ποιότητας, με την υιοθέτηση προτύπων ποιότητας, την κατοχύρωση συστημάτων ποιότητας, τη βελτίωση της συσκευασίας των προϊόντων και τη μεταποίηση.

Η ύπαρξη κατάλληλων δομών για την παροχή επιστημονικής στήριξης σε όλα τα στάδια της παραγωγής, θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αναδιάρθρωση της γεωργίας και την ενίσχυση του αγροδιατροφικού τομέα μέσω και της αξιοποίησης της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης για την Καινοτομία (EIP on Agriculture) στη γεωργία.

Παρά τη μικρή του συμμετοχή στην οικονομία της χώρας (<0,3% του ΑΕΠ), ο τομέας της Αλιείας συμβάλει στη διατήρηση του πληθυσμού σε παράκτιες ή μειονεκτούσες περιοχές, με τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής στις περιοχές αυτές.

Επιπλέον, ο τομέας των υδατοκαλλιεργειών παρουσιάζει προοπτικές ανάπτυξης, αφού καταγράφει ανοδικές τάσεις και εξαγωγικές δυνατότητες, ενώ τροφοδοτεί την άμεση κατανάλωση καθώς και την ξενοδοχειακή και επισιτιστική βιομηχανία της χώρας. Η παραγωγή των υδατοκαλλιεργειών, η οποία αντιστοιχεί περίπου στο 80% σε όγκο και αξία του συνόλου της παραγωγής αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, έφτασε τους 4.665 τόνους το 2012 από τους οποίους οι 3.030 τόνοι αποτέλεσαν προϊόν εξαγωγών, ενώ αναμένεται ότι θα υπάρξει σημαντική αύξηση τα επόμενα χρόνια. Ο κλάδος της υδατοκαλλιέργειας συμβάλλει στη μείωση του αλιευτικού ελλείμματος και κατ' επέκταση στη μείωση του αρνητικού εμπορικού ισοζυγίου, στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην προσφορά πρόσθετων αλιευτικών προϊόντων στον καταναλωτή, δεδομένου ότι η αυξανόμενη ζήτηση για αλιευτικά προϊόντα δεν μπορεί να ικανοποιηθεί από τη θαλάσσια αλιεία, η οποία αντιμετωπίζει προβλήματα παραγωγής λόγω υπερεκμετάλλευσης πολλών αποθεμάτων. Η βελτίωση του συστήματος εμπορίας και η προώθηση των αλιευτικών προϊόντων μέσω και της διοργάνωσης εκστρατειών προώθησης και προβολής στο ευρύ κοινό αποτελούν προϋποθέσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τομέα.

Παρά το γεγονός ότι ο τομέας της μεταποίησης συνεχίζει να παρουσιάζει φθίνουσα πορεία και να περιορίζεται στο 5,9% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας το 2012 (έναντι 8,4% το 2005 και 6,3% το 2010), κλάδοι του τομέα αυτού παρουσιάζουν δυναμική και δυνατότητες περαιτέρω επέκτασης. Η βιομηχανία τροφίμων αποτελεί τον ισχυρότερο κλάδο της μεταποίησης, αντιπροσωπεύοντας το 39,2% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της το 2012. Παρά την υστέρηση που παρουσιάζει σε όρους παραγωγικότητας σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και την περιορισμένη δυνατότητα υιοθέτησης καινοτομιών λόγω του μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων, είναι αναγκαία η στήριξη του κλάδου για την άρση αυτών των δυσκολιών, ώστε να μπορέσει να εξελιχθεί στη βάση της αξιοποίησης της πρωτογενούς παραγωγής, για τη δημιουργία ποιοτικών και διαφοροποιημένων τροφίμων. Η περαιτέρω οργάνωση της παραγωγής, η μείωση του κόστους και η αύξηση της προστιθέμενης αξίας μέσω της επέκτασης της παραγωγής επώνυμων προϊόντων και η υιοθέτηση ενός εθνικού συστήματος πιστοποίησης των γεωργικών προϊόντων αποτελούν προϋποθέσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τομέα.

Ο τομέας του τουρισμού, παραμένει ένας από τους σημαντικότερους κλάδους της κυπριακής οικονομίας. Κατά τη διετία 2011-12 ο συνολικός αριθμός επισκεπτών της χώρας παρουσίασε μικρή αύξηση σε 2,4 εκ. το 2011 και 2,5 το 2012, έναντι 2,2 εκ. το 2010. Αύξηση παρατηρείται και στα έσοδα από τον τουρισμό κατά την ίδια περίοδο, αν και υπολείπονται των επιπέδων δαπάνης που παρουσιάστηκαν κατά την προηγούμενη δεκαετία. Ως αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων, η συνεισφορά του τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων αυξήθηκε σε 7,3% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της οικονομίας κατά το 2012, μετά από μία μακρά περίοδο αυξομειούμενης συμμετοχής του κλάδου στο ΑΕΠ της χώρας.

Στον τομέα του τουρισμού η Κύπρος έχει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως οι καλές κλιματολογικές συνθήκες σε όλη σχεδόν τη διάρκεια του χρόνου και οι σύγχρονες και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες. Υπάρχουν ταυτόχρονα αδυναμίες που περιορίζουν τη δυναμική ανάπτυξης του τομέα, όπως προβλήματα προσβασιμότητας λόγω του νησιώτικου χαρακτήρα της χώρας και της απόστασής της από τις κύριες χώρες-πηγές τουριστικού ρεύματος, εποχικότητα, μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν και γήρανση της υποδομής και ειδικότερα της ξενοδοχειακής. Η κυριότερη αναπτυξιακή ανάγκη στον τουριστικό κλάδο εντοπίζεται στην αντιμετώπιση του προβλήματος της εποχικότητας που χαρακτηρίζει το κυπριακό τουριστικό προϊόν, σηματοδοτώντας και την αναγκαιότητα διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος της χώρας, δημιουργίας εναλλακτικών μορφών τουρισμού και αξιοποίησης του δυναμικού της υπαίθρου και των ορεινών περιοχών, όπου η μέση πληρότητα των καταλυμάτων διαμορφώνεται σε μόλις 22% έναντι 63% του αντίστοιχου Παγκύπριου δείκτη πληρότητας.

Για τη βελτίωση του επιχειρηματικού μοντέλου του τουριστικού τομέα και την επανεξέταση της τουριστικής στρατηγικής έχει ήδη δρομολογηθεί σχετική μελέτη, ενώ η ανάγκη για αναβάθμιση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος αποτελεί υποχρέωση της χώρας στο πλαίσιο των δεσμεύσεων που έχουν τεθεί με την υπογραφή του *Μνημονίου Συναντίληψης*.

Ο τομέας του πολιτισμού, σύγχρονου και αρχαιολογικού, παρουσιάζει δυνατότητες ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων αλλά και συνεργειών με τον τομέα του τουρισμού, μεταξύ άλλων, κυρίως μέσα από την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών για το σκοπό αυτό.

Εκτός από τον κλάδο του τουρισμού, προοπτικές ανάπτυξης και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, υπάρχουν σε μια σειρά κλάδων παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά και ως προς την προσέλκυση επιχειρήσεων (ναυτιλιακές, ασφαλιστικές) αλλά και συμπληρωματικών στον τουρισμό (υπηρεσίες υγείας, ευεξίας, αναψυχής), που θα αξιοποιούν τα πλεονεκτήματα της γεωγραφικής θέσης και του φυσικού – θαλάσσιου περιβάλλοντος της χώρας.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, εφαρμόστηκαν σειρά οριζόντιων παρεμβάσεων ενίσχυσης των ΜΜΕ χωρίς ιδιαίτερη στόχευση, οι οποίες είτε επιδίωκαν την ενίσχυση συγκεκριμένων τομέων της οικονομίας (μεταποίηση, τουρισμός), είτε εστίαζαν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ειδικών ομάδων του πληθυσμού (γυναίκες, νέοι), με σημαντικές θετικές επιπτώσεις στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και νέων θέσεων πλήρους απασχόλησης. Οι προγραμματικοί στόχοι που τέθηκαν ως προς τις παραμέτρους αυτές έχουν ήδη υπερκαλυφθεί από την υλοποίηση των συγκεκριμένων παρεμβάσεων. Ωστόσο δεν υπήρξε το επιθυμητό αποτέλεσμα ως προς τη διαρθρωτική αναδιάταξη της οικονομίας, ανάγκη η οποία αναδείχθηκε κυρίως κατά την τελευταία διετία λόγω των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης οι οποίες επηρέασαν, μεταξύ άλλων, και την ομαλή υλοποίηση των πιο πάνω παρεμβάσεων. Παράλληλα, η εφαρμογή συγχρηματοδοτούμενων εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας JEREMIE, παρά τα όποια προβλήματα προέκυψαν στην υλοποίησή τους λόγω του ασταθούς περιβάλλοντος στον τραπεζικό τομέα της χώρας, ήταν σχετικά αποτελεσματική αντιμετωπίζοντας σε ένα βαθμό τις δυσκολίες πρόσβασης των επιχειρήσεων σε χρηματοδοτικά κεφάλαια.

Η υλοποίηση επενδυτικών μέτρων στα πλαίσια του ΕΓΤΑΑ κατά την περίοδο 2007-2013 οδήγησε σε χρήσιμα συμπεράσματα. Στην ενδιάμεση αξιολόγηση του ΠΑΑ 2007-2013 διαπιστώνεται ότι οι ενισχύσεις που κατευθύνθηκαν προς γεωργούς νεότερης ηλικίας οδήγησαν σε μεγαλύτερη βιωσιμότητα και κερδοφορία. Διαπιστώνεται επίσης ότι το ποσοστό των επενδύσεων που

κατευθύνθηκαν σε νέες τεχνολογίες και καινοτομίες ήταν χαμηλό. Επιπλέον, σαν αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης, επηρεάστηκε η υλοποίηση των επενδυτικών Μέτρων που εφαρμόζονται στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ λόγω αδυναμίας εξεύρεσης ιδίων πόρων από τους δικαιούχους των επενδυτικών μέτρων του ΠΑΑ. Για την άμβλυνση του προβλήματος υιοθετηθήκαν μέτρα που αφορούσαν (α) την παροχή προκαταβολών (β) την παροχή των ενισχύσεων σε περισσότερες από δύο δόσεις σε μέχρι τις τέσσερις δόσεις, διευκολύνοντας έτσι τη ρευστότητα των αιτητών και (γ) μέτρα για δέσμευση αιτητή για διατήρηση ιδίου λογαριασμού σε τραπεζοπιστωτικό σύστημα για εκχώρηση της ενίσχυσης στο λογαριασμό από τον οποίο προήλθε το δάνειο (μείωση του ρίσκου δανεισμού). Οι πρόνοιες αυτές οι οποίες επέφεραν θετικά αποτελέσματα θα εφαρμοστούν και στα πλαίσια της προγραμματικής περιόδου 2014-2020. Επιπρόσθετα αναμένεται να γίνει χρήση των δυνατοτήτων που παρέχει το Ταμείο Επιχειρηματικότητας Κύπρου.

Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας εφαρμόστηκαν μέτρα ενίσχυσης των ΜΜΕ, κυρίως όσον αφορά τον τομέα της υδατοκαλλιέργειας, με θετικές επιπτώσεις στη λειτουργία των επιχειρήσεων και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Παράλληλα, στηρίχθηκε και ο τομέας της μεταποίησης και εμπορίας αλιευτικών προϊόντων, χωρίς όμως να οδηγήσει στα επιδιωκόμενα αποτελέσματα λόγω των μη στοχευμένων παρεμβάσεων.

Έρευνα, Τεχνολογία και Καινοτομία

Αναπτυξιακές Ανάγκες / Ανισότητες

Στον τομέα της έρευνας η Κύπρος έχει επιδείξει σημαντική πρόοδο τα τελευταία χρόνια, κυρίως μέσα από την ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας και δαπάνης από τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ενώ σημαντική παραμένει η υστέρηση που παρουσιάζεται στην αντίστοιχη ιδιωτική συμμετοχή. Ο στόχος που τίθεται από το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για τη διάθεση του 0,5% του ΑΕΠ σε ερευνητικές δραστηριότητες μέχρι το 2020 είχε επιτευχθεί το 2010, ενώ το 2011 καταγράφηκε πτώση του ποσοστού των ερευνητικών δαπανών ως προς το ΑΕΠ στο 0,49%. Η απόκλιση αυτή αναμένεται να έχει διευρυνθεί για τα έτη 2012 και 2013 (εκτίμηση για 0,47% το 2012), λόγω της οικονομικής κρίσης αλλά και ειδικότερα της μείωσης του κρατικού προϋπολογισμού.

Το κράτος παραμένει η βασική πηγή χρηματοδότησης της ερευνητικής δραστηριότητας (43,9% του συνόλου των δραστηριοτήτων Ε&Α χρηματοδοτείται από πόρους του κρατικού προϋπολογισμού κατά το 2011), ενώ παρατηρείται αύξηση του ποσοστού χρηματοδότησης δραστηριοτήτων Ε&Α από τον προϋπολογισμό των δημοσίων πανεπιστημίων (27%) και της ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (4%). Το ποσό που προήλθε από τον τομέα των επιχειρήσεων μειώθηκε από το 12,7% το 2010 στο 11% το 2011. Ποσοστό χρηματοδότησης της τάξης του 14,1% προέρχεται από το εξωτερικό, κυρίως από Ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα και ιδιαίτερα από το 7^{ο} Πρόγραμμα Πλαίσιο της ΕΕ για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη 2007-2013.

Το ερευνητικό δυναμικό στην Κύπρο κατά το έτος 2011 ανήλθε σε 1.297 (σε όρους ισοδύναμου πλήρης απασχόλησης) που αντιστοιχεί στο 0,30% του συνολικού εργατικού δυναμικού, παρουσιάζοντας μικρή μείωση σε σχέση με το 2010 (0,31%) και παραμένοντας σε αισθητά χαμηλότερα επίπεδα από το μέσο όρο της ΕΕ (1,09%). Το γυναικείο ερευνητικό δυναμικό ανήλθε σε 530 (σε όρους ισοδύναμου πλήρης απασχόλησης) και αντιστοιχεί περίπου στο 41% του ερευνητικού δυναμικού και στο 0,26% του γυναικείου εργατικού δυναμικού της Κύπρου.

Βασικό μειονέκτημα του ερευνητικού συστήματος της χώρας παραμένει η ιδιαίτερα περιορισμένη συμμετοχή των ιδιωτικών επιχειρήσεων, αποτέλεσμα σε μεγάλο βαθμό του μικρού τους μεγέθους και της αδυναμίας πρόσβασης σε χρηματοδότηση, καθώς και των πολύπλοκων/χρονοβόρων διαδικασιών που εφαρμόστηκαν για συγχρηματοδότηση έργων Ε&Κ από τα ΕΔΕΤ την περίοδο 2007-2013. Επίσης, η αυξανόμενη συμμετοχή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε δράσεις Ε&Κ φαίνεται να επηρεάζει σημαντικά τη διάρθρωση της έρευνας, με τις δράσεις Ε&Κ να προσδιορίζονται κυρίως από τις ερευνητικές επιλογές των ακαδημαϊκών φορέων παρά από τις ανάγκες των επιχειρήσεων για βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους. Η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ της ακαδημαϊκής γνώσης και των αναγκών της παραγωγικής δραστηριότητας παραμένει βασική ανάγκη του συστήματος έρευνας και καινοτομίας της χώρας, όπως επισημαίνεται και στις συστάσεις του Συμβουλίου. Αυτό διαπιστώνεται και στον τομέα της γεωργίας ειδικότερα, όπου η αλυσίδα συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων είναι χαμηλή και αδύναμη. Παρουσιάζεται επίσης έλλειψη συστηματικής έρευνας για την αποτύπωση της ιδιαιτερότητας των διατροφικών χαρακτηριστικών των Κυπριακών προϊόντων, και γενικότερα περιορισμένη αξιοποίηση της πρωτογενούς παραγωγής, για δημιουργία καινοτόμων διατροφικών προϊόντων.

Τα προβλήματα του μικρού μεγέθους των κυπριακών επιχειρήσεων και η δυσκολία πρόσβασης σε κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου περιορίζουν την περαιτέρω ανάπτυξη της καινοτομίας από τις επιχειρήσεις.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Σημαντική πρόοδος έχει επιτευχθεί στον τομέα της καινοτομίας, όπου με βάση τη μελέτη Innovation Union Scoreboard της ΕΕ, η Κύπρος από Συγκλίνουσα χώρα (Catching –upcountry) το 2007 αναβαθμίστηκε σε Innovation Follower Country το 2009, ενώ ήδη από το 2011 μέχρι σήμερα κατατάσσεται 13^{η} μεταξύ των ΕΕ-27. Το ποσοστό των επιχειρήσεων που καινοτομούν παρουσιάζεται αντίστοιχο του μεγέθους της επιχείρησης, αφού κατά το 2010 το ποσοστό αυτό ανερχόταν στο 43% για μικρές επιχειρήσεις (10-49 εργαζόμενοι), σε 56% για μεσαίες επιχειρήσεις (50-249 εργαζόμενοι) και σε 84% για μεγάλες επιχειρήσεις (άνω των 250 εργαζομένων).

Οι κυριότερες προοπτικές ανάπτυξης στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης διαφαίνονται κυρίως μέσα από τη *Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης* για την Κύπρο (‘S^{3}Cy**’)**, η οποία έχει ως κεντρικό της στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του συστήματος Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ) και τη στοχευμένη διασύνδεσή του με την παραγωγική βάση στους τομείς προτεραιότητας, ώστε να αποτελέσει παράγοντα ενδυνάμωσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και της ποιότητας ζωής στην Κύπρο. Προς τούτο, επιχειρεί να ενισχύσει την αναμόρφωση των παραγωγικών κλάδων, τον εκσυγχρονισμό τους, την τεχνολογική τους διαφοροποίηση, την αξιοποίηση νέων μορφών καινοτομίας και κατ’ επέκταση τη διείσδυση σε νέες αγορές.

Επιπρόσθετα, η S^{3}Cy έχει θέσει ως κύριες επιδιώξεις (α) την προώθηση ολιστικών, ολοκληρωμένων, σύνθετων και πολύ-παραμετρικών λύσεων που θα ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα των τομέων προτεραιότητας, (β) την ανάπτυξη νέων και την περαιτέρω στήριξη υφιστάμενων, ανταγωνιστικών υποδομών και κέντρων αριστείας στους τομείς προτεραιότητας, (γ) την εντατικοποίηση της συμμετοχής των ΜΜΕ σε δραστηριότητες ΕΤΑΚ με παράλληλη αύξηση της συμβολής του ιδιωτικού τομέα στις επενδύσεις ΕΤΑΚ, (δ) τη διεύρυνση της ικανότητας του συστήματος ΕΤΑΚ να παράγει αποτελέσματα υψηλού επιπέδου και να τα αξιοποιεί προς όφελος της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και της κοινωνικής προόδου, (ε) τη δημιουργία κρίσιμης μάζας ερευνητών και θέσεων εργασίας, συμβάλλοντας στην απασχόληση των νέων επιστημόνων, (στ) την ανάπτυξη ουσιαστικών συνδέσμων και συνεργειών μεταξύ των μελών του τετραπλού έλικα, δηλαδή των ερευνητικών

κέντρων, ιδρυμάτων ανώτερης εκπαίδευσης, επιχειρήσεων ή πλεγμάτων επιχειρήσεων, φορέων διαμόρφωσης πολιτικής και άλλων ενδιαφερομένων οργανισμών της ευρύτερης κοινωνίας, και (ζ) την ενίσχυση της εξωστρέφειας του κυπριακού συστήματος ΕΤΑΚ κατά τρόπο που να συνδράμει ενεργά τόσο στην ολοκλήρωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας, μέσω της ενδυνάμωσης της συμμετοχής σε ευρωπαϊκά προγράμματα και πρωτοβουλίες, όσο και στη σύνδεσή του με τη διεθνή αλυσίδα ανάπτυξης και αξιοποίησης των αποτελεσμάτων ΕΤΑΚ.

Τέλος, τα κυπριακά αγροδιατροφικά προϊόντα ενδέχεται να διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα στη διατροφική τους αξία, κάτι που δεν έχει ανιχνευτεί ακόμα και μπορεί να αναδειχθεί μέσω της Ε&Κ.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την περίοδο 2007-2013 υλοποιήθηκαν κυρίως παρεμβάσεις που αφορούσαν τη δημιουργία και ανάπτυξη ερευνητικών υποδομών στην Κύπρο, την προώθηση ερευνητικών έργων αλλά και στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων. Παρά το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που υπήρξε για τις εν λόγω παρεμβάσεις, παρουσιάστηκαν προβλήματα και καθυστερήσεις στην υλοποίηση των έργων, λόγω κυρίως των ιδιαιτεροτήτων στη φύση των ερευνητικών έργων και των σχετικών δαπανών, με αποτέλεσμα τη χαμηλή απορρόφηση των πόρων που διατέθηκαν στον αντίστοιχο άξονα του σχετικού Επιχειρησιακού Προγράμματος. Για την περαιτέρω ενίσχυση και προώθηση της Επιχειρηματικής Καινοτομίας, οι αρμόδιες αρχές προχώρησαν προς το τέλος της περιόδου στο σχεδιασμό και προώθηση ενός νέου Σχεδίου Χορηγιών, για υποστήριξη και ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που επενδύουν στην έρευνα και την καινοτομία, για την ανάπτυξη ανταγωνιστικών καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. Επίσης, κατά την υλοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 παρουσιάστηκε η ανάγκη για ενίσχυση των παρεμβάσεων που σχετίζονται με την Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία στον τομέα της γεωργίας. Τα προβλήματα της προηγούμενης περιόδου έχουν εντοπιστεί και καταγραφεί τόσο από την Εθνική Αρχή Προγραμματισμού (ΓΔ ΕΠΣΑ) όσο και από τους φορείς υλοποίησης (Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας, Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού), και έχουν ήδη γίνει οι απαραίτητες συνεννοήσεις και διαβουλεύσεις για αποφυγή τέτοιων προβλημάτων κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο. Συγκεκριμένα, η προκήρυξη των έργων έρευνας και καινοτομίας θα περιλαμβάνει όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες που απαιτούνται για συγχρηματοδότηση των έργων από τα ΕΔΕΤ, δεν θα δίνονται προκαταβολές στους αιτητές χωρίς τραπεζική εγγύηση, ενώ θα απλοποιηθούν και οι διαδικασίες ελέγχου μέσω της εφαρμογής δειγματοληπτικού ελέγχου σε αντίθεση με το 100% έλεγχο που ίσχυε την προηγούμενη περίοδο. Ταυτόχρονα, το ΙΠΕ θα εφαρμόσει, όπου είναι δυνατόν, τη χρήση '*απλοποιημένων μεθόδων υπολογισμού κόστους*, όπως flat rates, lump sums και standard scales of unit costs. Επιπρόσθετα, έχουν γίνει διαβουλεύσεις με τις επιχειρηματικές οργανώσεις και ΜΜΕ έτσι ώστε τα νέα Σχέδια Χορηγιών στον τομέα της καινοτομίας να ανταποκρίνονται περισσότερο στις ανάγκες των επιχειρήσεων, βελτιώνοντας έτσι τη συνολική αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων και αποφεύγοντας τις καθυστερήσεις που σημειώθηκαν στο παρελθόν.

Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών

Αναπτυξιακές Ανάγκες / Ανισότητες

Η Κύπρος, παρά την πρόοδο που σημείωσε τα τελευταία χρόνια, κατατάσσεται ακόμη χαμηλά μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ στην πλειοψηφία των δεικτών που σχετίζονται με την κοινωνία της πληροφορίας. Οι βασικοί δείκτες επιδόσεων του Digital Agenda Scoreboard για την Κύπρο συνοψίζονται στον ακόλουθο Πίνακα (έτος βάσης 2013):

Πίνακας 3 : Digital Agenda Scoreboard για την Κύπρο

	EU27 (2013)	Κύπρος (2013)	Κατάταξη
Ευρυζωνική κάλυψη (διαθεσιμότητα δικτύων)			
Ευρυζωνικά δίκτυα standard ταχυτήτων (% νοικοκυριών)	95	100	1
Ευρυζωνικά δίκτυα υψηλών ταχυτήτων (NGA networks> 30 MBPs - % νοικοκυριών	54	73	8
Διαθεσιμότητα κινητών δικτύων 3ης γενιάς (3G mobile broadband)	96	99	9
Πρόσβαση στην ευρυζωνικότητα			
Ευρυζωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους	29,4	25,7	14
% νοικοκυριών με ευρυζωνική σύνδεση	76,0	64,0	21
% επιχειρήσεων με ευρυζωνική σύνδεση	90,0	93,0	16
Ευρυζωνικές Συνδέσεις μέσω Κινητής Τηλεφωνίας ανά 100 Κατοίκους	58,2	41	23
Ευρυζωνικές Συνδέσεις Υψηλών Ταχυτήτων (›30 Mbps) (% σταθερών συνδέσεων στο διαδίκτυο)	18,2	1,4	25
Ευρυζωνικές Συνδέσεις Υπέρ-υψηλών Ταχυτήτων (›100Mbps) (% σταθερών συνδέσεων στο διαδίκτυο)	4,2	0,06	25
Χρήση Διαδικτύου			
% πληθυσμού που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο	72,0	62,5	22
Δείκτες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης			
% Διαθέσιμων Κυβερνητικών Υπηρεσιών προς τους Πολίτες πλήρως ηλεκτρονικά *	80,9	41,7	27
% Διαθέσιμων Κυβερνητικών Υπηρεσιών προς τις Επιχειρήσεις *	89,4	75	22
% πληθυσμού που κάνει χρήση υπηρεσιών ηλ. Διακυβέρνησης	41,0	30,0	22
% επιχειρήσεων που κάνει χρήση υπηρεσιών ηλ. Διακυβέρνησης	88,0	85,0	22
Ψηφιακή Επιχειρηματικότητα-Ηλεκτρονικό Εμπόριο			
% Χρήσης ΤΠΕ στις Εσωτερικές Διαδικασίες των Επιχειρήσεων	43%	55%	3
% Αγορών μέσω Διαδικτύου	47%	25%	22
% ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται μέσω Ηλεκτρονικού Εμπορίου	14%	7%	16

** Αναφέρεται στο 2010*

Με βάση τα πιο πάνω στοιχεία και όπως εντοπίζεται και στο Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα της Κύπρου, φαίνεται ότι η Κύπρος υστερεί σημαντικά τόσο στην προσφορά όσο και στη ζήτηση χρήσης υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης όπως διαφαίνεται από τα χαμηλά, σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ, ποσοστά των βασικών κυβερνητικών υπηρεσιών που είναι διαθέσιμες πλήρως ηλεκτρονικά (full online) τόσο προς τους πολίτες όσο και προς τις επιχειρήσεις καθώς και από τα χαμηλά, σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ, ποσοστά του πληθυσμού αλλά και των επιχειρήσεων που συναλλάσσονται ηλεκτρονικά με το δημόσιο τομέα. Περιοριστικούς παράγοντες στην παροχή αυτών των υπηρεσιών αποτελούν οι περιορισμοί στην υφιστάμενη νομοθεσία που σε κάποιες περιπτώσεις απαιτούν τη φυσική παρουσία των συναλλασσόμενων προσώπων για την ολοκλήρωση της συναλλαγής και οι διαδικασίες του δημόσιου τομέα που επιβάλλεται να αναθεωρηθούν για να μπορέσει να υπάρξει αποτελεσματική ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Η μέχρι στιγμής μη ύπαρξη δημόσιου πάροχου υπηρεσιών πιστοποίησης προηγμένων ηλεκτρονικών υπογραφών αποτελεί έναν επιπλέον ανασταλτικό παράγοντα. Παράλληλα, στο πλαίσιο της βελτίωσης της αποδοτικότητας του δημόσιου τομέα εντοπίζεται η ανάγκη εισαγωγής των ΤΠΕ στις εσωτερικές διαδικασίες της δημόσιας διοίκησης.

Από πλευράς υποδομών οι τεχνολογίες που χρησιμοποιούν οι πάροχοι ηλεκτρονικών επικοινωνιών στα υφιστάμενα δίκτυα χαλκού όπως «VDSLbonding» και «vectoring» αυξάνουν τις ταχύτητες μέχρι 70-100 Mbps με ποσοστό κάλυψης που αυξάνεται συνεχώς και αναμένεται μέχρι το 2017 να καλύψει σχεδόν όλη τη χώρα. Παράλληλα υπάρχει καλωδιακό δίκτυο με τεχνολογία DOCSIS 3.0 το οποίο προσφέρει ταχύτητες μέχρι 100 Mbps με ποσοστό κάλυψης 48% των νοικοκυριών. Αναμένεται επίσης να λειτουργήσουν κινητά δίκτυα 4ης γενιάς (μέχρι 30 Mbps) μέσα στο 2014, χωρίς όμως να αναμένεται ότι θα καλύψουν όλη την επικράτεια της χώρας. Υστέρηση εντοπίζεται στην ανάπτυξη σταθερών ευρυζωνικών δικτύων υπέρ-υψηλών ταχυτήτων (τουλάχιστον 100 Mbps), όπως Δικτύων Οπτικών Ινών στο Υποστατικό (FTTH) τα οποία έχουν χαμηλότερο συνολικό κόστος ζωής από τα δίκτυα χαλκού και μπορούν να προσφέρουν πολύ πιο ψηλές ευρυζωνικές ταχύτητες σύνδεσης (συμμετρικές ταχύτητες (downlink/uplink) τουλάχιστον 100 Mbps).

Οι δείκτες που αφορούν στην ψηφιακή επιχειρηματικότητα καταδεικνύουν αφενός την ικανοποιητική χρήση των ΤΠΕ στις εσωτερικές διαδικασίες των ΜΜΕ με σημαντικά, εντούτοις, περιθώρια αύξησης, κυρίως στις πολύ μικρές επιχειρήσεις (που δεν αποτελούν μέρος των στατιστικών δεικτών) και αφετέρου ότι το 'ηλεκτρονικό εμπόριο' εξακολουθεί να είναι σε χαμηλά επίπεδα στην Κύπρο.

Χαμηλό σε σχέση με το μέσο όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει το ποσοστό του πληθυσμού που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, ενώ παρά τη σημαντική μείωση του ποσοστού του πληθυσμού στην Κύπρο που δεν έχει χρησιμοποιήσει ποτέ το Διαδίκτυο κατά την τελευταία πενταετία, αυτό παραμένει σε ψηλά επίπεδα, 36%. Βασικός παράγοντας μη χρησιμοποίησης ποτέ του Διαδικτύου, σύμφωνα με το Digital Agenda Scoreboard αποτελεί η «έλλειψη ικανοτήτων» ως προς τη χρήση του.

Στις αγροτικές περιοχές διαπιστώνεται η ανάγκη για βελτίωση των ικανοτήτων των κατοίκων στη χρήση ΤΠΕ. Σε μεγάλη μερίδα του αγροτικού πληθυσμού υπάρχει υστέρηση στη δυνατότητα χρήσης του διαδικτύου και αξιοποίησης των δυνατοτήτων που προσφέρει.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που καταγράφονται στην έκθεση της Στατιστικής Υπηρεσίας «Χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στα νοικοκυριά» του 2012 παρουσιάζεται αρνητική απόκλιση 10% στο ποσοστό των κατοίκων των αγροτικών περιοχών (40% των κατοίκων) σε σχέση με τους κατοίκους των αστικών περιοχών που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο (50% των κατοίκων), στοιχεία που καταδεικνύουν την ανάγκη δημιουργίας υποδομών για εύκολη πρόσβαση των κατοίκων των αγροτικών περιοχών στο διαδίκτυο καθώς και την ανάγκη για βελτίωση των ικανοτήτων στη χρήση ΤΠΕ.

Η Ψηφιακή Στρατηγική της Κύπρου, η οποία εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο το Φεβρουάριο του 2012, βασίστηκε στο «Ψηφιακό Θεματολόγιο για την Ευρώπη», το οποίο αποτελεί μία από τις εφτά εμβληματικές προτεραιότητες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Το όραμα της Ψηφιακής Στρατηγικής της Κύπρου είναι όπως, «οι Τεχνολογίες των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) να στηρίξουν την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και τη συμμετοχή των πολιτών στο κοινωνικό, πολιτισμικό και πολιτικό γίγνεσθαι.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Με βάση την πιο πάνω ανάλυση διαφαίνεται ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για τη διάχυση της χρήσης των ΤΠΕ σε όλο το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας συμβάλλοντας στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας. Εντοπίζονται σημαντικά περιθώρια για βελτίωση της αποδοτικότητας του δημοσίου τομέα μέσω της προώθησης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Πρόσθετα, η χρήση των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις θα τις καταστήσει πιο παραγωγικές και ανταγωνιστικές, ενώ οι δυνατότητες και τα οφέλη του διαδικτύου για προώθηση των προϊόντων και υπηρεσιών των επιχειρήσεων στην ενιαία αγορά της ΕΕ είναι μεγάλα και σε συνθήκες κρίσης είναι δυνατό με τα κατάλληλα κίνητρα να συμβάλουν στην επανεκκίνηση της οικονομίας. Επίσης, η ευρείας έκτασης ανάπτυξη ευρυζωνικών δικτύων υπέρ υψηλών ταχυτήτων (τουλάχιστον 100 Mbps) θα δημιουργήσει νέες ευκαιρίες στην οικονομία του τόπου που σε συνδυασμό με τον τομέα της ενέργειας μπορούν να δημιουργήσουν ελπιδοφόρα προοπτική για την Κύπρο στην ευρύτερη περιοχή της Αν. Μεσογείου.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 υλοποιήθηκε μικρός αριθμός έργων ΤΠΕ που συνέβαλαν στην αύξηση του αριθμού των προσφερόμενων ηλεκτρονικά υπηρεσιών στους πολίτες και στην κάλυψη μέρους της απόκλισης της χώρας από τις άλλες χώρες της ΕΕ.

Μεταφορές

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Η Κύπρος παρουσιάζει σημαντική υστέρηση στον τομέα των δημοσίων συγκοινωνιών με αποτέλεσμα την υπέρμετρη χρήση του ιδιωτικού οχήματος και συνεπαγόμενες αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Συγκεκριμένα, το 2011 σε κάθε 1.000 κατοίκους της χώρας αντιστοιχούσαν 579 αυτοκίνητα, αναλογία που είναι η δεύτερη μεγαλύτερη μεταξύ των ΕΕ27 μετά την Ιταλία. Επιπλέον, εκτιμάται ότι ο τομέας των μεταφορών στην Κύπρο συνεισφέρει περίπου 25% στις συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, λειτουργώντας ανασταλτικά προς την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η χώρα στο Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα για τη Στρατηγική Ευρώπη 2020, όσο και διεθνώς (Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή). Στο πλαίσιο αυτό η διαχείριση της κυκλοφοριακής συμφόρησης στα αστικά κέντρα και τις περιαστικές ζώνες και η προώθηση της ανάπτυξης βιώσιμων μεταφορών με μειωμένες εκπομπές αερίων ή/και με χρήση εναλλακτικών καυσίμων αποτελεί βασική ανάγκη για τη χώρα. Ελλείψεις εντοπίζονται και στις υποστηρικτικές υποδομές για τις δημόσιες συγκοινωνίες.

Παράλληλα, ο νησιωτικός χαρακτήρας της Κύπρου, η απόστασή της από το οικονομικό κέντρο της ΕΕ και η αδυναμία σύνδεσής της με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών, συνεπάγονται σημαντικά προβλήματα προσβασιμότητας που αποτελούν μία από τις αιτίες για την περιορισμένη ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, αφού επιβαρύνουν σημαντικά το μεταφορικό κόστος για τη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών. Η Κύπρος βρίσκεται σε δυσμενή θέση σε συνάρτηση με τα άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ, αφού δεν είναι δυνατό να διαθέτει συνδέσεις με χερσαία μέσα μεταφοράς με την υπόλοιπη Ευρώπη και ο μόνος τρόπος διασύνδεσής της είναι, είτε μέσω θαλάσσης, είτε εναέρια. Ως εκ τούτου η στήριξη των θαλάσσιων συνδέσεων - αρτηριών μεταξύ των κρατών μελών και της Κύπρου αλλά και της Κύπρου με τρίτες χώρες κρίνονται απόλυτα αναγκαίες.

Οι εμπορικές συναλλαγές της χώρας διεξάγονται μέσω των λιμανιών της. Το 2012 τα δύο κύρια λιμάνια της (Λεμεσού και Λάρνακας) τα οποία είναι μικτής χρήσης εξυπηρέτησαν 3.691 πλοία καθαρής χωρητικότητας 18.746.806 κόρων, περίπου 4.075.859 εκ. τόνους φορτίου και 249.783 επιβάτες. Το μεγαλύτερο μέρος εξυπηρετήθηκε από το λιμάνι Λεμεσού. Με βάση πρόσφατα στατιστικά στοιχεία διαφαίνεται αυξητική τάση στη χρήση των λιμανιών της χώρας, αφού αυξητική είναι η τάση τόσο του αριθμού των εξυπηρετούμενων πλοίων, όσο και του αριθμού των επιβατών που διακινούνται είτε με επιβατικά πλοία, είτε με κρουαζιερόπλοια. Ο αριθμός των πλοίων που διακινήθηκαν το πρώτο εξάμηνο του 2013 ανήλθε σε 1.952 (1.814 την αντίστοιχη περίοδο του 2012) και ο αριθμός των επιβατών που διακινήθηκαν με όλους τους τύπους πλοίων στο Λιμάνι Λεμεσού,

κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2013 ανήλθε σε 135.284 (116.676 την αντίστοιχη περίοδο του 2012). Για την εξυπηρέτηση του αυξανόμενου εμπορικού φορτίου αλλά και του αριθμού επιβατών που διακινούνται στα λιμάνια της Κύπρου απαιτείται περαιτέρω αναβάθμιση/επέκταση των λιμενικών υποδομών της χώρας που θα προωθούν τη διασύνδεσή της με τις κεντρικές περιοχές της Ευρώπης αλλά και με άλλες τρίτες γειτονικές χώρες της Μεσογείου.

Η Κύπρος στηρίζεται αποκλειστικά για τις εσωτερικές χερσαίες μετακινήσεις στις οδικές μεταφορές, διαθέτοντας ικανοποιητικό υπεραστικό και αστικό δίκτυο, ως αποτέλεσμα έργων που υλοποιήθηκαν, τόσο κατά την τελευταία προγραμματική περίοδο, όσο και κατά το παρελθόν. Ανάγκες εντοπίζονται όσον αφορά τη συμπλήρωση του οδικού δικτύου με την προώθηση επενδύσεων στο κεντρικό οδικό Διευρωπαϊκό δίκτυο (Core Road TEN–T Network), με έμφαση στα τμήματα που συνδέουν τα μεγάλα αστικά κέντρα με τα λιμάνια και τα αεροδρόμια και στη συμπλήρωση ελλειπόντων κρίκων (missing links). Περαιτέρω, παραμένει η ανάγκη βελτίωσης της οδικής ασφάλειας, δεδομένου ότι ο αριθμός των θανάτων σε τροχαία ατυχήματα παραμένει υψηλότερος του ευρωπαϊκού μέσου όρου (103 ανά εκατομμύριο κατοίκων στη χώρα, έναντι 78 σε επίπεδο ΕΕ27).

Στην αντιμετώπιση των αναγκών της Κύπρου στον τομέα των μεταφορών θα συμβάλει και η Διευκόλυνση Συνδέοντας την Ευρώπη (Connecting Europe Facility - CEF) με τη χρηματοδότηση επιλέξιμων έργων.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Η προώθηση παρεμβάσεων βιώσιμης αστικής κινητικότητας όπως η εφαρμογή του *Ολοκληρωμένου Σχεδίου Κινητικότητας της Λευκωσίας* και η ανάπτυξη αντίστοιχων σχεδίων για τις υπόλοιπες πόλεις θα συμβάλουν στην εξισορρόπηση των χρήσεων των διαφόρων μέσων μεταφοράς και κυρίως στην ενίσχυση του συστήματος δημοσίων μεταφορών με συνεπακόλουθη μείωση των εκπομπών θερμοκηπίου από τον τομέα των μεταφορών συμβάλλοντας στην επίτευξη του σχετικού στόχου που τίθεται στο ΕΜΠ, καθώς και μείωση σε άλλους ρύπους που σχετίζονται με την ποιότητα του αέρα, όπως είναι τα αιωρούμενα σωματίδια, το διοξείδιο του αζώτου και άλλα.

Το λιμάνι Λεμεσού με την προώθηση κατάλληλων βελτιώσεων στις υποδομές του, παρουσιάζει προοπτικές λόγω και της στρατηγικής θέσης της Κύπρου μεταξύ τριών ηπείρων, για να αποτελέσει κέντρο μεταφόρτωσης και διακίνησης προϊόντων μεταξύ της Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής (hub), αλλά και για να εξυπηρετήσει εταιρείες από το εξωτερικό που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ερευνών για υδρογονάνθρακες.

Για την επίτευξη αυτής της στρατηγικής επιδίωξης απαιτείται η περαιτέρω αναβάθμιση των λιμενικών υποδομών, αφού η υφιστάμενη υποδομή δεν μπορεί να καλύψει τις ανάγκες του κυπριακού φορτίου και του φορτίου μεταφόρτωσης, και τη διασύνδεσή του με το Διευρωπαϊκό Δίκτυο και τις τρίτες χώρες.

Η αντιμετώπιση περαιτέρω ελλείψεων στο Διευρωπαϊκό Οδικό Δίκτυο θα συμβάλει στη μείωση του χρόνου διακίνησης και κατ' επέκταση στα σχετικά μεταφορικά κόστη και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, θα βελτιωθεί η οδική ασφάλεια και η προσπελασιμότητα σε περιαστικές και αγροτικές περιοχές, ενώ παράλληλα θα απαμβλυνθεί η κυκλοφοριακή συμφόρηση με συνεπακόλουθη μείωση των ρύπων.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-13 υλοποιήθηκε σειρά παρεμβάσεων στον τομέα των Μεταφορών, οι οποίες συνέβαλαν στη βελτίωση της προσπελασιμότητας της χώρας, μέσω της επέκτασης ή αναβάθμισης των Διευρωπαϊκών Δικτύων και

αντιμετώπισαν σε ένα βαθμό προβλήματα κυκλοφοριακής συμφόρησης που παρατηρούνταν ιδιαίτερα στο εθνικό δίκτυο και τις περιαστικές περιοχές. Παράλληλα, οι παρεμβάσεις για την αναβάθμιση των λιμενικών υποδομών συνέβαλαν στη βελτίωση της δυναμικότητας του λιμένα Λεμεσού. Ορισμένα προβλήματα που παρατηρήθηκαν όσον αφορά τον προγραμματισμό ενός μικρού αριθμού έργων του τομέα των μεταφορών, οδηγούν στην ανάγκη καλύτερου σχεδιασμού αντίστοιχων παρεμβάσεων κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

Διοικητική Ικανότητα και Οργάνωση του Δημόσιου Τομέα

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Η Κυπριακή Δημόσια Υπηρεσία αλλά και ο ευρύτερος δημόσιος τομέας στελεχώνεται από άρτια καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό το οποίο κατατάσσεται ανάμεσα στα πιο προσοντούχα της Ευρώπης όσον αφορά τα τυπικά προσόντα (π.χ. Πανεπιστημιακούς τίτλους Σπουδών). Εντούτοις, η μελέτη για τη διάγνωση αναγκών μάθησης των Διευθυντικών στελεχών της Δημόσιας Υπηρεσίας σε θέματα στρατηγικής, ηγεσίας και διεύθυνσης κατέδειξε ότι υπάρχουν ελλείψεις/αδυναμίες που αφορούν, μεταξύ άλλων, το στρατηγικό σχεδιασμό, τις διοικητικές διαδικασίες, τη χρήση των ΤΠΕ, την κουλτούρα της αλλαγής, την κουλτούρα της αξιολόγησης, την παρακολούθηση και προσαρμογή στις εξελίξεις που είναι απαραίτητες για τη λειτουργία της Υπηρεσίας, στη δημιουργία συνθηκών για διοικητική βελτίωση, στην εκπαίδευση του προσωπικού κτλ.

Η δέσμευση της Κυβέρνησης για μείωση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων κατά 4.500 μέχρι το 2016 είχε ως αποτέλεσμα την υποστελέχωση αρκετών Υπηρεσιών σε όλες τις βαθμίδες, γεγονός που προκαλεί σημαντικό πρόβλημα στην ορθή διοίκηση και λειτουργία της Δημόσιας Υπηρεσίας και δημιουργεί περαιτέρω ανάγκες για την πληρέστερη οργάνωσή της. Λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση της Κυβέρνησης για παγοποίηση προσλήψεων και προαγωγών στη Δημόσια Υπηρεσία, προωθούνται μέτρα στελέχωσης των Υπηρεσιών/Τμημάτων όπου παρουσιάζονται αυξημένες ανάγκες με τη χρήση εργαλείων κινητικότητας των υπαλλήλων. Με το Νόμο 78(Ι)2013 της 19ης Ιουλίου 2013 αίρονται οι περιορισμοί που υπήρχαν στην κινητικότητα των δημοσίων υπαλλήλων όσον αφορά τη χρονική διάρκεια των αποσπάσεων.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Στο Μνημόνιο Συναντίληψης περιλαμβάνεται πρόνοια για την αναδιάρθρωση και μεταρρύθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας που να διασφαλίζει τη βελτίωση της οργάνωσης και λειτουργίας, τη μείωση του κόστους λειτουργίας, την αποδοτικότερη χρήση των δημοσίων πόρων και την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών προς τον πολίτη και τις επιχειρήσεις. Επιπρόσθετα προβλέπεται η ενδυνάμωση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης καθώς και η επικοινωνία και αξιοποίηση πληροφοριακών συστημάτων και δεδομένων.

Τον Απρίλιο του 2013 διορίστηκε Επίτροπος Μεταρρύθμισης της Δημόσιας Υπηρεσίας με στόχο τον εκσυγχρονισμό και ανασυγκρότηση της Δημόσιας Υπηρεσίας ούτως ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις της κοινωνίας και να φέρει τη Δημόσια Υπηρεσία πιο κοντά στον πολίτη. Στα πλαίσια αυτά διαμορφώνεται μια ολοκληρωμένη στρατηγική από το Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού (ΤΔΔΠ) του Υπουργείου Οικονομικών, με στόχο τη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τον πολίτη και τις επιχειρήσεις και την καθιέρωση διαφάνειας σε ό,τι αφορά τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Το Σεπτέμβριο του 2013 δημοσιεύθηκε το *Σχέδιο Δράσης για τη Μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης*, το οποίο καθορίζει τις βασικές αρχές για τη μεταρρύθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας, περιλαμβάνει τρεις φάσεις με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης μέχρι το 2016 και δομείται σε πέντε αλληλένδετους Άξονες ούτως ώστε να επιτυγχάνεται η συνέργεια και συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεών τους καθώς και η αποτελεσματικότητα των μεταρρυθμίσεων. Άμεσος στόχος του Σχεδίου είναι να καταστούν οι κρατικές υπηρεσίες πιο προσιτές και φιλικές προς τον πολίτη, πιο γρήγορες και αποτελεσματικές, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την κοινωνική δικαιοσύνη και την ανάπτυξη. Οι μελέτες για τη μεταρρύθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας που προνοούνται στο Μνημόνιο Συναντίληψης αποτελούν μέρος του πρώτου Άξονα του Σχεδίου Δράσης. Ειδικότερα, η Β΄ Φάση των μελετών αυτών αποτελεί προτεραιότητα για χρηματοδότηση κατά τη νέα προγραμματική περίοδο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα και των δύο μελετών, οι ανάγκες ενδυνάμωσης της διοικητικής ικανότητας, κυρίως όσον αφορά την κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού θα προωθηθούν για χρηματοδότηση στα πλαίσια του σχετικού Θεματικού Στόχου.

Πρόσθετα, θα προωθηθεί η ενίσχυση των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων ούτως ώστε να αποκτήσουν τις αναγκαίες γνώσεις για να επιτελούν το ρόλο τους συμβάλλοντας και συμμετέχοντας αποτελεσματικά στα συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα.

Σημειώνεται ότι, όσον αφορά την καταπολέμηση της απάτης και της διαφθοράς, θα προωθηθούν σχετικά μέτρα κάτω από ειδικό Άξονα Προτεραιότητας του Προγράμματος που θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας που αφορά στη συνεργασία και το συντονισμό των φορέων ενάντια στη διαφθορά. Ειδικότερα, θα προωθηθούν δράσεις συνεργασίας και πρωτοβουλίες ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας των αρμοδίων φορέων με στόχο τη μείωση του βαθμού διαφθοράς στη δημόσια διοίκηση καθώς και την ανάπτυξη εργαλείων και μηχανογραφικών συστημάτων ανάλυσης κινδύνων.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 εφαρμόστηκαν στα πλαίσια του ΕΚΤ, δράσεις εκπαίδευσης για στρατηγική, ηγετική και διευθυντική ανάπτυξη των στελεχών της Δημόσιας Υπηρεσίας καθώς και των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι παρεμβάσεις αυτές συνέβαλαν εν μέρει στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων των στελεχών, παραμένει όμως σημαντικό κενό ούτως ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται πλήρως στις προκλήσεις που απαιτούν οι σύγχρονες μέθοδοι δημόσιας διοίκησης και στις μεταρρυθμίσεις που προωθούνται στη Δημόσια Υπηρεσία και στις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επιπρόσθετα, προωθήθηκε η αναδιοργάνωση του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού που συνέβαλε στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τον πολίτη και της εσωτερικής λειτουργίας του Τμήματος καθώς επίσης και στην ανάπτυξη μεθοδολογικών εργαλείων για την ενίσχυση της λειτουργίας της Δημόσιας Υπηρεσίας. Στα πλαίσια του ίδιου Προγράμματος περιλαμβανόταν η αναδιοργάνωση και άλλων κύριων Υπηρεσιών του Κράτους όμως αποφασίστηκε η μη προώθησή τους κατόπιν εκπόνησης των μελετών για τη Μεταρρύθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας που προνοούνται στο Μνημόνιο Συναντίληψης.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Αγορά Εργασίας

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, που οδήγησαν σε ύφεση την οικονομική δραστηριότητα επέφεραν σημαντικές διαφοροποιήσεις και στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, οι αλλαγές εστιάζονται στη μείωση των ποσοστών απασχόλησης και στην αύξηση του ποσοστού ανεργίας, πλήττοντας

κυρίως ομάδες πληθυσμού όπως οι νέοι, οι γυναίκες, αλλά και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας καθώς επίσης και παραδοσιακούς κλάδους της Κυπριακής οικονομίας όπως οι κατασκευές και το εμπόριο.

Η προσέγγιση για την καταπολέμηση της αυξανόμενης ανεργίας αφορά στη θέσπιση μέτρων σε τρεις πυλώνες και συγκεκριμένα μέτρων για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (κυρίως μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων για την απασχόληση), προγραμμάτων κατάρτισης με στόχο την απασχόληση, και μέτρων για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας των ανέργων (κυρίως μέσω προγραμμάτων κατάρτισης εμπειρίας / εργασίας) με στόχο τη διευκόλυνση της εισόδου τους στην αγορά εργασίας.

Μεταξύ των ετών 2008-2013 το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών μειώθηκε κατά εννιά ποσοστιαίες μονάδες φθάνοντας το 67,1%, και απέκλινε περαιτέρω από το σχετικό εθνικό στόχο που περιλαμβάνεται στο Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα (ΕΜΠ) της Κύπρου (75%-77% μέχρι το 2020), ενώ το ποσοστό ανεργίας κατά την ίδια περίοδο αυξήθηκε από 3,7% σε 15,9%. Με βάση πρόσφατα στοιχεία (Έρευνα Εργατικού Δυναμικού), το ποσοστό ανεργίας για το 2013 ανήλθε στο 15,9%, παρουσιάζοντας περαιτέρω αυξητικές τάσεις, ενώ σε σχέση με το προηγούμενο έτος καταγράφει αύξηση 4,1%. Τονίζεται δε, ότι ήδη σημαντικός αριθμός εργαζομένων στον Τραπεζικό τομέα έχει εγγραφεί στο Μητρώο Ανέργων της ΔΥΑ, γεγονός που αναμένεται να παρουσιάσει ανοδικές τάσεις βάσει των εξελίξεων.

Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών το 2013 ανήλθε σε 16,5% και των γυναικών σε 15,2%, έναντι 12,5% και 11,1%, αντίστοιχα το 2012. Η αύξηση του ποσοστού ανεργίας των ανδρών αποδίδεται εν μέρει στη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας σε επαγγέλματα όπου παραδοσιακά απασχολούνται περισσότεροι άνδρες όπως για παράδειγμα ο τομέας των κατασκευών. Παράλληλα, μεταξύ των ετών 2007 και 2012, το ποσοστό ανεργίας των νέων αυξήθηκε κατά 17,5 ποσοστιαίες μονάδες, πάνω από το διπλάσιο της καταγεγραμμένης αύξησης του ποσοστού ανεργίας του ενήλικου πληθυσμού την ίδια περίοδο (6,9 ποσοστιαίες μονάδες). Η ανεργία μεταξύ των νέων Κυπρίων έχει αυξηθεί κατά πέντε φορές μεταξύ των ετών 2008 και 2013.

Μεταξύ των ετών 2008 και 2012, η συνολική απασχόληση των ενήλικων εργαζομένων μειώθηκε κατά 3,7 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ των νέων εργαζομένων κατά 15 ποσοστιαίες μονάδες, λόγω της απότομης πτώσης της απασχόλησης στους τομείς της μεταποίησης και των κατασκευών (23,5% και 28,8%, αντίστοιχα) στους οποίους απασχολούνται κυρίως οι νέοι.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, το ποσοστό ανεργίας των νέων ανήλθε στο 38,9% το 2013 σε σχέση με 27,8% το 2012, σημειώνοντας αύξηση 11,1%.

Η ταχεία αύξηση της ανεργίας των νέων συνοδεύεται από σημαντική αύξηση κατά τα τελευταία χρόνια των νέων 15-24 ετών, οι οποίοι βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (Not in Employment, Education or Training – NEETs), φθάνοντας το 16% το 2012. Η ανάγκη αντιμετώπισης της αύξησης της ανεργίας των νέων με έμφαση στις τοποθετήσεις σε επιχειρήσεις και στην προώθηση της νεανικής επιχειρηματικότητας, επισημαίνεται και στη σχετική Σύσταση του Συμβουλίου της 6ης Ιουλίου στο ΕΜΠ της Κύπρου.

Σημαντική αύξηση της ανεργίας παρατηρείται επίσης και στις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες, ενώ επισημαίνεται ότι, η ηλικιακή ομάδα 50-59 ετών αποτελεί ήδη το 20% των ανέργων, γεγονός που είναι εξαιρετικά σημαντικό, ενώ εκτιμάται ότι θα σημειωθεί περαιτέρω αύξηση κατά το επόμενο διάστημα. Η ηλικιακή ομάδα 55-64 ετών παρουσιάζει αναντιστοιχία όσον αφορά την απασχόληση

μεταξύ των δύο φύλων όπου τα σχετικά ποσοστά απασχόλησης για το 2013 διαμορφώνονται στο 61,1% για τους άνδρες και 38,3% για τις γυναίκες.

Η μακροχρόνια ανεργία ως ποσοστό της συνολικής ανεργίας αυξήθηκε σε 3,6% το 2012 από 1,6% το 2011, ενώ σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία το 2013 η μακροχρόνια ανεργία αυξήθηκε στο 6,1%.

Όπως επισημαίνεται στο Μνημόνιο Συναντίληψης σχετικά με την αύξηση της ανεργίας και μείωση της απασχόλησης, έλαβε χώρα η συνολική επαναξιολόγηση των πολιτικών ενεργοποίησης στην αγορά εργασίας καθώς και της εισοδηματικής στήριξης των ανέργων μετά τη λήξη της παροχής ανεργιακού ή άλλου ασφαλιστικού επιδόματος.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Την περίοδο μεταξύ 2008-2011 η χρηματοδότηση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης στην Κύπρο αυξήθηκε σημαντικά (από 0,05% του ΑΕΠ σε 0,32%) αλλά εξακολουθεί να είναι χαμηλότερη του μέσου όρου στην ΕΕ (0,54% του ΑΕΠ) καταδεικνύοντας την ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυσή της.

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Μνημονίου Συναντίληψης, και σύμφωνα με τις υποδείξεις της αξιολόγησης των πολιτικών ενεργοποίησης, η Κυπριακή Δημοκρατία προωθεί σειρά άμεσων μέτρων με σκοπό να καταστούν οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης πιο στοχευμένες και αποτελεσματικές καθώς επίσης και μέτρων για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων. Η δημιουργία συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης των ενεργητικών πολιτικών που εφαρμόζονται για την ανεργία των νέων αλλά και για τις ενεργητικές πολιτικές γενικότερα, αποτελεί αναγκαίο εργαλείο για το σχεδιασμό και την αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών αυτών.

Η ύπαρξη ενός Πληροφοριακού Συστήματος καταγραφής και σύζευξης κενών θέσεων και αιτήσεων εργασίας και η ικανοποιητική παρακολούθηση των σχετικών δεικτών αποτελεί επίσης παράγοντα που θα υποβοηθήσει στην εφαρμογή των κατάλληλων πολιτικών ενεργοποίησης στην αγορά εργασίας.

Η ύπαρξη μιας αποτελεσματικής Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης με εμπειρία και κατάλληλα εργαλεία θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των μεγάλων προβλημάτων που παρατηρούνται στην αγορά εργασίας. Παρόλα αυτά η Υπηρεσία αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις κυρίως λόγω της μεγάλης αύξησης στον αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων. Για αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση του αυξημένου αριθμού των ανέργων που εγγράφονται στα μητρώα της ΔΥΑ προωθείται η ενίσχυση της ΔΥΑ ούτως ώστε να μπορέσει να διαχειριστεί αποτελεσματικά την αυξημένη εισροή των ανέργων.

Η συγκέντρωση της διαχείρισης των προγραμμάτων των ενεργητικών πολιτικών και ο συντονισμός μεταξύ όλων των αρμόδιων φορέων αποτελεί σημαντική προοπτική βελτίωσης του συστήματος και περαιτέρω ανάπτυξής του. Το νέο σύστημα κοινωνικής ευημερίας, στα πλαίσια του οποίου θα παραχωρείται το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα αναμένεται να τεθεί σε εφαρμογή τον Ιούλιο του 2014. Ο συντονισμός μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται στην καταβολή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και στο σχεδιασμό και εφαρμογή των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης θα ενισχυθεί με την εισαγωγή ενός μηχανογραφημένου συστήματος.

Για την εφαρμογή της *Σύστασης ''Εγγύηση για τη Νεολαία''* (Youth Guarantee), η Κυπριακή Δημοκρατία έχει καταρτίσει ειδικό Σχέδιο Δράσης για τους νέους ηλικίας 15-24 ετών οι οποίοι βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Το Σχέδιο Δράσης για την *''Εγγύηση για τη Νεολαία''* αποτελεί ''υποσύνολο'' ενός γενικότερου Σχεδίου για την Απασχόληση των Νέων, το οποίο περιλαμβάνει παρόμοιες δράσεις και το όριο κάλυψής του επεκτείνεται για τις ηλικίες μέχρι 29 ετών. Έμφαση θα δοθεί στον επαγγελματικό προσανατολισμό των νέων και στη διασύνδεση της

συμβουλευτικής με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, μέσω ενός συστήματος συντονισμού των αρμόδιων Υπηρεσιών του κράτους. Επιπρόσθετα, θα προωθηθούν δράσεις για ανάπτυξη και βελτίωση των δεξιοτήτων των νέων καθώς και τοποθετήσεις σε επιχειρήσεις για απόκτηση εργασιακής πείρας. Παράλληλα θα προωθηθούν μέτρα για επιδότηση της απασχόλησης των νέων καθώς και κίνητρα για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Σημειώνεται ότι, η αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων, με έμφαση στην πρακτική άσκηση σε εταιρείες και την προώθηση της αυτοαπασχόλησης αποτελεί ειδική για τη χώρα σύσταση του συμβουλίου για το ΕΜΠ 2012.

Όσον αφορά στα μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας, προωθείται η εισαγωγή ενοποιημένου μηχανογραφικού συστήματος μεταξύ του Τμήματος Εργασιακών Σχέσεων, των Υπηρεσιών Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του Τμήματος Εσωτερικών Προσόδων (φόρος εισοδήματος). Παράλληλα το ΥΕΠΚΑ, ως αρμόδια αρχή, θα προβαίνει σε πιθανές τροποποιήσεις του νομικού πλαισίου και βελτιώσεις του τρόπου συνεργασίας των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών εκεί που κρίνεται αναγκαίο.

Τέλος, η διάρθρωση του ανθρωπίνου κεφαλαίου στην Κύπρο με σημαντικό ποσοστό εργατικού δυναμικού να κατέχει αυξημένα προσόντα αποτελεί παράγοντα που μπορεί να συμβάλει στην αναδιάρθρωση της οικονομίας.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 συγχρηματοδοτήθηκαν από το ΕΚΤ Σχέδια Χορηγιών τα οποία συνέβαλαν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η οικονομική κρίση όμως ανέτρεψε όλα τα δεδομένα στο χώρο της αγοράς εργασίας με αποτέλεσμα να προωθηθούν νέα έκτακτα Σχέδια. Την περίοδο 2009-2013 υλοποιήθηκαν (σύμφωνα με την αξιολόγηση των πολιτικών ενεργοποίησης) 21 μέτρα ενεργητικών πολιτικών εκ των οποίων 8 επιδοτούμενα προγράμματα απασχόλησης (αθροιστικής δημόσιας δαπάνης €55.3εκ.), 5 προγράμματα κατάρτισης (€18.2εκ. δημόσιας δαπάνης) και 3 προγράμματα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας (€28εκ. δημόσιας δαπάνης). Τα υπόλοιπα πέντε περιλάμβαναν παρεμβάσεις για την πρόσληψη ατόμων με αναπηρία στο δημόσιο τομέα, την αυτοαπασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες, τη δημιουργία ενός νέου συστήματος για την αξιολόγηση της αναπηρίας και την επιχορήγηση υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας για τη διευκόλυνση της απασχόλησης των γυναικών.

Τα μέτρα των ενεργητικών πολιτικών στόχευαν αρχικά σε ανέργους γενικά με στόχο τη διευκόλυνση της εισόδου ή επιστροφής τους στην αγορά εργασίας, σταδιακά ωστόσο απέκτησαν ειδικότερη στόχευση σε συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι νέοι, οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, οι γυναίκες, οι μακροχρόνια άνεργοι, τα άτομα με αναπηρία και οι ευάλωτες ομάδες. Όλες οι παρεμβάσεις ενεργητικών πολιτικών υλοποιήθηκαν με διαδοχικές προσκλήσεις μικρής διάρκειας, που επέτρεπε ευελιξία και βελτιώσεις ανά πρόσκληση ανάλογα με τα αποτελέσματα των προηγούμενων προσκλήσεων.

Αποφάσεις πολιτικής και ο επιχειρησιακός τους σχεδιασμός λαμβάνονται από το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και εγκρίνονται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Ο γενικός συντονισμός ασκείται επίσης από το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ενώ η εφαρμογή υλοποιείται από τις διάφορες υπηρεσίες του Υπουργείου και άλλων φορέων (π.χ. ΑνΑΔ, ΚΕΠΑ κλπ.). Την ίδια στιγμή, στη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΑ) είχε ανατεθεί ο ρόλος του εστιακού σημείου μεταξύ όλων των φορέων υλοποίησης, με στόχο την αξιοποίηση των συνεργειών. Ο συντονισμός σε επιχειρησιακό επίπεδο ασκείται μέσω της Μονάδας ΕΚΤ του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, λόγω της ανάγκης για τη

συμμόρφωση με τους κανόνες της ΕΕ, δοθέντος ότι τα περισσότερα από τα μέτρα που προωθούνται συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ.

Η συνολική επαναξιολόγηση των πολιτικών ενεργοποίησης στην αγορά εργασίας (2013) ανέδειξε τα ισχυρά σημεία και τις βασικές προκλήσεις για την επόμενη προγραμματική περίοδο. Οι πολιτικές ενεργοποίησης στην Κύπρο χαρακτηρίζονται από το πλεονέκτημα της υψηλής ποιότητας επαγγελματικής ικανότητας και τη χρήση προσαρμοζόμενων διαγνωστικών εργαλείων σταδιακά βελτιούμενων. Οι παρεμβάσεις που επελέγησαν καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα του άνεργου πληθυσμού, ενώ τα εξατομικευμένα προγράμματα απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες. Πολλά δε από τα μέτρα ενεργοποίησης στοχεύουν άνεργους νέους που είναι μία από τις ομάδες που πλήττονται περισσότερο από την κρίση.

Πρόσθετα, κατά την περίοδο 2007-2013 προωθήθηκε η ενίσχυση και ο εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης ούτως ώστε να ασκεί πιο αποτελεσματικά το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει στο σχεδιασμό, αξιολόγηση και εφαρμογή της πολιτικής απασχόλησης. Στα πλαίσια του έργου αυτού επεκτάθηκε το δίκτυο της ΔΥΑ και αναβαθμίστηκαν οι παρεχόμενες υπηρεσίες προς τον πολίτη. Ωστόσο η αύξηση του αριθμού των ανέργων που εξυπηρετούνται από τη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (από 15.500 το 2009 σε 45.000 το 2013) και η μείωση του προσωπικού της την ίδια περίοδο (ένεκα του moratorium στην πλήρωση κενών θέσεων στο δημόσιο τομέα) περιορίζει την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων. Παράλληλα, διαπιστώθηκε η έλλειψη μιας συνεχούς και ενιαίας μεθόδου αξιολόγησης για όλα τα προγράμματα σε συνδυασμό με την απουσία κεντρικού πληροφοριακού εργαλείου που καθιστά ιδιαίτερα δυσχερή τη συνολική αξιολόγηση του συστήματος ενεργητικών πολιτικών, ενώ αναδεικνύεται η ανάγκη ενίσχυσης διυπουργικού συντονισμού στη χάραξη των πολιτικών ενεργοποίησης για μεγιστοποίηση αποτελεσμάτων και την αποφυγή κατακερματισμού παρεμβάσεων.

Εκπαίδευση και Επαγγελματικές Δεξιότητες – Δια Βίου Μάθηση

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Η εκπαίδευση στην Κύπρο θεωρείται τομέας με ικανοποιητικά αποτελέσματα, αλλά και σημαντικές προκλήσεις. Χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (>90%) και μειωμένα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (χαμηλότερο του αντίστοιχου της Ε.Ε). Παράλληλα, καταγράφονται υψηλά ποσοστά αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ειδικά στις ηλικίες 30-34 όπου το ποσοστό προσεγγίζει το 50% και είναι υψηλότερο από το μέσο όρο της Ε.Ε, καλύπτοντας τους εθνικούς στόχους που τέθηκαν στο ΕΜΠ για τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020».

Το κυριότερο πρόβλημα του τομέα εστιάζεται στη διασύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας, όπου καταγράφονται ανισοσκέλειες δεξιοτήτων.

Το πρόβλημα εστιάζεται ιδιαίτερα, στην Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση, όπου το ποσοστό των νέων που παρακολουθεί μαθήματα Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην Κύπρο είναι πολύ χαμηλότερο από το μέσο όρο των χωρών της ΕΕ, καταγράφοντας περιορισμένο ενδιαφέρον κυρίως λόγω των προσφερόμενων ειδικοτήτων, σε συνδυασμό με τις προοπτικές μελλοντικής εύρεσης εργασίας. Το 2012 μόλις το 20,7% των αγοριών που είχαν εγγραφεί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρακολούθησαν μαθήματα Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (μέσος όρος 56,6% για την ΕΕ) και 4,3% των κοριτσιών (46,3% για την ΕΕ). Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, το ποσοστό μαθητών που εγγράφηκε στις Τεχνικές Σχολές το 2013, ανήλθε περίπου στο 20% από 12,7% το 2011, γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη για βελτίωση της ελκυστικότητας και της ποιότητας

της παρεχόμενης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην Κύπρο, ούτως ώστε να εξυπηρετήσει την αυξημένη ζήτηση των νέων και τις ανάγκες της οικονομίας σε τεχνικά επαγγέλματα.

Κατά το σχολικό έτος 2011 – 2012, ποσοστό 78% των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνέχισαν τις σπουδές τους σε Ιδρύματα Ανώτερης ή Ανώτατης Εκπαίδευσης, ενώ σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (3ο Τρίμηνο του 2013) οι απασχολούμενοι σε επαγγέλματα ανωτέρου επιπέδου αντιστοιχούν μόλις στο 36%. Η ανισοσκέλεια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας ενισχύεται περισσότερο και από την επιλογή κλάδων σπουδών με περιορισμένες προοπτικές απασχόλησης. Επιπρόσθετα, η οικονομία, κάτω από τις παρούσες συνθήκες, δεν παράγει ποιοτικές θέσεις απασχόλησης σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας που να απευθύνονται σε απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η αδυναμία αυτή προεκτείνεται και στον επαγγελματικό προσανατολισμό των νέων κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους, γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη για βελτίωση των διαδικασιών και της στόχευσης του επαγγελματικού προσανατολισμού / συμβουλευτικής και τη διασύνδεσή του με τις υπηρεσίες καθοδήγησης που παρέχονται από τους Συμβούλους Απασχόλησης της ΔΥΑ.

Επιπρόσθετα, οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζουν ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης στην ΕΕ (76,7% στην Κύπρο έναντι μέσου όρου της ΕΕ, 82,7%), ενώ ειδικότερα το ποσοστό απασχόλησης των νέων πτυχιούχων στα μαθηματικά, τις επιστήμες και την τεχνολογία είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Σημειώνεται ότι, στους αποφοίτους χαμηλότερων βαθμίδων (ISCED 0-2 & 3-4) το πρόβλημα αμβλύνεται, με σημαντικές αποκλίσεις σε σχέση με το μέσο όρο της Ε.Ε.

Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω η ανεργία μεταξύ των νέων είναι μεγαλύτερη σε άτομα με χαμηλή και υψηλή μόρφωση από ότι σε άτομα με μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης (τα ποσοστά ανεργίας για τα άτομα με χαμηλή ειδίκευση και των αποφοίτων τριτοβάθμιας είναι μεγαλύτερα του 30%) γεγονός που παρουσιάζει αναντιστοιχία μεταξύ των εκροών του εκπαιδευτικού συστήματος με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, η οποία χαρακτηρίζεται από τις πολύ μικρές (συχνά οικογενειακές) και τις μικρές επιχειρήσεις, που αδυνατούν να απορροφήσουν τον ολοένα αυξανόμενο αριθμό νέων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Σε σχέση με τη Δια Βίου Μάθηση, κατά την τελευταία δεκαετία έχει αυξηθεί σημαντικά το ποσοστό συμμετοχής σε προγράμματα δια βίου μάθησης (από 3,4% το 2001 σε 7,4% το 2012). Ιδιαίτερης σημασίας είναι το γεγονός ότι, σύμφωνα με την έρευνα PIAAC του 2013, μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού, περίπου ένας στους τέσσερις, χαρακτηρίζεται ως ψηφιακά αναλφάβητος, γεγονός που αναδεικνύει μια σημαντική αδυναμία του εργατικού δυναμικού στον τομέα.

Ιδιαίτερα σημαντικό κρίνεται, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή του Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων (ΣΕΠ) στην Κύπρο. Ήδη έχει αναπτυχθεί σημαντικός αριθμός Περιγραμμάτων Επαγγελματικών Προσόντων (ΠΕΠ), ενώ ξεκίνησαν οι πιστοποιήσεις γνώσεων και δεξιοτήτων, σε άμεση συσχέτιση με το υπό διαμόρφωση Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων.

Ένα από τα βασικότερα διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Κυπριακή Γεωργία είναι το πολύ χαμηλό ποσοστό των γεωργών που διαθέτουν επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Με βάση δύο παραμέτρους που είναι η δημογραφική γήρανση των απασχολούμενων στην γεωργία και το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων των αγροτικών περιοχών μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι το επίπεδο εκπαίδευσης των απασχολούμενων στη γεωργία υπολείπεται του μέσου επιπέδου εκπαίδευσης του πληθυσμού της Κύπρου.

Η εκπαίδευση και ενημέρωση στους γεωργούς δύναται να καλύπτει περιβαλλοντικά θέματα περιλαμβανομένης και ενημέρωσης σχετικά με τη μείωση εκπομπών από αιωρούμενα σωματίδια (PM) και Αμμωνία (NH3) (π.χ. καλύτερη διαχείριση λυμάτων, ορθολογική χρήση λιπασμάτων και αποφυγή της διάβρωσης του εδάφους).

Προοπτικές Ανάπτυξης

Η εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει τη βάση πάνω στην οποία θα οικοδομηθεί μεσοπρόθεσμα η αναπτυξιακή πορεία της χώρας, για τη στήριξη δραστηριοτήτων με υψηλό δυναμικό ανάπτυξης και υψηλή προστιθέμενη αξία.

Η αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου (εκπαιδευτική μεταρρύθμιση) που ήδη εφαρμόζεται, ιδιαίτερα μέσα από τα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα της Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης, καθώς και την εισαγωγή του θεσμού του Ολοήμερου Σχολείου και τα προγράμματα σπουδών στα Μεταλυκειακά Ινστιτούτα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, παρέχει τις βάσεις για περεταίρω εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος και τη σύνδεση με τις ανάγκες της πραγματικής οικονομίας.

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η συνέχιση εφαρμογή της Νέας Σύγχρονης Μαθητείας, η οποία αποτελεί εναλλακτική μορφή τεχνικής και επαγγελματικής κατάρτισης των νέων. Μέσω της Μαθητείας, σε συνδυασμό με την αναβάθμιση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση) θα ενισχυθεί η σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με τις τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες της αγοράς εργασίας, ειδικότερα όσον αφορά σε τεχνικά επαγγέλματα σε παραδοσιακούς τεχνικούς κλάδους αλλά και σε αναδυόμενους τομείς της οικονομίας που σχετίζονται κυρίως με τις προοπτικές της μελλοντικής εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων, την πράσινη και τη γαλάζια οικονομία, τις νέες τεχνολογίες, κλπ. Παράλληλα, με την εφαρμογή της Μαθητείας και την αναβάθμιση της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης επιδιώκεται η αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής και κατ' επέκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ευάλωτων ομάδων μαθητών. Η κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας σε δεξιότητες θα ενισχυθεί περισσότερο και μέσω πρακτικής άσκησης φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε επιχειρήσεις.

Στα πλαίσια της συνεχούς αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, και κατόπιν των ειδικών για τη χώρα συστάσεων του Συμβουλίου για το ΕΜΠ 2012 για βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, με σκοπό την ενίσχυση της επαγγελματικής του κινητικότητας προς δραστηριότητες με υψηλό δυναμικό ανάπτυξης και υψηλή προστιθέμενη αξία, θα προωθηθούν προγράμματα κατάρτισης του εργατικού δυναμικού σε τομείς που παρουσιάζουν μελλοντικές προοπτικές ανάπτυξης και απασχόλησης, όπως π.χ. το φυσικό αέριο, η πράσινη και η γαλάζια οικονομία, οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών κ.α.

Επισημαίνεται ότι, για κάλυψη των κενών που καταγράφονται σε θέματα κατάρτισης του εργατικού δυναμικού που κατοικεί σε περιοχές της υπαίθρου και σε περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας και απασχολείται στον πρωτογενή τομέα της γεωργίας και αλιείας, θα προωθηθούν σχετικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο της νέας εθνικής Στρατηγικής για τη Δια Βίου Μάθηση, αξιοποιώντας τις δυνατότητες περαιτέρω εμπέδωσης της κουλτούρας για δια βίου μάθηση στον αγροτικό και αλιευτικό κόσμο και εντάσσοντας στο πλαίσιό της και δράσεις με ερευνητικό και καινοτόμο χαρακτήρα, όπως π.χ. κατάρτιση μέσω διαδικτύου. Ειδικότερα όσον αφορά τον τομέα της γεωργίας υπάρχουν δυνατότητες επέκτασης της κατάρτισης και της ενημέρωσης σε θέματα προώθησης και τοποθέτησης των προϊόντων στις αγορές και της επιχειρηματικότητας.

Όσον αφορά την πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων, στο πλαίσιο του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, θα προωθηθεί η αναβάθμιση και επέκταση του Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων ούτως ώστε να περιληφθούν νέα επαγγέλματα που θα δημιουργηθούν σε αναδυόμενους τομείς της οικονομίας (π.χ. ενέργεια, πράσινη και γαλάζια οικονομία, φυσικό αέριο), τα οποία προκύπτουν από τα αποτελέσματα των προβλέψεων για τις προοπτικές απασχόλησης. Σημειώνεται, ότι η επικύρωση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, που αποκτώνται εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος (μέσω μη τυπικής και άτυπης μάθησης), μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας, στην προώθηση της κινητικότητας, ειδικότερα στην περίπτωση ατόμων που μειονεκτούν κοινωνικοοικονομικά ή που δεν διαθέτουν εξειδίκευση, καθώς επίσης στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης. Στην κατεύθυνση αυτή, η Σύσταση της Ε.Ε (Δεκέμβριος 2012), επιτάσσει την ανάπτυξη σχετικού μηχανισμού επικύρωσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 προωθήθηκε η πιλοτική εφαρμογή της *Νέας Σύγχρονης Μαθητείας* ως εναλλακτικού τρόπου εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης των μαθητών που εγκαταλείπουν το επίσημο σύστημα εκπαίδευσης, με παράλληλη στόχευση στην ικανοποίηση των αναγκών της αγοράς σε τεχνικό/επαγγελματικό προσωπικό. Η εφαρμογή της εν λόγω παρέμβασης παρουσίασε σημαντική καθυστέρηση όσον αφορά στον επιχειρησιακό σχεδιασμό, η οποία σε συνδυασμό με σειρά διοικητικών προβλημάτων και άλλων καθυστερήσεων (πχ καθυστερημένη εύρεση κτηριακών εγκαταστάσεων), επηρέασε αρνητικά τα αναμενόμενα αποτελέσματα, γεγονός που αντικατοπτρίζεται και στη δραματική μείωση του προϋπολογισμού του έργου. Η μέχρι σήμερα εφαρμογή της ΝΣΜ έχει συμβάλει στην ανάδειξη διαφόρων κατηγοριών δυσχερειών στην υλοποίηση, τα οποία ήδη έχουν ληφθεί υπόψη στο σχεδιασμό της παρέμβασης για την περίοδο 2014-2020 και τον τρόπο αντιμετώπισής του (ενδεικτικά αναφέρεται η άμεση εύρεση κτηριακών υποδομών οι οποίες θα στεγάσουν τη μαθητεία για τα επόμενα έτη, καθώς και η προμήθεια του σχετικού εξοπλισμού).

Προωθήθηκε επίσης η πιλοτική εφαρμογή του έργου διασύνδεσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας μέσω των Γραφείων Διασύνδεσης που λειτούργησαν σε 6 (Δημόσια και Ιδιωτικά) Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, συμβάλλοντας στην προσπάθεια μείωσης της ανισοσκέλειας που παρατηρείται μεταξύ προσφοράς και ζήτησης δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας. Οι εμπειρίες από τη λειτουργία των γραφείων, καθώς και τα μεθοδολογικά εργαλεία που αναπτύχθηκαν, αναμένεται να αξιοποιηθούν τη νέα προγραμματική περίοδο, αποτελώντας τη βάση της προσπάθειας περαιτέρω σύνδεσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τον επιχειρηματικό κόσμο.

Επιπρόσθετα, υλοποιήθηκε το Πρόγραμμα κατά της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, της σχολικής αποτυχίας και της παραβατικότητας σε Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (ΖΕΠ) μέσω εξειδικευμένης στήριξης σε σχολεία που βρίσκονται σε υποβαθμισμένες περιοχές και στα οποία συγκεντρώνονται ευάλωτες ομάδες μαθητών και καταγράφονται αυξημένοι δείκτες πρόωρης εγκατάλειψης, σχολικής αποτυχίας, κλπ. Το έργο αυτό είχε πολλαπλασιαστικά θετικά αποτελέσματα συμβάλλοντας στην κοινωνική συνοχή και στη διευκόλυνση πρόσβασης στην αγορά εργασίας των οικογενειών των μαθητών. Ως προς το σκέλος της βελτίωσης της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού προωθήθηκαν παρεμβάσεις εξειδικευμένης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης συμβάλλοντας στη σύζευξη της αγοράς εργασίας με τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού. Στα πλαίσια αυτά προωθήθηκε η Ίδρυση και Λειτουργία Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ), ως ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ενισχύοντας τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού μέσα από τη συμμετοχή του στη διά βίου μάθηση.

Παράλληλα, αναπτύχθηκε το Σύστημα Επαγγελματικών Προσόντων, για την πιστοποίηση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων σύμφωνα με το οποίο αναμένεται ότι στην περίοδο 2007-2013 θα ετοιμαστούν περισσότερα από 70 Επαγγελματικά Περιγράμματα, ενώ θα πιστοποιηθεί ικανός αριθμός εργαζομένων. Η επέκταση του Συστήματος Επαγγελματικών προσόντων κατά τη νέα προγραμματική περίοδο είναι αναγκαία ώστε να υπερπηδηθούν οι όποιες δυσκολίες καταγράφηκαν κατά την πιλοτική εφαρμογή του έργου και να μπορέσει να ολοκληρωθεί η συνολική στρατηγική του υπό διαμόρφωση Εθνικού Πλαισίου Προσόντων.

Από την εφαρμογή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 διαπιστώθηκε ότι η παρεχόμενη εκπαίδευση επικεντρώθηκε στους νέους γεωργούς ενώ τα προγράμματα κατάρτισης εστιάστηκαν σε θέματα γεωργικών πρακτικών παραγωγής. Στη νέα προγραμματική περίοδο θα επιδιωχθεί η διεύρυνση τόσο των παρεχόμενων προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης όσο και των επωφελούμενων ομάδων.

Κοινωνική Ένταξη / Ενσωμάτωση και Καταπολέμηση της Φτώχειας

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Οι δείκτες που επιμετρούν τις εισοδηματικές ανισότητες και τα επίπεδα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Κύπρο (κοινωνικοί δείκτες), παρά τη βελτίωση που είχαν σημειώσει την προηγούμενη δεκαετία, άρχισαν να παρουσιάζουν σταδιακή κάμψη, αντικατοπτρίζοντας την επιδείνωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης της χώρας, ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης και του αυστηρού δημοσιονομικού πλαισίου που απαιτείται από το Μνημόνιο Συναντίληψης. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το δείκτη S80/S20, η ανισοκατανομή του εισοδήματος αυξήθηκε στο 4,7 το 2012 από 4,5 το 2010, έναντι 5,1 που ήταν το 2012 στην ΕΕ27. Αντίστοιχα, ο συντελεστής Gini αυξήθηκε στο 31% το 2012 από 29,8% το 2010, έναντι 30,6% που ήταν το 2012 στην ΕΕ27. Όσον αφορά στο δείκτη που μετρά τη φτώχεια λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρή υλική υστέρηση, τα παιδιά κάτω των 18 ετών αποτελούν την πιο ευάλωτη ομάδα πληθυσμού, αφού το σχετικό ποσοστό αυξήθηκε στο 18,1% το 2012 από 10,9% το 2010, έναντι 10% στην ΕΕ το 2011. Ειδικότερα, οι γυναίκες ηλικίας πέραν των 65 ετών αντιμετωπίζουν εντονότερα τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, αφού το σχετικό ποσοστό διαμορφώνεται στο 37,9% ενώ για τους άνδρες στο 28% έναντι 22,2% και 16,4% αντίστοιχα που ήταν ο μέσος όρος στην ΕΕ.

Στο *Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα* (ΕΜΠ) της Κύπρου έχει τεθεί ως εθνικός στόχος η μείωση του αριθμού των ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό κατά 27.000 ανθρώπους ή το ποσοστό των ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό να μειωθεί από 23,3% το 2008, σε 19,3% μέχρι το 2020.

Το 2012, περίπου το ένα τέταρτο του συνολικού πληθυσμού της Κύπρου ήταν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό των ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό αυξήθηκε σε 27,1% το 2012 (234.000 άτομα) έναντι 24,6% το 2011 (197.000 άτομα) και 24,6% το 2010 (188.000 άτομα), σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ27 (24,8% το 2012), αντικατοπτρίζοντας την επιδείνωση των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών στη χώρα. Κυρίως παρατηρήθηκε αύξηση του μεριδίου του πληθυσμού (ηλικίας 0-59) που ζει σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας (από 4,5% το 2008 σε 6,4% το 2012) και ακόμα πιο αισθητή αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού που αντιμετωπίζει σοβαρή υλική στέρηση. Αντίθετα, το ποσοστό του πληθυσμού που ζει κάτω από το όριο της φτώχειας μειώθηκε από 15,9% 2008 σε 14,7% το 2012.

Οι άνεργοι και οι συνταξιούχοι στην Κύπρο είναι οι περισσότερο εκτεθειμένοι στον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι άνεργοι έχουν 3,6 και οι συνταξιούχοι 2,8 φορές περισσότερες πιθανότητες να βρεθούν σε κίνδυνο φτώχειας σε σύγκριση με τα άτομα που απασχολούνται. Το μορφωτικό επίπεδο σχετίζεται θετικά με χαμηλότερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού: σχεδόν το 40% των ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (δηλαδή επίπεδο ISCED 0-2) διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού σε σύγκριση με λιγότερο από το 11% πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις έχουν μια αξιοσημείωτη επίδραση στη μείωση του κινδύνου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Κύπρο. Το ποσοστό του κινδύνου της φτώχειας εξαιρουμένων των κοινωνικών μεταβιβάσεων ήταν 33,3% το 2011 (34,2% το 2012) δηλαδή υπερδιπλάσιο του 14,5% που ήταν η τιμή του πραγματικού δείκτη το ίδιο έτος (σχεδόν υποδιπλασιάζουν τον κίνδυνο).

Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο του Μνημονίου Συναντίληψης η κυβέρνηση προχώρησε στην ετοιμασία σχεδίου δράσης για μεταρρύθμιση της επιδοματικής πολιτικής του συστήματος ευημερίας, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η αποδοτικότερη χρήση των δημοσίων πόρων. Στα πλαίσια της νέας κοινωνικής πολιτικής προωθείται ο εξορθολογισμός του δημοσίου βοηθήματος με την εισαγωγή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος ούτως ώστε να αποτελεί πέπλο κοινωνικής προστασίας για όσους αδυνατούν να απολαμβάνουν ενός βασικού επιπέδου ζωής σε σχέση με τα κίνητρα που δίνονται για εργασία. Προς το σκοπό αυτό απαιτείται η προώθηση μέτρων για ενεργοποίηση των ληπτών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος και ένταξή τους στην αγορά εργασίας ούτως ώστε αφενός να παρέχεται βασικό επίπεδο διαβίωσης σε όσους το έχουν ανάγκη, αφετέρου να αποτελεί αντικίνητρο στη μη αναζήτηση εργασίας.

Η εισαγωγή της κοινωνικής οικονομίας με τη λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων μπορεί να αποτελέσει μέσο για την προώθηση της απασχόλησης ατόμων που αντιμετωπίζουν εντονότερα τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και φτώχειας και κατ' επέκταση να συμβάλει στην κοινωνική συνοχή μέσα από τις υπηρεσίες και αγαθά που θα παρέχουν. Στο παρόν στάδιο μελετάται το νομοθετικό πλαίσιο και εάν κριθεί αναγκαίο θα προωθηθεί η κατάλληλη προσαρμογή / ρύθμιση ούτως ώστε να διευκολυνθεί η λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων και η πιλοτική εφαρμογή του θεσμού. Πρόσθετα, απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η κατάλληλη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και όλων των ενδιαφερομένων φορέων για τα οφέλη και πλεονεκτήματα του θεσμού καθώς και η ορθή εκπαίδευση / καθοδήγηση των άμεσα εμπλεκομένων.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 προωθήθηκαν παρεμβάσεις με ειδική στόχευση στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού συμβάλλοντας στην κοινωνική ενσωμάτωσή τους. Οι εν λόγω παρεμβάσεις αφορούσαν κυρίως σε προγράμματα κατάρτισης, απόκτησης εργασιακής πείρας και προγράμματα ενεργοποίησης των ατόμων αυτών στην απασχόληση, αλλά και παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Οι παρεμβάσεις συνέβαλλαν στο στόχο της κοινωνικής ενσωμάτωσης, κυρίως στην κατεύθυνση ένταξης των γυναικών στην αγορά εργασίας μέσω προγραμμάτων είτε της ΑνΑΔ για αδρανείς γυναίκες (με συνδυασμό κατάρτισης και απόκτησης εργασιακής εμπειρίας) είτε του ΚΕΠΑ για την απασχόληση ατόμων με ευέλικτες ρυθμίσεις. Πρόσθετα προωθήθηκαν περιορισμένης κλίμακας παρεμβάσεις συμφιλίωσης της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, με επιδότηση υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας (από τις ΥΚΕ), χωρίς όμως σημαντικά αποτελέσματα, κυρίως λόγω της έλλειψης θέσεων εργασίας, δεδομένου ότι η ένταξη / επανένταξη των ωφελουμένων στην αγορά εργασίας αποτελούσε προαπαιτούμενο για τη συμμετοχή

τους. Ιδεατά, ο συνδυασμός των παρεμβάσεων των ΥΚΕ με τις υπόλοιπες παρεμβάσεις (πχ ευέλικτες ρυθμίσεις), θα είχε σημαντική συνεισφορά στην επίτευξη της συμφιλίωσης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Για τα άτομα με αναπηρία υλοποιήθηκε (από το Τμήμα Εργασίας) παρέμβαση για την ένταξη στην απασχόληση, χωρίς όμως ιδιαίτερα αποτελέσματα (73 ωφελούμενοι). Το γεγονός αυτό συνάδει με τη γενική τοποθέτηση και των οργανωμένων φορέων των ΑμεΑ, ότι δύσκολα ένα άτομο με αναπηρία, θα δεχθεί να τοποθετηθεί σε θέση εργασίας, απορρίπτοντας το δημόσιο βοήθημα.

Για τα άτομα με αναπηρία προωθήθηκε η εφαρμογή του Νέου Συστήματος Αξιολόγησης του βαθμού Αναπηρίας και Λειτουργικότητας, το οποίο όμως ουσιαστικά λειτούργησε πιλοτικά και σε πιο περιορισμένη έκταση, κυρίως λόγω αδυναμίας πρόσληψης προσωπικού. Βάσει αυτού, η στόχευση για την προγραμματική 2014-2020 θα πρέπει να είναι πιο εστιασμένη.

Υγεία

Αναπτυξιακές Ανάγκες Ανισότητες

Το σύστημα υγείας, παρά το καλό επίπεδο υγείας του πληθυσμού, εξακολουθεί να παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες και στρεβλώσεις. Οι κρατικές υπηρεσίες υγείας αδυνατούν να ανταποκριθούν επαρκώς στη ζήτηση με αποτέλεσμα να εξυπηρετείται μόλις το 50% των δικαιούχων και σημαντικό μέρος του πληθυσμού να καταφεύγει σε αγορά υπηρεσιών σε ιδιωτικά νοσηλευτήρια. Η πίεση προς το δημόσιο τομέα της υγείας αναμένεται να οξυνθεί ακόμη περισσότερο, λόγω της επιδείνωσης της κατάστασης της οικονομίας και της συρρίκνωσης των οικογενειακών προϋπολογισμών, με αποτέλεσμα ολοένα και μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού να στρέφεται στην αναζήτηση δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας υγείας, γεγονός που αναμένεται να επιφέρει δυσμενείς επιπτώσεις στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Οι αδυναμίες του συστήματος υγείας στην Κύπρο αντικατοπτρίζονται και στη σχετική σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ, στα πλαίσια της αξιολόγησης του Εθνικού Μεταρρυθμιστικού Προγράμματος (ΕΜΠ) για το 2012, για ολοκλήρωση και λειτουργία χωρίς καθυστέρηση του Εθνικού Συστήματος Υγείας, με βάση σχετικό χάρτη πορείας, διασφαλίζοντας την οικονομική βιωσιμότητα και την ισότιμη πρόσβαση στην περίθαλψη. Επιπλέον, στα πλαίσια του Μνημονίου Συναντίληψης καταγράφεται σειρά μέτρων που αφορούν, μεταξύ άλλων, στη βιωσιμότητα των δαπανών υγείας και στην αποδοτικότερη παροχή υπηρεσιών δημόσιας υγείας.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ

Εκπομπές Αερίων του Θερμοκηπίου

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Παρότι η Κύπρος συνεισφέρει μόλις το 0,2% στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέχρι το 2008 ήταν η χώρα με τη μεγαλύτερη αύξηση εκπομπών σε σχέση με το 1990 (+65%) και είναι στις 10 χώρες με τις μεγαλύτερες ποσότητες εκπομπών ανά κάτοικο (το 2011 ήταν 10,9 tCO2 e./ κάτοικο για την Κύπρο, ενώ ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν 9 tCO2 e./ κάτοικο). Σύμφωνα με την ετήσια καταγραφή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου του 2013, η συνεισφορά των τομέων σε σχέση με το σύνολο των εκπομπών από τους τομείς εκτός του συστήματος εμπορίας εκπομπών για το έτος 2011 είναι περίπου 49% από τον τομέα των μεταφορών, 16% από την γεωργία, 13% από τα απόβλητα, 14%

από τον οικιακό και τριτογενή τομέα, 5% από τη βιομηχανία εκτός εμπορίας και 3% από τη χρήση φθοριούχων αερίων (HFCs και PFCs).

Η Κύπρος έχει δεσμευτεί μέσα από το Κοινοτικό κεκτημένο (Απόφαση 406/2009/ΕΚ) και τις διεθνείς συμφωνίες (δεύτερη περίοδος Πρωτοκόλλου του Κιότο) για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από την κατανάλωση ενέργειας στους τριτογενείς τομείς και σε μικρές βιομηχανίες, βιομηχανικές διεργασίες, γεωργία και διαχείριση αποβλήτων κατά 5% μέχρι το 2020 σε σχέση με το 2005. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση καταγραφής εκπομπών του 2013, οι εκπομπές το 2011 από τους πιο πάνω τομείς αυξήθηκαν κατά 4,2% σε σχέση με το 2005.

Παράλληλα, σύμφωνα με την τροποποίηση του Πρωτοκόλλου του Γκέτεμποργκ[1], οι εκπομπές αμμωνίας από γεωργικά λιπάσματα θα πρέπει να μειωθούν κατά 10% έως το 2020 σε σχέση με το 2005. Το 2011 οι εκπομπές αμμωνίας ήταν 5,1 kt, ενώ κατά το έτος βάσης 2005 οι εκπομπές ήταν 5,8 kt.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Με βάση τα πιο πάνω διαφαίνεται η δυνατότητα περαιτέρω μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κυρίως από τους τομείς της ηλεκτροπαραγωγής, των μεταφορών και της γεωργίας. Στον τομέα της ενέργειας (ειδική αναφορά γίνεται στην υπο-ενότητα ***Ενέργεια - Ενεργειακή Απόδοση-Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας***, πιο κάτω) διαφαίνονται ιδιαίτερες προοπτικές ανάπτυξης από την προώθηση της χρήσης των ΑΠΕ και της ενεργειακής απόδοσης. Στον τομέα των μεταφορών (ειδική αναφορά γίνεται στην υπό ενότητα ***Μεταφορές***, πιο πάνω) η προώθηση του σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων βιώσιμης αστικής κινητικότητας στις πόλεις θα συμβάλουν στην ενίσχυση του συστήματος δημοσίων μεταφορών και στη μείωση των εκπομπών θερμοκηπίου από τον τομέα των μεταφορών. Μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από τον τομέα της γεωργίας δύναται να επιτευχθεί μέσω της προώθησης της μείωσης των ρυπογόνων εισροών σε συνδυασμό με την αύξηση της δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα με ενισχύσεις στη δασοκομία.

Ενέργεια - Ενεργειακή Απόδοση-Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Το ιδιαίτερα υψηλό κόστος της ενέργειας στην Κύπρο και το γεγονός ότι αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά του ενεργειακού τομέα που αποδίδονται στην υπέρμετρη εξάρτησή του στην εισαγωγή πετρελαιοειδών, την αδυναμία σύνδεσής του με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της χώρας, και στο μικρό μέγεθος της αγοράς που αποτρέπει τον ανταγωνισμό στην εγχώρια αγορά.

Το 2012, σύμφωνα με στοιχεία της Υπηρεσίας Ενέργειας, τα πετρελαιοειδή συνεισέφεραν 95,2% στην πρωτογενή κατανάλωση και 72,8% στην τελική κατανάλωση ενέργειας. Το ατύχημα στη ναυτική βάση Ευάγγελος Φλωράκης τον Ιούλιο του 2011, που είχε ως συνέπεια την καταστροφή μεγάλου μέρους του μεγαλύτερου και αποδοτικότερου ηλεκτροπαραγωγού σταθμού της Κύπρου και την αναστολή των εργασιών του, ανέδειξε εντονότερα την εξάρτηση του ενεργειακού συστήματος της χώρας από τις εισαγωγές πετρελαιοειδών.

[1] http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/lrtap/full%20text/Informal_document_no_17_No23_Consolidated_text_checked_DB_10Dec2012_-_YT_-_10.12.2012.pdf

Τα τελευταία έτη καταβάλλονται ιδιαίτερες προσπάθειες για απεξάρτηση της οικονομίας από το πετρέλαιο κυρίως μέσω της προώθησης της διείσδυσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στην παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας, καθώς και μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας – βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης. Το 2012 το ποσοστό συνεισφοράς των ΑΠΕ στην τελική ακαθάριστη κατανάλωση ενέργειας ανήλθε στο 7,7%, ενώ το 2013 η ηλεκτροπαραγωγή από ΑΠΕ αυξήθηκε κατά περίπου 28% σε σχέση με το 2012. Σημειώνεται ότι ο σχετικός ποσοτικός στόχος (συνεισφορά ΑΠΕ στην τελική ακαθάριστη κατανάλωση ενέργειας) που τέθηκε στο Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα της Κύπρου ανέρχεται στο 13% μέχρι το 2020. Πρόσθετα, στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις ΑΠΕ που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούλιο του 2010, και το οποίο βρίσκεται υπό αναθεώρηση, τίθεται και ο υποχρεωτικός στόχος για αύξηση του ποσοστού διείσδυσης των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση στις μεταφορές στο 10%, μέχρι το 2020. Όσον αφορά την εξοικονόμηση ενέργειας, για σκοπούς εφαρμογής της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση αλλά και στα πλαίσια του 2ου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούλιο του 2011, η Κύπρος έχει θεσπίσει ενδεικτικό στόχο για εξοικονόμηση 14,3% στην πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας το 2020 (που αποτελεί και Εθνικό Στόχο στο ΕΜΠ) και εξοικονόμηση 10% στην τελική κατανάλωση ενέργειας μέχρι το 2016. Επιπρόσθετα από τα πιο πάνω, για σκοπούς εφαρμογής των Οδηγιών 2012/27/ΕΕ και 2010/31/ΕΕ, η Κύπρος την περίοδο 2014-2020, υποχρεούται να λάβει νέα μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας, όπως για παράδειγμα την ενεργειακή αναβάθμιση 3% ετησίως του εμβαδού των χρησιμοποιούμενων ιδιόκτητων δημοσίων κτιρίων, την προώθηση της υλοποίησης έργων συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής απόδοσης, τη διενέργεια ενεργειακών ελέγχων, την παροχή ενεργειακών υπηρεσιών, τη μεγαλύτερη διείσδυση των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας στο κτιριακό απόθεμα κλπ.

Στην Κύπρο τα κτίρια ευθύνονται περίπου για το 30% της κατανάλωσης ενέργειας και σε συνδυασμό με την ανάγκη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που θέτουν οι σχετικές κοινοτικές Οδηγίες, η προώθηση επενδύσεων για την ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων αποτελεί προτεραιότητα της Κυβέρνησης. Το Σχέδιο Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση περιλαμβάνει μια σειρά από μέτρα που αφορούν, μεταξύ άλλων, επενδύσεις για εξοικονόμηση ενέργειας σε δημόσια κτίρια, οικίες, κτίρια του τριτογενούς τομέα και βιομηχανίες, την προώθηση συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης κλπ. Ο στόχος εξοικονόμησης πρωτογενούς ενέργειας το 2012 ήταν 1,58% ενώ η πραγματική εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας, σε σύγκριση με το σενάριο αναφοράς, ανήλθε σε 12,34%. Αξίζει να σημειωθεί ότι πέραν των μέτρων εξοικονόμησης που λήφθηκαν το 2012, η μείωση της δραστηριότητας σε επιμέρους τομείς της οικονομίας εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, είχε σημαντική επίδραση στην ενεργειακή κατανάλωση του 2012. Η βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας της χώρας αντικατοπτρίζεται και στην πτωτική τάση που παρουσιάζει ο δείκτης ενεργειακής έντασης (πρωτογενής κατανάλωση ενέργειας ως προς το ΑΕΠ) που μειώθηκε στο 166,9 το 2012 από 173,6 το 2011 και 176,9 το 2010.

Όσον αφορά τις ΜΜΕ η ανάγκη εντοπίζεται κυρίως στην εφαρμογή μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας και προώθησης ΑΠΕ στα κτίρια, αλλά και στην εφαρμογή μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας και προώθησης ΑΠΕ στη βιομηχανία και στην επεξεργασία και αποθήκευση προϊόντων.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Δεδομένου του ψηλού ποσοστού συνεισφοράς των κτιρίων στην κατανάλωση ενέργειας, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια εξοικονόμησης ενέργειας από τον τομέα αυτό. Οι επενδύσεις σε παρεμβάσεις ενεργειακής απόδοσης σε υφιστάμενα κτίρια θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας σε ειδικευμένα επαγγέλματα και θα ωθήσουν την κινητοποίηση επενδύσεων στον τομέα της κτιριακής βιομηχανίας

με παράλληλη χρήση ενεργειακά αποδοτικών υλικών και τεχνολογιών. Πρόσθετα, παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει επιτευχθεί στην προώθηση της χρήσης των ΑΠΕ, η Κύπρος διαθέτει προοπτικές για περαιτέρω αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και ειδικότερα της ηλιακής ενέργειας κυρίως λόγω της μείωσης του κόστους των διαφόρων τεχνολογιών αξιοποίησης της ηλιακής ενέργειας αλλά και του σημαντικού ηλιακού δυναμικού που διαθέτει η χώρα, που αποτελεί ένα από τα ψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εντούτοις, δεν αποκλείεται η αξιοποίηση και άλλων ΑΠΕ η αιολική ενέργεια, η βιομάζα/βιοαέριο, η γεωθερμία, η κυματική ενέργεια και άλλες μορφές ενέργειας που θα αναπτυχθούν τα επόμενα χρόνια. Η εισαγωγή φυσικού αερίου στο ενεργειακό μίγμα της χώρας αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στην εξοικονόμηση ενέργειας και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου καθώς και στην απεξάρτηση της οικονομίας από μία μόνο ενεργειακή πηγή. Σημαντική εξέλιξη στον τομέα αποτέλεσε ο εντοπισμός υδρογονανθράκων στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου μετά από σχετικές έρευνες που διεξήχθησαν το 2011. Η κατάληξη αυτή διανοίγει νέους ορίζοντες για την κυπριακή οικονομία αφού με ορθολογικές αποφάσεις και επενδύσεις η Κύπρος θα μπορούσε δυνητικά μέσο-μακροπρόθεσμα να καταστεί ενεργειακό κέντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και παράλληλα δημιουργεί σημαντικές ανάγκες, όσον αφορά τη δημιουργία των κατάλληλων υποδομών, οι οποίες θα επιτρέψουν την αξιοποίηση του ενεργειακού πλούτου της χώρας.

Στον τομέα της γεωργίας και κτηνοτροφίας, το πολύ ψηλό ενεργειακό κόστος σε αντιδιαστολή με τις δυνατότητες χρήσης ΑΠΕ (κυρίως ηλιακή ενέργεια) κρίνεται ως ένας καθοριστικός παράγοντας για να ωθήσει τους γεωργούς στην επιδίωξη για τη μέγιστη δυνατή αποδοτικότητα της ενεργειακής χρήσης. Προτεραιότητα θα δοθεί στην προώθηση φωτοβολταϊκών πλαισίων στην κτηνοτροφία και γεωργία χωρίς ωστόσο να αποκλείεται η δυνατότητα για δράσεις που αφορούν βιομάζα και βιοενέργεια. Επιπρόσθετα, σχετική ανάγκη αλλά και προοπτική ανάπτυξης εντοπίζεται και στον τομέα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.

Με βάση τα πιο πάνω διαφαίνεται η ανάγκη μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου πρωτίστως από τον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής, μέσω της ενεργειακής απόδοσης, της προώθησης των ΑΠΕ, και της εισαγωγής του φυσικού αερίου στο ενεργειακό μίγμα της χώρας.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 υλοποιήθηκε μικρός αριθμός έργων στον τομέα της ενέργειας που αφορούσαν στην εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων σε δημόσια κτίρια (στρατόπεδα, σχολεία) αυξάνοντας τη δυναμικότητα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και συμβάλλοντας στην αύξηση της συνεισφοράς των ΑΠΕ στη συνολική κατανάλωση ενέργειας. Οι παρεμβάσεις αυτές παρουσίασαν ιδιαίτερα μεγάλη ζήτηση και ταχείς ρυθμούς υλοποίησης, αποτελώντας τη βάση για την υλοποίηση αντίστοιχου χαρακτήρα παρεμβάσεων κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Η ξηρασία και λειψυδρία εξακολουθούν να αποτελούν το βασικό πρόβλημα όσον αφορά τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Οι κλιματικές μεταβλητές στην Κύπρο εστιάζονται κυρίως στην άνοδο της μέσης ετήσιας θερμοκρασίας και τη μείωση της μέσης ετήσιας βροχόπτωσης, καθώς και στα εντονότερα και πιο συχνά ακραία καιρικά φαινόμενα. Σημειώνεται ότι οι ποικιλίες οι οποίες καλλιεργούνται στην Κύπρο επιλέγονται με βάση την ανθεκτικότητά τους και την προσαρμοστικότητά τους στις ιδιαίτερες εδαφοκλιματικές συνθήκες της Κύπρου.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις PRECIS για τη μελλοντική περίοδο 2021-2050, η μέση ετήσια θερμοκρασία στην Κύπρο αναμένεται να αυξηθεί κατά 1-2 ο C σε σχέση με την περίοδο ελέγχου 1960-1990, ενώ η βροχόπτωση αναμένεται να μειωθεί σε εποχικά επίπεδο και σε μικρό βαθμό σε ετήσιο επίπεδο. Επιπλέον, η μέγιστη διάρκεια των περιόδων ξηρασίας (βροχόπτωση <0,5 χιλιοστά) αναμένεται να αυξηθεί κατά 10 έως 13 ημέρες κατά μέσο όρο, ενώ οι μέρες καύσωνα (θερμοκρασία> 35° C) θα αυξηθεί κατά μέσο όρο περίπου 10-30 ημέρες σε ετήσια βάση (Πρόγραμμα Life+ CYPADAPT 2011-2014).

Οι τάσεις αυτές, που καταγράφηκαν τα τελευταία χρόνια, θα συνεχίσουν να παρατηρούνται σύμφωνα με τις προβλέψεις της Μετεωρολογικής Υπηρεσίας, τις εκθέσεις του παγκόσμιου οργανισμού IPCC και τη διεθνή βιβλιογραφία. Υπάρχει πολύ υψηλή βεβαιότητα ότι πολλές από τις περιοχές που βρίσκονται στη λεκάνη της Μεσογείου θα υποστούν μείωση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτινων αποθεμάτων τους λόγω της κλιματικής αλλαγής (Kundzewicz et al., 2007). Οι βροχοπτώσεις αποτελούν το μοναδικό φυσικό πόρο νερού στην Κύπρο, εφόσον στο νησί υπάρχουν μόνο εποχικές λίμνες και ποταμοί. Σε συνδυασμό με άλλες κλιματικές αλλαγές που είναι ήδη ορατές στη χώρα, όπως οι δασικές πυρκαγιές, η εγκατάλειψη γεωργικής γης, οι χαμηλές αποδόσεις των καλλιεργειών, η διάβρωση, η ερημοποίηση, η απώλεια βιοποικιλότητας και το χαμηλό επίπεδο άνθρακα στο έδαφος, έχουν και θα συνεχίσουν να έχουν αλυσιδωτές αρνητικές συνέπειες στον άνθρωπο, τα φυσικά συστήματα και τις υποδομές. Ο νησιωτικός χαρακτήρας της Κύπρου και η τοποθεσία της στην ευαίσθητη λεκάνη της Μεσογείου την καθιστούν ακόμη πιο ευάλωτη στις μελλοντικές δυσμενείς συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.

Οι κύριες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον αγροτικό τομέα της Κύπρου, όπως αυτές παρατηρήθηκαν κατά το πρόσφατο παρελθόν, είναι η μειωμένη απόδοση/παραγωγικότητα των καλλιεργειών, λόγω της μειωμένης διαθεσιμότητας νερού, οι ζημιές που προκλήθηκαν στις καλλιέργειες λόγω ακραίων καιρικών φαινομένων (καύσωνες, χαλάζι κλπ.), και η μείωση της γονιμότητας του εδάφους (CYPADAPT 2012).

Στα πλαίσια του προγράμματος LifeCYPADAPT για τη διαμόρφωση της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, έχουν επισημανθεί τόσο οι μέχρι τώρα επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής σε διάφορους τομείς της οικονομίας της Κύπρου όπως έχουν καταγραφεί, καθώς και η αναμενόμενη επιδείνωση των επιπτώσεων αυτών για τη χρονική περίοδο 2021-2050. Ακολούθησε η εκτίμηση της ευπάθειας και της ικανότητας προσαρμογής έντεκα βασικών τομέων της οικονομίας της Κύπρου στην κλιματική αλλαγή, (σε μια ποιοτική προσέγγιση παρά ποσοτική λόγω έλλειψης στοιχείων), καθώς επίσης και η επιλογή μέτρων προσαρμογής για την αποτελεσματική αντιμετώπιση εκείνων των επιπτώσεων που αξιολογήθηκαν ως καίριας προτεραιότητας για ανάληψη δράσης.

Η επιλογή των καταλληλότερων μέτρων, δράσεων και τεχνικών προσαρμογής ανά τομέα, έγινε με τη χρήση ενός συστήματος πολύ-κριτηριακής ανάλυσης, λαμβάνοντας υπόψη τη μεταξύ τους συνέργεια και αλληλοεπίδραση.

Τα πιο πάνω αποτελούν το περιεχόμενο αντίστοιχων προσχεδίων προσαρμογής του κάθε τομέα της οικονομίας και των ευάλωτων ομάδων της κοινωνίας, περιλαμβανομένων των αναγκών για επιπρόσθετες μελέτες, που έχουν εντοπισθεί, ώστε να είναι εφικτός ο στόχος για μια πιο λεπτομερή και ακριβή αξιολόγηση της ικανότητας προσαρμογής του κάθε τομέα. Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας καταδεικνύουν ότι είναι σοβαρές οι αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής που παρατηρούνται διαχρονικά στο φυσικό περιβάλλον του νησιού, με οριζόντιες και διατομεακές επιδράσεις σε βασικούς τομείς της οικονομίας, όπως είναι η υγεία, η γεωργία και η

κτηνοτροφία, οι υδάτινοι πόροι, ο τουρισμός, τα δάση, οι ακτές, η χερσαία και θαλάσσια βιοποικιλότητα, τα οικοσυστήματα κ.ά.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Η διαμόρφωση της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή, η οποία θα ολοκληρωθεί τον Ιούνιο του 2014, θα προσφέρει το ολοκληρωμένο πλαίσιο δράσης για την αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος και των ακραίων φυσικών διαταραχών στην Κύπρο.

Η στρατηγική αυτή έχει εντοπίσει μια σειρά από τομείς οικονομικής δραστηριότητας που επηρεάζονται από την κλιματική αλλαγή, όπως είναι η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες, η γεωργία, ο τουρισμός και η ενέργεια, ενώ ταυτόχρονα επηρεάζονται βασικοί φυσικοί πόροι, όπως είναι τα ύδατα, τα δάση, οι παράκτιες ζώνες, το έδαφος και η βιοποικιλότητα. Μέσα από τις δράσεις που θα προτείνει η στρατηγική προσαρμογής αναμένεται να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που προκαλούνται από την κλιματική αλλαγή, δημιουργώντας έτσι συνθήκες βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

Επιπρόσθετα, οι δράσεις προσαρμογής θα προσφέρουν νέες ευκαιρίες για την αγορά και την απασχόληση σε τομείς όπως οι γεωργικές τεχνολογίες, η βελτίωση της ποιότητας των σιτηρεσίων, η διαχείριση οικοσυστημάτων, οι κατασκευές και η διαχείριση υδάτων. Οι επιχειρήσεις θα μπορούν να αποκτήσουν νωρίς το πλεονέκτημα του πρωτοπόρου στην ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή, και να εκμεταλλευτούν επιχειρηματικές ευκαιρίες.

Η επέκταση των δασικών εκτάσεων καθώς και η αειφόρος διαχείριση των δασικών εκτάσεων αποτελεί ένα από τους πλέον σημαντικούς παράγοντες που μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών. Η δέσμευση άνθρακα στα ξυλώδη μέρη των δασικών δέντρων, η αποτροπή της υποβάθμισης των εδαφών που μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ερημοποίηση καθώς και οι προληπτικές δράσεις αποτροπής πυρκαγιών αποτελούν μερικά από τα πολλά παραδείγματα συμβολής της αειφόρου διαχείρισης των δασών στην αντιμετώπιση και το μετριασμό των επιπτώσεων από τις κλιματικές αλλαγές.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο η κλιματική αλλαγή δεν αντιμετωπίστηκε στο βαθμό που θα έπρεπε ως εγκάρσιος στόχος που να επηρεάζει οριζόντια όλες τις υπόλοιπες παρεμβάσεις. Στη νέα προγραμματική περίοδο, αξιοποιώντας την κανονιστική πρόνοια για καθορισμό της κλιματικής αλλαγής ως εγκάρσιο στόχο του Προγράμματος, όλες οι προτεραιότητες θα λαμβάνουν, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό την επίτευξη του εγκάρσιου αυτού στόχου. Αναφέρεται ως παράδειγμα η ιδιαίτερη σημασία που θα αποδίδεται κατά τις εκπαιδεύσεις των αγροτών στα θέματα αλλαγής του κλίματος και προσαρμογής σε αυτήν την αλλαγή.

Περιβάλλον - φυσικοί πόροι

Απόβλητα

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Η διαχείριση των αποβλήτων αποτελεί αναγκαιότητα αλλά και προτεραιότητα για την Κύπρο, με σκοπό την αποτελεσματική αντιμετώπιση των σχετικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τη διασφάλιση ενός υψηλού επίπεδου προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας. Παρόλο που γενικά εφαρμόζεται στην Κύπρο το περιεχόμενο της πολιτικής της ΕΕ, ο τομέας δεν

χαρακτηρίζεται από ολοκληρωμένη και συγκροτημένη αντιμετώπιση, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος των αποβλήτων να καταλήγει στις χωματερές. Σημαντική απόκλιση καταγράφεται στον τομέα των αστικών αποβλήτων, η παραγωγή των οποίων στην Κύπρο είναι σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ, παρά τη μείωση που παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια (729kg/κεφαλή το 2009, 696kg/κεφαλή το 2010, 681kg/κεφαλή το 2011 και 663kg/κεφαλή το 2012[2]). Το γεγονός αυτό επιβάλλει την επιτάχυνση της εφαρμογής/ολοκλήρωσης των συστημάτων διαχείρισης αστικών αποβλήτων, στα πλαίσια και των γενικότερων υποχρεώσεων της Κύπρου για εναρμόνιση με το κοινοτικό κεκτημένο.

Επίσης, το ποσοστό ανακύκλωσης υλικών που επιτεύχθηκε το 2011 για τα ρεύματα αποβλήτων από χαρτί, πλαστικό, μέταλλο, γυαλί από νοικοκυριά και παρομοίου προέλευσης χώρους, υπολογίστηκε στο 22,3%, σε σχέση με το στόχο της Οδηγίας Πλαίσιο για τα απόβλητα, που είναι η προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση και η ανακύκλωση να φτάσει τουλάχιστον το 50% κατά βάρος στα ρεύματα αυτά μέχρι το 2020. Παράλληλα, η αξιοποίηση των πράσινων αποβλήτων (κήπων και πάρκων) είναι πολύ περιορισμένη, όπως περιορισμένη είναι και η εφαρμογή της χωριστής διαλογής. Αντίστοιχα, το οργανικό κλάσμα των αποβλήτων (υπολείμματα κουζίνας, εγκαταστάσεων μεταποίησης τροφίμων, κήπων, πάρκων και κλαδέματα κλπ.), πέραν κάποιων περιορισμένων ενεργειών, κυρίως από τις βιομηχανίες τροφίμων, δεν συλλέγεται χωριστά και καταλήγει και αυτό στις χωματερές, δημιουργώντας σημαντικούς κινδύνους για το περιβάλλον, επιβάρυνση του φαινομένου του θερμοκηπίου και απώλεια πόρων, αφού θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως εδαφοβελτιωτικό ή ως πηγή ενέργειας.

Τα δεδομένα αυτά αποδίδονται κυρίως στο μικρό μέγεθος της χώρας, το οποίο λειτουργεί ανασταλτικά ως προς τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας για την αντιμετώπιση του σχετικά υψηλού κόστους στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων αποτρέποντας την προσέλκυση ιδιωτικού επενδυτικού ενδιαφέροντος. Ακόμα ένας σημαντικός λόγος είναι ότι η βιομηχανία του νησιού δεν εκμεταλλεύεται το ανακυκλώσιμο υλικό εντός των παραγωγικών της διαδικασιών, με μόνη διέξοδο αξιοποίησης την εξαγωγή του εκτός της χώρας, με το συνεπακόλουθο κόστος. Τέλος, το γεγονός ότι η τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχει εμπλακεί να αναλάβει πρωταρχικό ρόλο στο θέμα της ανακύκλωσης των οικιακών και παρομοίου τύπου αποβλήτων, έχει μεγάλο αρνητικό αντίκτυπο στο θέμα της ανακύκλωσης.

Ως εκ τούτου, θεωρείται αναγκαία η προώθηση μέτρων για να ξεπεραστούν οι πιο πάνω περιορισμοί, ενθαρρύνοντας την εμπλοκή της τοπικής αυτοδιοίκησης και προσελκύοντας παράλληλα ιδιωτικό επενδυτικό ενδιαφέρον για αξιοποίηση των αποβλήτων.

Επιπρόσθετα, υπάρχει η ανάγκη υιοθέτησης και εφαρμογής μέτρων πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων, υποχρέωση που προκύπτει από την Οδηγία 2008/98 για τα απόβλητα, τα οποία θα συμβάλουν στην εφαρμογή μιας πιο ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη διαχείριση αποβλήτων, καθώς και η ανάγκη εναρμόνισης με οδηγίες που αφορούν την απαγόρευση της χρήσης επικίνδυνων ουσιών σε συγκεκριμένα προϊόντα, όπως π.χ. η Οδηγία 2011/95/ΕΚ. Τέτοιες υποχρεώσεις που πηγάζουν από την ΕΕ δημιουργούν την ανάγκη επίβλεψης της αγοράς από εξειδικευμένο και κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό.

[2] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Προοπτικές Ανάπτυξης

Τα ποσοστά ανακύκλωσης που επιτυγχάνονται σήμερα στα ρεύματα αποβλήτων χαρτιού, πλαστικού, μετάλλου και γυαλιού από τον οικιακό και εμπορικό τομέα είναι χαμηλά και προέρχονται κυρίως από τη λειτουργία ενός μόνο συλλογικού συστήματος διαχείρισης αποβλήτων συσκευασιών, καθώς και από ατομικές προσπάθειες των ιδιωτικών μονάδων προ-επεξεργασίας και ανακύκλωσης των υλικών αυτών. Ως εκ τούτου, η Κύπρος διαθέτει μεγάλες προοπτικές για αύξηση του βαθμού χωριστής διαλογής και αξιοποίησης των παραγόμενων αποβλήτων της. Ήδη έχει αρχίσει η εφαρμογή μικρών πιλοτικών προγραμμάτων χωριστής διαλογής σε κοινότητες, και επιδιώκεται όπως αυτό επεκταθεί και σε μεγαλύτερη κλίμακα και επικράτεια, μέσω δράσεων που θα ενισχύσουν την επαναχρησιμοποίηση, τη χωριστή διαλογή και τη δημιουργία συστημάτων διαχείρισης αποβλήτων.

Επιπλέον, μέσα από την εφαρμογή των δράσεων που προβλέπονται στο Σχέδιο Διαχείρισης Οικιακών και Παρομοίου Τύπου Αποβλήτων και στο Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων, αναμένεται ότι θα υπάρξει έντονη κινητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων φορέων (τοπική αυτοδιοίκηση, εμπορικός και βιομηχανικός τομέας κ.ά.) για εφαρμογή συστημάτων αποβλήτων, καθώς και για αποκατάσταση και αξιοποίηση παλαιών χώρων διάθεσης αποβλήτων, δημιουργώντας ταυτόχρονα τις κατάλληλες συνθήκες αγοράς για ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 έχουν χρηματοδοτηθεί έργα υποδομών για τα στερεά απόβλητα, τα οποία περιλαμβάνουν την κατασκευή του δικτύου Πράσινων Σημείων για κάλυψη μεγάλου μέρους της Κύπρου, την αποκατάσταση των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) των επαρχιών Πάφου, Λάρνακας και Αμμοχώστου, καθώς και την κατασκευή των μονάδων Ολοκληρωμένων Εγκαταστάσεων Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ) Λευκωσίας και Λεμεσού. Οι δύο μονάδες ΟΕΔΑ παρουσίασαν σημαντικές καθυστερήσεις, με αποτέλεσμα η μονάδα της Λευκωσίας να μην μπορέσει να υλοποιηθεί, ενώ η μονάδας ΟΕΔΑ της Λεμεσού αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2015. Οι καθυστερήσεις που παρουσιάστηκαν αφορούσαν στη χωροθέτηση και αποδοχή του χώρου από τις Τοπικές Αρχές, στην επιλογή κατάλληλων τεχνολογιών και στην οριστικοποίηση του σχεδιασμού των έργων. Για τη νέα προγραμματική περίοδο, λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα, τόσο στα πλαίσια καθορισμού συνολικής στρατηγικής όσο και στις διαδικασίες ωρίμανσης των σχετικών έργων, ούτως ώστε να μην υπάρξουν παρόμοιες καθυστερήσεις. Συγκεκριμένα, τα αρμόδια Υπουργεία/ Υπηρεσίες έχουν προχωρήσει στην ετοιμασία όλων των αναγκαίων μελετών που απαιτούνται, ενώ έχει βελτιωθεί και ο συντονισμός σε όλα τα επίπεδα. Παράλληλα, οι αρμόδιες Υπηρεσίες προέβησαν σε πιο εντατική και εμπεριστατωμένη ενημέρωση του κοινού και των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, για τα έργα που αφορούν την ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων.

Φύση – Βιοποικιλότητα

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η ανάγκη προστασίας και διαχείρισης της βιοποικιλότητας της χώρας, λαμβανομένων υπόψη των αρνητικών επιπτώσεων που παρατηρούνται διαχρονικά στο φυσικό περιβάλλον λόγω των κλιματικών αλλαγών. Για το σκοπό αυτό έχουν ήδη ενταχθεί στο Δίκτυο Natura 2000 40 περιοχές – τόποι κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) και 30 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ). Η ανάγκη προστασίας των περιοχών και γενικότερα της φύσης και της βιοποικιλότητας είναι απαραίτητη, όπως αναγνωρίζεται τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, αφού αποτελούν το φυσικό απόθεμα μίας χώρας.

Η Κύπρος μετά την ένταξή της στην Ε.Ε. το 2004, έχει εκπονήσει δύο εκθέσεις για την κατάσταση διατήρησης των ειδών και οικοτόπων, σύμφωνα με το άρθρο 17 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Η δεύτερη έκθεση, η οποία ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 2013, κατέδειξε σημαντική πρόοδο στα στοιχεία που παρουσιάστηκαν σε σχέση με τη μελέτη του 2006. Σημαντικά προβλήματα και απειλές παρουσιάζονται σε κάποιους οικότοπους, ιδιαίτερα σε παράκτιες περιοχές και σε εκτάσεις όπου υπάρχει γεωργική δραστηριότητα. Όσον αφορά την προστασία των πουλιών, προτάθηκαν περιοχές προστασίας πουλιών με βάση τα Important Bird Areas.

Για τις περιοχές του Δικτύου έχουν εκπονηθεί διαχειριστικά σχέδια για τις 39 περιοχές, με το διαχειριστικό της περιοχής NATURA 2000 Ακάμας να βρίσκεται στα τελευταία στάδια ολοκλήρωσής του, τα οποία θα αποτελέσουν το κύριο εργαλείο για ένα αποδοτικό πλαίσιο διαχείρισης. Υποχρέωση της Κυπριακής Δημοκρατίας, σύμφωνα με τις Οδηγίες 92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ για την προστασία των οικοτόπων, των ειδών πανίδας και χλωρίδας και των άγριων πτηνών, είναι όπως το νομικό πλαίσιο που θα καθορίζει τη διαχείριση των περιοχών πρέπει να έχει ενεργοποιηθεί μέχρι το τέλος του 2014, έτσι ώστε οι περιοχές να καταστούν Ζώνες Ειδικής Διατήρησης (Special Areas of Conservation). Επίσης, για τη στόχευση των δράσεων στις περιοχές του δικτύου ετοιμάστηκε το Πλαίσιο Προτεραιοτήτων Δράσης (Prioritised Action Framework-PAF) στο οποίο περιλαμβάνονται οι επιμέρους στόχοι και τα μέτρα προστασίας, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η δημιουργία Πράσινων Υποδομών, η οποία συμβάλει στην προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Η νομοθετική ρύθμιση του πλαισίου προστασίας αποτελεί μόνο τη βάση για τις δράσεις που θα πρέπει να γίνουν σε κάθε περιοχή, τόσο για τη χαρτογράφηση και παρακολούθηση των ειδών και οικοτόπων όσο και για την αποδοτική αντιμετώπιση των απειλών, οι οποίες σε κάποιες περιοχές έχουν εντατικοποιηθεί, ειδικά σε σχέση με τις πιέσεις για μαζική ανάπτυξη (οικιστική, τουριστική).

Ταυτόχρονα, τροχοδρομείται όπως η προστασία των περιοχών του δικτύου NATURA 2000 αποτελέσει προσπάθεια όχι μόνο της κεντρικής κυβέρνησης αλλά και της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών κοινωνιών που γειτνιάζουν με αυτές. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνονται δράσεις που προωθούν την προβολή του Δικτύου και τη δημιουργία υποδομών ενταγμένων στην περιοχή για διευκόλυνση της επισκεψιμότητας. Η υλοποίηση του Πλαισίου Προτεραιοτήτων Δράσης θα συμβάλει επίσης σημαντικά στην ολοκληρωμένη και στοχευμένη ανάπτυξη του Δικτύου και την προστασία της φύσης και βιοποικιλότητας, ενώ παράλληλα θα προσδώσει προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης στις κοινότητες που θα γίνουν οι παρεμβάσεις αυτές. Ταυτόχρονα, μέσα από το Πλαίσιο Προτεραιοτήτων Δράσης, παρέχεται η δυνατότητα δημιουργίας πράσινων υποδομών, όπως για παράδειγμα θεματικά μονοπάτια για σύνδεση αρχαίων μνημείων και στοιχείων του τοπίου με ποτάμια/υγροβιότοπους, περίφραξη και δημιουργία μικροαποθεμάτων για αμμοθινικά ενδιαιτήματα, δημιουργία οικολογικών διαδρόμων κλπ., τα οποία συμβάλουν στην αποκατάσταση των οικοτόπων και ειδών.

Επιπρόσθετα, η προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας και η διαχείριση και ανάδειξη του Δικτύου NATURA 2000 έχουν σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν ως προς την εργοδότηση ατόμων στον τομέα της προστασίας, καθώς επίσης και στην εργοδότηση ατόμων σε σχέση με την προσέλκυση επισκεπτών στις περιοχές αλλά και στις γειτνιάζουσες κοινότητες μέσα από την προσφορά υπηρεσιών.

Γεωργικό περιβάλλον

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Στον τομέα της γεωργίας, τα περιβαλλοντικά προβλήματα απορρέουν κυρίως από την εγκατάλειψη της γης και την εντατικοποίηση της παραγωγής. Το πρόβλημα της εγκατάλειψης παρουσιάζεται εντονότερο στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές, που σε συνδυασμό με τις έντονες βροχοπτώσεις, τις μεγάλες κλίσεις του εδάφους, το περιορισμένο βάθος, το μικρό ποσοστό της οργανικής ουσίας, την περιορισμένη βλάστηση και τις αυξημένες πυρκαγιές, οδηγεί στη διάβρωση του εδάφους. Η εντατικοποίηση της παραγωγής από την άλλη, οδηγεί σε περαιτέρω υποβάθμιση της ποιότητας, των ήδη φτωχών σε οργανική ουσία, εδαφών.

Σχετικά με τις ευαίσθητες περιοχές για την νιτρορύπανση, οι οποίες έχουν ήδη χαρακτηριστεί με ειδική μελέτη και έχουν κατοχυρωθεί με ειδικό διάταγμα, εφαρμόζεται πρόγραμμα δράσης το οποίο προνοεί τις υποχρεώσεις των γεωργών στις συγκεκριμένες περιοχές (ΚΔΠ 258/2013). Μέσα από την εφαρμογή του Προγράμματος Δράσης αναμένεται βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης καθώς και επίτευξη των στόχων του ΠΑΑ.

Επιπρόσθετα, στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές, λόγω του μικροτεμαχισμού και της δύσκολης πρόσβασης στα αγροτεμάχια, η συνήθης πρακτική που χρησιμοποιείται είναι η εφαρμογή χημικής ζιζανιοκτονίας, η οποία έχει σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις σε ενδημικά είδη φυτών που φύονται στις παρυφές των καλλιεργούμενων εκτάσεων, καθώς και στην κατάρρευση των οικοσυστημάτων στις περιοχές αυτές, λόγω έλλειψης τροφής, καταφυγίου αλλά και έντονης παρουσίας χημικών ουσιών στα φυσικά και ημιφυσικά οικοσυστήματα.

Οι κύριες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στο γεωργικό περιβάλλον της Κύπρου, όπως παρατηρήθηκαν κατά το πρόσφατο παρελθόν, είναι η μειωμένη απόδοση/παραγωγικότητα των καλλιεργειών, λόγω της μειωμένης διαθεσιμότητας νερού, οι ζημιές που προκλήθηκαν στις καλλιέργειες λόγω ακραίων καιρικών φαινομένων (καύσωνες, χαλάζι κλπ.), και η μείωση της γονιμότητας του εδάφους (CYPADAPT 2012).

Προοπτικές Ανάπτυξης

Η μελέτη για τον καθορισμό των περιοχών Υψηλής Φυσικής Αξίας (High Nature Value Areas) αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Ιούνιο 2014. Η στρατηγική για τις περιοχές στοχεύει στη διατήρηση της φυσιογνωμίας του παραδοσιακού τοπίου και της βιοποικιλότητας των περιοχών αυτών, κάτι που αναμένεται να επιτευχθεί, μεταξύ άλλων, μέσω της απαγόρευσης χρήσης χημικών ζιζανιοκτόνων, της διατήρησης ακαλλιέργητων ζωνών ανάσχεσης, καθώς και της διατήρησης μέρους της συγκομιδής για σκοπούς τροφοληψίας από την άγρια πανίδα. Εξυπακούεται ότι οι υποχρεώσεις ξεπερνούν τις βασικές υποχρεώσεις της πολλαπλής συμμόρφωσης και τις ελάχιστες απαιτήσεις για τη χρήση λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Οι ενέργειες αυτές λαμβάνουν υπόψη τη στρατηγική για τη βιοποικιλότητα ΕΕ2020.

Επίσης, η κατασκευή και συντήρηση ξερολιθιών, νεραύλακων και τοίχων αντιστήριξης, μπορούν να συμβάλουν τόσο στη διατήρηση των χαρακτηριστικών του φυσικού τοπίου όσο και στην αντιμετώπιση φαινομένων διάβρωσης σε επικλινή εδάφη, ενώ ταυτόχρονα θα αποτελούν και καταφύγια για πολλά είδη πανίδας (έντομα, ερπετά, πουλιά).

Η στροφή προς τη βιολογική γεωργία καθώς και η εντατικοποίηση των καλλιεργητικών πρακτικών μειώνοντας τη χρήση ζιζανιοκτόνων και άλλων φυτοπροστατευτικών προϊόντων μπορούν να

συμβάλουν σημαντικά τόσο στη διατήρηση της υφής του εδάφους αλλά και στην αποτροπή φαινομένων διάβρωσης καθώς και ενδεχόμενων κατολισθήσεων. Η συμβολή τους έγκειται στη συγκράτηση των επιφανειακών στρωμάτων του εδάφους από τα ριζικά τριχίδια της αυτοφυούς βλάστησης σε συνδυασμό με τη βελτίωση της οργανικής σύστασης του εδάφους λόγω παρουσίας και ανάπτυξης εδαφόβιων οργανισμών.

Εμπειρίες περιόδου 2007-2013: Η ανυπαρξία διαταγμάτων σχετικών με τις υποχρεώσεις στις περιοχές ΦΥΣΗ 2000 οδήγησε σε δυσκολίες στην εφαρμογή του σχετικού μέτρου για την παροχή αποζημιώσεων στους κάτοχους γεωργικών εκτάσεων στις περιοχές αυτές. Στην προγραμματική περίοδο 2014-2020 έχουν ληφθεί πρόνοιες για έγκαιρη έγκριση των σχετικών διαταγμάτων, έτσι ώστε το μέτρο να λειτουργήσει ομαλά.

Επίσης, κατά την υλοποίηση του μέτρου για την παροχή εξισωτικής αποζημίωσης κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, δεν είχαν ενταχθεί οι γεωργικές εκτάσεις που βρίσκονται στη γραμμή κατάπαυσης τους πυρός. Ως αποτέλεσμα, υπήρξε άνιση μεταχείριση εις βάρος των κατόχων των εν λόγω περιοχών, αλλά κυρίως υποβάθμιση του περιβάλλοντος και εγκατάλειψη της γεωργικής γης, λόγω της απουσίας κινήτρων για συνέχιση της γεωργικής δραστηριότητας. Στη νέα προγραμματική περίοδο αναμένεται να συμπεριληφθούν οι περιοχές αυτές στην κατηγορία «περιοχές που επηρεάζονται από ειδικά μειονεκτήματα», έτσι ώστε να αποφευχθούν αυτά τα προβλήματα.

Ύδατα

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα που η Κύπρος αντιμετωπίζει από αιώνες είναι η έλλειψη του νερού. Οι ανομβρίες και οι παρατεταμένες περίοδοι ξηρασίας είναι πολύ συχνά φαινόμενα τις τελευταίες δεκαετίες, με αποτέλεσμα ο κίνδυνος της ερημοποίησης να είναι πλέον ορατός (CYPADAPT, 2012, IACO 2010). Το φαινόμενο αυτό συνεχίζεται και σήμερα και οξύνεται με την αλλαγή του κλίματος, προκαλώντας προβλήματα στην ανάπτυξη, το περιβάλλον, τη γεωργία και τη δημόσια υγεία. Παράλληλα, επιδιώκεται η αποτροπή της υποβάθμισης των υδάτων. Στην Κύπρο, έχουν καθοριστεί οι ευαίσθητες περιοχές από τη νιτρορύπανση όπου εφαρμόζονται περιοριστικά μέτρα ενώ υπάρχει παρακολούθηση με στόχο τη βελτίωση των υπογείων υδροφορέων στις περιοχές αυτές.

Οι προβλεπόμενες αλλαγές στο κλίμα στη λεκάνη της Μεσογείου (αύξηση της μέσης ετήσιας θερμοκρασίας, μείωση της μέσης ετήσιας βροχόπτωσης) εκτιμάται ότι θα οδηγήσουν σε σημαντικές αλλαγές στην ετήσια και εποχική διαθεσιμότητα νερού. Υπάρχει πολύ υψηλή βεβαιότητα ότι πολλές από τις περιοχές της Μεσογείου θα υποστούν μείωση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτινων αποθεμάτων τους (Kundzewicz et al., 2007).

Στην Κύπρο, η μείωση της ωφέλιμης βροχόπτωσης και τα διαδοχικά έτη ξηρασίας σε συνδυασμό με την έντονη γεωργική ανάπτυξη και την επιμήκυνση της περιόδου άρδευσης κατά το δεύτερο μισό του προηγούμενου αιώνα, οδήγησε στην εξάντληση των επιφανειακών αποθεμάτων νερού στα φράγματα και την εντατική εκμετάλλευση των υπογείων υδάτων.

Τα αποτελέσματα της μελέτης για την αξιολόγηση της ευπάθειας καταδεικνύουν ότι οι υδάτινοι πόροι που βρίσκονται ήδη υπό πίεση θεωρούνται πιο ευάλωτοι στην κλιματική αλλαγή (CYPADAPT, 2012). Ιδιαίτερες σοβαρές θα είναι οι επιπτώσεις στη διαθεσιμότητα αλλά και την ποιότητα του νερού, λόγω σημαντικής μείωσης της μελλοντικής εισροής στα κύρια φράγματα της Κύπρου κατά 23%, για μια εκτιμώμενη μείωση της βροχόπτωσης κατά 5%.

Σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού της Κύπρου, που έχει καταρτιστεί στα πλαίσια του πρώτου κύκλου εφαρμογής της Οδηγίας Πλαίσιο περί Υδάτων (2000/60/ΕΚ), το 50% περίπου των υδάτινων σωμάτων είναι σε καλή κατάσταση. Συγκεκριμένα, η χημική κατάσταση των σωμάτων είναι σε συντριπτικό ποσοστό καλή, ενώ η οικολογική κατάσταση, κυρίως των ποτάμιων σωμάτων, είναι υποδεέστερη, λόγω διαφόρων επεμβάσεων που έχουν γίνει και του γεγονότος ότι δεν έχουν νερό για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Τα υπόγεια σώματα είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους σε κακή ποσοτική κατάσταση, λόγω της εντατικής εκμετάλλευσής τους, ενώ αντίθετα το σύνολο των παράκτιων υδάτινων σωμάτων βρίσκεται σε καλή κατάσταση.

Σύμφωνα με το Σχέδιο, τα κύρια ζητήματα διαχείρισης των υδάτων στην Κύπρο σχετίζονται με τη λειψυδρία και τη ξηρασία, την έλλειψη πόσιμου νερού, την έλλειψη νερού για άρδευση, τη ρύπανση γεωργικής προέλευσης, τη ρύπανση από τα αστικά λύματα, την υπεράντληση των υπόγειων υδροφορέων, τις υδρομορφολογικές αλλοιώσεις και τη διαφύλαξη των προστατευόμενων περιοχών.

Μέσα στα πλαίσια αυτά, η προστασία, βελτίωση και διασφάλιση της καλής οικολογικής, χημικής και ποσοτικής κατάστασης των υδάτινων πόρων καθώς και η ανάγκη εξεύρεσης και υιοθέτησης μέτρων που θα οδηγήσουν στην υδατική ασφάλεια και την πιο αποτελεσματική και ορθολογιστική χρήση των υδάτινων πόρων αποτελούν προτεραιότητα. Στόχος είναι η διασφάλιση της πληρέστερης δυνατής κάλυψης των αναγκών σε νερό για οικιακές, γεωργικές, βιομηχανικές και άλλες χρήσεις, η αντιμετώπιση των προβλημάτων λειψυδρίας και ξηρασίας και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και η εναρμόνιση με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο για την προστασία και βελτίωση των υδάτινων πόρων. Στα πλαίσια αυτά, προωθείται η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση μη συμβατικών πηγών νερού, όπως είναι το ανακυκλωμένο νερό για σκοπούς άρδευσης και ενίσχυσης του υδατικού ισοζυγίου, η χρήση του οποίου αποδεσμεύει ίσες ποσότητες, καλής ποιότητας νερού των φραγμάτων για ύδρευση, καθώς και το αφαλατωμένο νερό, μέσω του οποίου απεξαρτητοποιείται η ύδρευση των μεγάλων αστικών και τουριστικών κέντρων από τη βροχόπτωση.

Παράλληλα, καταβάλλεται συστηματική προσπάθεια για μείωση της ζήτησης του νερού, μέσω της εφαρμογής ειδικών μέτρων για εξοικονόμηση, της εφαρμογής κατάλληλων πολιτικών τιμολόγησης, καθώς και της δημιουργίας υδατικής συνείδησης για τη σωστή χρήση των υδάτινων πόρων.

Στα πλαίσια της εναρμόνισης με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο, προτεραιότητα αποτελεί η εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο περί Υδάτων (2000/60/ΕΚ) και συγκεκριμένα η υλοποίηση του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού και του Προγράμματος Μέτρων που έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με την Οδηγία. Λόγω των προβλημάτων λειψυδρίας και ξηρασίας στην Κύπρο, έχει καταρτιστεί και Σχέδιο Διαχείρισης Ξηρασίας.

Ιδιαίτερη σημασία δίδεται και στην εφαρμογή της Οδηγίας για τις Πλημμύρες (2007/60/ΕΚ), που έχει ως στόχο τη μείωση των αρνητικών συνεπειών στην ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά και τις οικονομικές δραστηριότητες που συνδέονται με τις πλημμύρες, συμπεριλαμβανομένου και της ορθολογικής διαχείρισης των όμβριων υδάτων, καθώς και της Οδηγίας 98/83/ΕΚ σχετικά με την ποιότητα των νερών που προορίζονται για την ανθρώπινη κατανάλωση.

Στον τομέα των υγρών αποβλήτων, προτεραιότητα αποτελεί η πλήρης εφαρμογή της Οδηγίας για την επεξεργασία των Αστικών Λυμάτων 91/271/ΕΟΚ. Η υλοποίηση αποχετευτικών συστημάτων για τη διαχείριση αστικών λυμάτων στα πλαίσια της Οδηγίας, συμβάλει στην αντιμετώπιση αποχετευτικών προβλημάτων που παρουσιάζονται εξαιτίας υπερχειλίσεων απορροφητικών λάκκων, από τους οποίους προκαλείται ρύπανση και μόλυνση του υπεδάφους και των υπογείων υδάτων, λόγω

διήθησης των λυμάτων στο υπέδαφος. Επιπρόσθετα, προκύπτουν σημαντικά οφέλη από τη λειτουργία των κεντρικών αποχετευτικών συστημάτων, όπως είναι η παραγωγή ανακυκλωμένου νερού και η παραγωγή λάσπης, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εδαφοβελτιωτικό.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Στην περίπτωση της Κύπρου, η οποία αντιμετωπίζει πολλές επερχόμενες προκλήσεις στον τομέα του νερού, η ορθολογική διαχείριση των υδάτων και η διαχείριση του κινδύνου λειψυδρίας και ξηρασίας αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για βιώσιμη ανάπτυξη, για βελτίωση της ποιότητας ζωής, και για προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος.

Επιπρόσθετα, η υλοποίηση έργων αποχετευτικών συστημάτων για τη διαχείριση αστικών λυμάτων, συμβάλει τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος όσο και στη δημόσια υγεία.

Αναμφίβολα, η κατάρτιση και η αποτελεσματική υλοποίηση Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού, Προγράμματος Μέτρων και Σχεδίου Διαχείρισης Ξηρασίας, και Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας, παρέχουν τα κατάλληλα εργαλεία για την αντιμετώπιση πολλών προβλημάτων που σχετίζονται με το νερό, διασφαλίζοντας έτσι τις συνθήκες για κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη.

Επίσης, η χρήση μη συμβατικών πηγών νερού αναμένεται ότι θα επιφέρει θετικά αποτελέσματα και οφέλη σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Συγκεκριμένα, το ανακυκλωμένο νερό παρέχει σημαντική προστασία κατά της ξηρασίας, αποδεσμεύει ίσες ποσότητες, καλής ποιότητας νερού των φραγμάτων για ύδρευση, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζει προοπτικές ανάπτυξης στον τομέα της γεωργίας. Με την αξιοποίηση του πόρου αυτού και την παροχή ικανοποιητικών ποσοτήτων νερού για άρδευση καλλιεργειών, αυξάνονται οι ευκαιρίες απασχόλησης νέων γεωργών, ενώ παράλληλα συμβάλει στη διατήρηση της παραδοσιακής γεωργίας. Επιπρόσθετα, ενισχύει τον πρωτογενή τομέα και συνδράμει στη διασφάλιση της επάρκειας τροφίμων, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη βιώσιμη ανάπτυξη ενός νησιού, όπως είναι η Κύπρος.

Εξίσου σημαντική προοπτική για την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων είναι και η εξεύρεση τρόπων μείωσης της κατανάλωσης νερού στον τομέα της γεωργίας, μέσω αξιοποίησης σχετικών εφαρμογών τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών, αναβάθμισης του αρδευτικού δικτύου, και λήψης αγροπεριβαλλοντικών μέτρων στις καλλιέργειες.

Σχετικά με την προστασία της ποιότητας των υδάτων, η εφαρμογή των κανόνων περί χρήσης των φυτοπροστατευτικών προϊόντων και λιπασμάτων αναμένεται να έχουν σημαντική συμβολή στην επίτευξη του στόχου αυτού. Επιπλέον, η προώθηση της μειωμένης χρήσης ζιζανιοκτόνων σε όλες τις καλλιέργειες αποτελεί επιπρόσθετο καταλυτικό παράγοντα προς τη διαφύλαξη και διατήρηση της ποιότητας των υδάτων.

Παράκτιο και Θαλάσσιο Περιβάλλον

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Η προστασία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και γενικότερα η διατήρηση της καλής οικολογικής και περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων προωθείται μέσω της εφαρμογής των προνοιών της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας, με επιστέγασμα το Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική (Οδηγία -2008/56/ΕΚ), το οποίο θέτει μια ενιαία αντιμετώπιση θεμάτων που αφορούν την προστασία και διαχείριση των ευρωπαϊκών θαλασσών με στόχο τη μακροπρόθεσμα βιώσιμη χρήση τους.

Οικονομικές δραστηριότητες, όπως η ανεύρεση και εξόρυξη υδρογονανθράκων, η υπεράκτια αιολική ενέργεια, τα υποθαλάσσια καλώδια και αγωγοί μεταφοράς, η ναυτιλία, η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες αυξάνονται διαρκώς στα θαλάσσια ύδατα και τις παράκτιες περιοχές, ενώ οι πολιτικές για τη χορήγηση άδειας έργων στον παράκτιο και θαλάσσιο χώρο εφαρμόζονται τομεακά. Υπάρχει ανάγκη για συντονισμό και εφαρμογή ενιαίου πλαισίου ώστε να αποφεύγεται ο ανταγωνισμός των αναπτύξεων στο χώρο, η άσκηση πίεσης στους φυσικούς πόρους και η υποβάθμιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Στα πλαίσια αυτά η ύπαρξη ενός βιώσιμου Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού, θεσμικά κατοχυρωμένου, θα συμβάλει στο συντονισμό των τομεακών προσεγγίσεων, στην προώθηση όλων των επενδύσεων που σχετίζονται με τη θάλασσα και στην πρόληψη περιβαλλοντικών και κοινωνικών κινδύνων. Πρόσθετα, αδυναμίες παρουσιάζονται στην εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας λόγω έλλειψης ανθρώπινων και οικονομικών πόρων.

Παράλληλα, η άνοδος της θερμοκρασίας της Μεσογείου λόγω της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής δρα προσθετικά στις άλλες ανθρωπογενείς πιέσεις και επηρεάζει σοβαρά τη θαλάσσια βιοποικιλότητα, ακόμα και στη βαθιά θάλασσα, με αναπόφευκτες επιπτώσεις στους κλάδους της οικονομίας που αυτή υποστηρίζει (π.χ. τουρισμός, αλιεία κλπ.). Το πιο έντονο πρόβλημα στην Ανατολική Μεσόγειο αφορά την εγκαθίδρυση και επέκταση μη αυτόχθονων τροπικών ειδών χλωρίδας και πανίδας, κάποια από τα οποία θεωρούνται εισβλητικά και τα οποία στην πλειονότητα τους μεταναστεύουν διαμέσου της Διώρυγας του Σουέζ με αρνητικές συνέπειες στη σύνθεση και τη λειτουργία των τοπικών οικοσυστημάτων, στην αλιεία, την υδατοκαλλιέργεια και τον τουρισμό.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Παρόλα αυτά, το θαλάσσιο περιβάλλον της Κύπρου φιλοξενεί μια ποικιλία σημαντικών οικοτόπων και ειδών που χρήζουν προστασίας. Για το σκοπό αυτό έχουν εγκαθιδρυθεί 11 παράκτιες/θαλάσσιες περιοχές του δικτύου Natura 2000, των οποίων η αποτελεσματική επιτήρηση, παρακολούθηση και διαχείριση αποτελούν σημαντικές προκλήσεις. Πρόσθετες προκλήσεις για το θαλάσσιο περιβάλλον αποτελούν η περιορισμένη υπάρχουσα επιστημονική γνώση στον τομέα, κυρίως λόγω της απουσίας σχετικών ερευνητικών δομών στην Κύπρο, η εφαρμογή προγραμμάτων παρακολούθησης του ευρύτερου θαλάσσιου χώρου της Κύπρου για επίτευξη των στόχων της Καλής Περιβαλλοντικής Κατάστασης σύμφωνα με την Οδηγία 2008/56/ΕΚ, καθώς και η μεγαλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα προστασίας και διατήρησης των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών και της βιοποικιλότητας. Επίσης, η προστασία των αλιευτικών αποθεμάτων και η εφαρμογή των υποχρεώσεων που απορρέουν από την αναθεωρημένη Κοινή Αλιευτική Πολιτική αποτελούν βασικές επιδιώξεις στα πλαίσια της οικοσυστημικής προσέγγισης.

Η *Γαλάζια Οικονομία* μπορεί να αποτελέσει τη διέξοδο για την επανεκκίνηση της οικονομίας και τη δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων που θα οδηγήσουν σε περαιτέρω ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών και στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η γαλάζια ανάπτυξη θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλες τις δραστηριότητες που διεξάγονται στον παράκτιο και θαλάσσιο χώρο και να συνάδει με τις προοπτικές τους. Σημαντικές προοπτικές στα πλαίσια της γαλάζιας ανάπτυξης έχουν εντοπιστεί και καταγραφεί στην υπό διαμόρφωση στρατηγική για την Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική και αφορούν τους τομείς του παράκτιου και θαλάσσιου τουρισμού, της ενέργειας στην ανοικτή θάλασσα, της ναυτιλίας, της υδατοκαλλιέργειας, των θαλάσσιων μεταφορών και των θαλάσσιων αθλημάτων, της ανάπτυξης λιμένων και της εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών κοιτασμάτων. Πέραν τούτου η θάλασσα και οι παραλιακές περιοχές αποτελούν ζώνη ανάπτυξης δραστηριοτήτων αναψυχής και ψυχαγωγίας, οι οποίες επίσης συμβάλλουν σημαντικά και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας από την ενίσχυση του παράκτιου και θαλάσσιου τουρισμού. Σημαντικές προς αυτή την

κατεύθυνση είναι οι συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε σχετική ανακοίνωσή[3] της, οι οποίες και θα ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό των δράσεων για την οικονομική ανάπτυξη των εν λόγω περιοχών.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, μέσω του ΕΤΑ συγχρηματοδοτούνται ενέργειες που στοχεύουν στην προστασία και ανάπτυξη της υδρόβιας πανίδας και χλωρίδας με τη δημιουργία τεχνητών υφάλων, αλλά και στη χαρτογράφηση σημαντικών οικοτόπων προτεραιότητας της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ σε παράκτιες περιοχές της Κύπρου που είναι σημαντικοί για την αλιεία (π.χ. λιβάδια *P. oceanica*). Οι ενέργειες αυτές παρουσιάζουν θετικά αποτελέσματα και αναμένεται να συνεχιστούν και την περίοδο 2014-2020 μέσω του ΕΤΘΑ.

Αστικό περιβάλλον

Εμφανής εξακολουθεί να είναι η καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος και η κατ' επέκταση επίδραση στην ποιότητα ζωής των κατοίκων στα αστικά κέντρα, λόγω κυρίως της διαχρονικά αυξανόμενης επιβάρυνσης των πόλεων από τις μεταφορικές ροές και ιδιαίτερα τις μεταφορές με το αυτοκίνητο, σε συνδυασμό με την αδυναμία προώθησης ικανοποιητικών μέτρων για αναστροφή του φαινομένου και ανάπτυξης εναλλακτικών και φιλικών προς το περιβάλλον δημόσιων μεταφορών. Αισθητή παραμένει επίσης η απουσία ικανοποιητικών χώρων πρασίνου και κοινόχρηστων χώρων καθώς και η ανάγκη περαιτέρω βελτίωσης και ανάπτυξης δικτύων πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων.

Φυσική και Πολιτιστική Κληρονομιά

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Αναγνωρίζοντας την αλληλεπίδραση φύσης - ανθρώπου και την ανάγκη διατήρησης της ισορροπίας ανάμεσα στα δύο, αλλά και τις αυξανόμενες απειλές σε αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία της φύσης, που έχει προκαλέσει διαχρονικά ο γοργός και ανεξέλεγκτος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα σημαντική παραμένει η ανάγκη προστασίας, συντήρησης αλλά και ανάδειξης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου, η οποία θα μπορούσε να λειτουργήσει και συμπληρωματικά προς την κατεύθυνση της σύζευξης φύσης, πολιτισμού και τουρισμού, τομείς ιδιαίτερης σημασίας και αξίας για τη χώρα.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς μπορεί να επιτευχθεί μέσω της αναβάθμισης περιοχών ειδικού χαρακτήρα και της αξιοποίησης αρχαιολογικών χώρων, με δράσεις που θα προωθηθούν τόσο στα πλαίσια των ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων, όσο και στα πλαίσια άλλων δραστηριοτήτων στον τομέα του πολιτισμού. Στόχος θα είναι η ανάδειξη, αποκατάσταση και διασύνδεση των αρχαιολογικών χώρων, για εμπλουτισμό της πολιτιστικής εμπειρίας και για προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού επισκεπτών.

Αναφορικά με τους φυσικούς πόρους, όπως αναφέρεται στο Πλαίσιο Προτεραιοτήτων Δράσης (Prioritized Action Framework), στόχος είναι η ανάδειξη των περιοχών NATURA 2000 και η

[3] Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών COM(2014)86: *Μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την τόνωση της ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στον παράκτιο και θαλάσσιο τουρισμό.*

προσέλκυση επισκεπτών μέσα από οικοτουριστικές δραστηριότητες, με την ταυτόχρονη στήριξη των γειτνιαζουσών κοινοτήτων και των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων σε αυτές.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την περίοδο 2007-2013 υλοποιήθηκε μικρός αριθμός παρεμβάσεων στον τομέα του πολιτισμού και συγκεκριμένα στα πλαίσια του ειδικού στόχου για ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών, κυρίως μέσα από τη λειτουργία πολιτιστικών/πολυλειτουργικών κέντρων στην ύπαιθρο, χωρίς ωστόσο οι δράσεις αυτές να συνδέονται είτε με τις ευρύτερες πολιτικές στον αγροτικό χώρο είτε με μία ολοκληρωμένη προσέγγιση στον τομέα του πολιτισμού, κάτι που θα ληφθεί σοβαρά υπόψη στην περίπτωση που θα υλοποιηθούν παρόμοιες δράσεις την περίοδο 2014-2020.

ΕΔΑΦΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Οι δυσμενείς και σε ορισμένες περιπτώσεις βαρύτατες συνέπειες της οικονομικής κρίσης έχουν επιδεινώσει ακόμη περισσότερο τις αδυναμίες/προκλήσεις και τα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα/ανάγκες που παρουσίαζαν διαχρονικά συγκεκριμένες μειονεκτούσες περιοχές, τόσο στα αστικά κέντρα όσο και στην ύπαιθρο.

Βιώσιμη Αστική Αναζωογόνηση

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Οι κυπριακές πόλεις και κυρίως οι ιστορικοί πυρήνες των αστικών κέντρων, εξακολουθούν να παρουσιάζουν σημάδια υποβάθμισης, τα οποία αντικατοπτρίζονται κυρίως από την καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και την υποβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος (οικιστικών και άλλων υποδομών), τα οποία επιβαρύνονται διαχρονικά από την αδυναμία ανάπτυξης και προώθησης εναλλακτικών και φιλικών προς το περιβάλλον μέσων μεταφορών. Στα διαχρονικά αυτά προβλήματα έρχονται να προστεθούν τα έντονα σημεία συρρίκνωσης σε οικονομικό, χωρικό, κοινωνικό και δημογραφικό επίπεδο, ως επακόλουθο της οικονομικής κρίσης που μαστίζει την Κύπρο, η οποία έχει επιταχύνει τη φθίνουσα πορεία των αστικών κέντρων των πόλεων και οδηγεί σταδιακά στην εγκατάλειψή τους.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Υπάρχει ανάγκη εφαρμογής ολοκληρωμένων πολιτικών για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη σε όρους υποδομών, κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών διαβίωσης στις πόλεις της Κύπρου. Αυτή η προσέγγιση αξιοποιώντας τις προοπτικές στα πλαίσια των διαφόρων Θεματικών στόχων θα συμβάλλει και στην οικονομική ανάκαμψη.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-13 σημαντικό ύψος πόρων του ΕΤΠΑ διατέθηκε για την αναζωογόνηση αστικών περιοχών. Οι σχετικές παρεμβάσεις υλοποιήθηκαν στις τέσσερεις πόλεις της χώρας και παρουσίασαν ιδιαίτερα υψηλή ζήτηση, αφορούσαν δε κατά κύριο λόγο σε παρεμβάσεις πολεοδομικού χαρακτήρα και δημιούργησαν θετικά αποτελέσματα όσον αφορά την αναζωογόνηση του οικιστικού ιστού στις περιοχές εφαρμογής τους. Η όξυνση των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων στις πόλεις της Κύπρου, απαιτούν την υιοθέτηση παρεμβάσεων ολοκληρωμένου χαρακτήρα και όχι σημειακών και αποσπασματικών παρεμβάσεων στον τομέα της αστικής αναζωογόνησης, οι οποίες παράλληλα με την αντιμετώπιση των ελλείψεων στις υποδομές θα στοχεύουν στην αναζωογόνηση της οικονομικής δραστηριότητας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής σε επιλεγμένους πυρήνες των αστικών περιοχών.

Αναζωογόνηση της Υπαίθρου

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Το μεγαλύτερο ποσοστό των πεδινών περιοχών της υπαίθρου χαρακτηρίζονται ως περιαστικές και παρουσιάζουν αύξηση στον πληθυσμό, ικανοποιητική δημογραφική σύνθεση (ηλικιακή ισορροπία) και περιορισμένη εξάρτηση από τη γεωργική ενασχόληση. Σε αντίθεση, στις ημιορεινές περιοχές καταγράφεται πληθυσμιακή αποψίλωση, γερασμένη πληθυσμιακή σύνθεση και σημαντική εξάρτηση από δραστηριότητες της αγροτικής οικονομίας. Σε ορισμένες δε απομακρυσμένες ορεινές περιοχές η τάση φυγής και η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης ενδέχεται να οδηγήσουν τα επόμενα χρόνια τις περιοχές αυτές σε πλήρη εγκατάλειψη, με την τάση να είναι σχεδόν μη αναστρέψιμη.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Η ιδιόμορφη σύνθεση της Κυπριακής Υπαίθρου, τα διαφορετικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής και κατ' επέκταση των αναγκών της, απαιτεί προσεκτική μελέτη για εντοπισμό και ομαδοποίηση των αναγκών αυτών βάση των κοινών χαρακτηριστικών, προοπτικών, κινδύνων και αναγκών και διαμόρφωση στρατηγικής προσέγγισης για στοχευμένες παρεμβάσεις με στόχο τη μέγιστη αποτελεσματικότητα των δράσεων που θα προωθηθούν.

Μελετώντας εις βάθος τα χαρακτηριστικά της υπαίθρου και τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, όπως για παράδειγμα το φυσικό, ιστορικό, πολιτιστικό, θρησκευτικό και άλλο πλούτο, το ιδιαίτερο κλίμα, αναμένεται να εφαρμοστεί διαφορετική χωρική προσέγγιση και να καταρτιστούν ξεχωριστές στρατηγικές ανάπτυξης για υλοποίηση έργων υποδομής για κάθε περιοχή.

Η ανάκαμψη και αναβάθμιση των εν λόγω περιοχών, μέσα από μια ολοκληρωμένη στρατηγική προσέγγιση, είναι μια αναγκαιότητα που εντάσσεται στα πλαίσια διασφάλισης συνθηκών εδαφικής συνοχής και αντιμετώπισης των ανισοτήτων που παρατηρούνται στις προοπτικές ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών. Η δυνατότητα πολυαπασχόλησης στην ύπαιθρο μπορεί να λειτουργήσει ως επαγγελματική διέξοδος στον αυξανόμενο αριθμό νέων ανέργων, μέσω και της εφαρμογής των τοπικών στρατηγικών ανάπτυξης (CLLD).

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας μέσω του ΠΑΑ 2007-2013 επιδιώχθηκε μέσω του τρίτου Άξονα. Σύμφωνα με την ενδιάμεση αξιολόγηση του Προγράμματος η, σε μεγάλο βαθμό, απουσία ενός συνολικού στρατηγικού σχεδιασμού και μιας συγκροτημένης πολιτικής με χωρικές προτεραιότητες περιόρισε την αποτελεσματικότητα των δράσεων. Η δημιουργία των χρηματοδοτούμενων υποδομών δεν βασίστηκε επαρκώς σε ένα στρατηγικό σχεδιασμό και στην ιεράρχηση αναγκών έτσι ώστε να υλοποιούνται παρεμβάσεις σε περιοχές που θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν συμπλέγματα κοινοτήτων ή περιοχές ψηλής τουριστικής προτεραιότητας και έντονης ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Για την επόμενη προγραμματική περίοδο ετοιμάζεται στρατηγικός σχεδιασμός μέσω του οποίου θα επιλεγούν οι περιοχές και τα έργα που θα υλοποιηθούν δημόσιες παρεμβάσεις.

Παρά τη σημαντική ανάπτυξη τόσο των δημοσίων υποδομών όσο και των αγροτουριστικών καταλυμάτων από το ΕΓΤΑΑ και ΕΤΠΑ κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, εντοπίζεται μια σοβαρή αδυναμία προσέλκυσης τουριστών στην ύπαιθρο. Για το λόγο αυτό στην προγραμματική περίοδο 2014-2020 θα δοθεί έμφαση στις εμπλουτιστικές αγροτουριστικές παρεμβάσεις και στη συνέργεια των επιμέρους δράσεων στα πλαίσια του στρατηγικού σχεδιασμού.

Η μέχρι σήμερα εφαρμογή προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές ταυτίζεται ουσιαστικά με την εφαρμογή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007 –2013, μέσω του Άξονα 4 (Leader). Τα εταιρικά σχήματα που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του Leader περιέλαβαν συνολικά το 55% των κοινοτήτων της Κύπρου και το 51% της συνολικής έκτασης της χώρας όπου ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το κράτος και συνολικό πληθυσμό που αντιστοιχεί στο 54% του αγροτικού πληθυσμού της και πραγματοποίησαν παρεμβάσεις που εστιάστηκαν κυρίως σε έργα υποδομής στην ύπαιθρο (πλατείες, μουσεία, διαδρομές). Κατά την περίοδο αυτή, οι Ομάδες Τοπικής Δράσης απέκτησαν σημαντικές εμπειρίες και δεξιότητες οι οποίες θα αποτελέσουν τη βάση για μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση στην τοπική ανάπτυξη κατά τη νέα προγραμματική περίοδο. Ωστόσο για πιο αποτελεσματική εφαρμογή των παρεμβάσεων αναμένεται να υπάρξει καλύτερη στόχευση των περιοχών παρέμβασης όπως περιγράφεται στο κεφάλαιο 3.1.1.

Ανάπτυξη Περιοχών Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας

Αναπτυξιακές Ανάγκες/Ανισότητες

Οι περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας της Κύπρου αντιμετωπίζουν προβλήματα από την εξάρτηση του οικονομικού τους ιστού από την αλιευτική δραστηριότητα, τις δυσκολίες προσαρμογής του αλιευτικού δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του τομέα σε συνδυασμό με τη γήρανση του πληθυσμού των αλιέων, τις συγκρούσεις χρήσεων στις παράκτιες περιοχές της χώρας που αποτελούν κίνδυνο για το φυσικό περιβάλλον των περιοχών αυτών. Κύριες προκλήσεις για τις περιοχές αυτές αποτελούν η προστασία και αξιοποίηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος των περιοχών αυτών, η διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων τους με την ανάπτυξη συμπληρωματικών προς την αλιεία δραστηριοτήτων και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε αυτές.

Προοπτικές Ανάπτυξης

Η αναβάθμιση των περιοχών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης αποτελεί αναγκαιότητα εστιάζοντας κυρίως στη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των απασχολούμενων στον αλιευτικό τομέα μέσω και της διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων τους, καθώς επίσης και στην ανάπτυξη της ποιότητας ζωής των περιοχών αυτών.

Εμπειρίες Περιόδου 2007-2013: Στα πλαίσια της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 μέσω του ΕΤΑ και του Άξονα Προτεραιότητας 4 επιδιώχθηκε η υλοποίηση ενός τοπικού προγράμματος σε μία αλιευτική περιοχή της χώρας, από την οποία αποκομίζεται σημαντική εμπειρία όσον αφορά τη δημιουργία και στήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης Αλιείας που θα συμβάλει στην επέκταση αντίστοιχης μορφής παρεμβάσεων κατά τη νέα προγραμματική περίοδο και σε άλλες περιοχές.

Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία

Η Κύπρος βρίσκεται σε ιδιαίτερα κομβική γεωγραφική θέση στο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, καθώς συνδέει την περιοχή της Ευρώπης με τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, ενώ αποτελεί την πύλη εισόδου-εξόδου της ΕΕ σε τρίτες χώρες. Επίσης, κατέχει ιδιαίτερα σημαντική θέση, όσον αφορά την ανάπτυξη των σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα υπόλοιπα κράτη της Μεσογείου στο πλαίσιο της Ευρω-Μεσογειακής συνεργασίας και κομβική θέση στο πλαίσιο της ανάπτυξης της «θαλάσσιας λεωφόρου» της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης.

Κατά την περίοδο 2014-2020, η ενδυνάμωση των χωρικών συνεργασιών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας εντός και εκτός των συνόρων της Ε.Ε (με τις γείτονες χώρες), συνιστά μία

βασική στρατηγική επιδίωξη για ολοκληρωμένη αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων / προκλήσεων, συμβάλλοντας παράλληλα στην ασφάλεια και σταθερότητα στην περιοχή της Μεσογείου. Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται και η ενδυνάμωση της συνεργασίας στη νοτιοανατολική Ευρώπη μέσω της συμμετοχής της Κύπρου στο Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Μεσογειακής Λεκάνης ENI-MED και στο νέο Διακρατικό Πρόγραμμα Balkan Mediterranean αλλά και οι προσπάθειες της Κύπρου για την ανάπτυξη Μακρο-Περιφερειακής Στρατηγικής (ΜΠΣ) για τη Μεσόγειο.

1.1.5 Συμπεράσματα της Ανάλυσης των Αναπτυξιακών Αναγκών και Προοπτικών Ανάπτυξης

Από την ανάλυση της αναπτυξιακής κατάστασης της Κύπρου που προηγήθηκε, προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα τα οποία αποτελούν σημείο εκκίνησης για τον προσδιορισμό των Προτεραιοτήτων Χρηματοδότησης και την εστίαση σε εκείνους τους τομείς, στα πλαίσια των Θεματικών Στόχων, όπου παρατηρούνται οι σημαντικότερες αποκλίσεις της χώρας σε σχέση με τους εθνικούς στόχους στα πλαίσια της Ευρώπης 2020, καθώς και στους τομείς όπου παρουσιάζονται οι κυριότερες προοπτικές ανάπτυξης και συγκριτικά πλεονεκτήματα μέσα στις τεράστιες προκλήσεις που προέκυψαν από την οικονομική κρίση.

Το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι υπάρχουν **δύο βασικές διαστάσεις** οι οποίες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους για τη διαμόρφωση του πλαισίου για την αξιοποίηση των Ταμείων της αναπτυξιακής πολιτικής κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Οι δυο αυτές διαστάσεις είναι ακόλουθες:

Η *πρώτη διάσταση* αφορά τις **διαρθρωτικές αδυναμίες της Κυπριακής οικονομίας**, η βελτίωση των οποίων επιδιώχθηκε και κατά την περίοδο 2007-2013, με στόχους τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης της χώρας, την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού και της κοινωνικής συνοχής, έτσι ώστε να περιοριστεί η απόκλιση της χώρας από την ΕΕ27, σε όσους τομείς διαπιστώθηκε τέτοια απόκλιση, υιοθετώντας και τις σχετικές συστάσεις του Συμβουλίου.

Η *δεύτερη διάσταση* αφορά **στην εμφάνιση της οικονομικής κρίσης και των επιπτώσεών της,** η οποία επιβαρύνει το δημοσιονομικό περιβάλλον της χώρας, επιβραδύνει την οικονομική δραστηριότητα, υπονομεύει την ανταγωνιστικότητά της, δημιουργεί νέες ανάγκες ή επιδεινώνει ήδη υπάρχουσες διαρθρωτικές αδυναμίες της Κυπριακής οικονομίας, δημιουργεί ιδιαίτερη αύξηση της ανεργίας και απειλεί να υπονομεύσει ακόμα και εκείνους τους τομείς στους οποίους η Κύπρος είτε υπερείχε σε σχέση με τα άλλα κράτη – μέλη, είτε σημείωσε σημαντική πρόοδο κατά τα τελευταία χρόνια, μέσα και από την υλοποίηση των παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτήθηκαν από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία και τις εθνικές πολιτικές. Άμεσα συνδεδεμένη με τη δεύτερη διάσταση είναι η υλοποίηση των δεσμεύσεων που απορρέουν από το Μνημόνιο.

Στα πιο πάνω πλαίσια οι κυριότερες προκλήσεις συνοψίζονται πιο κάτω:

Η **αντιμετώπιση του προβλήματος της μειωμένης ανταγωνιστικότητας της οικονομίας αποτελεί κεντρική επιδίωξη**, η οποία για να αντιμετωπιστεί προϋποθέτει την επέκτασή της σε κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας αλλά και τη βελτίωση της παραγωγικότητας των υφιστάμενων επιχειρήσεων μέσω μείωσης του κόστους παραγωγής και τη βελτίωση της εξωστρέφειάς τους. Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων της χώρας, το υψηλό κόστος παραγωγής, η απουσία επιχειρήσεων εντάσεων

γνώσης σε οικονομικούς κλάδους έντασης γνώσης, η απώλεια της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού λόγω του μονοδιάστατου χαρακτήρα του τουριστικού προϊόντος της χώρας (ήλιος –θάλασσα), η περιορισμένη δυνατότητα ανάπτυξης ή χρήσης καινοτομιών αποτελούν κρίσιμα προβλήματα τα οποία θα επιχειρηθεί να αντιμετωπισθούν με την παροχή στοχευμένων ενισχύσεων προς τις ΜΜΕ, τη διασύνδεση του εγχώριου συστήματος Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας με την εγχώρια παραγωγή, την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις και τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της οικονομίας στο περιβάλλον.

Στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαία η ολοκληρωμένη και τομεακά εστιασμένη στήριξη των ΜΜΕ της χώρας, με έναν τρόπο που θα εστιάζει σε προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, θα οδηγεί στον εκσυγχρονισμό των Κυπριακών επιχειρήσεων, στην προσέλκυση νέων επιχειρήσεων σε συμπληρωματικές δραστηριότητες και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Οι αντίστοιχες παρεμβάσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου κατέδειξαν την ανάγκη στοχευμένης στήριξης αλλά και τις δυνατότητες δημιουργίας απασχόλησης μέσω της στήριξης αυτής. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση του τουριστικού κλάδου με στόχο τη διαφοροποίηση-εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, ώστε να συμβάλει στην προσπάθεια επέκτασης της τουριστικής περιόδου της χώρας και στην αύξηση του τουριστικού εισοδήματος.

Σε συνθήκες αδυναμίας πρόσβασης των επιχειρήσεων σε τραπεζικό δανεισμό η διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε επενδυτικά κεφάλαια, με τη χρήση σύγχρονων εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για την επίτευξη αυτών των στόχων.

Η **Παραγωγική αναδιάρθρωση της οικονομίας απαιτεί την αλλαγή προσανατολισμού του συστήματος Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας** της χώρας προς την κατεύθυνση της σύνδεσης της έρευνας με την πραγματική οικονομία, με γνώμονα και τις συστάσεις/προτάσεις της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Κύπρο, ενώ είναι αναγκαία και η επέκταση της χρήσης των ΤΠΕ στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, για τον εκσυγχρονισμό των δομών τους και τη βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Η **ενίσχυση του πρωτογενή τομέα, μέσω της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της γεωργικής και αλιευτικής παραγωγής**, της στροφής σε ποιοτικότερα προϊόντα που βρίσκουν διέξοδο στις διεθνείς αγορές και την ανάπτυξη ισχυρότερων δεσμών με τη βιομηχανία τροφίμων, θα συμβάλλει συνολικά στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και τη δημιουργία/διατήρηση θέσεων εργασίας.

Η **αντιμετώπιση των προβλημάτων προσβασιμότητας της χώρας**, τα οποία αποτελούν μία από τις αιτίες της περιορισμένης ανταγωνιστικότητας της οικονομίας αλλά και η αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της Κύπρου στους θαλάσσιους διαδρόμους της Μεσογείου σηματοδοτούν την ανάγκη ολοκλήρωσης των ΔΕΔ-Μ για τη βελτίωση της σύνδεσής της με την υπόλοιπη Ευρώπη και την ευρύτερη περιοχή της.

Οι **προκλήσεις που δημιουργεί η ραγδαία αύξηση της ανεργίας** απαιτούν την ανάληψη συνδυασμένων πρωτοβουλιών που περιλαμβάνουν ένα πλέγμα βραχυπρόθεσμων δράσεων ανακουφιστικού χαρακτήρα αλλά και τη διαμόρφωση βιώσιμων συνθηκών ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού ώστε να προσαρμοσθεί στις αλλαγές. Το υψηλό μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα το οποίο θα πρέπει να αξιοποιηθεί παράλληλα με τη λήψη μέτρων με στόχο τη δημιουργία απασχόλησης. Η κοινωνική συνοχή πλήττεται στο μεγαλύτερο βαθμό από την οικονομική κρίση και το περιοριστικό δημοσιονομικό πλαίσιο της χώρας, όπως αποτυπώνεται στα υψηλά και διαρκώς διευρυνόμενα ποσοστά ανεργίας και στην επιβάρυνση των

δεικτών σχετικά με τον απειλούμενο από τη φτώχεια πληθυσμό. **Σημαντική πρόκληση αποτελεί η αντιμετώπιση των κινδύνων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού**, για τις νεότερες ηλικιακά ομάδες, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και ειδικότερα τις γυναίκες 55-64 ετών, αλλά και για το σύνολο του ενεργού πληθυσμού. Παράλληλα, **η ανισοσκέλεια μεταξύ αναγκών της αγοράς εργασίας και του εκπαιδευτικού συστήματος δημιουργεί αυξημένες ανάγκες** για τη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού συστήματος Δια βίου Μάθησης, την ουσιαστική εφαρμογή του αναμορφωμένου θεσμού της Μαθητείας, καθώς και τη βελτίωση της ελκυστικότητας και ποιότητας της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Η **διασφάλιση συνθηκών αειφορικής ανάπτυξης, η αντιμετώπιση των οξυμμένων επιπτώσεων/συνεπειών που έχει στην Κύπρο η Κλιματική Αλλαγή,** σε συνθήκες περιορισμού των δημόσιων δαπανών και ανελαστικών χρονικών περιθωρίων για την εναρμόνιση με το κοινοτικό κεκτημένο, καθώς και για την επίτευξη των στόχων που περιλαμβάνονται στο ΕΜΠ και σε σχετικές Οδηγίες της Ε.Ε., συνθέτουν τις κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κύπρος. Οι πιεστικότερες ανάγκες παρουσιάζονται στη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, τομέας στον οποίο η χώρα συνεχίζει να παρουσιάζει υστέρηση σε σχέση με το Κοινοτικό κεκτημένο. Παράλληλα, τα ισχυρά πλεονεκτήματα τα οποία διαθέτει η χώρα στη δυνατότητα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, κυρίως την ηλιακή, αποτελούν σημαντική πρόκληση αφού η αξιοποίησή τους θα συμβάλλει στην επίτευξη των εθνικών στόχων της Κύπρου στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», τόσο όσον αφορά την αύξηση της παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας από ΑΠΕ, όσο και στον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η προώθηση μέτρων στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης και της αύξησης της εξοικονόμησης ενέργειας, σε συνδυασμό με την υιοθέτηση μέτρων για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον τομέα των μεταφορών και την ενίσχυση της αστικής κινητικότητας, θα έχουν επίσης σημαντική συμβολή στην επίτευξη των στόχων του ΕΜΠ της Κύπρου και παράλληλα στις πολιτικές που θα εφαρμοστούν για τη βιώσιμη ανάπτυξη των αστικών κέντρων της χώρας.

Στη δημιουργία συνθηκών αειφορικής ανάπτυξης και στην αντιμετώπιση των συνεπειών που έχει η κλιματική αλλαγή, σημαντικό ρόλο καλείται να διαδραματίσει ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας, με την αντιμετώπιση των αναγκών διαχείρισης των υδάτινων πόρων, τη λήψη μέτρων προστασίας και αποκατάστασης των δασών και την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ΑΠΕ στο γεωργικό τομέα. Η προστασία της βιοποικιλότητας της χώρας αποτελεί πρόκληση η οποία συνδέεται τόσο με την ενίσχυση της αειφορικής ανάπτυξης, όσο και με τη δυνατότητα αξιοποίησής της στο πλαίσιο της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος της χώρας και της ανάπτυξης τουριστικών προϊόντων που συνδέονται με αυτή. Σημαντικοί πολιτιστικοί πόροι, τόσο στις πόλεις, όσο και στην ύπαιθρο, αποτελούν επίσης στοιχείο που πρέπει να αξιοποιηθεί προς την κατεύθυνση της προστασίας και προβολής, σε συνδυασμό με τους στόχους της αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος.

Πρόσθετες ανάγκες υπάρχουν στην υιοθέτηση διατομεακών εργαλείων για την Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική (Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός, Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών), στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την αναθεωρημένη Κοινή Αλιευτική Πολιτική και στην προστασία της βιοποικιλότητας στις παράκτιες περιοχές της χώρας. Η προστασία και ανάδειξη του θαλάσσιου περιβάλλοντος εντάσσεται στο πλαίσιο των προκλήσεων και ευκαιριών που αντιμετωπίζει η Κύπρος στον τομέα της βιώσιμης γαλάζιας ανάπτυξης (blue growth). Ειδικότερα, οι τομείς στους οποίους η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις είναι αυτοί του θαλάσσιου τουρισμού, μέσω της διασύνδεσης της Αδριατικής με το Ιόνιο Πέλαγος και την Ανατολική Μεσόγειο,

και ο τομέας της ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού, δεδομένου ότι η Κύπρος αποτελεί έναν από τους βασικούς προορισμούς της ευρωπαϊκής ηπείρου για καταδυτικές δραστηριότητες.

Οριζόντια προϋπόθεση για την αξιοποίηση των προκλήσεων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 αποτελεί **η αντιμετώπιση των αναγκών εκσυγχρονισμού και βελτίωσης της οργάνωσης του δημόσιου τομέα** της οικονομίας, ενώ παράλληλα συνιστώσα της αναπτυξιακής πολιτικής που θα εξειδικευθεί θα αποτελέσει η υιοθέτηση ευρύτατων θεσμικών και οργανωτικών μεταρρυθμίσεων, που αφορούν σημαντικούς τομείς πολιτικών όπως η αγορά εργασίας, η υγεία, η εκπαίδευση σε όλες τις πτυχές της (άτυπη/τυπική) και βαθμίδες της, υπό το πρίσμα των προτεραιοτήτων που θέτουν οι ανάγκες της αγοράς εργασίας, η πρόνοια και η διοικητική οργάνωση του κράτους.

1.1.6 Προτεραιότητες Χρηματοδότησης

Με βάση τα συμπεράσματα της ανάλυσης των ανισοτήτων, αναπτυξιακών αναγκών και προοπτικών ανάπτυξης που προηγήθηκε ως στρατηγικός στόχος της αξιοποίησης των πόρων των ΕΔΕΤ για την περίοδο 2014-2020 καθορίζεται, **η αναδιάρθρωση της οικονομίας εστιάζοντας σε τομείς στους οποίους η Κύπρος διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα και 'εξωστρεφή' χαρακτήρα** αξιοποιώντας στο μέγιστο δυνατό βαθμό την καινοτομία και τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών, **η διατήρηση και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.**

Στα πλαίσια αυτά οι παρεμβάσεις των ΕΔΕΤ κατά τη νέα προγραμματική περίοδο θα πρέπει να εστιαστούν στις ακόλουθες τρείς *Προτεραιότητες Χρηματοδότησης* οι οποίες αναλύονται πιο κάτω*:*

1. **Υποστήριξη της Αναδιάρθρωσης της Κυπριακής Οικονομίας και Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητάς της**
2. **Αναβάθμιση Ανθρώπινου Δυναμικού, Προώθηση της Απασχόλησης και Κοινωνική Συνοχή**
3. **Προστασία και Αποδοτική Χρήση των Πόρων.**

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ 1: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η αναδιάρθρωση της Κυπριακής οικονομίας και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα χρηματοδότησης της ΣΕΣ, ως αποτέλεσμα των αναγκών αντιμετώπισης αφενός των συνεπειών της οικονομικής κρίσης στους επιμέρους τομείς και κλάδους της οικονομίας και στην αγορά εργασίας, και αφετέρου των διαρθρωτικών προβλημάτων της οικονομίας της χώρας, πολλά από τα οποία οξύνθηκαν περαιτέρω λόγω της κρίσης. Η πολιτική αντιμετώπισης των πιο πάνω προκλήσεων θα επικεντρωθεί στους τομείς όπου η χώρα διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα ή εν δυνάμει προοπτικές ανάπτυξης, και θα περιλάβει όλους τους επιμέρους παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στην παραγωγική αναδιάρθρωση και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής οικονομίας.

Ειδικότερα, σύμφωνα και με τα αποτελέσματα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (S^3Cy), κυρίαρχοι τομείς προτεραιότητας αποτελούν ο τουρισμός και η ενέργεια (ενώ ως δευτερεύοντες τομείς προτεραιότητας αναδείχθηκαν η γεωργία (τρόφιμα), το δομημένο περιβάλλον (κατασκευές),

οι μεταφορές (ναυτιλία) και η υγεία. Επιπλέον, έχουν προσδιοριστεί ως σημαντικοί τομείς οριζόντιου χαρακτήρα το περιβάλλον και οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών.

Η συμβολή των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων την περίοδο 2014-2020 στην αναδιάρθρωση της Κυπριακής οικονομίας και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς εντάσσεται σε μια στοχευμένη στρατηγική, η όποια λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της *Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (S3Cy),* θα συμπεριλαμβάνει μεταξύ άλλων εξειδικευμένα εμπροσθοβαρή μέτρα, για βελτίωση στους τομείς της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της χώρας, τη βελτίωση της πρόσβασης και χρήσης των ΤΠΕ από τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, την ενίσχυση της έρευνας και καινοτομίας, την εστιασμένη αναβάθμιση των μεταφορικών υποδομών και την προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ενώ παράλληλα προϋποθέτει τον προσανατολισμό της στρατηγικής για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού σε επαγγέλματα και ειδικότητες που είναι αναγκαία για την υποστήριξη αυτής της αναδιάρθρωσης.

Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και ενίσχυση της παραγωγής και προσφοράς προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας

Η διασφάλιση της βιωσιμότητας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και ιδιαίτερα των πολύ μικρών, οι οποίες αποτελούν και τη συντριπτική πλειονότητα των κυπριακών επιχειρήσεων, αποτελεί πρώτη προτεραιότητα για την προγραμματική περίοδο 2014-20. Η πολιτική θα επικεντρωθεί σε κλάδους και των τριών τομέων της οικονομίας και κατά κύριο λόγο εκεί όπου η Κύπρος παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα ή προοπτικές υψηλού εξαγωγικού προσανατολισμού. Οι ανάγκες ενίσχυσης του παραγωγικού ιστού της χώρας επιβάλλουν την υιοθέτηση μιας στρατηγικής, που θα υποστηρίζει την αναδιοργάνωση των επιχειρήσεων, τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση, την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας του ανθρώπινου δυναμικού, μέσω της συνδυασμένης αναβάθμισης του τεχνολογικού εξοπλισμού, της ανάπτυξης και χρήσης καινοτομίας, της επέκτασης της χρήσης των ΤΠΕ και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.

Προτεραιότητα θα δοθεί σε κλάδους που παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα, λαμβάνοντας υπόψη και τα αποτελέσματα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (S^3Cy), όπως είναι οι τομείς του τουρισμού, της ενέργειας και ιδιαίτερα των ΑΠΕ, οι κατασκευές και οι μεταφορές. Η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων του αγροτοδιατροφικού τομέα και των τομέων της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών αποτελούν, επίσης, μέσο της πολιτικής που θα εφαρμοσθεί, για την αναδιάρθρωση της οικονομίας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της. Οι παρεμβάσεις στον τομέα του τουρισμού αποσκοπούν στον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της χώρας με την εισαγωγή νέων υπηρεσιών σε τομείς όπως ο αγροτουρισμός, ο αθλητικός και ο συνεδριακός τουρισμός, λαμβάνοντας υπόψη και τα σημαντικά πλεονεκτήματα της χώρας στον τομέα της βιώσιμης γαλάζιας ανάπτυξης.

Η επιλεγμένη ενίσχυση κλάδων που υποστηρίζουν την αναδιάρθρωση του παραγωγικού προτύπου της χώρας προϋποθέτει την παράλληλη ενίσχυση δραστηριοτήτων παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών, που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά, για την προσέλκυση επιχειρήσεων που ενισχύουν την ανάπτυξη αυτών των κλάδων (π.χ. ναυτιλιακές, ασφαλιστικές υπηρεσίες), ή λειτουργούν συμπληρωματικά με αυτούς (π.χ. υπηρεσίες υγείας, ευεξίας, αναψυχής σε σχέση με την ανάπτυξη και διαφοροποίηση του τουρισμού) και αξιοποιούν τα πλεονεκτήματα της γεωγραφικής θέσης και του φυσικού–θαλάσσιου περιβάλλοντος της χώρας.

Στο πλαίσιο της προτεραιότητας χρηματοδότησης θα επιδιωχθεί, μεταξύ άλλων, η αντιμετώπιση της έλλειψης ρευστότητας των ΜΜΕ, μέσα από εξειδικευμένα εμπροσθοβαρή μέτρα, τα οποία θα

στοχεύουν στη διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδοτικά κεφάλαια και θα επικεντρώνεται σε τομείς της οικονομίας που παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (S^3Cy). Η παροχή άμεσων ενισχύσεων στις ΜΜΕ είναι αναγκαίο να συνδυάζεται με την αξιοποίηση κατάλληλων εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής, όπως προϊόντα επιμερισμού του κινδύνου υπό τη μορφή δανείων με ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης ή/και εγγυοδοτικά προϊόντα, έτσι ώστε οι ενισχύσεις να συμβάλλουν ουσιαστικά στη διατήρηση των επιχειρήσεων της χώρας και στη δημιουργία νέων και πιο ανταγωνιστικών επιχειρηματικών μονάδων. Στα πλαίσια αυτά, έχει ήδη τροχιοδρομηθεί αριθμός εθνικών προϊόντων επιμερισμού του κινδύνου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Βελτίωση της Πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα

Με βάση το Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα της Κύπρου και την Ψηφιακή Στρατηγική της Κύπρου οι προτεραιότητες για συγχρηματοδότηση από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία την περίοδο 2014-2020 επικεντρώνονται στην προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, στην ανάπτυξη υποδομών υπέρ-υψηλών ταχυτήτων και στην προώθηση της ψηφιακής επιχειρηματικότητας.

Όσον αφορά το Δημόσιο τομέα, προτεραιότητες αποτελούν η αύξηση του αριθμού των υπηρεσιών του ευρύτερου δημόσιου τομέα (συμπεριλαμβανομένων των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης) που παρέχονται ηλεκτρονικά προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, ο εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης και η βελτίωση της παραγωγικότητας και αποδοτικότητας των δημοσίων υπηρεσιών και οργανισμών, μέσω της εισαγωγής των ΤΠΕ στις εσωτερικές τους διαδικασίες.

Στις υποδομές προγραμματίζεται επικέντρωση στην ανάπτυξη δικτύου οπτικών ινών στο υποστατικό (FTTH), το οποίο θα έχει ως άμεσες επιπτώσεις τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας μέσω των έργων πολιτικής μηχανικής, οικοδομικών κατασκευών και του εξοπλισμού που απαιτείται για την κατασκευή της νέας υποδομής. Επαγόμενες επιπτώσεις αντικατοπτρίζονται στις νέες μορφές επιχειρήσεων που δυνατόν να εμφανιστούν λόγω των αυξημένων ευρυζωνικών ταχυτήτων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας περισσότερων ηλεκτρονικών υπηρεσιών (online services), την προσφορά υπηρεσιών όπως υπολογιστικού νέφους (cloud computing), ηλ-υγείας, έξυπνων πόλεων, έξυπνων μετρητών, ηλ-εκπαίδευσης, την ανάπτυξη της καινοτομίας, την κινητικότητα στην εργασία (π.χ. εργασία από το σπίτι, εργασία μέσω αναβαθμισμένων κινητών δικτύων), καθώς και την κοινωνική ένταξη (πχ. αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές). Επίσης, η επέκταση των κινητών δικτύων $4^{ης}$ γενιάς σε όλη τη χώρα θα αυξήσει το βαθμό κινητικότητας και θα ανταποκριθεί στις νέες τάσεις της αγοράς καθώς και του σύγχρονου τρόπου ζωής.

Για τον ιδιωτικό τομέα ο εκσυγχρονισμός της λειτουργίας των επιχειρήσεων κυρίως των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων και η επέκταση της χρήσης των ΤΠΕ αποτελεί ένα από τα μέσα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Στις αγροτικές περιοχές προτεραιότητα αποτελεί η αύξηση της πρόσβασης στο διαδίκτυο και η βελτίωση των ικανοτήτων των κατοίκων στη χρήση ΤΠΕ.

Ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας και της καινοτομίας

Βασική επιδίωξη αποτελεί η αναπροσαρμογή του συστήματος Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (‘ΕΤΑΚ’) προς τις ανάγκες της πραγματικής οικονομίας, και μέσω αυτού η ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ της ερευνητικής δραστηριότητας και των αναγκών των επιχειρήσεων, με απώτερο

σκοπό την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών έτσι ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητά τους. Η ενθάρρυνση των επιχειρήσεων της Κύπρου προκειμένου να συμμετέχουν σε ερευνητικές δραστηριότητες, ή/και να χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα της έρευνας για την παραγωγή νέων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλότερης προστιθέμενης αξίας ή για την αναβάθμιση των ήδη παραγόμενων, αποτελεί κρίσιμη παράμετρο στην προσπάθεια επανακαθορισμού του προσανατολισμού της οικονομίας της χώρας.

Προτεραιότητες στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας αποτελούν οι τομείς και κλάδοι της οικονομίας της χώρας οι οποίοι παρουσιάζουν προοπτικές ανάπτυξης και εξαγωγικής δραστηριότητας, οι οποίοι έχουν αναδειχθεί μέσα από την *Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης*. Οι τομείς του τουρισμού και της ενέργειας έχουν αναδειχθεί ως κυρίαρχοι τομείς προτεραιότητας, ενώ ως δευτερεύοντες τομείς προτεραιότητας αναδείχθηκαν η γεωργία, οι κατασκευές, η ναυτιλία και η υγεία. Επιπλέον, έχουν προσδιοριστεί ως σημαντικοί τομείς οριζόντιου χαρακτήρα το περιβάλλον, οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών και το ανθρώπινο δυναμικό.

Πέραν των τομεακών προτεραιοτήτων, η πολιτική για ΕΤΑΚ θα καλύψει και άλλες οριζόντιες ανάγκες και προοπτικές που προέκυψαν από την S^3Cy, όπως είναι η διασφάλιση της δημιουργίας ενός διαχρονικού και δυναμικού συστήματος ΕΤΑΚ, που θα είναι ικανό να συνεισφέρει τόσο στη αναδιάρθρωση και μετεξέλιξη της κυπριακής οικονομίας όσο και στην ενίσχυση της αντιμετώπισης των κοινωνικών προκλήσεων («Αειφόρο Σύστημα ΕΤΑΚ»), και η ενίσχυση του πλαισίου, των μηχανισμών και των δομών λειτουργίας του συστήματος ΕΤΑΚ κατά τρόπο που να διευκολύνει και ενδυναμώνει την αποτελεσματικότερη ανάπτυξη, την αξιοποίηση και την προβολή των αποτελεσμάτων του («Υποστήριξη Συστήματος ΕΤΑΚ»).

***Εκσυγχρονισμός και Βελτίωση της Αποδοτικότητας του Δημόσιου* Τομέα**

Ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση της αποδοτικότητας του Δημόσιου Τομέα της Κύπρου θα στηρίξει την ευρύτερη προσπάθεια για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας και την αναδιάρθρωση του παραγωγικού της προτύπου, μέσω της ολοκληρωμένης διοικητικής μεταρρύθμισης, η οποία περιλαμβάνεται και στις δεσμεύσεις της χώρας με βάση το Μνημόνιο Συναντίληψης. Η μεταρρύθμιση εστιάζεται στην αναβάθμιση του στρατηγικού προγραμματισμού και χάραξης πολιτικής, καθώς και στην αναδιοργάνωση των λειτουργικών δομών της Δημόσιας Υπηρεσίας, με στόχους την απλοποίηση διαδικασιών, την αναβάθμιση της διοικητικής ικανότητας του Δημόσιου Τομέα και τη διασφάλιση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, την οριζοντιοποίηση λειτουργικών υπηρεσιών του Κράτους, την εφαρμογή νέου μοντέλου εταιρικής διακυβέρνησης Υπουργείων και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των δημοσίων πόρων. Η ενίσχυση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών αποτελεί βασικό μέσο αυτής της μεταρρύθμισης.

Η διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης βρίσκεται στο επίκεντρο της μεταρρύθμισης μέσω παρεμβάσεων για τη βελτίωση των δεξιοτήτων των δημοσίων υπαλλήλων, την ανάπτυξη στρατηγικών ικανοτήτων από τα διευθυντικά στελέχη, την αναθεώρηση του συστήματος αξιολόγησης και την εφαρμογή του θεσμού της κινητικότητας και εναλλαξιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων.

Ενίσχυση του τομέα των Μεταφορών

Βασική επιδίωξη στον τομέα των μεταφορών αποτελεί η προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας συμβάλλοντας και στον εθνικό στόχο για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον τομέα των μεταφορών.

Πρόσθετα, η προσπάθεια στήριξης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας προϋποθέτει την περαιτέρω βελτίωση στις βασικές υποδομές μεταφορών της χώρας συμβάλλοντας, στο βαθμό του δυνατού, στην αντιμετώπιση του προβλήματος προσβασιμότητας. Η στρατηγική περιλαμβάνει την επέκταση και αναβάθμιση της σχετικής λιμενικής υποδομής και τη συμπλήρωση του βασικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Οδικών Μεταφορών με έμφαση στη σύνδεση των λιμένων με το οδικό δίκτυο της χώρας.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ 2: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

Στο πλαίσιο της προσπάθειας ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας θα επιδιωχθούν ισορροπημένες παρεμβάσεις ανάμεσα σε ανακουφιστικά μέτρα για την άρση των συνεπειών της οικονομικής κρίσης και ύφεσης και σε διαρθρωτικά μέτρα για την αγορά εργασίας. Στα άμεσα ανακουφιστικά μέτρα για την απασχόληση περιλαμβάνεται και η εφαρμογή της Πρωτοβουλίας για την Απασχόληση των Νέων.

Προτεραιότητα για τη χώρα αποτελεί η αύξηση της απασχόλησης και η βελτίωση της απασχολησιμότητας ανέργων και ανενεργών ατόμων, η βελτίωση της σύνδεσης του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων συμβατών με το νέο παραγωγικό πρότυπο της οικονομίας και τους κλάδους προτεραιότητας που το στηρίζουν (αντιστοίχιση επαγγελματικών δεξιοτήτων με την αγορά εργασίας) και η θέσπιση επαρκούς δικτύου κοινωνικής προστασίας για όσους πολίτες έχουν ανάγκη.

Απασχόληση και ανθρώπινο δυναμικό

Με την εφαρμογή των κατάλληλων πολιτικών θα επιδιωχθεί να περιοριστούν οι κοινωνικές συνέπειες της κρίσης, να ελαχιστοποιηθεί το κόστος από την υψηλή ανεργία και να τεθούν τα θεμέλια για μια βιώσιμη επιστροφή σε υψηλά ποσοστά απασχόλησης. Η πολιτική στην προγραμματική περίοδο ισορροπεί μεταξύ της βραχυπρόθεσμης καταπολέμησης των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας και αφετέρου στη μεσοπρόθεσμη δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης. Επιδίωξη αποτελεί η εξασφάλιση ότι η περίοδος της υψηλής ανεργίας δεν θα υπονομεύσει την ανάκαμψη, μέσω της αύξησης του επιπέδου της διαρθρωτικής ανεργίας ή μέσω της αύξησης του αριθμού των οικονομικά αδρανών ατόμων.

Ως προτεραιότητες για την καταπολέμηση των συνεπειών της κρίσης είναι η συγκράτηση του ρυθμού αύξησης της ανεργίας και η δημιουργία απασχόλησης με στοχευμένα μέτρα ενεργητικών πολιτικών εστιασμένων στους αναπτυξιακούς τομείς της κυπριακής οικονομίας. Ενδεικτικά, τα μέτρα ενεργητικών πολιτικών αφορούν την παροχή κινήτρων για εργοδότηση ανέργων, την επιδότηση της απασχόλησης, την προώθηση της απασχόλησης με ευέλικτες ρυθμίσεις, και την παροχή υπηρεσιών συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης με έμφαση στην πιστοποίηση προσόντων. Ειδική μέριμνα θα ληφθεί για την προσαρμογή των εργαζομένων και των επιχειρηματιών στις νέες συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας, με στόχο τη διατήρηση της απασχόλησης.

Διακριτή προτεραιότητα αποτελεί η ένταξη και ενσωμάτωση των νέων στην αγορά εργασίας και ιδιαίτερα εκείνων που βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (NEETs). Στο πλαίσιο αυτό θα υλοποιηθεί η Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την εφαρμογή της Σύστασης ‘‘Εγγύηση για τη Νεολαία‘‘ μέσα από ένα ειδικά διαμορφωμένο Σχέδιο Δράσης.

Προϋπόθεση για τη δημιουργία μεσοπρόθεσμα ποιοτικής και βιώσιμης απασχόλησης είναι η ενίσχυση της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης με αναβάθμιση εργαλείων και διαδικασιών και σύμπραξής της με φορείς της αγοράς εργασίας καθώς και η δημιουργία δομών για τη λειτουργία του δικτύου EURES, που θα υποστηρίξει την κινητικότητα των εργαζομένων.

Η προώθηση της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας και η δημιουργία και ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων θα συμβάλουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας στις αγροτικές περιοχές.

Εκπαίδευση - δια βίου μάθηση

Ο τομέας της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης αποτελεί παράμετρο ιδιαίτερης σημαντικότητας για την ταχύτερη ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας. Ειδικά για την Κύπρο, οι διαμορφούμενες συνθήκες, τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης, όσο και στο ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, οδηγούν στη διαπίστωση της αναγκαιότητας μιας στοχευμένης και μεσο-μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την ανάπτυξη των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού προσανατολισμένης στις ανάγκες αναδιάρθρωσης του παραγωγικού προτύπου της οικονομίας της χώρας.

Προτεραιότητα θα δοθεί στη βελτίωση της συσχέτισης της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας (υφιστάμενες και μελλοντικές), κυρίως μέσω της αναμόρφωσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε συνδυασμό με την εφαρμογή της Νέας Σύγχρονης Μαθητείας και της στήριξης της επαγγελματικής καθοδήγησης (σε όλα τα επίπεδα). Παράλληλα, στην κατεύθυνση αυτή θα συμβάλει και η περαιτέρω σύνδεση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας μέσω προγραμμάτων πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις, διαμέσου της λειτουργίας των Γραφείων Διασύνδεσης των Πανεπιστημίων με τον επιχειρηματικό κόσμο.

Σε σχέση με τη δια βίου μάθηση, προτεραιότητα αποτελεί η επικαιροποίηση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, με έμφαση στις πιο ευάλωτες ομάδες, με στόχο την κάλυψη των τρεχουσών και μελλοντικών αναγκών της αγοράς εργασίας. Νοείται, ότι προτεραιότητα θα δοθεί σε κλάδους της οικονομίας με υψηλή προστιθέμενη αξία στους οποίους θα στηριχθεί η προσπάθεια επανεκκίνησης της οικονομίας (τουρισμός, ενέργεια, γαλάζια οικονομία, νέες τεχνολογίες, κλπ.).

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της ευρύτερης προσπάθειας δημιουργίας του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, θα ενισχυθεί η προσπάθεια πιστοποίησης γνώσεων και δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού μέσω του Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων, με την ένταξη περιγραμμάτων νέων επαγγελμάτων, αλλά και τη συνέχιση της διαδικασίας πιστοποίησης για τα υφιστάμενα επαγγέλματα. Η διαδικασία πιστοποίησης γνώσεων και δεξιοτήτων, θα υποστηριχθεί μέσα και από τη δημιουργία μηχανισμού επικύρωσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

Προτεραιότητα θα δοθεί επίσης και στην κάλυψη των αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους αγρότες και τους αλιείς, ανάγκες που αμβλύνονται από τις σύγχρονες απαιτήσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής. Η εκπαίδευση στους γεωργούς δύναται να καλύπτει περιβαλλοντικά θέματα περιλαμβανομένης και ενημέρωσης σχετικά με τη μείωση εκπομπών από Αιωρούμενα Σωματίδια (PM) και Αμμωνία (NH_3) (π.χ. καλύτερη διαχείριση λυμάτων, ορθολογική χρήση λιπασμάτων και αποφυγή της διάβρωσης του εδάφους).

Καταπολέμηση της φτώχειας και κοινωνική ενσωμάτωση

Στην περίοδο οικονομικής ύφεσης οι περικοπές στον προϋπολογισμό για την κοινωνική προστασία ένεκα της δημοσιονομικής προσαρμογής, αυξάνουν σημαντικά τον κίνδυνο της φτώχειας και του

κοινωνικού αποκλεισμού. Η πολιτική στη νέα προγραμματική περίοδο εστιάζεται στην καταπολέμηση των διακρίσεων και την ισότητα ευκαιριών, στην προώθηση της ενεργού ένταξης και στην ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Προτεραιότητα θα δοθεί τόσο στις παραδοσιακές ομάδες του πληθυσμού, που θεωρούνται περισσότερο ευάλωτες στον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (ηλικιωμένοι, γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας, δικαιούχοι Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, ΑμεΑ, κλπ.), όσο και σε ομάδες πληθυσμού που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ως προς την ένταξή τους στην αγορά εργασίας από οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά αίτια με παρεμβάσεις συνδεδεμένες με ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης και με απώτερο στόχο την ενεργό ένταξη στην αγορά εργασίας.

Η πολιτική θα εφαρμοσθεί με μέτρα όπως, η ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων μαθητών, περιλαμβανομένων παιδιών-μεταναστών, που διαμένουν σε περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, η παροχή κινήτρων για απασχόληση ατόμων με αναπηρίες και ευπαθών κοινωνικά ομάδων, η εργασιακή αποκατάσταση ευάλωτων ομάδων με σταδιακή απεξάρτησή τους από προνοιακά επιδόματα κ.ά..

Οι παρεμβάσεις που θα προωθηθούν θα στηρίξουν τη διαδικασία κοινωνικής συνοχής, και θα υλοποιούνται συμπληρωματικά ως προς το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα το οποίο υπολογίζεται, μεταξύ άλλων, στη βάση του ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης, καλύπτοντας αγαθά και υπηρεσίες.

Προτεραιότητα θα δοθεί και στην προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, θεσμός που μέχρι σήμερα δεν έχει εφαρμοσθεί ουσιαστικά στην Κύπρο, τόσο λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν, αλλά και της σχετικής έλλειψης θεσμικού πλαισίου. Οι ειδικές συνθήκες που δημιουργήθηκαν μετά το Μάρτιο του 2013, συναινούν στην παροχή κινήτρων για ίδρυση και λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων που μπορούν να συμβάλουν στην προώθηση στην απασχόληση κοινωνικών ομάδων με μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας (πχ άνεργοι κοντά στην ηλικία συνταξιοδότησης, μακροχρόνια άνεργοι κλπ.).

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ 3: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ

Οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης των προηγούμενων δεκαετιών οδήγησαν μεταξύ άλλων στη σημαντική επιβάρυνση του περιβάλλοντος και την αύξηση της ενεργειακής κατανάλωσης. Μέσω της προτεραιότητας χρηματοδότησης επιδιώκεται **η κάλυψη της ανάγκης προώθησης όλων των απαραίτητων παρεμβάσεων για την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Παράλληλα, θα επιχειρηθεί η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η πράσινη οικονομία και η γαλάζια οικονομία για την προώθηση ενός βιώσιμου αναπτυξιακού προτύπου που θα ενσωματώνει την περιβαλλοντική προστασία εξυπηρετώντας ταυτόχρονα την αναθέρμανση της οικονομίας.**

Η επιδίωξη αυτή θα προωθηθεί μέσω της προσαρμογής της αλιείας και της γεωργίας, της μόχλευσης ιδιωτικών πόρων για την επιτάχυνση της εναρμόνισης με το *Κοινοτικό Κεκτημένο* στους τομείς της διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων αλλά και της ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομίας ως βασικών πυλώνων στην προσπάθεια εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος.

Εμπλουτισμός του Ενεργειακού Ισοζυγίου της Χώρας και Προώθηση της Ενεργειακής Απόδοσης

Με βάση την ανάλυση των αναπτυξιακών αναγκών, προκλήσεων και προοπτικών στον τομέα της ενέργειας, προτεραιότητες χρηματοδότησης από τα ΕΔΕΤ 2014-2020 αποτελούν η εξοικονόμηση ενέργειας μέσω της προώθησης της ενεργειακής απόδοσης και ο εμπλουτισμός του ενεργειακού ισοζυγίου της χώρας μέσω της αποτελεσματικής αξιοποίησης των δυνατοτήτων ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και ιδιαίτερα της ηλιακής, λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνικές δυσκολίες που πιθανόν να υπάρχουν με στόχο τη μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές πετρελαιοειδών και γενικότερα τη μείωση των εκπομπών θερμοκηπίου. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στην προώθηση της χρησιμοποίησης ΑΠΕ (ηλιακή ενέργεια) στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

Η πολιτική που θα χρηματοδοτηθεί κατά τη νέα προγραμματική περίοδο αποδίδει έμφαση στην αύξηση της αποδοτικότητας της ενεργειακής χρήσης στη γεωργία καθώς και στη μείωση εκπομπών υποξειδίου του αζώτου και μεθανίου. Η προώθηση συστημάτων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας αποτελεί μέσο για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στον πρωτογενή τομέα.

Σημειώνεται ότι τα έργα υποδομής, που θα προωθηθούν για την εισαγωγή του φυσικού αερίου στο ενεργειακό μείγμα της χώρας, δεν προβλέπεται να συγχρηματοδοτηθούν από τα ΕΔΕΤ, λόγω του μεγάλου οικονομικού κόστους τέτοιων υποδομών σε συνδυασμό με την περιορισμένη κατανομή πόρων για την Κύπρο από τα ΕΔΕΤ.

Κλιματική Αλλαγή

Η ενίσχυση της ανθεκτικότητας βασικών τομέων της κυπριακής οικονομίας στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής θεωρείται σημαντική, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η δημιουργία συνθηκών και προοπτικών βιώσιμης ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, η προώθηση δράσεων για αντιμετώπιση αυτών των επιπτώσεων και για προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, στα πλαίσια υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Προσαρμογής, είναι καίριας σημασίας.

Οι πυρκαγιές, ο κίνδυνος εγκατάλειψης της γης, η προσαρμογή των καλλιεργειών σε συνθήκες ανομβρίας, η ποιότητα του εδάφους, η διάβρωση, η ερημοποίηση και η δέσμευση άνθρακα στο έδαφος αποτελούν ζητήματα που αναμένεται να αντιμετωπιστούν στα πλαίσια των παρεμβάσεων. Οι αναδασώσεις, η πρόληψη των πυρκαγιών, η βιώσιμη διαχείριση αποτελούν δράσεις που συμβάλουν στην αντιμετώπιση των κινδύνων που προαναφέρονται. Επιδιώκεται παράλληλα μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων η μείωση των εκπομπών GHG από τη γεωργία (αμμωνία, μεθάνιο).

Ορθολογική διαχείριση και προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων

Η ολοκλήρωση των παρεμβάσεων στους τομείς διαχείρισης των υγρών και στερεών αποβλήτων, με στόχο την πλήρη συμμόρφωση της Κύπρου με το Κοινοτικό Κεκτημένο στους εν λόγω τομείς, καθώς και την επίτευξη συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης, αποτελεί καίρια προτεραιότητα για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Μέσα από τις παρεμβάσεις που αφορούν στη διαχείριση των αποβλήτων, θα επιδιωχθεί παράλληλα η ανάπτυξη της πράσινης οικονομίας με στόχο την ανάδειξη και αξιοποίηση του σχετικού ιδιωτικού επενδυτικού ενδιαφέροντος, καθώς και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

Έμφαση, παράλληλα, αποδίδεται στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των υδάτινων πόρων και των υπόγειων υδροφορέων, που έχουν υποβαθμιστεί λόγω των εφαρμοζόμενων γεωργικών πρακτικών. Προτεραιότητες στον τομέα των υδάτων αποτελούν η βελτίωση της ποιότητάς τους, και ιδιαίτερα αυτών που χρησιμοποιούνται για αρδευτικούς σκοπούς με στόχο την αντιμετώπιση των επιπτώσεων

που μπορεί να επιφέρει η υψηλή περιεκτικότητα αλάτων στην ποιότητα του εδάφους και στη γονιμότητα της γεωργικής γης και η περαιτέρω διαμόρφωση υποδομών που ενισχύουν τις δυνατότητες αξιοποίησης υδάτων από σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων για αρδευτικούς σκοπούς. Η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων και των εδαφών επιτυγχάνεται μέσω της μείωσης της χρήσης νιτρικών και παρασιτοκτόνων. Οι φιλικές προς το περιβάλλον μέθοδοι άσκησης της γεωργίας όπως η γεωργία χαμηλών εισροών και η βιολογική γεωργία συμβάλουν σημαντικά.

Η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, η αειφόρος διαχείριση των θαλάσσιων πόρων, η αποκατάσταση, διατήρηση και βελτίωση των οικοσυστημάτων που εξαρτώνται από τη γεωργία και τη δασοκομία και τα μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης ζημιών στο δασικό περιβάλλον εντάσσονται επίσης στην παρούσα χρηματοδοτική προτεραιότητα. Ο εμπλουτισμός της επιστημονικής γνώσης γενικότερα, και ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα στο ευρύτερο θαλάσσιο χώρο της Κύπρου, θα αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για τη διαχείριση και προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των έμβιων θαλάσσιων πόρων.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ανάγκη προστασίας και διαχείρισης της βιοποικιλότητας της χώρας στα χερσαία και θαλάσσια οικοσυστήματα, μέσω της προστασίας του Δικτύου των 40 περιοχών NATURA, για τις οποίες έχουν εκπονηθεί διαχειριστικά σχέδια, τα οποία θα αποτελέσουν το κύριο εργαλείο για ένα αποδοτικό πλαίσιο διαχείρισής τους. Μέσα από τη διαχείριση της βιοποικιλότητας των περιοχών αυτών, σε συνέργεια με τις δράσεις που θα προωθηθούν για προστασία, ανάδειξη και ενίσχυση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας, επιδιώκεται, παράλληλα, η στήριξη των τοπικών κοινωνιών, μέσα από τη δημιουργία τέτοιων συνθηκών και κινήτρων που θα συμβάλλουν στο μετριασμό και, ενδεχομένως, στην αντιμετώπιση της ανεργίας και της εγκατάλειψης των ορεινών και αγροτικών περιοχών. Για το λόγο αυτό στόχος είναι η παροχή κινήτρων τόσο για τις περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 όσο και για τις περιοχές Υψηλής Φυσικής Αξίας με σκοπό τη διατήρηση των χαρακτηριστικών του τοπίου και της βιοποικιλότητας στις περιοχές αυτές.

Τέλος, βασική επιδίωξη της παρούσας χρηματοδοτικής προτεραιότητας αποτελεί η προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσω στοχευμένων παρεμβάσεων οι οποίες θα συμβάλουν στην αναβάθμιση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, στην τοπική ανάπτυξη και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η εν λόγω πολιτική αφορά, μεταξύ άλλων, παρεμβάσεις οι οποίες εντάσσονται στο θεσμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης για το έτος 2017.

1.2 ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Η εκπόνηση της εκ των προτέρων αξιολόγησης της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) έχει ανατεθεί σε ανεξάρτητο Σύμβουλο και πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία και αλληλεπίδραση με την Εθνική Αρχή Προγραμματισμού, με συνεχή ανταλλαγή απόψεων κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας των επιμέρους κεφαλαίων της ΣΕΣ έτσι ώστε να υπάρξουν από τα πρώτα στάδια σχεδιασμού οι αναγκαίες επισημάνσεις για τη βελτίωση της ποιότητας του εγγράφου. Η εκ των προτέρων αξιολόγηση περιλαμβάνει το σύνολο των ενοτήτων που με τις πρόνοιες του Άρθρου 15 του Κανονισμού Γενικών Διατάξεων και με βάση το σχετικό ‘‘πρότυπο’’ (template) που εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 31 Οκτωβρίου 2013 (5η Έκδοση) θα πρέπει να περιλαμβάνονται στην ΣΕΣ, ενώ η παρούσα σύνοψη συμπερασμάτων βασίζεται στο οριστικοποιημένο κείμενο της ΣΕΣ που υποβάλλεται στο Ηλεκτρονικό Σύστημα Ανταλλαγής δεδομένων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

1.2.1 Αξιολόγηση της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης και των προσδιορισθεισών αναγκών

Η Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης παρουσιάζει τα βασικά μακροοικονομικά χαρακτηριστικά της οικονομίας της Κύπρου, εστιάζοντας αφενός στις διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας της χώρας και αφετέρου στις σοβαρές επιπτώσεις που έχει επιφέρει η οικονομική κρίση, όπως αυτές αντανακλώνται στο κλείσιμο μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων και στην εξαιρετικά μεγάλη διόγκωση των ποσοστών ανεργίας. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας, η οποία καταγράφεται κατά την τελευταία τριετία, παρά το γεγονός ότι η βελτίωσή της αποτελούσε το στρατηγικό στόχο του προγραμματισμού κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, λόγω της κρίσης και των διαρθρωτικών προβλημάτων της κυπριακής οικονομίας, τα οποία τείνουν να επιδεινωθούν περαιτέρω.

Η κρίση της Κυπριακής οικονομίας και ο τρόπος με τον οποίο αυτή εκδηλώθηκε με την απότομη συρρίκνωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, σε συνδυασμό με την επίπτωση που είχε σε μία σειρά κλάδων που διαδραμάτισαν ηγετικό ρόλο στους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης των προηγούμενων ετών, ουσιαστικά σηματοδοτεί την κατάρρευση του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας. Υπό το πρίσμα αυτό, κυρίαρχη ανάγκη και στρατηγική επιδίωξη του προγραμματισμού της νέας περιόδου αποτελεί ο αναπροσανατολισμός της οικονομίας, η ανάπτυξη δηλαδή ενός νέου παραγωγικού μοντέλου, σε συνάφεια με τα πλεονεκτήματα και τις ανάγκες του κοινωνικοοικονομικού ιστού και στο πλαίσιο της Στρατηγικής για την Ευρώπη 2020. Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) καλούνται να συμβάλουν σε αυτόν τον αναπροσανατολισμό, τηρουμένων των αναλογιών των πόρων που αυτά διαθέτουν για την Κύπρο κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης εντοπίζει τις βασικές ανάγκες της χώρας, καθώς και τα πλεονεκτήματα της, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη μιας τέτοιας στρατηγικής:

- Η αντιμετώπιση του προβλήματος της μειωμένης ανταγωνιστικότητας της οικονομίας αποτελεί το επίκεντρο του προγραμματισμού, η οποία προϋποθέτει την αντιμετώπιση μιας σειράς παραγόντων που οδηγούν στη μειωμένη ανταγωνιστικότητα. Εν τούτοις, είναι αναγκαία η επικέντρωση των πόρων σε τομείς, κλάδους και επενδυτικές προτεραιότητες, όπως λεπτομερέστερα αναφέρεται στη συνέχεια. Επιπλέον, σε συνθήκες αδυναμίας πρόσβασης των επιχειρήσεων σε τραπεζικό δανεισμό, η διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε επενδυτικά κεφάλαια, με τη χρήση σύγχρονων εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση. Η ενίσχυση του πρωτογενή τομέα μέσω της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της γεωργικής και αλιευτικής παραγωγής, της στροφής σε ποιοτικότερα προϊόντα που βρίσκουν διέξοδο στις διεθνείς αγορές και η ανάπτυξη δεσμών με τη βιομηχανία τροφίμων, αποτελούν αναπτυξιακές προοπτικές ικανές να συμβάλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας. Επιπλέον, ο αλιευτικός τομέας της οικονομίας, αν και περιορισμένος όσον αφορά τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ, αντιμετωπίζει τα προβλήματα της υπεραλίευσης και τον κίνδυνο περαιτέρω μείωσης των αλιευτικών αποθεμάτων στη θαλάσσια περιοχή της Κύπρου, των χαμηλών εισοδημάτων των αλιέων, λόγω της μικρής παραγωγής και της ανεπαρκούς εκπαίδευσής τους, και την απουσία ενδιαφέροντος από τους νέους για ενασχόληση με την αλιεία, πρόβλημα που οδηγεί σε συνεχιζόμενη γήρανση του αλιευτικού πληθυσμού και κατ' επέκταση συρρίκνωση του κλάδου. Παράλληλα, έχει να αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις που αφορούν στο δυναμικό χαρακτήρα της παραγωγής υδατοκαλλιεργειών στη χώρα, της λήψης μέτρων προστασίας των αλιευτικών αποθεμάτων και

της βελτίωσης της επιστημονικής γνώσης σε θέματα θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η προστασία της βιοποικιλότητας σε περιοχές που γειτνιάζουν με τη θάλασσα και η προστασία του περιβάλλοντος παράκτιων περιοχών από συγκρουόμενες χρήσεις αποτελούν βασικές προκλήσεις που θα αντιμετωπισθούν στη νέα προγραμματική περίοδο. Τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η Κύπρος στον τομέα των υδατοκαλλιεργειών (όπως καταγράφονται από τη ΣΕΣ), σε συνδυασμό με την ανάγκη παρεμβάσεων στον κοινωνικοοικονομικό ιστό και στο περιβάλλον των παράκτιων περιοχών, μπορούν να συνθέσουν ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο θα αντιμετωπισθούν οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κύπρος στον τομέα της θάλασσας.

- Η παραγωγική αναδιάρθρωση της οικονομίας απαιτεί την αλλαγή προσανατολισμού του συστήματος ΕΤΑΚ της χώρας προς την κατεύθυνση της σύνδεσής του με την πραγματική οικονομία. Στην κάλυψη αυτής της ανάγκης σημαντικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει η υπό εκπόνηση Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της χώρας, η οποία έχει ήδη υποδείξει τομείς οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους η χώρα παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα (κατά πρώτο λόγο οι τομείς του τουρισμού και της ενέργειας και δευτερευόντως οι τομείς της γεωργίας, των κατασκευών, των μεταφορών και της υγείας, ενώ οι τομείς του περιβάλλοντος και των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών έχουν αναδειχθεί ως σημαντικοί τομείς οριζόντιου χαρακτήρα). Η περαιτέρω εξειδίκευση της στρατηγικής μέχρι την οριστικοποίησή της θα πρέπει να περιλάβει συγκεκριμένα σχέδια για τους τομείς αυτούς, που θα βρίσκονται σε συνάφεια με το βασικό στόχο της ΣΕΣ για σύνδεση του συστήματος ΕΤΑΚ της χώρας με την πραγματική οικονομία και τις ανάγκες της. Επιπλέον, η ύπαρξη κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού στη χώρα σε τομείς όπως η γεωπονική και η τεχνολογία τροφίμων μπορεί να συμβάλει στην προώθηση της καινοτομίας στον αγροτοβιομηχανικό τομέα, όπου η χώρα αντιμετωπίζει έντονο συγκριτικό πλεονέκτημα. Η επιδιωκόμενη επιστροφή των νέων στη γεωργία, λόγω της οικονομικής κρίσης, και η αύξηση της διεθνούς ζήτησης για βιολογικά και πιστοποιημένα προϊόντα ποιότητας, καθώς και το διεθνές ενδιαφέρον για τη μεσογειακή διατροφή, αποτελούν ευκαιρίες που μπορούν να αξιοποιηθούν κατά τη νέα προγραμματική περίοδο στον τομέα αυτό.

- Η ραγδαία αύξηση της ανεργίας προϋποθέτει την ανάληψη συνδυασμένων πρωτοβουλιών, όπως καταγράφεται από τη ΣΕΣ, τόσο σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο για την άμεση αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης, όσο και σε μέσο-μακροπρόθεσμο επίπεδο για τη διαμόρφωση βιώσιμων συνθηκών ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού. Το υψηλό μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα, το οποίο θα πρέπει να αξιοποιηθεί καταλλήλως και παράλληλα με τη λήψη μέτρων για τη δημιουργία ποιοτικής απασχόλησης. Επιπλέον, βασική ανάγκη αποτελεί η αντιμετώπιση των κινδύνων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ η ανισομέρεια μεταξύ αναγκών της αγοράς εργασίας και του εκπαιδευτικού συστήματος δημιουργεί αυξημένες ανάγκες για τη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού συστήματος Δια Βίου Μάθησης και την αναμόρφωση του θεσμού της Μαθητείας, που θα διασφαλίσουν τη διαθεσιμότητα των κατάλληλων ειδικοτήτων που απαιτεί η εφαρμογή του νέου παραγωγικού προτύπου της χώρας.

- Η αντιμετώπιση των προβλημάτων προσβασιμότητας της χώρας αναγνωρίζονται ως ανάγκη από τη ΣΕΣ. Δεδομένου και του γενικά υψηλού επιπέδου των οδικών υποδομών της χώρας, η ανάγκη αυτή θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή κυρίως ως ανάγκη ενίσχυσης της αστικής βιώσιμης κινητικότητας καθώς και της συμπλήρωσης των συγχρηματοδοτούμενων έργων του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου η υλοποίηση των οποίων άρχισε την περίοδο 2007-2013 και της βελτίωσης της δυναμικότητας των λιμανιών της χώρας και διασύνδεσής τους με το Οδικό

Διευρωπαϊκό Δίκτυο, με στόχο τη βελτίωση της διακίνησης επιβατών και εμπορευμάτων, λαμβάνοντας υπόψη και τη γεωγραφική θέση της χώρας και τις ευκαιρίες που αυτή συνεπάγεται.

- Η καταγραφή των κοινωνικοοικονομικών αναγκών εντοπίζει τις ανάγκες στους τομείς της διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, της προστασίας των υδάτων και του εδάφους από την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας, της υιοθέτησης των αρχών της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής, της προστασίας της βιοποικιλότητας, της αναβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος, μέσω και της βελτίωσης των αστικών συγκοινωνιών και της προώθησης των αρχών της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, σε συνδυασμό με την ενίσχυση των προσπαθειών της χώρας για την επίτευξη των εθνικών στόχων που τίθενται από το ΕΜΠ στον τομέα της κλιματικής αλλαγής. Ο τομέας της διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων αποτέλεσε κεντρικό τομέα παρέμβασης κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, ο οποίος όμως παρουσίασε σημαντική υστέρηση, ως αποτέλεσμα της περιορισμένης ωριμότητας των μεγάλων έργων που εντάχθηκαν στο αρχικό πρόγραμμα, αλλά και σειράς άλλων παραγόντων, όπως οι αντιδράσεις κατοίκων στις περιοχές χωροθέτησής τους. Η κάλυψη των υποχρεώσεων της χώρας ως προς το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα αυτό θα πρέπει να αποτελέσει βασική προτεραιότητα του νέου προγραμματισμού. Αντίστοιχη καθυστέρηση σημειώθηκε στην υλοποίηση παρεμβάσεων μικρότερης χρηματοδοτικής βαρύτητας στον τομέα της βιοποικιλότητας, όπου όμως έχει ήδη ολοκληρωθεί η αναγκαία προετοιμασία για τη διαχείριση των περιοχών NATURA 2000 και είναι αναγκαία η εφαρμογή των σχεδίων αυτών κατά τη νέα περίοδο. Οι ανάγκες της χώρας στον τομέα της κλιματικής αλλαγής αποτυπώνονται στους στόχους της Στρατηγικής Ευρώπη 2020, για τους οποίους γίνεται ιδιαίτερη αναφορά σε επόμενη ενότητα της παρούσας έκθεσης.

- Οι αστικές περιοχές της Κύπρου αντιμετωπίζουν χρόνια προβλήματα που αφορούν στην υποβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος και την καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος, ιδιαίτερα στους κεντρικούς πυρήνες των πόλεων της χώρας. Οι ανάγκες αυτές αναγνωρίζονται από τη ΣΕΣ, ενώ τείνουν να οξύνονται περισσότερο ως αποτέλεσμα της κρίσης. Η τρέχουσα προγραμματική περίοδος παρέχει ένα πλαίσιο για την εφαρμογή πολιτικής για τη ολοκληρωμένη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Η εφαρμογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης και των περιοχών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας παρουσίασε κάποιες αδυναμίες σχετικά με τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα των παρεμβάσεων κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, η οποία ουσιαστικά αποτέλεσε και την πρώτη περίοδο εφαρμογής τέτοιων παρεμβάσεων για την Κύπρο.

Η κοινωνικοοικονομική ανάλυση, όπως επιχειρείται από τη ΣΕΣ, στηρίζεται στα πλέον πρόσφατα δεδομένα της EUROSTAT και της Στατιστικής Υπηρεσίας της Κύπρου, ενώ ενσωματώνει τα συμπεράσματα από την υλοποίηση των παρεμβάσεων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου. Η ανάλυση που επιχειρείται είναι επαρκής όσον αφορά τους βασικούς τομείς άσκησης πολιτικής μέσω των Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων, ενώ η επισήμανση των αναγκών αποτελεί ικανή βάση για την χάραξη της στρατηγικής για τη νέα προγραμματική περίοδο. Επιπλέον, ο εντοπισμός των αναγκών της κυπριακής οικονομίας λαμβάνει υπόψη τις πρόνοιες του Εθνικού Μεταρρυθμιστικού Προγράμματος της Κύπρου, όσον αφορά την ανάγκη επίτευξης συγκεκριμένων εθνικών στόχων στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», καθώς και ορισμένες δεσμεύσεις οι οποίες έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του Μνημονίου Συναντίληψης, σε αντικείμενα που εμπίπτουν στα πεδία επιλεξιμότητας των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων.

Η καταγραφή της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης αναφέρει την εν δυνάμει ύπαρξη σημαντικών ωφελειών από την αξιοποίηση των υπό έρευνα φυσικών πόρων στον τομέα των υδρογονανθράκων. Ο τομέας αυτός αποτελεί βασική πρόκληση για την Κύπρο, σύμφωνα με μελέτη που ολοκληρώθηκε το 2012 από την DGMARE σχετικά με τη βιώσιμη γαλάζια ανάπτυξη (blue growth) στις θαλάσσιες περιοχές της ΕΕ. Στην παρούσα φάση βρίσκεται σε εξέλιξη η έρευνα και καταγραφή – επιβεβαίωση των αποθεμάτων, ενώ δεν υπάρχει ακόμα ένα πλήρες σχέδιο σχετικά με τη μελλοντική εκμετάλλευσή τους. Επιπλέον, η ανάπτυξη των αναγκαίων υποδομών για την αξιοποίηση των υδρογονανθράκων απαιτεί τη διαθεσιμότητα χρηματοδοτικών πόρων που υπερβαίνουν κατά πολύ τους πόρους που χρηματοδοτούν την πολιτική των ΕΔΕΤ για την περίοδο 2014-2020. Εν τούτοις, κατά την περίοδο αυτή είναι δυνατή, μέσω της ΣΕΣ, η κάλυψη των αναγκών της χώρας ως προς την προετοιμασία για την αξιοποίηση των αποθεμάτων, καθώς και των αναγκών λήψης μέτρων οργάνωσης της αγοράς, όπως άλλωστε προβλέπεται και στο Μνημόνιο Συναντίληψης.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την ίδια μελέτη, οι τομείς στους οποίους η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις είναι αυτοί του θαλάσσιου τουρισμού, μέσω της διασύνδεσης της Αδριατικής με το Ιόνιο Πέλαγος και την Ανατολική Μεσόγειο, και ο τομέας της ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού, δεδομένου ότι η Κύπρος αποτελεί έναν από τους βασικούς προορισμούς της ευρωπαϊκής ηπείρου για καταδυτικές δραστηριότητες. Οι τομείς αυτοί θα πρέπει να αποτελούν στοιχεία της πολιτικής της νέας περιόδου στον τομέα του τουρισμού, σε άμεση σύνδεση με τους στόχους της ΣΕΣ για τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, αξιοποιώντας έτσι το ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας στον τομέα του τουρισμού.

Η αντιμετώπιση των αναγκών εκσυγχρονισμού και βελτίωσης της οργάνωσης του δημόσιου τομέα καταγράφεται από τη ΣΕΣ ως οριζόντια ανάγκη, η κάλυψη της οποίας θα συμβάλει στην επίτευξη του στόχου για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και τον αναπροσανατολισμό της οικονομίας της χώρας. Η κάλυψη της ανάγκης αυτής βρίσκεται σε συνάφεια με δεσμεύσεις βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα που έχει αναλάβει η χώρα στο πλαίσιο του Μνημονίου Συναντίληψης.

1.2.2 Αξιολόγηση της συνέπειας της στρατηγικής (Εσωτερική Συνάφεια)

Το αναπτυξιακό όραμα της χώρας για την προγραμματική περίοδο 2014 – 2020 στηρίζεται σε μία διττή στρατηγική, η οποία επιδιώκει αφενός τη βραχυπρόθεσμη αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της κρίσης και αφετέρου την αντιμετώπιση των αναγκών της χώρας, για την κάλυψη των διαρθρωτικών της αδυναμιών και την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί στο πλαίσιο του ΕΜΠ. Οι στρατηγικές επιλογές της χώρας εκφράζονται με την επιλογή τριών προτεραιοτήτων χρηματοδότησης, οι οποίες απαντούν στις προσδιορισθείσες ανάγκες.

Η υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας αποτελεί κεντρικό στόχο της ΣΕΣ, που εξυπηρετείται περίπου από το 29% των πόρων που θα διατεθούν κατά τη νέα προγραμματική περίοδο μέσω των Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (Θεματικοί Στόχοι 1, 2 και 3), κυρίως μέσω του ΕΤΠΑ και του ΕΓΤΑΑ. Η προτεραιότητα που αποδίδεται στην υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με τις ανάγκες που αναγνωρίστηκαν από την κοινωνικοοικονομική ανάλυση, όσον αφορά την ενίσχυση κλάδων υψηλής προστιθέμενης αξίας, μείωση του κόστους παραγωγής των επιχειρήσεων, ενίσχυση της γνώσης και διάχυσης της καινοτομίας, αύξηση της χρήσης ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις. Η στήριξη των ΜΜΕ της χώρας θα επιφέρει δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ή διατήρηση ήδη υφιστάμενων, λειτουργώντας αντίρροπα προς τις σοβαρές συνέπειες της κρίσης στην αγορά εργασίας. Εν τούτοις, η επιτυχία αυτής της στρατηγικής

επιλογής είναι συνάρτηση βασικών παραγόντων οι οποίοι εντοπίζονται από τη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης:

- Της ανάγκης αντιμετώπισης του προβλήματος έλλειψης ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, αφού η διαθεσιμότητα κεφαλαίων αποτελεί προϋπόθεση για την στήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Του προσανατολισμού των παρεχόμενων ενισχύσεων σε δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Παράλληλα, η επιλογή της ολοκληρωμένης στήριξης επενδυτικών σχεδίων σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας (μεταποίηση και υπηρεσίες), για παρεμβάσεις που αφορούν στη συνολική τους λειτουργία (παραγωγή, διοίκηση, βελτίωση ποιότητας, προβολή και εμπορία, ανάπτυξη καινοτομίας, ανθρώπινο δυναμικό, κλπ.), μπορεί να λειτουργήσει τόσο στο επίπεδο της βραχυπρόθεσμης αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κρίσης, όσο και στο επίπεδο της αντιμετώπισης των διαρθρωτικών αδυναμιών των ΜΜΕ, στο βαθμό που θα εστιάζει σε συγκεκριμένους κλάδους στους οποίους η χώρα διαθέτει πλεονεκτήματα και προοπτικές εξαγωγικών επιδόσεων.
- Της αναγκαίας διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος της χώρας με στόχο την αντιμετώπιση της εποχικότητας, η οποία θα πρέπει να αποτελέσει και στη συνέχεια του προγραμματισμού βασικό στόχο στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης του παραγωγικού προτύπου της οικονομίας.
- Της έμφασης στη διασύνδεση του συστήματος ΕΤΑΚ με την πραγματική οικονομία, στη βάση της *Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης*. Η επιλογή συγκεκριμένων τομέων έρευνας θα πρέπει να συνοδεύεται από την εξειδίκευση της στρατηγικής σε συγκεκριμένες παρεμβάσεις στους τομείς αυτούς, σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και πλεονεκτήματα της χώρας.

Η στρατηγική που επιλέγεται στο πλαίσιο της πρώτης προτεραιότητας χρηματοδότησης ολοκληρώνεται με την κάλυψη των αναγκών της χώρας όσον αφορά τη συμπλήρωση των Διευρωπαϊκών Δικτύων και την ολοκλήρωση των αναγκαίων λιμενικών υποδομών. Ιδιαίτερα, η ολοκλήρωση των λιμενικών υποδομών και, όπου απαιτείται, των αναγκαίων συνδέσεών του με τους οδικούς άξονες, θα συμβάλει στην καλύτερη αξιοποίηση των λιμανιών της χώρας ως προς τη διακίνηση αγαθών και επιβατών. Με δεδομένο το γενικά υψηλό επίπεδο του οδικού δικτύου της χώρας, είναι αναγκαίο να δοθεί έμφαση αφενός στην κάλυψη των υπολειπόμενων αναγκών αύξησης της δυναμικότητας διακίνησης ορισμένων λιμανιών της χώρας και αφετέρου στην ενίσχυση των καθαρών μεταφορών και στη βελτίωση της αστικής κινητικότητας, σε συνάφεια με τους στόχους της μετάβασης προς μία οικονομία χαμηλών εκπομπών, αλλά και σε συνδυασμό με τις πολιτικές που θα υιοθετηθούν στον τομέα της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης. Στον τομέα των βιώσιμων μεταφορών κατανέμεται το 11,6% των πόρων της ΣΕΣ.

Τέλος, περίπου το 2,2% των πόρων της ΣΕΣ αποδίδεται στην ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης, σε συνάφεια με τις υποχρεώσεις της χώρας στο πλαίσιο του Μνημονίου Συναντίληψης και της αντιμετώπισης των αναγκών που αφορούν στις διαδικασίες του δημόσιου τομέα, τη χρήση ΤΠΕ σε αυτόν, κλπ.

Η δεύτερη προτεραιότητα χρηματοδότησης εστιάζει στο ανθρώπινο δυναμικό και την αγορά εργασίας. Η συνολική στρατηγική εστιάζει αφενός στην ανάσχεση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης μέσω της συγκράτησης του ρυθμού αύξησης της ανεργίας και τη δημιουργία απασχόλησης, και αφετέρου στην αντιμετώπιση διαρθρωτικών προβλημάτων της αγοράς εργασίας, προκειμένου να βελτιωθεί η σύζευξη των αναζητούντων εργασία με τις νέες κενές θέσεις εργασίας και να αποφευχθεί

η μετατροπή της ανεργίας από κυκλική σε διαρθρωτική. Οι θεματικοί στόχοι 8, 9 και 10 απορροφούν περίπου το 19% των πόρων της προγραμματικής περιόδου, κυρίως μέσω του ΕΚΤ.

Η στρατηγική για την αγορά εργασίας επιβάλλει τη χρήση των πόρων του ΕΚΤ με βραχυπρόθεσμη και μεσοπρόθεσμη στόχευση. Κατά τα πρώτα έτη της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, οπότε εκτιμάται ότι η οικονομική κρίση θα οδηγήσει σε αυξανόμενα επίπεδα ανεργίας, η στρατηγική εστιάζεται σε στοχευμένα μέτρα ενεργητικών πολιτικών με δημιουργία θέσεων απασχόλησης ειδικά για τους νέους, την επιδότηση της απασχόλησης και της αυτοαπασχόλησης, την ενεργό ένταξη ατόμων που κινδυνεύουν από τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια, δράσεις συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και ενδυνάμωση των υπηρεσιών επανένταξης. Για τα επόμενα έτη, θα δοθεί σταδιακά έμφαση στα διαρθρωτικά μέτρα, κυρίως με τη βελτίωση της ποιότητας και της απόδοσης της εκπαίδευσης και την καλύτερη σύνδεσή της με την αγορά εργασίας και τη δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, με έμφαση σε τομείς που έχουν αναδειχθεί ως αναπτυξιακοί για την κυπριακή οικονομία. Βασικός παράγοντας για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι η ενίσχυση της ικανότητας της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί επάξια στις αυξημένες ανάγκες της νέας περιόδου.

Παράλληλα, επιχειρείται ισόρροπη αντιμετώπιση των προβλημάτων κοινωνικού αποκλεισμού με συνεκτικές πολιτικές ενεργούς ένταξης, με προώθηση μέτρων για ενεργοποίηση των ληπτών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος και ένταξή τους στην αγορά εργασίας και υποστήριξη του συστήματος υγείας και κοινωνικής φροντίδας με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και προπαντός τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Στο πλαίσιο της τρίτης προτεραιότητας χρηματοδότησης αντιμετωπίζονται οι ανάγκες της χώρας όσον αφορά τις υποδομές περιβάλλοντος και επιδιώκεται η ενσωμάτωση των στόχων της σχετικά με τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και τη μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Οι υποδομές διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων αποτελούν βασική προτεραιότητα χρηματοδότησης, δεδομένου ότι καταγράφεται η πιεστική ανάγκη συμμόρφωσης της χώρας με το Κοινοτικό Κεκτημένο στον τομέα αυτό. Η ενδεικτική κατανομή των πόρων ανά προτεραιότητα αναδεικνύει τη σημαντική χρηματοοικονομική βαρύτητα των παρεμβάσεων αυτών στο σύνολο των πόρων οι οποίοι διατίθενται από τα ΕΔΕΤ (21,5% του συνόλου των πόρων αφορά στο ΘΣ 6, ο οποίος απορροφά το 47% περίπου των διαθέσιμων πόρων του Ταμείου Συνοχής). Η υψηλή αυτή χρηματοδοτική βαρύτητα αντανακλά την ανάγκη ολοκλήρωσης των έργων για τη συμμόρφωση της χώρας με το κοινοτικό κεκτημένο στους τομείς των στερεών και υγρών αποβλήτων, ενώ βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με τις ανάγκες που εντοπίζει η κοινωνικοοικονομική ανάλυση σχετικά με την προστασία των υδάτων και του εδάφους από την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας, την προστασία της βιοποικιλότητας, την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος και την άσκηση Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής. Η ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών της χώρας στηρίζεται στην ανάγκη σύζευξης του τουρισμού με τους πολιτιστικούς πόρους στις πόλεις και στην ύπαιθρο της χώρας και βρίσκεται σε συνάφεια με τους στόχους της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος, ενώ μπορεί να αντιμετωπισθεί στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την αστική ή την αγροτική ανάπτυξη αντί της υλοποίησης μεμονωμένων έργων.

Οι παρεμβάσεις που αποσκοπούν στη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου και τη μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής (το 13,7% των πόρων της ΣΕΣ κατανέμεται στους ΘΣ 4 και 5) συνδέονται με μία σειρά προτεραιότητες, με κυριότερες τις παρεμβάσεις στους τομείς της

ενεργειακής αναβάθμισης, που θα επιδιωχθεί για εγκαταστάσεις επιχειρήσεων, δημοσίων κτιρίων και κατοικιών. Οι παρεμβάσεις ενίσχυσης των βιώσιμων μεταφορών θα προωθηθεί στο πλαίσιο της πρώτης προτεραιότητας χρηματοδότησης και θα συμβάλει στη μείωση των εκπομπών ρύπων, ενώ η ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων και εγκαταστάσεων θα πρέπει να υποστηριχθεί από τη χρήση σύγχρονων χρηματοοικονομικών εργαλείων, που θα υποστηρίξουν τη ζήτηση των παρεμβάσεων που θα εξειδικευθούν στη συνέχεια του προγραμματισμού. Προτεραιότητα αποδίδεται στην αύξηση του ποσοστού των ΑΠΕ στη συνολική κατανάλωση ενέργειας, σε συνάφεια με τις ανάγκες που διαπιστώνει η κοινωνικοοικονομική ανάλυση της ΣΕΣ, η οποία στηρίζεται στην επιτυχή υλοποίηση παρόμοιων πιλοτικών δράσεων κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013.

1.2.3 Εξέταση της συνεκτικότητας της στρατηγικής με τους στόχους του ΕΜΠ και τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020»

Η ΣΕΣ ενσωματώνει τη στρατηγική και τους εθνικούς στόχους του Εθνικού Μεταρρυθμιστικού Προγράμματος, συμβάλλοντας στην προσπάθεια επίτευξής τους. Ειδικότερα, το ΕΜΠ περιλαμβάνει 5 εθνικούς στόχους:

Πίνακας 4: Ποσοτικοί Στόχοι ΕΜΠ

Στόχος της ΕΕ	Εθνικός Στόχος 2020
3% του ΑΕΠ για ερευνητικές δαπάνες	0,5%
Μείωση κατά 20% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με το 1990	Μείωση κατά 5% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με το 2005 (για τους τομείς εκτός του συστήματος εμπορίας)
20% κατανάλωση ενέργειας από ΑΠΕ	13%
Αύξηση κατά 20% στην ενεργειακή απόδοση	Εξοικονόμηση 14,3% στην πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας
75% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών να είναι στην απασχόληση	75-77%
Ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κάτω του 10%	10%
Μείωση του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού κατά 20 εκ. στην ΕΕ	Μείωση του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού κατά 27.000 ή το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού να μειωθεί από 23,3% το 2008 σε 19,3% το 2020

Όσον αφορά το ποσοστό ερευνητικών δαπανών στο ΑΕΠ (0,50%) σημειώνεται ότι αυτό είχε ήδη επιτευχθεί από το 2010, ενώ στη συνέχεια διαπιστώνεται μικρή μείωση (0,49% το 2011), που αποδίδεται στον περιορισμό των δαπανών για έρευνα μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης. Η περαιτέρω επαναφορά σε επίπεδα άνω του 0,50%, το οποίο ενδεχομένως έχει μειωθεί περαιτέρω τα έτη 2012-13 (εκτίμηση για 0,47% το 2012)), προϋποθέτει να δοθεί έμφαση στον τομέα αυτό, μέσω της ΣΕΣ, όσον αφορά τις σχετικές παρεμβάσεις του Θεματικού Στόχου 1.

Το ΕΜΠ θέτει, επίσης, ως εθνικούς στόχους τη μείωση κατά 5% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την αύξηση σε 13% του ποσοστού κατανάλωσης ενέργειας από ΑΠΕ και την αύξηση κατά 14,3% της εξοικονόμησης ενέργειας στην πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας, στους οποίους συμβάλλει η στρατηγική που υιοθετείται από τη ΣΕΣ και οι οποίοι εκτιμάται ότι θα επιτευχθούν. Η συνεισφορά των τομέων εκτός εμπορίας σε σχέση με το σύνολο των εκπομπών για το έτος 2011 είναι περίπου 49% από τον τομέα των μεταφορών, 16% από τη γεωργία, 13% από τα απόβλητα, 14% από τον οικιακό και τριτογενή τομέα, 5% από τη βιομηχανία εκτός εμπορίας και 3% από τις εκπομπές

φθοριούχων αερίων (HFCs και PFCs). Με βάση τις προβλέψεις που έχει υποβάλει η Κύπρος στην DGCLIMA το 2013, ο στόχος του -5% για το 2020 θα επιτευχθεί, υπό την προϋπόθεση της συνέχισης των υφιστάμενων πολιτικών και μέτρων και της επίτευξης των εθνικών στόχων για την αύξηση του ποσοστού των ΑΠΕ στη συνολική κατανάλωση ενέργειας και την εξοικονόμηση ενέργειας. Σύμφωνα με αυτές τις προβλέψεις, οι εκπομπές του τριτογενή-οικιακού, αγροτικού τομέα και αποβλήτων αναμένεται να μειωθούν κατά 12%, 25% και 32%, αντίστοιχα, ενώ οι εκπομπές από τις οδικές μεταφορές θα μειωθούν κατά 17%. Η επίτευξη των στόχων του ΕΜΠ προϋποθέτει ότι η ΣΕΣ θα στραφεί προς την εφαρμογή συγκεκριμένων παρεμβάσεων, όπως αναλυτικότερα παρατίθεται στην τελευταία ενότητα της παρούσας έκθεσης.

Ο στόχος για την απασχόληση της ηλικιακής ομάδας 20-64 ετών, 75-77% μέχρι το 2020, φαίνεται υψηλός (67,1% το 2013) καθόσον η ύφεση είναι εμφανής και οι ρυθμοί αύξησης της ανεργίας πολύ υψηλοί. Η ΣΕΣ θα συμβάλει στην προσπάθεια επίτευξης του εθνικού στόχου με συνδυασμό δράσεων επιδοτούμενης απασχόλησης. Ο στόχος της πρόωρης εγκατάλειψης σχολείου (10%) έχει κατά το 2013 επιτευχθεί (9,1% το 2013) και η ΣΕΣ συμβάλλει κυρίως μέσω των σχολικών δράσεων εκπαιδευτικής προτεραιότητας σε περιοχές με ευάλωτες ομάδες μαθητών που αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο σχολικής διαρροής και αποκλεισμού. Ο στόχος ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (46% του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών) έχει επιτευχθεί (47,8% το 2013) και η ΣΕΣ εστιάζει στην ομαλότερη μετάβαση στην αγορά εργασίας των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μέσω πρακτικής άσκησης και απόκτησης εργασιακής εμπειρίας. Ο στόχος της μείωσης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού (19,3%) παραμένει σε χαμηλότερο βαθμό επίτευξης (ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού αυξήθηκε από 23,3% το 2008 σε 27,1% το 2012) και η ΣΕΣ θα συμβάλει ως προς το στόχο αυτό μέσω παρεμβάσεων ενεργού ένταξης και καταπολέμησης των διακρίσεων.

1.2.4 Αξιολόγηση των Αναμενόμενων Αποτελεσμάτων

Ο Σύμβουλος Αξιολόγησης σε συνεργασία με την ομάδα προγραμματισμού, εντόπισαν τους βασικούς τομείς στους οποίους εκτιμώνται τα σημαντικότερα αποτελέσματα από την εφαρμογή της ΣΕΣ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, με βάση την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης σε βασικούς κοινωνικοοικονομικούς τομείς και τις προτεραιότητες της στρατηγικής που υιοθετείται. Ο Πίνακας που ακολουθεί συνοψίζει τα αναμενόμενα αποτελέσματα ανά Θεματικό Στόχο και Ταμείο.

Πίνακας 5: Αναμενόμενα Αποτελέσματα Ανά Θεματικό Στόχο και Ταμείο

ΘΣ	ΕΤΠΑ/ΤΣ	ΕΚΤ	ΕΓΤΑΑ	ΕΤΘΑ
1	Αύξηση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στη συνολική χρηματοδότηση για Έρευνα και Ανάπτυξη, συμβάλλοντας στην επίτευξη του εθνικού στόχου για τη στρατηγική Ευρώπη 2020 (σύνολο ερευνητικών δαπανών 0,5% του ΑΕΠ) Ανάπτυξη καινοτόμων συνεργασιών δικτύων επιχειρήσεων/ερευνητικών κέντρων/πανεπιστημίων		Προώθηση συνεργασιών που να στοχεύουν στην ανάπτυξη νέων προϊόντων, πρακτικών, διεργασιών και τεχνολογιών στους τομείς της γεωργίας και των τροφίμων συμπεριλαμβανομένης και της αποτύπωσης της ιδιαιτερότητας των διατροφικών χαρακτηριστικών των Κυπριακών Προϊόντων. Εκπαίδευση, ενημέρωση και μεταφορά γνώσεων στους	

	Αύξηση του ποσοστού των ΜΜΕ που καινοτομούν Αύξηση του ερευνητικού ανθρώπινου δυναμικού της χώρας μέσω δημιουργίας/αναβάθμισης επιλεγμένων ερευνητικών υποδομών		γεωργούς με στόχο την υιοθέτηση των καινοτομιών. Προώθηση επενδύσεων που στοχεύουν στην υιοθέτηση καινοτομιών και επιτυχημένων αποτελεσμάτων εφαρμοσμένης έρευνας. Δημιουργία Επιχειρησιακών Ομάδων, που να απαρτίζονται από γεωργικές μονάδες /παραγωγούς και ακαδημαϊκά ιδρύματα/ερευνητικά κέντρα και αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας για την παραγωγικότητα και τη βιωσιμότητα της γεωργίας.	
2	Αύξηση του αριθμού δημοσίων υπηρεσιών που παρέχονται ηλεκτρονικά προς τον πολίτη και τις επιχειρήσεις. Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης μέσω της χρήσης των ΤΠΕ στις εσωτερικές της διαδικασίες Αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού με δυνατότητα πρόσβασης σε δίκτυα υπερ-υψηλών ταχυτήτων συμβάλλοντας στον εθνικό ευρυζωνικό στόχο, για σύνδεση στο διαδίκτυο με ταχύτητες πάνω από 100 Mbps ποσοστού 50% ή περισσότερο των νοικοκυριών και επιχειρήσεων μέχρι το 2020. Αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που αναπτύσσουν δραστηριότητες ηλεκτρονικού εμπορίου και που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ στις εσωτερικές τους διαδικασίες.		Αύξηση του ποσοστού του αγροτικού πληθυσμού που έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο (π.χ. μέσω εγκατάστασης νησίδων ελεύθερης πρόσβασης) Κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων για τη διενέργεια επενδύσεων στον πρωτογενή τομέα που στηρίζονται σε αποτελέσματα ερευνητικών έργων σχετικά με την ανάπτυξη και τη χρήση εφαρμογών ΤΠΕ. Δράσεις μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης στις αγροτικές περιοχές για την αξιοποίηση των ΤΠΕ.	
3	Αύξηση παραγωγικών επενδύσεων σε στοχευμένους τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας που συμβάλλουν στην αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας. Αύξηση ιδιωτικών επενδύσεων για		Αύξηση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα και ενίσχυση της βιωσιμότητας των εκμεταλλεύσεων.(πχ, μέσω στήριξης ομάδων παραγωγών βραχέων αλυσίδων εφοδιασμού, προϊόντων ποιότητας κλπ.).	Ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας στους τομείς της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας. Διαφοροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας στον αλιευτικό τομέα μέσω

	χρηματοδότηση των ΜΜΕ, μέσω της χρήσης χρηματοοικονομικών εργαλείων. Ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και αύξηση των εξαγωγών σε προϊόντα και υπηρεσίες. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των μικρών επιχειρήσεων μέσω της προώθησης συμπράξεων και δικτύων συνεργασίας και δημιουργία νέων επιχειρήσεων, μέσω της δημιουργίας κατάλληλων υποστηρικτικών δομών. Δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Βελτίωση της ροπής προς επιχειρηματικότητα για επιλεγμένες ομάδες του πληθυσμού που πλήττονται ιδιαίτερα από την οικονομική κρίση (νέοι, γυναίκες κλπ.). Συμβολή στην αύξηση των αφίξεων τουριστών σε περιόδους μη αιχμής, μέσω της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος της χώρας με την ανάπτυξη μορφών τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων.		Αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας του τομέα της μεταποίησης τροφίμων. Δημιουργία εναλλακτικών πηγών εισοδήματος σε αγροτικές περιοχές. Βελτίωση της ηλικιακής διάρθρωσης των γεωργών με την στήριξη ένταξης νέων γεωργών καθώς και στήριξη των γυναικών.	νέων μορφών εισοδήματος, όπως καταδυτικός και αλιευτικός τουρισμός, οικοτουρισμός κ.α. Καινοτομία - Συμπράξεις επιστημόνων-αλιέων/υδατοκαλλιεργητών με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τομέα
4	Εξοικονόμηση ενέργειας στην πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας και στην τελική χρήση, συμβάλλοντας στην επίτευξη του εθνικού στόχου του ΕΜΠ για εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας 14,3% το 2020. Αύξηση της διείσδυσης των ΑΠΕ στην τελική ακαθάριστη κατανάλωση της χώρας συμβάλλοντας στην επίτευξη του σχετικού ποσοτικού στόχου του ΕΜΠ (13%). Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον τομέα της ενέργειας, συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο του ΕΜΠ (μείωση κατά 5% για τους τομείς εκτός του συστήματος εμπορίας).		Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον τομέα της γεωργίας, συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο του ΕΜΠ (5% για τους τομείς εκτός του συστήματος εμπορίας). Αύξηση της αποδοτικότητας της ενεργειακής χρήσης στη γεωργία και τη μεταποίηση τροφίμων. Βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης – επεξεργασίας ζωικών αποβλήτων. Αύξηση της χρήσης ΑΠΕ στο γεωργικό και κτηνοτροφικό τομέα, συμβάλλοντας στην επίτευξη του στόχου του ΕΜΠ (13%). Υλοποίηση αγροπεριβαλλοντικών και κλιματικών δεσμεύσεων στις γεωργικές εκτάσεις.	Αύξηση του ποσοστού εξοικονόμησης ενέργειας στον τομέα αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, συμβάλλοντας στην επίτευξη του εθνικού στόχου του ΕΜΠ για εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας 14,3% το 2020.

			Αύξηση της δασοκάλυψης και της δέσμευσης άνθρακα από τα δάση μέσω δασώσεων, αειφόρου διαχείρισης των δασών και προστασίας από δασικές πυρκαγιές.	
5	Περιορισμός της επίπτωσης της κλιματικής αλλαγής στη διάβρωση των ακτών. Βελτίωση της δυνατότητας παρακολούθησης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και της διαχείρισης των κινδύνων.		Αύξηση της δασοκάλυψης και της δέσμευσης άνθρακα από τα δάση μέσω δασώσεων, αειφόρου διαχείρισης των δασών και προστασίας από δασικές πυρκαγιές. Μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου από τον τομέα της γεωργίας, συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο του ΕΜΠ (5% για τους τομείς εκτός του συστήματος εμπορίας). Καταπολέμηση της απερήμωσης των εδαφών. Στήριξη της διάδοσης πληροφοριών σχετικά με την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, μέσω παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε γεωργούς και άλλων ενεργειών. Προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, ενίσχυση της προστατευτικής λειτουργίας των δασών για τα ύδατα και το έδαφος και δημιουργία νέων δασικών περιοχών. Βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους με τη στήριξη πρακτικών πρόληψης της υποβάθμισης του εδάφους και των κατολισθήσεων και με την αύξηση της φυσικής παγίδευσης διοξειδίου του άνθρακα.	
6	Αποκατάσταση όλων των χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ). Μείωση των βιοαποικοδομήσιμων υλικών που διατίθενται σε χώρους υγειονομικής ταφής, συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο της μείωσης κατά μέγιστο στο 35% του συνολικού βάρους των βιοποικοδομήσιμων αστικών αποβλήτων που παράγονται μέχρι το 2016 (Οδηγία 1999/31/ΕΚ). Επίτευξη των στόχων της Οδηγίας Πλαίσιο περί		Αύξηση της αποδοτικότητας στη χρήσης ύδατος στη γεωργία, για παράδειγμα, μέσω εφαρμογής έξυπνων συστημάτων καταγραφής και διαχείρισης αρδευτικών δικτύων, βελτιωμένων συστημάτων άρδευσης, κλπ.. Αύξηση της χρήσης ανακυκλωμένου νερού για σκοπούς άρδευσης. Διατήρηση της δομής των υδάτινων οικοσυστημάτων, των επιφανειακών υδάτων και των υπόγειων υδροφορέων. Μείωση της εγκατάλειψης γεωργικής γης και αποτροπή	Προστασία και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, περιλαμβανομένων των θαλάσσιων περιοχών NATURA 2000. Συμβολή στην ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών και στο θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό.

	Υδάτων (2000/60/ΕΚ) μέσω κατάρτισης αναθεωρημένου Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού και Σχεδίου Διαχείρισης Ξηρασίας και της Οδηγίας για τις Πλημμύρες (2007/60/ΕΚ) μέσω κατάρτισης Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας και υλοποίησης των δράσεων που απορρέουν από αυτά. Αύξηση της χρήσης ανακυκλωμένου νερού για την ενίσχυση του υδατικού ισοζυγίου. Συμβολή στην κάλυψη των οικισμών με ισοδύναμο πληθυσμό άνω των 2000 κατοίκων με την εγκατάσταση αποχετευτικών δικτύων και σταθμών επεξεργασίας λυμάτων, συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο βάσει της Οδηγίας 91/271/ΕΕ. Αύξηση του ποσοστού ανακυκλώσιμων υλικών (Χαρτί, πλαστικού, μέταλλο, γυαλί) από νοικοκυριά, συμβάλλοντος στο στόχο της Οδηγίας Πλαίσιο 2008/98/ΕΚ (50% το 2020). Αύξηση της έκτασης περιοχών NATURA που τίθεται υπό ολοκληρωμένη διαχείριση και προστασία. Αύξηση της προσβασιμότητας των πολιτών σε οικονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές. Ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και συμβολή τους στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.		της υποβάθμισης του εδάφους στις ορεινές περιοχές. Βελτίωση της επισκεψιμότητας σε επιλεγμένους πολιτιστικούς πόρους σε περιοχές της υπαίθρου. Βελτίωση της διαχείρισης των εδαφών, αποτροπή της διάβρωσης, μείωση νιτρικών, παρασιτοκτόνων στα εδάφη και στους υδάτινους πόρους Προστασία και βελτίωση της βιοποικιλότητας και αναβάθμιση των Περιοχών Υψηλής Φυσικής Αξίας και ΦΥΣΗ 2000 στις αγροτικές και δασικές περιοχές.	Προστασία και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων στο πλαίσιο των βιώσιμων αλιευτικών δραστηριοτήτων. Ενίσχυση της γνώσης για το θαλάσσιο περιβάλλον και τη συλλογή, συγκέντρωση, και διάθεση των επιστημονικών πληροφοριών και θαλάσσιων δεδομένων με στόχο την αποτελεσματική αξιοποίηση τους, στα πλαίσια της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής και της ολοκληρωμένης θαλάσσιας επιτήρησης. Προώθηση οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμων επιχειρήσεων στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας.
7	Βελτίωση της Αστικής Κινητικότητας Μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου που προέρχονται από τον τομέα των μεταφορών. Βελτίωση της δυναμικότητας του Λιμένα Λεμεσού ως προς τη δυνατότητα διακίνησης			

	εμπορευμάτων και επιβατών. Βελτίωση των συνδέσεων των λιμένων της χώρας με το Διευρωπαϊκό Δίκτυο Οδικών Μεταφορών.			
8		Μείωση της ανεργίας ανέργων διαφόρων κατηγοριών (γυναικών, μακροχρόνια ανέργων, ανέργων μεγαλύτερης ηλικίας και ανέργων με χαμηλά τυπικά προσόντα) συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο του ΕΜΠ για την απασχόληση (75%-77& έως το 2020). Μείωση της ανεργίας των ηλικιακά νέων ανέργων. Αύξηση ποσοστιαίας συμμετοχής σε δράσεις ενεργητικών πολιτικών (επαγγελματικής κατάρτισης) για βελτίωση της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού. Βελτίωση/αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης. Αύξηση της κινητικότητας των εργαζομένων σε χώρες της ΕΕ μέσω του Δικτύου EURES.	Δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε αγροτικές περιοχές με έμφαση στις ανάγκες των γυναικών και των νέων. Ένταξη νεοεισερχόμενων γεωργών στην αγορά εργασίας. Δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης σε μη γεωργικές δραστηριότητες μέσω στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης.	Δημιουργία θέσεων εργασίας και στήριξη της διαφοροποίησης εντός ή εκτός των εμπορικών αλιευτικών δραστηριοτήτων. Ενίσχυση των επαγγελματικών δεξιοτήτων και της κινητικότητας εργατικού δυναμικού στον τομέα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.
9	Αναβάθμιση κοινωνικών υπηρεσιών στις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές και περιοχές της υπαίθρου	Αύξηση της απασχόλησης ατόμων των ευπαθών κοινωνικά ομάδων του πληθυσμού περιλαμβανομένων ατόμων με αναπηρία, γυναικών, ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, συμβάλλοντας στην επίτευξη του στόχου του ΕΜΠ για τη μείωση της φτώχειας (19,3% έως το 2020). Δημιουργία και λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων.	Συμβολή στη διαφοροποίηση του εισοδήματος σε αγροτικές περιοχές Εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος σε αγροτικές περιοχές για βελτίωση της επισκεψιμότητάς τους. Ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας στην ύπαιθρο.	
10		Αύξηση του ποσοστού των συμμετεχόντων στην Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση, τα Μεταλυκειακά	Αύξηση της συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση για βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού στο γεωργικό	

		Ινστιτούτα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και τη Νέα Σύγχρονη Μαθητεία. Αύξηση του αριθμού των φοιτητών/ αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετέχουν σε προγράμματα πρακτικής άσκησης/απόκτησης εργασιακής πείρας σε επιχειρήσεις. Αύξηση της συμμετοχής ενηλίκων στη διά βίου μάθηση, στη βάση κάλυψης των αναγκών στην αγορά εργασίας. Αύξηση του αριθμού των επαγγελμάτων που πιστοποιούνται μέσα από την επέκταση του Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων. Αύξηση του αριθμού των ατόμων που αποκτούν πιστοποίηση των επαγγελματικών τους προσόντων.	τομέα και των κατοίκων των αγροτικών περιοχών.	
11		Αναδιάρθρωση της Δημόσιας Διοίκησης. Βελτίωση συντονισμού των Υπηρεσιών της Δημόσιας Υπηρεσίας. Βελτίωση της αποδοτικότητας και της λειτουργίας των δομών της δημόσιας διοίκησης. Μείωση του χρόνου εξυπηρέτησης πολιτών. Ανάπτυξη και βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης. Ενίσχυση διοικητικής ικανότητας των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων.		

1.2.5 Αξιολόγηση των μέτρων προώθησης των οριζόντιων αρχών και της χωρικής ανάπτυξης

Σε ό,τι αφορά τις οριζόντιες αρχές, η ΣΕΣ καλύπτει τις αναγκαίες προϋποθέσεις όσον αφορά τη δημοσιότητα, τη δυνατότητα υποβολής προτάσεων, τη σύνθεση και τις αρμοδιότητες της Επιτροπής Παρακολούθησης, αν και παραμένει το πρόβλημα της επάρκειας των αναγκαίων γνώσεων από πλευράς των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων, ώστε να επιτελέσουν ουσιαστικά το ρόλο τους.

Πρόσφατη μελέτη αξιολόγησης, η οποία αφορά στην εφαρμογή των αρχών της ισότητας των φύλων, της ισότητας ευκαιριών για όλους και της ισότητας πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία, όπως αυτή προκύπτει από την εφαρμογή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013, αναδεικνύει την ανάγκη στήριξης των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων προκειμένου να συμβάλουν αποτελεσματικότερα στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των αντίστοιχων παρεμβάσεων. Αν και η προώθηση της ισότητας και των ίσων ευκαιριών αντιμετωπίζεται επαρκώς από το προγραμματικό έγγραφο της ΣΕΣ, η υιοθέτηση των προτάσεων της προαναφερόμενης μελέτης αξιολόγησης στο επίπεδο του σχεδιασμού των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, σχετικά με την σε βάθος και ουσιαστική εφαρμογή των κριτηρίων επιλογής στο στάδιο της υλοποίησής τους Προγραμμάτων, καθώς και της εξειδίκευσης συγκεκριμένων δράσεων με υψηλή συμβολή στην τήρηση των αρχών της ισότητας, που επιπλέον αντιμετωπίζουν υψηλή ζήτηση από τους κοινωνικούς φορείς, θα συμβάλει στη μεγαλύτερη ενσωμάτωση των αρχών αυτών στον προγραμματισμό της νέας περιόδου.

Σε ό,τι αφορά την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης εξακολουθούν να παραμένουν σημαντικά κενά για την εκπλήρωση του κοινοτικού κεκτημένου στη διαχείριση των στερών και υγρών αποβλήτων, τα οποία αναγνωρίζονται από το προγραμματικό έγγραφο, όπως και οι καθυστερήσεις που προαναφέρθηκαν όσον αφορά την προστασία της βιοποικιλότητας, στοιχεία τα οποία όμως περιλαμβάνονται στον προγραμματισμό της νέας περιόδου.

Σε ό,τι αφορά την ολοκληρωμένη προσέγγιση στη χωρική ανάπτυξη, ο προσδιορισμός των περιοχών και η υιοθέτηση των εργαλείων συνάδει με τη διάγνωση των αναγκών, αλλά η απουσία εμπειρίας των Ομάδων Τοπικής Ανάπτυξης (ΟΤΑ) στο σχεδιασμό Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων αποτελεί μία σημαντική αδυναμία, η οποία θα μπορούσε να καλυφθεί μέσω δράσεων για τη βελτίωση της ικανότητάς τους στο σχεδιασμό και διαχείριση αναπτυξιακών παρεμβάσεων, στο πλαίσιο της γενικότερης υποστήριξης των δικαιούχων των παρεμβάσεων των Ε.Π. κατά τη νέα περίοδο. Σε εξέλιξη βρίσκεται και η αναδιάρθρωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την τοπική αυτοδιοίκηση (αριθμός οργανισμών, αρμοδιότητες), που ενδεχομένως να επηρεάσει το σχεδιασμό και την εφαρμογή των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, αν και η εφαρμογή του εξελίσσεται με αργούς ρυθμούς. Με δεδομένο ότι η προγραμματική περίοδος 2007-2013 αποτέλεσε την πρώτη περίοδο εφαρμογής τέτοιων παρεμβάσεων στη χώρα, λειτούργησε κατά κύριο λόγο προς την κατεύθυνση της απόκτησης εμπειρίας από τους φορείς προγραμματισμού σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο, όπου επιδιώχθηκε η υλοποίηση τέτοιων παρεμβάσεων (αστικές περιοχές, αγροτικές περιοχές, πιλοτική εφαρμογή σε μία αλιευτική περιοχή), και λιγότερο προς την κατεύθυνση υιοθέτησης στρατηγικών ολοκληρωμένου χαρακτήρα.

Τόσο οι ανάγκες της χώρας όσο και το νέο θεσμικό πλαίσιο εφαρμογής των παρεμβάσεων των ΕΔΕΤ επιβάλλουν μεγαλύτερη έμφαση στην εκπόνηση ολοκληρωμένων σχεδίων για τις επιμέρους χωρικές ενότητες, με στόχο την επίτευξη αποτελεσμάτων σχετικών με τα επιμέρους χαρακτηριστικά και προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Η ΣΕΣ παρουσιάζει ένα πλαίσιο εφαρμογής των παρεμβάσεων σε

αγροτικές και αστικές περιοχές της χώρας, θέτοντας τις βασικές προτεραιότητες του προγραμματισμού για τις περιοχές αυτές και περιγράφεται ο τρόπος εμπλοκής των τοπικών φορέων στις διαδικασίες επιλογής των έργων και εφαρμογής – διαχείρισης των στρατηγικών που θα εφαρμοσθούν, σύμφωνα με τις διατάξεις του νέου Κανονιστικού πλαισίου. Παράλληλα με τη λήψη μέτρων που θα αφορούν στη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας των φορέων αυτών, προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητά τους στο σχεδιασμό και εφαρμογή των παρεμβάσεων.

1.2.6 Αξιολόγηση των ρυθμίσεων για την αποτελεσματική υλοποίηση (εκ των προτέρων αιρεσιμότητες, πλαίσιο επίδοσης, συντονισμός των Ταμείων και εργαλείων της Ε.Ε.)

Η εκπλήρωση του συνόλου των εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων προϋποθέτει τη συνέργεια και συναντίληψη πληθώρας φορέων. Στην παρούσα φάση διαφαίνεται ότι η πλειονότητα των αιρεσιμοτήτων σε όρους νομοθετικών πρωτοβουλιών θα επιτευχθεί και θα επιδιωχθεί η ουσιαστική υλοποίησή τους.

Η ΣΕΣ αναφέρει τη μεθοδολογία προσδιορισμού του Πλαισίου Επίδοσης, σύμφωνα με τους υφιστάμενους Κανονισμούς των Διαρθρωτικών Ταμείων. Βασική προϋπόθεση για τη διασφάλιση της παρακολούθησης του Πλαισίου Επίδοσης στο επίπεδο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων θα αποτελέσει η ευκρίνεια της λογικής της παρέμβασης (intervention logic) κατά τη φάση του σχεδιασμού των Ε.Π., έτσι ώστε να προκύπτουν οι αιτιώδεις σχέσεις που οδηγούν σε μετρήσιμα αποτελέσματα.

Τέλος, σε ό,τι αφορά το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου, αντιμετωπίζεται κατ' αρχήν το κρίσιμο θέμα της επάρκειας των Δικαιούχων ενώ η περαιτέρω εξειδίκευση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων θα δώσει την ευκαιρία περαιτέρω στήριξής τους, ανάλογα με το είδος των παρεμβάσεων και την κατηγορία των Δικαιούχων. Η μέχρι σήμερα εφαρμογή των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων στη χώρα αναδεικνύει την ανάγκη στήριξης σε όλα τα επίπεδα της υλοποίησης, από την προετοιμασία των έργων μέχρι την ένταξη, την παρακολούθηση, τον έλεγχο και την πληρωμή τους. Ιδιαίτερα αναγκαία είναι η στήριξη αυτή, δεδομένων των προϋποθέσεων υλοποίησης των παρεμβάσεων της νέας περιόδου, όπου απαιτείται επιλεκτικότητα των έργων προς ένταξη, με έμφαση στη σκοπιμότητα και τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε σχέση με την τεχνική ωριμότητα, η οποία θα πρέπει να εξετάζεται σε δεύτερο επίπεδο.

Η μέχρι σήμερα υλοποίηση των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου αναδεικνύει την ανάγκη συντονισμού μεταξύ της Διαχειριστικής Αρχής, των Ενδιάμεσων Φορέων διαχείρισης και των Δικαιούχων όσον αφορά τον προγραμματισμό, την υλοποίηση των παρεμβάσεων και την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων τους. Η ανάγκη αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη σε περιπτώσεις που ένα πεδίο πολιτικής αποτελεί αντικείμενο πολλών φορέων της δημόσιας διοίκησης της χώρας, όπως ενδεικτικά είναι οι τομείς του τουρισμού, της αστικής ανάπτυξης, της ενεργειακής αναβάθμισης, της έρευνας και καινοτομίας, του ανθρώπινου δυναμικού κλπ. Ο συντονισμός των συναρμόδιων φορέων ανά τομέα είναι αναγκαία προϋπόθεση τόσο για το σχεδιασμό της πολιτικής, όσο και για την εξασφάλιση των αναγκαίων συνεργειών και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της, θα πρέπει δε να εξασφαλιστεί με μία σχετική συνέχεια σε όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου, ώστε να υποστηρίζονται αποτελεσματικά οι δραστηριότητες της Διαχειριστικής Αρχής.

1.2.7 Λοιπές Συστάσεις του Συμβούλου Αξιολόγησης

Τα βασικά συμπεράσματα της εκ των προτέρων αξιολόγησης και οι συστάσεις του Συμβούλου ως προς τις επιμέρους ενότητες της ΣΕΣ, οι οποίες έχουν ήδη ενσωματωθεί στο προγραμματικό έγγραφο, συνοψίζονται στα εξής σημεία:

<u>Ως προς τη λογική της παρέμβασης και τους στόχους της ΣΕΣ</u>

- Η εξέλιξη των μακροοικονομικών μεγεθών της Κυπριακής οικονομίας κατά την τελευταία περίοδο οδηγεί στο συμπέρασμα της ανάγκης αναδιάρθρωσης του παραγωγικού προτύπου της οικονομίας. Ο στόχος της μεταβολής του παραγωγικού προτύπου αποτελεί διακριτή προτεραιότητα χρηματοδότησης της ΣΕΣ, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα ΕΔΕΤ θα συμβάλουν στην κάλυψη του στόχου αυτού μέχρι του σημείου που επιτρέπουν οι διαθέσιμοι πόροι. Οι Θεματικοί Στόχοι που θα επιλεγούν θα πρέπει να συμβάλουν στην επίτευξη αυτού του κεντρικού στόχου και να ενσωματώνουν τις δεσμεύσεις της χώρας στο πλαίσιο του Μνημονίου Συναντίληψης, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο επιλεξιμότητας των ΕΔΕΤ.

- Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και οι επιπτώσεις της κρίσης επιβάλουν την ανάγκη στοχευμένης παρέμβασης σε ορισμένους τομείς και ειδικότερα:

  - Οι στόχοι της πολιτικής στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας προτείνεται να αφορούν άμεσα την ανάγκη διασύνδεσης του συστήματος ΕΤΑΚ με την πραγματική οικονομία, αντί της οριζόντιας στήριξης του συστήματος που επιδιώχθηκε κατά το παρελθόν. Η στήριξη της ανάπτυξης νέων ερευνητικών υποδομών θα μπορούσε να περιληφθεί ως επενδυτική προτεραιότητα αποκλειστικά για νέες ή υφιστάμενες δομές που συνδέονται άμεσα με την εφαρμογή της Στρατηγικής της Έξυπνης Εξειδίκευσης, ενώ η εξειδίκευση της Στρατηγικής αυτής θα πρέπει να προσαρμόζεται στα πλεονεκτήματα και τις ανάγκες των κλάδων προτεραιότητας και να αποφεύγεται η οριζόντια επανάληψη παλαιότερων δράσεων χωρίς την αναγκαία κλαδική/τομεακή επικέντρωση.

  - Οι στόχοι της πολιτικής στον τομέα του τουρισμού προτείνεται να αφορούν στην ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού, που θα στηρίζονται στους φυσικούς και τους πολιτιστικούς πόρους της χώρας και θα αξιοποιούν τα πλεονεκτήματα της χώρας που προέρχονται από τη θάλασσα (blue growth), επιδιώκοντας έτσι την επέκταση της τουριστικής περιόδου. Στο πλαίσιο αυτό η οριζόντια στήριξη τουριστικών μονάδων θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο στο βαθμό που αυτή συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων, δηλαδή τον εμπλουτισμό των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών από τον τομέα.

  - Η αξιολόγηση αναδεικνύει τη σημαντική συμβολή των Σχεδίων Χορηγιών που απευθύνονται σε ΜΜΕ στη δημιουργία απασχόλησης, παράγοντας που αναδεικνύεται ιδιαίτερα κρίσιμος υπό το πρίσμα των ιδιαίτερα υψηλών ποσοστών ανεργίας που αντιμετωπίζει η χώρα. Αναδεικνύει επίσης το σχετικά χαμηλό κόστος δημιουργίας νέων θέσεων απασχόλησης σε δράσεις που αφορούν ίδρυση νέων επιχειρήσεων από ειδικές ομάδες του πληθυσμού. Προτείνεται, κατά τη νέα προγραμματική περίοδο, να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε ενισχύσεις αυτής της μορφής, υπό την προϋπόθεση της μεγαλύτερης στόχευσης σε τομείς και κλάδους υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, σε συνάφεια με το στόχο της ΣΕΣ για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Προτεραιότητα μπορούν να αποτελούν οι κλάδοι οι οποίοι υποδεικνύονται από την επεξεργασία της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, σημαντικοί τομείς επαγγελματικών υπηρεσιών που λειτουργούν υποστηρικτικά ή

συμπληρωματικά προς τους κλάδους αυτών και επιχειρήσεις οι οποίες μπορούν να βελτιώσουν την προστιθέμενη αξία του δευτερογενούς ή τριτογενούς τομέα και την εξωστρέφεια της Κυπριακής οικονομίας. Το γεγονός ότι περίπου το 30% των επενδύσεων που εντάσσονται σε παρόμοιες δράσεις κατά την τελευταία διετία παραιτούνται από την υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων, υπογραμμίζει την ανάγκη εισαγωγής χρηματοδοτικών εργαλείων για την αντιμετώπιση της περιορισμένης πρόσβασης των επιχειρήσεων σε κεφάλαια.

- Η αντιμετώπιση της υστέρησης της χώρας σε σχέση με το Κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, επιβάλλει όπως ο τομέας αυτός αποτελέσει προτεραιότητα της νέας προγραμματικής περιόδου. Δεδομένου του μεγάλου ύψους των πόρων που απαιτούνται για την κάλυψη των αναγκών αυτών, είναι αναγκαία η επισκόπηση της πορείας υλοποίησης των έργων κατά την τρέχουσα περίοδο, ώστε να είναι σαφές ποιες ανάγκες θα παραμείνουν ακάλυπτες και τη νέα περίοδο, και να είναι δυνατή η εκτίμηση της χρηματοδοτικής τους βαρύτητας στα προγράμματα της νέας περιόδου. Η υλοποίηση των σχετικών έργων κατά τη νέα περίοδο διευκολύνεται από το γεγονός ότι ήδη έχει γίνει ο εντοπισμός των κατάλληλων τεχνολογιών που θα χρησιμοποιηθούν, ενώ η έγκαιρη εκκίνηση των διαδικασιών διαβούλευσης με τοπικούς φορείς στις περιοχές υλοποίησης των έργων θα αποτρέψει τις καθυστερήσεις που σημειώθηκαν κατά το παρελθόν.

- Με δεδομένο το υψηλό επίπεδο των οδικών μεταφορικών υποδομών της χώρας, προτείνεται η πολιτική της νέας περιόδου στον τομέα των μεταφορών να επικεντρωθεί αφενός στην κάλυψη των αναγκών επέκτασης της δυναμικότητας των λιμένων της χώρας (Λιμάνι Λεμεσού) και στις αναγκαίες συνδέσεις τους με το οδικό δίκτυο, και αφετέρου στη βελτίωση της αστικής κινητικότητας και την ανάπτυξη συστημάτων μεταφορών χαμηλών εκπομπών ρύπων. Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλουν αφενός στην επίτευξη των στόχων της χώρας στο πλαίσιο του ΕΜΠ για την κλιματική αλλαγή, δεδομένης της υψηλής συμμετοχής των μεταφορών στην εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου, καθώς και στην πολιτική για τη βιώσιμη ανάπτυξη αστικών περιοχών της χώρας.

Η μέχρι σήμερα εξέλιξη των πολιτικών στον τομέα της κλιματικής αλλαγής στη χώρα επιβεβαιώνει ότι αυτή βρίσκεται σε πορεία επίτευξης των στόχων του ΕΜΠ στο πλαίσιο της Στρατηγικής Ευρώπη 2020. Εν τούτοις, προκειμένου να διασφαλισθεί η επίτευξη των στόχων αυτών, απαιτείται η υλοποίηση παράλληλων πολιτικών στον τομέα των μεταφορών, της ενέργειας, του πρωτογενή τομέα και των δασών, καθώς και της διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων. Είναι αναγκαίο να συνεχιστούν οι πολιτικές και μέτρα περιορισμού των εκπομπών (εκτός εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών), οι οποίες κατά μεγάλο μέρος αφορούν μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας και ΑΠΕ στον οικιακό, τριτογενή και αγροτικό τομέα, αλλά και άλλα μέτρα όπως η βελτίωση της διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων, η ανάκτηση βιοαερίου από χώρους ταφής απορριμμάτων, η μείωση της χρήσης αζωτούχων λιπασμάτων και η βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης της κτηνοτροφίας για την επεξεργασία των ζωικών αποβλήτων κλπ. Από την επισκόπηση της πορείας επίτευξης των τριών περιβαλλοντικών στόχων του ΕΜΠ, προκύπτει ότι η Κύπρος βρίσκεται κοντά στην επίτευξη των στόχων για το 2020. Όμως, η διασφάλιση της επίτευξης αυτής χρειάζεται την υιοθέτηση και εφαρμογή πολιτικών και μέτρων που αναφέρονται στα αντίστοιχα εθνικά σχέδια δράσης, λαμβάνοντας υπόψη ότι, όσον αφορά το στόχο της μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, η ανάκαμψη της οικονομίας πριν το 2020 θα τείνει ενδεχομένως να συμβάλει σε αύξηση των εκπομπών. Όσον αφορά τον στόχο εξοικονόμησης ενέργειας, σημαντική είναι η συμβολή της χρήσης φυσικού αερίου και της βελτίωσης του δικτύου μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Επομένως, η συνεισφορά των

Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων θα είναι καθοριστική για την επίτευξη των εθνικών περιβαλλοντικών στόχων για το 2020, μέσω πολιτικών και μέτρων που δίνουν προτεραιότητα σε ενέργειες που εντάσσονται στους Θεματικούς Στόχους 4, 6 και 7 όπως:

- Ανάπτυξη συστημάτων μεταφορών με μειωμένες εκπομπές αερίων, παράλληλα με τις ανάγκες της ενίσχυσης του συστήματος δημόσιων μεταφορών και της διαχείρισης της κυκλοφοριακής συμφόρησης στα αστικά κέντρα και τις περιαστικές ζώνες. Περαιτέρω βελτίωση και ανάπτυξη πεζόδρομων ποδηλατικών δικτύων και λοιπών σχετικών υποδομών για διευκόλυνση της κινητικότητας στα αστικά κέντρα.
- Αύξηση της εξοικονόμησης στην πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας μέσω της προώθησης επενδύσεων ενεργειακής αναβάθμισης και χρήσης ΑΠΕ σε δημόσια κτίρια, οικίες, και άλλα κτίρια, βιομηχανίες, γεωργικές εκμεταλλεύσεις, υδατοκαλλιέργειες και αλιευτικά σκάφη.
- Προώθηση ενεργειών μείωσης των εκπομπών υποξειδίου του αζώτου, αμμωνίας και μεθανίου από τη γεωργία με μείωση της χρήσης αζωτούχων λιπασμάτων και με βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης της κτηνοτροφίας για την επεξεργασία των ζωικών αποβλήτων. Προώθηση ενεργειών αύξησης της δέσμευσης άνθρακα από τα δάση μέσω στοχευμένων μέτρων αναδάσωσης και βιώσιμης διαχείρισης και πρόληψης των δασικών πυρκαγιών.
- Βελτίωση της διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων.

<u>Ως προς την τήρηση των οριζόντιων αρχών της ΕΕ:</u>

- Στον τομέα της ισότητας των φύλων και των ευκαιριών πρόσβασης για όλους, η μέχρι σήμερα υλοποίηση παρεμβάσεων κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο αναδεικνύει ως καλή πρακτική τη συμμετοχή στη διαδικασία αξιολόγησης των προς ένταξη έργων κεντρικών φορέων της Δημόσιας Διοίκησης, οι οποίοι γνωμοδοτούν μέσω της έκδοσης αντίστοιχων Πιστοποιητικών για τη συμβατότητα των έργων με τις αρχές αυτές. Προτείνεται όπως η διαδικασία αυτή συνεχιστεί, με την ενίσχυση του ρόλου των πιστοποιητικών αυτών, σύμφωνα και με τα αποτελέσματα της πρόσφατης αξιολόγησης που εκπονήθηκε από ΓΔ ΕΣΠΑ για την αποτελεσματικότητα της υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ως προς την τήρηση των αρχών ισότητας. Στο επίπεδο της εξειδίκευσης των νέων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων προτείνεται η εξειδίκευση παρεμβάσεων με άμεση θετική επίπτωση στις πολιτικές της ισότητας, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ίδιας μελέτης.
- Στον τομέα της χωρικής ανάπτυξης, οι νέοι Κανονισμοί των Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων προβλέπουν την ολοκληρωμένη προσέγγιση όσον αφορά τις παρεμβάσεις στους τομείς της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης και της ανάπτυξης των αγροτικών και των περιοχών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, τομέας στον οποίο η Κύπρος παρουσίασε υστέρηση όσον αφορά τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα των παρεμβάσεων που εφαρμόστηκαν κατά την περίοδο 2007-13. Η εκπόνηση ολοκληρωμένων σχεδίων για τις περιοχές αυτές προϋποθέτει τη στήριξη των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και λοιπών τοπικών φορέων που σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θα πρέπει να έχουν αποφασιστικό χαρακτήρα στην επιλογή των έργων που θα υλοποιηθούν.

<u>Ως προς την αποτελεσματική εφαρμογή των παρεμβάσεων:</u>

- Η εφαρμογή των παρεμβάσεων της νέας προγραμματικής περιόδου συνεπάγεται την ανάγκη συντονισμού όλων των φορέων που εμπλέκονται σε κοινά πεδία πολιτικής, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ο ενιαίος σχεδιασμός, υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση της πολιτικής και των αποτελεσμάτων που αυτή παράγει ανά πεδίο (π.χ. ανθρώπινοι πόροι, τουρισμός, έρευνα

και καινοτομία, περιβάλλον, κλιματική αλλαγή, ΜΜΕ κλπ.). Η εξασφάλιση αυτού του συντονισμού, ενδεχομένως και μέσω της πρόβλεψης μόνιμων μηχανισμών κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου (π.χ. πρόβλεψη λειτουργίας Υποεπιτροπής Αστικής Ανάπτυξης ή/και Ανθρώπινων Πόρων ή/και Υποεπιτροπής Τουριστικής Ανάπτυξης, λειτουργία Ομάδων Εργασίας, κλπ.), θα υποστηρίξει τη λειτουργία της Διαχειριστικής Αρχής και των Ενδιάμεσων Φορέων Διαχείρισης, καθώς και τη λειτουργία και αποτελεσματικότητα της Επιτροπής Παρακολούθησης.

- Η ΣΕΣ προβλέπει την προσαρμογή του συστήματος παρακολούθησης των παρεμβάσεων της νέας προγραμματικής περιόδου στις ανάγκες παρακολούθησης που τίθενται από τους νέους Κανονισμούς. Είναι αναγκαία η πρόβλεψη για τεχνική υποστήριξη τόσο της Διαχειριστικής Αρχής, όσο και των Ενδιάμεσων Φορέων και των Δικαιούχων στις ανάγκες παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Η επιλογή των έργων, με βάση κυρίως τα αποτελέσματα τα οποία παράγουν και κατά δεύτερο λόγο με βάση την ωριμότητά τους, δημιουργεί επίσης ανάγκη τεχνικής υποστήριξης των Δικαιούχων, αφού συνιστά σημαντική διαφοροποίηση με όσα ισχύουν μέχρι σήμερα. Η υποστήριξη αυτή μπορεί να παρέχεται τόσο στο σύνολο των Δικαιούχων όσο και επικεντρωμένα σε Δικαιούχους ή άλλους εμπλεκόμενους φορείς, που κατά το παρελθόν αντιμετώπισαν τα σημαντικότερα προβλήματα.
- Ο συγκριτικά μεγάλος αριθμός οργανισμών πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης ουσιαστικά υπονομεύει τη διοικητική τους ικανότητα για το σχεδιασμό, υλοποίηση και παρακολούθηση παρεμβάσεων στον τομέα της χωρικής ανάπτυξης, είτε πρόκειται για αστικές είτε για αγροτικές περιοχές. Η εξειδίκευση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων θα πρέπει, κατά συνέπεια, να ενθαρρύνει - όπου είναι δυνατό κα με βάση το ισχύον θεσμικό πλαίσιο και τις επερχόμενες μεταρρυθμίσεις - τη συνεργασία αυτών των φορέων όσον αφορά τη συμμετοχή τους σε σχετικές παρεμβάσεις, ενώ θα πρέπει να προβλεφθεί η ανάλογη τεχνική και συμβουλευτική στήριξη των οργανισμών αυτών προκειμένου να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν παρεμβάσεις. Η στήριξη αυτή μπορεί να ενταχθεί στο πλαίσιο της τεχνικής υποστήριξης των δικαιούχων των προγραμμάτων, μέσω των πόρων της Τεχνικής Βοήθειας και να περιλαμβάνει ενέργειες όπως: (α) την ενδελεχή ενημέρωση των φορέων σχετικά με το πλαίσιο προγραμματισμού της νέας περιόδου, η οποία ήδη πραγματοποιείται στο πλαίσιο της προετοιμασίας των προγραμματικών εγγράφων, (β) την υποστήριξή τους από τον αρμόδιο Ενδιάμεσο Φορέα ή/την Εθνική Αρχή Συντονισμού όσον αφορά την κατάλληλη οργάνωση και ενημέρωση των υπηρεσιών που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και εφαρμογή των παρεμβάσεων, (γ) την παροχή τεχνικής υποστήριξης κατά τη φάση του προγραμματισμού των παρεμβάσεων, όπου απαιτείται, (δ) την ενημέρωσή τους σε θεσμικά θέματα αναφορικά με την υλοποίηση των έργων σε περιπτώσεις μικρότερων ΟΤΑ, όπου δεν διαπιστώνεται ανάλογη τεχνογνωσία, (ε) την παροχή τεχνικής υποστήριξης κατά τη φάση της υλοποίησης και παρακολούθησης των παρεμβάσεων.

1.3 ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑ ΤΑΜΕΙΟ

Στα πλαίσια των Προτεραιοτήτων Χρηματοδότησης από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία για την περίοδο 2014-2020, που έχουν αναλυθεί στο κεφάλαιο 1.1.6, θα εφαρμοστεί με κατάλληλο μίγμα πολιτικής η υλοποίηση **στοχευμένων παρεμβάσεων σε επιλεγμένες θεματικές ενότητες και στους 11 Θεματικούς Στόχους** του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων. Στην ανάλυση των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων κάτω από κάθε Θεματικό Στόχο εντοπίζονται θεματικές επενδυτικές ενότητες που θα γίνει η επικέντρωση των παρεμβάσεων. Η αντιστοίχιση των τριών Προτεραιοτήτων Χρηματοδότησης με τους 11 Θεματικούς Στόχους παρουσιάζεται στον **Πίνακα 6** πιο κάτω.

Πίνακας 6 : Αντιστοίχιση Θεματικών Στόχων με Προτεραιότητες Χρηματοδότησης

Προτεραιότητα Χρηματοδότησης	Θεματικός Στόχος
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας Βελτίωση της Πρόσβασης, της Χρήσης και της Ποιότητας των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνίας Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ συμπεριλαμβανομένων των τομέων της γεωργίας, της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας Προώθηση των Βιώσιμων Μεταφορών και Άρση των Εμποδίων σε Βασικές Υποδομές Δικτύων Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των δημόσιων αρχών και των ενδιαφερόμενων φορέων και της αποτελεσματικής Δημόσιας Διοίκησης
ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ	Υποστήριξη της Μετάβασης σε μια Οικονομία Χαμηλών Εκπομπών Διοξειδίου του Άνθρακα σε όλους τους τομείς Προώθηση της Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή και της Πρόληψης των Κινδύνων Προστασία του Περιβάλλοντος και Προώθηση της Αποδοτικής Χρήσης των Πόρων

Η πολιτική που θα εφαρμοσθεί στο πλαίσιο της Προτεραιότητας Χρηματοδότησης «Υποστήριξη της Αναδιάρθρωσης και Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής Οικονομίας», θα εφαρμοστεί μέσω παρεμβάσεων που θα προωθηθούν *κυρίως* στα πλαίσια των Θεματικών Στόχων «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας», «Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας», «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών του γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας», «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων» και «Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των δημόσιων αρχών και των ενδιαφερόμενων φορέων και της αποτελεσματικής Δημόσιας Διοίκησης».

Αντίστοιχα, η πολιτική της Προτεραιότητας Χρηματοδότησης «Αναβάθμιση Ανθρώπινου Δυναμικού και Προώθηση της Απασχόλησης» προωθείται μέσω παρεμβάσεων *κυρίως* στο πλαίσιο των Θεματικών Στόχων «Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων», «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων» και «Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση».

Οι *βασικοί* Θεματικοί Στόχοι που συμβάλλουν στην επίτευξη της στρατηγικής της Προτεραιότητας Χρηματοδότησης «Προστασία και Αποδοτική Χρήση των Πόρων» είναι η «Υποστήριξη της Μετάβασης σε μια Οικονομία Χαμηλών Εκπομπών Διοξειδίου του Άνθρακα σε όλους τους τομείς», «Προώθηση της Προσαρμογής της Κλιματικής Αλλαγής και της Πρόληψης Κινδύνων» και «Προστασία του Περιβάλλοντος και Προώθηση της Αποδοτικής Χρήσης των Πόρων».

ΘΣ 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας

Ο πρώτος Θεματικός Στόχος, που επιλέγεται στο πλαίσιο της Πρώτης Χρηματοδοτικής Προτεραιότητας, επιδιώκει τη διασύνδεση της έρευνας και καινοτομίας με τον παραγωγικό ιστό της οικονομίας, για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών επιχειρήσεων και κατ' επέκταση της κυπριακής οικονομίας. Οι παρεμβάσεις στα πλαίσια αυτού του Στόχου αναμένεται να υλοποιηθούν σύμφωνα με τις πρόνοιες της *Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης*, για τις οποίες γίνεται ειδική αναφορά στις παραγράφους 1.1.4 και 1.1.6.

Οι στοχευμένες παρεμβάσεις στα πλαίσια αυτού του Στόχου θα επικεντρωθούν στις ακόλουθες επενδυτικές θεματικές ενότητες:

1. Προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία και ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων/ερευνητικών κέντρων

Οι παρεμβάσεις θα εστιαστούν κυρίως στους κλάδους που εντοπίστηκαν ως τομεακές προτεραιότητες στο πλαίσιο της Στρατηγικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση, που είναι ο τουρισμός, η ενέργεια, η γεωργία, οι κατασκευές, η ναυτιλία και η υγεία, καθώς και το περιβάλλον και οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών που αναδείχθηκαν ως σημαντικοί τομείς οριζόντιου χαρακτήρα. Σε αυτά τα πλαίσια, θα υποστηριχθούν δράσεις για την υλοποίηση έργων διατομεακού και διεπιστημονικού χαρακτήρα από σύνθετες κοινοπραξίες, με σκοπό την εφαρμογή ολοκληρωμένου πλαισίου στρατηγικής ΕΤΑΚ στους προαναφερθέντες τομείς προτεραιότητας, μέσα και από τη συμμετοχή της Κύπρου σε πανευρωπαϊκές πρωτοβουλίες κοινού προγραμματισμού (π.χ. JPI FACCE, JPI Water, Solar-ERANET κλπ.), καθώς και για την προώθηση της εξωστρέφειας, της

συνεργασίας και της δικτύωσης των ερευνητικών οργανισμών και επιχειρήσεων της Κύπρου με οργανισμούς από άλλες χώρες. Οι δράσεις αυτές αναμένεται να συμβάλουν και στην επίτευξη των στόχων της Κύπρου για αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, για μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, για προστασία του περιβάλλοντος και αποδοτική χρήση των πόρων, αφού τόσο η ενέργεια όσο και το περιβάλλον αποτελούν τομείς προτεραιότητας. Οι δράσεις αυτές αναμένεται να συμβάλουν και στην επίτευξη των στόχων της Κύπρου για αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, για μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, για προστασία του περιβάλλοντος και αποδοτική χρήση των πόρων, αφού τόσο η ενέργεια όσο και το περιβάλλον αποτελούν τομείς προτεραιότητας.

Σχετικά με την ενίσχυση της καινοτομίας και του αποθέματος γνώσης σε αγροτικές περιοχές, θα επιδιωχθεί η ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων/ερευνητικών κέντρων και μονάδων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους της γεωργίας και των διατροφικών προϊόντων, τόσο σε εθνικό όσο και σε διακρατικό επίπεδο. Προβλέπεται ο επαναπροσδιορισμός των προτεραιοτήτων της γεωργικής έρευνας, η σύζευξή της με τις ανάγκες του αγροδιατροφικού τομέα και η διάχυση των αποτελεσμάτων της έρευνας και τεχνολογίας στην παραγωγή, καθώς και η προώθηση της καινοτομίας στη γεωργία και τη βιομηχανία τροφίμων.

Σε ό,τι αφορά τον τομέα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, επιδιώκεται η προώθηση της καινοτομίας διαμέσου του Θεματικού Στόχου 3, μέσω της συνεργασίας μεταξύ επιστημόνων και αλιέων, της τόνωσης της διάδοσης της γνώσης και της παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, με απώτερο στόχο τη βελτίωση των συνολικών επιδόσεων και της ανταγωνιστικότητας των οικονομικών φορέων.

2. Ενίσχυση της καινοτομίας, μέσα από την εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων παραγωγής και την ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας προϋποθέτει την ανάπτυξη και τη διάδοση καινοτομιών στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτής της ενότητας στοχεύεται η λήψη των αναγκαίων μέτρων για την ενθάρρυνση της συμμετοχής των επιχειρήσεων σε δραστηριότητες καινοτομίας, καθώς και για την αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων με στόχο την ενίσχυση της καινοτομίας, μέσα από την εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων παραγωγής και την ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

Επίσης, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν οι δημόσιες συμβάσεις και οι προ-εμπορικές δημόσιες συμβάσεις, για αύξηση της ζήτησης για καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες, καθώς και για καινοτόμους σχεδιασμούς.

Παράλληλα, θα υποστηριχθεί η διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε επιχειρηματικά κεφάλαια υψηλού ρίσκου, για την υλοποίηση καινοτόμων επιχειρηματικών σχεδίων για ανάπτυξη και τοποθέτηση στις αγορές νέων προϊόντων και υπηρεσιών.

Επιπρόσθετα, επιδιώκεται η αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρει η Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας για την παραγωγικότητα και βιωσιμότητα της γεωργίας, για τη δημιουργία διασυνδέσεων που θα διευκολύνουν τη διάχυση της γνώσης στους γεωργούς και τις επιχειρήσεις. Στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται η προώθηση της δημιουργίας επιχειρησιακών ομάδων, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή αναμένεται να διαδραματίσει το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο.

3. Ενίσχυση και αποτελεσματική αξιοποίηση των υποδομών και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας

Στο πλαίσιο του θεματικού στόχου θα ενισχυθούν υπάρχουσες ή νέες ερευνητικές υποδομές, των οποίων το ερευνητικό αντικείμενο είναι άμεσα συνυφασμένο με τους τομείς και κλάδους προτεραιότητας τους οποίους υποδεικνύει η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Επιπρόσθετα, θα τροχιοδρομηθούν δράσεις που σχετίζονται με την «αειφορία του συστήματος ΕΤΑΚ», οι οποίες θα στηρίζονται στην «από κάτω προς τα πάνω» προσέγγιση, όπως είναι η προώθηση της επιστημονικής αριστείας μέσα από τη χρηματοδότηση έργων έρευνας για εφαρμογή πρωτοποριακών ερευνητικών ιδεών σε τομείς αιχμής, η αξιοποίηση, ενίσχυση και κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης και δυνατοτήτων και ειδικότερα των νέων και ανέργων επιστημόνων και ερευνητών, και η δημιουργία νέων προϊόντων / υπηρεσιών / μεθόδων παραγωγής υψηλής προστιθέμενης αξίας που θα αξιοποιηθούν άμεσα από κυπριακές επιχειρήσεις.

Παράλληλα, θα προωθηθούν δράσεις με συμπληρωματικό χαρακτήρα στις δραστηριότητες ανάπτυξης έρευνας και καινοτομίας, οι οποίες θα επικεντρωθούν στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου με νέες σύγχρονες διατάξεις, στην αναβάθμιση των μέτρων και μηχανισμών υποστήριξης του συστήματος ΕΤΑΚ, στον εμπλουτισμό των μηχανισμών χρηματοδότησης ΕΤΑΚ, και στη δημιουργία ερευνητικής και καινοτομικής κουλτούρας στους νέους, τις επιχειρήσεις και στην ευρύτερη κοινωνία.

Αναμενόμενα αποτελέσματα κατά Ταμείο

Η πολιτική που προωθείται στο πλαίσιο αυτού του Θεματικού Στόχου θα συμβάλει στην ανάδειξη του τομέα ΕΤΑΚ ως εργαλείου ενίσχυσης των προσπαθειών για ανάκαμψη της κυπριακής οικονομίας, και ως βασικό πυλώνα ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς της. Με τη συμβολή του ΕΓΤΑΑ θα υλοποιηθούν δράσεις που σχετίζονται με την ενθάρρυνση δραστηριοτήτων Ε&Κ στη γεωργία, ως συμπληρωματικές στις δράσεις που θα υλοποιηθούν μέσω του ΕΤΠΑ. Συγκεκριμένα αναμένεται να επιτευχθούν τα ακόλουθα ενδεικτικά αποτελέσματα:

Μέσω του ΕΤΠΑ:

- Αύξηση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στη συνολική χρηματοδότηση για Έρευνα και Ανάπτυξη, συμβάλλοντας στην επίτευξη του εθνικού στόχου για τη Στρατηγική *Ευρώπη 2020* (σύνολο ερευνητικών δαπανών 0,5% του ΑΕΠ)
- Ανάπτυξη καινοτόμων συνεργασιών δικτύων επιχειρήσεων/ερευνητικών κέντρων/πανεπιστημιών
- Αύξηση του ποσοστού των ΜΜΕ που καινοτομούν
- Αύξηση του ερευνητικού ανθρώπινου δυναμικού της χώρας μέσω δημιουργίας/αναβάθμισης επιλεγμένων ερευνητικών υποδομών

Μέσω του ΕΓΤΑΑ:

- Προώθηση συνεργασιών που να στοχεύουν στην ανάπτυξη νέων προϊόντων, πρακτικών, διεργασιών και τεχνολογιών στους τομείς της γεωργίας και των τροφίμων συμπεριλαμβανομένης και της αποτύπωσης της ιδιαιτερότητας των διατροφικών χαρακτηριστικών των Κυπριακών Προϊόντων.
- Εκπαίδευση, ενημέρωση και μεταφορά γνώσεων στους γεωργούς με στόχο την υιοθέτηση των καινοτομιών.

- Προώθηση επενδύσεων που στοχεύουν στην υιοθέτηση καινοτομιών και επιτυχημένων αποτελεσμάτων εφαρμοσμένης έρευνας.
- Δημιουργία Επιχειρησιακών Ομάδων, που να απαρτίζονται από γεωργικές μονάδες/ παραγωγούς και ακαδημαϊκά ιδρύματα/ερευνητικά κέντρα και αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας για την παραγωγικότητα και τη βιωσιμότητα της γεωργίας.

ΘΣ 2: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας

Οι προτεραιότητες για συγχρηματοδότηση από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία στον τομέα των ΤΠΕ την περίοδο 2014-2020 επικεντρώνονται στη διάχυση της χρήσης των ΤΠΕ τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, στη βελτίωση της ποιότητας των ΤΠΕ επενδύοντας στις υποδομές δικτύων, στο πλαίσιο της προσπάθειας για αναδιάρθρωση και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής Οικονομίας.

Οι στοχευμένες παρεμβάσεις στα πλαίσια αυτού του Στόχου θα επικεντρωθούν στις ακόλουθες επενδυτικές θεματικές ενότητες:

1. Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική διακυβέρνηση,

Πρώτη προτεραιότητα προς συγχρηματοδότηση στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου είναι η αύξηση του αριθμού και της ποιότητας των υπηρεσιών του ευρύτερου δημόσιου τομέα (συμπεριλαμβανομένων των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης) που παρέχονται ηλεκτρονικά προς τις επιχειρήσεις και τους πολίτες καθώς και ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης μέσω της χρήσης των ΤΠΕ στις εσωτερικές της διαδικασίες. Στο πλαίσιο της ενίσχυσης των εφαρμογών για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση εντάσσονται η στήριξη των αρχών της χώρας που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την ανταλλαγή δεδομένων στο πλαίσιο ευρωπαϊκών πολιτικών καθώς και η ανάπτυξη της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών σε τομείς όπως η υγεία και η παιδεία.

2. Βελτίωση της πρόσβασης σε υποδομές ΤΠΕ.

Ως δεύτερη προτεραιότητα στον τομέα των ΤΠΕ στην Κύπρο καθορίζεται η προώθηση της πρόσβασης σε ευρυζωνικά δίκτυα σε όλη τη χώρα.

Στις αγροτικές περιοχές αναμένεται να αναπτυχθούν νησίδες ελεύθερης πρόσβασης στο διαδίκτυο. Στα πλαίσια αυτά θα δημιουργηθούν οι αναγκαίες υποδομές (κεραιοσυστήματα / κέντρα παροχής) σε κάθε κοινότητα συμβάλλοντας στην περαιτέρω εξοικείωση των κατοίκων με τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών και κατ' επέκταση στην αύξηση χρήσης του διαδικτύου.

3. Ανάπτυξη υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυση της ζήτησης για ΤΠΕ

Παράλληλα, επιδιώκεται η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω της υιοθέτησης συστημάτων ΤΠΕ για τον εκσυγχρονισμό των λειτουργιών τους καθώς και για την προώθηση πωλήσεων των υπηρεσιών και προϊόντων τους ή/και τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό.

4 . Δράσεις Μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης στις αγροτικές περιοχές

Στις αγροτικές περιοχές θα επιδιωχθεί η προώθηση της χρήσης τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας μέσω δράσεων μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης αλλά και μέσω της χρηματοδότησης ερευνητικών έργων που θα στοχεύουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα αλλά και του περιβάλλοντος μέσω της ανάπτυξης και χρήσης νέων εφαρμογών πληροφορικής και επικοινωνιών. Τα αποτελέσματα των ερευνητικών προγραμμάτων θα προωθηθούν μέσω της στήριξης των αντίστοιχων επενδύσεων στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης θα λειτουργήσει σε συνέργεια με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης με στόχο την περαιτέρω διείσδυση των ΤΠΕ στις αγροτικές περιοχές.

Οι πιο πάνω παρεμβάσεις θα ενεργήσουν συμπληρωματικά με παρεμβάσεις των Θεματικών Στόχων 1 για προώθηση της έρευνας στον πρωτογενή τομέα και 10 για ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού στη χρήση ΤΠΕ.

Αναμενόμενα αποτελέσματα κατά Ταμείο

Με τη συμβολή των *Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων* αναμένονται να επιτευχθούν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Μέσω του ΕΤΠΑ:

- Η αύξηση του αριθμού δημοσίων υπηρεσιών που παρέχονται ηλεκτρονικά προς τον πολίτη και τις επιχειρήσεις.
- Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης μέσω της χρήσης των ΤΠΕ στις εσωτερικές της διαδικασίες
- Η αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που αναπτύσσουν δραστηριότητες ηλεκτρονικού εμπορίου και που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ στις εσωτερικές τους διαδικασίες.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ:

- Η αύξηση του ποσοστού του αγροτικού πληθυσμού που έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο (π.χ. μέσω εγκατάστασης νησίδων ελεύθερης πρόσβασης)
- Η κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων για τη διενέργεια επενδύσεων στον πρωτογενή τομέα που στηρίζονται σε αποτελέσματα ερευνητικών έργων σχετικά με την ανάπτυξη και τη χρήση εφαρμογών ΤΠΕ.
- Μεταφορά γνώσεων και ενημέρωση στις αγροτικές περιοχές για την αξιοποίηση των ΤΠΕ

ΘΣ3: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων συμπεριλαμβανομένων και αυτών του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (για το ΕΤΘΑ)

Στα πλαίσια αυτού του Θεματικού Στόχου επιδιώκεται η υποστήριξη της προσπάθειας αναδιάρθρωσης της Κυπριακής οικονομίας, με τη λήψη μέτρων που αφορούν σε ένα ευρύ φάσμα

παραγόντων που επιδρούν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ της χώρας. Οι παρεμβάσεις του Θεματικού Στόχου θα αποσκοπούν με διάφορα μέσα στη σημαντική βελτίωση της πρόσβασης των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση και στην υποστήριξή τους για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις λόγω του μικρού μεγέθους τους. Η όλη χρηματοδοτική στήριξη θα είναι στοχευμένη με δράσεις επικεντρωμένες σε τομείς, οι οποίοι παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα για την οικονομία (όπως για παράδειγμα ο τομέας του τουρισμού, της γεωργίας, της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας) και θα συνάδουν και με τη Στρατηγική Έξυπνης Ειδίκευσης, παρέχοντας ταυτόχρονα την αναγκαία ευελιξία για αντιμετώπιση των ραγδαίων τεχνολογικών και οικονομικών εξελίξεων. Παράλληλα, θα προωθηθούν οριζόντιου χαρακτήρα μέτρα στήριξης των συνεργασιών και δικτύων επιχειρήσεων και της εξωστρέφειας.

Α. Προαγωγή της Επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων.

1. Παροχή στήριξης για δημιουργία νέων και εκσυγχρονισμό υφιστάμενων μικρομεσαίων επιχειρηματικών μονάδων

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας προϋποθέτει τη στήριξη των ΜΜΕ της χώρας. Η ενίσχυση αυτή θα επιδιωχθεί μέσω της ολοκληρωμένης στήριξης επιχειρηματικών σχεδίων που θα καταρτιστούν από νέες και υφιστάμενες ΜΜΕ και θα καλύπτουν όλο το εύρος των δραστηριοτήτων τους (παραγωγή, διοίκηση, προώθηση – εμπορία προϊόντων, κλπ.), με προτεραιότητα σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας. Στο πλαίσιο αυτό θα προωθηθεί και η στήριξη επιχειρηματικών σχεδίων ΜΜΕ σε επιλεγμένες υποβαθμισμένες αστικές περιοχές. Οι παρεμβάσεις στοχεύουν στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης και την ανάσχεση της έντονα υφεσιακής πορείας της οικονομίας, την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, την ενίσχυση της εξωστρέφειας των κυπριακών επιχειρήσεων, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τους μέσω της αφομοίωσης νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών και την ενσωμάτωση καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία των ΜΜΕ. Επισημαίνεται ότι προς επίτευξη των εν λόγω στόχων συμβάλλουν και οι λοιπές δράσεις που προωθούνται στα πλαίσια του Θεματικού Στόχου 1 και των Θεματικών Στόχων 2 και 10.

2. Στήριξη της συνεργασίας επιχειρήσεων

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ θα επιδιωχθεί περαιτέρω μέσω της δημιουργίας κατάλληλης δομής με στόχο τη στήριξη της συνεργασίας μεταξύ των ΜΜΕ. Βασική επιδίωξη αποτελεί η ενίσχυση της δημιουργίας παραγωγικών δικτύων στους κλάδους προτεραιότητας του δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας και η αντιμετώπιση ορισμένων από τις επιπτώσεις του μικρού μεγέθους των ΜΜΕ στην ανταγωνιστικότητά τους. Η δημιουργία, υποστήριξη και διαχείριση σχηματισμών μεταξύ ΜΜΕ με στόχο την ανάπτυξη και διάχυση της καινοτομίας (innovation clusters) θα συμβάλει στους στόχους της πολιτικής για την ενίσχυση της παραγωγής και διάδοσης καινοτομιών στον παραγωγικό τομέα και ιδιαίτερα στους κλάδους στους οποίους η χώρα παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα. Στα πλαίσια ανάπτυξης αυτών των νέων δομών συνεργασίας των ΜΜΕ για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους, μέσω της ανάπτυξης και διάχυσης της καινοτομίας, πέραν της στήριξης των Ταμείων θα διερευνηθούν οι δυνατότητες συνέργειας και συμπληρωματικότητας με τη δράση άλλων σχετικών μέσων/εργαλείων, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, που παρέχουν είτε χρηματοδοτική στήριξη, όπως για παράδειγμα το COSME, είτε συμβουλευτική υποστήριξη όπως το Enterprise Europe Network. Μέλος του ευρωπαϊκού αυτού δικτύου είναι και το Ευρωπαϊκό Κέντρο Επιχειρηματικής Στήριξης Κύπρου, το οποίο αναπτύχθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος Πλαισίου για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία (CIP)2007-2013.

3. Στήριξη των επιχειρήσεων στη πρόσβαση για χρηματοδότηση μέσω εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής (Financial Instruments)

Η δυσκολία πρόσβασης των ΜΜΕ σε κεφάλαια αποτελεί πάγια αδυναμία του παραγωγικού τομέα, η οποία επιδεινώθηκε περαιτέρω με την πρόσφατη οικονομική κρίση και τη συρρίκνωση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Κατά συνέπεια, είναι αναγκαίο όπως τα επενδυτικά σχέδια των ΜΜΕ να υποστηριχθούν από την υιοθέτηση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής, συμπεριλαμβανομένων εργαλείων που χρηματοδοτούνται από εθνικούς πόρους ή/και με δάνειο από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, όπως για παράδειγμα το Ταμείο Επιχειρηματικότητας, καθώς και εργαλείων προσαρμοσμένων στις ανάγκες της αγοράς, που θα δημιουργηθούν με βάση τα αποτελέσματα της σχετικής εκ των προτέρων αξιολόγησης.

Όσον αφορά τα κοινά εργαλεία χρηματοοικονομικής τεχνικής που προωθούνται σε κοινοτικό επίπεδο και ειδικότερα σε σχέση με την Πρωτοβουλία για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, η Κύπρος δεν προτίθεται να δεσμευτεί στο παρόν στάδιο, καθώς εκτιμάται ότι η ανάγκη για διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση μπορεί να καλυφθεί σε μεγάλο βαθμό από εθνικά σχέδια τα οποία ήδη τροχιοδρομούνται σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

4. Ενίσχυση επενδύσεων στον τουριστικό τομέα για τον εμπλουτισμό και την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών

Ο τουριστικός κλάδος παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα για την Κύπρο. Μέσα από τις παρεμβάσεις αυτού του Θεματικού Στόχου επιδιώκεται η αντιμετώπιση ορισμένων αδυναμιών του κλάδου, όπως είναι η εποχικότητα, η οποία απαιτεί τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, με επικέντρωσή του σε ειδικές μορφές τουρισμού (π.χ. αθλητικός, συνεδριακός) και ειδικότερα σε τμήματα αγοράς που ταξιδεύουν σε περιόδους μη αιχμής, η ανάγκη αναβάθμισης της ποιότητας των προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, η σηματοποίηση του τουριστικού προϊόντος, η ενίσχυση του επαγγελματισμού μέσα από την προώθηση της συνεχούς επιμόρφωσης / κατάρτισης των εργαζομένων στον τουριστικό κλάδο, καθώς και η βελτίωση του περιβάλλοντος και του αγροτικού τοπίου.

Η σύζευξη των τουριστικών δραστηριοτήτων με τους πολιτιστικούς πόρους και το φυσικό περιβάλλον θα αποτελέσει μέσο για τη διαφοροποίηση και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου και την εξειδίκευση επιμέρους στρατηγικών σε αστικές περιοχές, σε περιοχές της υπαίθρου και σε παράκτιες περιοχές, οι οποίες θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά προς την αναβάθμιση και προβολή πολιτιστικών και φυσικών πόρων στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου 6, επιδιώκοντας την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Στις αγροτικές περιοχές επιδιώκεται η παροχή ενισχύσεων για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων ή τον εκσυγχρονισμό υφιστάμενων, με στόχο την αξιοποίηση της τοπικής παραγωγής και παράδοσης (π.χ. παραδοσιακά προϊόντα, σημεία διάθεσης τοπικών προϊόντων, μονάδες χειροτεχνίας, επίδειξη παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής και τεχνικών, κλπ.). Οι παρεμβάσεις αυτές αποσκοπούν αφενός στην ενίσχυση και διαφοροποίηση του εισοδήματος στις αγροτικές περιοχές της χώρας και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε αυτές, και αφετέρου στην ενίσχυση των αγρο-τουριστικών δραστηριοτήτων.

Αντίστοιχα, οι ενισχύσεις στον τομέα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειες αφορούν στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και θέσεων απασχόλησης, καθώς και στην ενίσχυση υφιστάμενων επιχειρήσεων

σε δραστηριότητες που συνδέονται με τον τουρισμό, επιδιώκοντας τη διαφοροποίηση του εισοδήματός τους.

5. Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ειδικών ομάδων του πληθυσμού

Επιδιώκεται επίσης η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ειδικών ομάδων του πληθυσμού, όπως είναι οι γυναίκες και οι νέοι, και η αντιμετώπιση των έντονων επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης για τις ομάδες αυτές. Τα Σχέδια Χορηγιών τα οποία θα εξειδικευθούν, επιδιώκουν τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων σε επιλεγμένους τομείς στους οποίους η χώρα παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα, καθώς και σε κλάδους επαγγελματικών υπηρεσιών, οι οποίες λειτουργούν υποστηρικτικά ή συμπληρωματικά προς την ανάπτυξη των κλάδων αυτών, συμβάλλοντας έτσι στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, κυρίως στις πλέον ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού (νέοι, γυναίκες, κλπ.).

Β. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ στο γεωργικό και αλιευτικό τομέα και ανάπτυξη επιχειρήσεων σε αγροτικές περιοχές

1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ στο γεωργικό τομέα

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ στο γεωργικό τομέα εστιάζεται στην τόνωση της επιχειρηματικότητας, στη διευκόλυνση της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και του εκσυγχρονισμού των ήδη υφιστάμενων, με την άμεση στήριξή τους μέσω επιχορηγήσεων, οι οποίες θα μπορούσαν, ενδεχομένως, να συνδυαστούν με την προώθηση και χρήση χρηματοοικονομικών εργαλείων για διευκόλυνση της πρόσβασής τους στη χρηματοδότηση μέσω του ΕΤΠΑ. Μεγάλο μέρος των αναγκών των ΜΜΕ του γεωργικού τομέα για πρόσβαση σε χρηματοδότηση αναμένεται να καλυφθεί από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας.

Επιδιώκεται επίσης η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ειδικών ομάδων του πληθυσμού (γυναίκες, νέοι) και η αντιμετώπιση των έντονων αποτελεσμάτων της οικονομικής κρίσης για τις ομάδες αυτές, καθώς και η στήριξη της ανάπτυξης εταιρικών επιχειρηματικών συμπράξεων για επίτευξη οικονομιών κλίμακας. Οι παρεμβάσεις στοχεύουν στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης και την ανάσχεση της έντονα υφεσιακής πορείας της οικονομίας, την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, την ενίσχυση της εξωστρέφειας των κυπριακών επιχειρήσεων, την ενσωμάτωση καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία των ΜΜΕ και τη διάχυση της χρήσης των ΤΠΕ.

2. Ένταξη της πρωτογενούς παραγωγής στην αλυσίδα τροφίμων

Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας επιδιώκει την ένταξη της πρωτογενούς παραγωγής στην αλυσίδα τροφίμων, με τη στήριξη προγραμμάτων ποιότητας, την προώθηση στις τοπικές αγορές, την ενίσχυση οριζόντιας και κάθετης συνεργασίας και νέων ευκαιριών δικτύωσης, την ανάπτυξη μικρών αλυσίδων εφοδιασμού και τη σύσταση και στήριξη Ομάδων Παραγωγών, για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα. Η προώθηση των βραχέων αλυσίδων εφοδιασμού και των τοπικών αγορών θεωρείται σημαντικό μέτρο για τη διευκόλυνση της άμεσης διάθεσης των προϊόντων από τους παραγωγούς στους καταναλωτές, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό καλύτερες τιμές για τους παραγωγούς. Με τη στήριξη της δημιουργίας μεγάλων και βιώσιμων εκμεταλλεύσεων αντιμετωπίζεται επίσης το πρόβλημα του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Η Κύπρος παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα σε εξαγώγιμα προϊόντα, όπως για παράδειγμα οι πατάτες, τα φυλλώδη λαχανικά, τα αρωματικά φυτά, τα εσπεριδοειδή (φρούτα αλλά και χυμοί), τα προϊόντα οινικού τομέα, και από τον τομέα της κτηνοτροφίας το χαλούμι που αποτελεί μεταποιημένο προϊόν. Παρόλα αυτά, σε μεγάλο βαθμό, κρίνεται απαραίτητη η συνέχιση παραγωγής όλων των

γεωργικών προϊόντων με απώτερο στόχο την αυτάρκεια τροφίμων, αφού η Κύπρος είναι απομακρυσμένη από τις άλλες αγορές, ενώ παράλληλα και ο νησιωτικός χαρακτήρας αποτελεί τροχοπέδη στις εισαγωγές και τις εξαγωγές προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής, κυρίως λόγω του ψηλού κόστους μεταφοράς. Στον τομέα της κτηνοτροφίας θα ενθαρρυνθεί η εγχώρια παραγωγή ζωοτροφών, καθώς το ψηλό κόστος μεταφοράς για εισαγωγές ζωοτροφών σε συνδυασμό με την έλλειψη νερού αυξάνει το κόστος παραγωγής. Θα ενθαρρυνθεί επίσης ο τομέας της ανθοκομίας, ο οποίος έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια, υιοθετώντας υψηλής τεχνολογίας διαδικασίες παραγωγής, και παρουσιάζει δυνατότητες πραγματοποίησης εξαγωγών.

Η προώθηση προϊόντων ποιότητας θα επιδιωχθεί μέσω της υιοθέτησης προτύπων ποιότητας, της κατοχύρωσης συστημάτων ποιότητας, της βελτίωσης της συσκευασίας των προϊόντων και της μεταποίησης. Παραδείγματα κυπριακών προϊόντων ποιότητας είναι τα οινοπνευματώδη ποτά, συμπεριλαμβανομένης της κουμανδαρίας και της ζιβανίας, καθώς και τα προϊόντα βιολογικής παραγωγής.

Επιπρόσθετα, η δημιουργία ομάδων και οργανώσεων παραγωγών είναι απαραίτητη σε όλους τους κλάδους της γεωργίας και κτηνοτροφίας, για αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων της κυπριακής αγροτικής οικονομίας και την επίτευξη οικονομιών κλίμακας.

3. Ενίσχυση της ανάπτυξης του τομέα της υδατοκαλλιέργειας και διαφοροποίηση αλιευτικών δραστηριοτήτων μέσω νέων μορφών εισοδήματος

Η ενίσχυση της ανάπτυξης του τομέα της υδατοκαλλιέργειας επιδιώκεται μέσω της στήριξης επενδύσεων που αφορούν τον εκσυγχρονισμό των μονάδων και επενδύσεων σε νέες καινοτόμες μεθόδους και τεχνολογίες καλλιέργειας, με σκοπό την περαιτέρω βελτίωση της αποδοτικότητας και της ανταγωνιστικότητας των μονάδων, καθώς και τη διασφάλιση της καλής ποιότητας του περιβάλλοντος και της ευημερίας των εκτρεφόμενων ειδών.

Επιπλέον, προβλέπεται η λήψη μέτρων που θα αποσκοπούν στη διαφοροποίηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων και στη δημιουργία εναλλακτικών πηγών εισοδήματος για τους αλιείς, όπως ο καταδυτικός και ο αλιευτικός τουρισμός και ο οικοτουρισμός, στην παραγωγή προστιθέμενης αξίας και στην προώθηση της καινοτομίας σε όλα τα στάδια της εφοδιαστικής αλυσίδας της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, στην τόνωση της συνεργασίας μεταξύ επιστημόνων και αλιέων και στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Η στήριξη της επιχειρηματικότητας σε τοπικό επίπεδο αναμένεται να προσελκύσει ανθρώπινο δυναμικό, συμβάλλοντας στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και στην αναβάθμιση της τοπικής ανάπτυξης. Παράλληλα, μέτρα για τη βελτίωση του συστήματος εμπορίας των αλιευτικών προϊόντων αναμένεται να συμβάλουν στην προώθηση των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας μέσω, μεταξύ άλλων, και της διοργάνωσης εκστρατειών προώθησης και προβολής των προϊόντων. Επίσης, στον τομέα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας επιδιώκεται η προώθηση της καινοτομίας, η συνεργασία μεταξύ επιστημόνων και αλιέων, η τόνωση της διάδοσης της γνώσης και η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών με στόχο τη βελτίωση των συνολικών επιδόσεων και της ανταγωνιστικότητας των οικονομικών φορέων.

Αναμενόμενα αποτελέσματα κατά Ταμείο

Οι δράσεις που θα προωθηθούν με τη στήριξη των Ταμείων, αναμένεται να συμβάλουν ουσιαστικά στην αναδιάρθρωση της οικονομίας και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της, με συνεπακόλουθα τη δημιουργία συνθηκών και προοπτικών βιώσιμης ανάπτυξης, τη δημιουργία νέων

θέσεων εργασίας και ενίσχυση της απασχόλησης, τη δημιουργία νέων αλλά και την ενίσχυση της βιωσιμότητας των υφιστάμενων επιχειρήσεων και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Με τη συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων αναμένονται να επιτευχθούν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Μέσω του ΕΤΠΑ:

- Αύξηση παραγωγικών επενδύσεων σε στοχευμένους τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας που συμβάλλουν στην αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας.
- Αύξηση ιδιωτικών επενδύσεων για χρηματοδότηση των ΜΜΕ, μέσω της χρήσης χρηματοοικονομικών εργαλείων. Ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και αύξηση των εξαγωγών σε προϊόντα και υπηρεσίες.
- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των μικρών επιχειρήσεων μέσω της προώθησης συμπράξεων και δικτύων συνεργασίας και δημιουργία νέων επιχειρήσεων, μέσω της δημιουργίας κατάλληλων υποστηρικτικών δομών.
- Δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.
- Βελτίωση της ροπής προς επιχειρηματικότητα για επιλεγμένες ομάδες του πληθυσμού που πλήττονται ιδιαίτερα από την οικονομική κρίση (νέοι, γυναίκες, κλπ).
- Συμβολή στην αύξηση των αφίξεων τουριστών σε περιόδους μη αιχμής, μέσω της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος της χώρας με την ανάπτυξη μορφών τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ:

- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα και ενίσχυση της βιωσιμότητας των εκμεταλλεύσεων (πχ, μέσω στήριξης ομάδων παραγωγών βραχέων αλυσίδων εφοδιασμού, προϊόντων ποιότητας, υιοθέτησης καινοτομιών και επιτυχημένων αποτελεσμάτων εφαρμοσμένης έρευνας).
- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας του τομέα της μεταποίησης τροφίμων.
- Δημιουργία εναλλακτικών πηγών εισοδήματος σε αγροτικές περιοχές.
- Βελτίωση της ηλικιακής διάρθρωσης των γεωργών με τη στήριξη ένταξης νέων γεωργών καθώς και στήριξη των γυναικών.

Μέσω του ΕΤΘΑ:

- Ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας στους τομείς της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.
- Διαφοροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας στον αλιευτικό τομέα μέσω νέων μορφών εισοδήματος, όπως καταδυτικός και αλιευτικός τουρισμός, οικοτουρισμός κ.ά.
- Καινοτομία- Συμπράξεις επιστημόνων-αλιέων/υδατοκαλλιεργητών με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τομέα.

ΘΣ4: Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

Οι παρεμβάσεις στα πλαίσια του εν λόγω Θεματικού Στόχου θα εστιαστούν στον τομέα της ενέργειας και στοχεύουν στη διασφάλιση προμήθειας της ενέργειας και την ικανοποίηση των ενεργειακών αναγκών της χώρας, με όσο το δυνατό μικρότερη επιβάρυνση στην οικονομία και το περιβάλλον συμβάλλοντας στην επίτευξη των εθνικών στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Οι στοχευμένες παρεμβάσεις στα πλαίσια αυτού του Στόχου θα επικεντρωθούν στις ακόλουθες επενδυτικές θεματικές ενότητες:

1. Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενεργείας, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας στα δημόσια κτίρια, τις επιχειρήσεις και στον τομέα της στέγασης

Με βάση τις αδυναμίες που αντιμετωπίζει η Κύπρος στον τομέα αυτό και τους σχετικούς στόχους που τίθενται στο Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα, πρωταρχική προτεραιότητα για χρηματοδότηση τη νέα προγραμματική περίοδο αποτελεί η προώθηση της ενεργειακής απόδοσης μέσω της εφαρμογής παρεμβάσεων ενεργειακής αναβάθμισης του υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος της χώρας (δημόσια κτίρια, επιχειρήσεις, οικίες), αλλά και κατασκευής νέων κτιρίων σχεδόν μηδενικής κατανάλωσης ενέργειας. Παράλληλα θα προωθηθούν παρεμβάσεις για την ενεργειακή αναβάθμιση στις βιομηχανίες και στις διαδικασίες επεξεργασίας και αποθήκευσης ενέργειας.

Η προώθηση σύγχρονων συστημάτων μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας, οι ενεργειακοί έλεγχοι, η αντικατάσταση δομικών στοιχείων των κτιρίων, η εγκατάσταση έξυπνων μετρητών, η ανάπτυξη συστημάτων συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θέρμανσης/και ψύξης υψηλής απόδοσης αποτελούν ορισμένα από τα εργαλεία που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης.

Οι παρεμβάσεις για την ενεργειακή αναβάθμιση των επιχειρήσεων θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τις παρεμβάσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ που θα προωθηθούν στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου 3.

Στον τομέα της αλιείας θα προωθηθούν παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας στα αλιευτικά σκάφη, καθώς και στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας. Στον τομέα της γεωργίας και της μεταποίησης τροφίμων θα προωθηθεί η αύξηση της αποδοτικότητας της ενεργειακής χρήσης με τον εκμοντερνισμό των μηχανημάτων που χρησιμοποιούν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις και οι επιχειρήσεις παρασκευής τροφίμων.

Παράλληλα, με στόχο τον εμπλουτισμό του ενεργειακού ισοζυγίου της χώρας και την αντικατάσταση ενέργειας από εισαγόμενες πηγές (πετρέλαιο) θα προωθηθεί η παραγωγή και χρήση ΑΠΕ με έμφαση στην ηλιακή ενέργεια, μη αποκλείοντας ωστόσο την αξιοποίηση και άλλων τεχνολογιών όπως η αιολική ενέργεια, η βιομάζα/βιοαέριο, η γεωθερμία, η κυματική ενέργεια και άλλες μορφές ενέργειας που θα αναπτυχθούν τα επόμενα χρόνια. Η έμφαση που θα δοθεί στην αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας οφείλεται κυρίως στη μείωση του κόστους των διαφόρων τεχνολογιών αξιοποίησης της ηλιακής ενέργειας αλλά και του σημαντικού ηλιακού δυναμικού που διαθέτει η χώρα, που αποτελεί ένα από τα ψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο πλαίσιο αυτό θα προωθηθεί και η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πλαισίων για χρήση στο γεωργικό και κτηνοτροφικό τομέα.

2. Προώθηση ενεργειών μείωσης των εκπομπών υποξειδίου του αζώτου, αμμωνίας και μεθανίου από τη γεωργία

Επιπλέον, η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στον τομέα της γεωργίας θα επιτευχθεί μέσω της μείωσης των ρυπογόνων εισροών (η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου θα επιτευχθεί μέσω της προώθησης ενεργειών μείωσης των εκπομπών υποξειδίου του αζώτου, αμμωνίας και μεθανίου από τη γεωργία με μείωση της χρήσης αζωτούχων λιπασμάτων και με βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης της κτηνοτροφίας για την επεξεργασία των ζωικών αποβλήτων) καθώς και μέσω της αύξησης της δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα με ενισχύσεις στη δασοκομία (ενέργειες αύξησης της δέσμευσης άνθρακα από τα δάση μέσω στοχευμένων μέτρων αναδάσωσης και βιώσιμης διαχείρισης και πρόληψης των δασικών πυρκαγιών). Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (και ειδικότερα μεθανίου) αναμένονται από τις δράσεις στους τομείς της διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων που εντάσσονται στο ΘΣ6.

Η παροχή κινήτρων για μηχανική καλλιέργεια ζιζανίων αντί της χρήσης χημικών λιπασμάτων έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των εκπομπών ρύπων από την παρασκευή των ζιζανιοκτόνων ενώ η μηχανική καλλιέργεια απαιτεί λιγότερη ενέργεια (και συνεπώς αποδίδει λιγότερους ρύπους) σε σχέση με την εφαρμογή χημικών ζιζανιοκτόνων.

Συνέργεια και συμπληρωματικότητα με τη βασική επιδίωξη του Θεματικού Στόχου για μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα παρουσιάζουν οι παρεμβάσεις που θα προωθηθούν στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου 7 «Προώθηση Βιώσιμων Μεταφορών και Άρση Προβλημάτων σε Υποδομές Δικτύων» και που αφορούν στην προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας μέσω της ανάπτυξης συστημάτων μεταφορών με μειωμένες εκπομπές αερίων, παράλληλα με τις ανάγκες ενίσχυσης των δημόσιων μεταφορών γενικά και της επέκτασης και διασύνδεσης των δικτύων των ποδηλατιστών και πεζών, συμβάλλοντας στην ουσιαστική μείωση του ποσοστού των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τον τομέα των μεταφορών.

Επίσης, βάσει του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ποιότητα του Αέρα, οι πιο πάνω δράσεις για μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου συμβάλουν και στη βελτίωση της ποιότητας του αέρα, μέσω της μείωσης ατμοσφαιρικών ρύπων όπως αιωρούμενα σωματίδια, διοξείδιο του αζώτου και άλλα.

Αναμενόμενα αποτελέσματα κατά Ταμείο

Όλα τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (πλην του ΕΚΤ) θα λειτουργήσουν σε συνέργεια για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της διείσδυσης των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας. Οι παρεμβάσεις του ΕΓΤΑΑ θα εστιαστούν στην προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ΑΠΕ στο γεωργικό τομέα καθώς και στη μείωση των ρυπογόνων εισροών στον τομέα της γεωργίας και στην αύξηση της δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα μέσω της δασοκομίας. Το ΕΤΘΑ θα συμβάλει με παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας στα αλιευτικά σκάφη και στην υδατοκαλλιέργεια ενώ το Ταμείο Συνοχής και το ΕΤΠΑ θα συμβάλουν με παρόμοιες παρεμβάσεις σε επιχειρήσεις, οικίες και στα δημόσια κτίρια. Με τη συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων αναμένονται να επιτευχθούν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Μέσω του Ταμείου Συνοχής και του ΕΤΠΑ:

- Εξοικονόμησης ενέργειας στην πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας και στην τελική χρήση, συμβάλλοντας προς την επίτευξη του εθνικού στόχου που τίθεται στο ΕΜΠ για εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας 14,3% το 2020.

- Αύξηση της διείσδυσης των ΑΠΕ στην τελική ακαθάριστη κατανάλωση της χώρας συμβάλλοντας προς την επίτευξη του σχετικού ποσοτικού στόχου που τίθεται στο ΕΜΠ (13%).

- Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον τομέα της ενέργειας, συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο του ΕΜΠ (5% για τους τομείς εκτός του συστήματος εμπορίας).

Μέσω του ΕΓΤΑΑ:

- Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και αμμωνίας από τον τομέα της γεωργίας, συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο του ΕΜΠ (5% για τους τομείς εκτός του συστήματος εμπορίας).

- Αύξηση της αποδοτικότητας της ενεργειακής χρήσης και χρήσης νερού στη γεωργία και τη μεταποίηση τροφίμων μέσω του εκμοντερνισμού των μηχανημάτων.

- Βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης -επεξεργασίας ζωικών αποβλήτων και ορθή διαχείριση λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών προϊόντων.

- Αύξηση της χρήσης ΑΠΕ στο γεωργικό και κτηνοτροφικό τομέα, μέσω της εγκατάστασης φωτοβολταικών πλαισίων, συμβάλλοντας στην επίτευξη του σχετικού στόχου του ΕΜΠ (13%).

- Υλοποίηση αγροπεριβαλλοντικών και κλιματικών δεσμεύσεων στις γεωργικές εκτάσεις.

- Αύξησης της δέσμευσης άνθρακα από τα δάση μέσω στοχευμένων μέτρων αναδάσωσης και βιώσιμης διαχείρισης και πρόληψης των δασικών πυρκαγιών.

Μέσω του ΕΤΘΑ:

- Αύξηση του ποσοστού εξοικονόμησης ενέργειας στον τομέα αλιείας και υδατοκαλλιέργειας συμβάλλοντας προς την επίτευξη του εθνικού στόχου που τίθεται στο ΕΜΠ για εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας 14,3% το 2020.

ΘΣ 5: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης των κινδύνων

Οι παρεμβάσεις του εν λόγω Θεματικού Στόχου θα επικεντρωθούν σε συγκεκριμένες δράσεις προσαρμογής, στα πλαίσια υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής της Κύπρου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή. Οι βασικές θεματικές επενδυτικές ενότητες που προωθούνται στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου είναι:

1. Εφαρμογή Δασικών Μέτρων

Η εφαρμογή δασικών μέτρων (δασώσεις – δημιουργία νέων δασικών εκτάσεων, πρόληψη και αποκατάσταση ζημιών στα δάση, προστασία από πυρκαγιές, αειφόρος διαχείριση δασών, επενδύσεις που βελτιώνουν την ανθεκτικότητα και την αξία των δασών) αποτελούν επενδύσεις που θα συμβάλουν στην αύξηση της αποθήκευσης άνθρακα, συμβάλλοντας στους στόχους για την καταπολέμηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και των στόχων των Οδηγιών για τις πλημμύρες και της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Ύδατα.

Η εγκατάσταση ή/και βελτίωση συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης και ανάπτυξης μηχανισμών άμεσης διάσωσης, η προστασία της εγχώριας γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής - ειδικά με τεχνικές βελτίωσης της γονιμότητας των εδαφών και συγκράτησης σε αυτά του οργανικού άνθρακα -, η ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων σε συνδυασμό με την επέκταση της εφαρμογής τεχνολογιών πράσινης ανάπτυξης και την αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας, είναι επίσης ανάμεσα στις προτεραιότητες που θα μελετηθούν διεξοδικά. Παράλληλα, μέσα από τη συνεργασία των γεωργικών μονάδων με ακαδημαϊκά ιδρύματα/ερευνητικά κέντρα θα επιδιωχθεί και η διεξαγωγή εφαρμοσμένης έρευνας με στόχο την εξεύρεση νέων τεχνολογιών και προϊόντων, που θα συμβάλουν στην πρόληψη και διαχείριση κινδύνων που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή για τον τομέα της γεωργίας.

2. Μέτρα για την προώθηση της προσαρμογής και την πρόληψη κινδύνων

Στο πλαίσιο του θεματικού στόχου θα εφαρμοστούν μια σειρά από μέτρα, που θα προταθούν από την Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, με επικέντρωση στις παράκτιες ζώνες και ειδικότερα τη διάβρωση των ακτών, η οποία συσχετίζεται άμεσα με τον τουρισμό, που είναι ο κυριότερος τομέας οικονομικής ανάπτυξης της Κύπρου. Παράλληλα, θα επιδιωχθεί η υλοποίηση δράσεων της Στρατηγικής Προσαρμογής που αφορούν τους τομείς της βιοποικιλότητας, της υγείας, της ενέργειας και τις υποδομές. Αναφορικά με την επίπτωση της κλιματικής αλλαγής στην έλλειψη νερού και τη ξηρασία, θα προωθηθούν δράσεις κάτω από το Θεματικό Στόχο 6 για αντιμετώπιση του σοβαρού αυτού προβλήματος, στα πλαίσια εφαρμογής του Σχεδίου Λεκάνης Απορροής Ποταμού και του Προγράμματος Μέτρων.

Επιπρόσθετα, θα επιδιωχθεί η ανάπτυξη συστημάτων πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή και τα ακραία καιρικά φαινόμενα, γι' αυτό και είναι αναγκαία η ετοιμασία σχετικής μελέτης αξιολόγησης και χαρτογράφησης των συγκεκριμένων κινδύνων. Όσον αφορά την αντιμετώπιση του κινδύνου από πλημμύρες, θα προωθηθούν παρεμβάσεις κάτω από το Θεματικό Στόχο 6, στα πλαίσια εφαρμογής του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας.

Οι προτεραιότητες αυτές αναμένεται να συμβάλουν τόσο στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής Ευρώπη 2020, όσο και στην επίτευξη στόχων διεθνών συμβάσεων για την κλιματική αλλαγή τις οποίες έχει συνυπογράψει η Κύπρος (Πρωτόκολλο του Κιότο, Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών).

Αναμενόμενα αποτελέσματα κατά Ταμείο

Με τη συμβολή του Ταμείου Συνοχής θα επιδιωχθεί η βελτίωση της παρακολούθησης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, η εκτίμηση και διαχείριση των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή, καθώς και δράσεις προσαρμογής που σχετίζονται με τον τομέα του τουρισμού, της βιοποικιλότητας, της υγείας, της ενέργειας και τις υποδομές. Οι δράσεις μέσω του ΕΓΤΑΑ θα αφορούν κυρίως τον τομέα της γεωργίας, το έδαφος και τα δάση. Με τη συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων αναμένονται να επιτευχθούν τα ακόλουθα ενδεικτικά αποτελέσματα:

Μέσω του ΕΤΠΑ:

- Περιορισμός της επίπτωσης της κλιματικής αλλαγής στη διάβρωση των ακτών.
- Βελτίωση της δυνατότητας παρακολούθησης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και της διαχείρισης των κινδύνων.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ:

- Αύξηση της δασοκάλυψης και της δέσμευσης άνθρακα από τα δάση, προστασία από πυρκαγιές και αειφόρος διαχείριση δασών.
- Μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου από τον τομέα της γεωργίας, συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο του ΕΜΠ (5% για τους τομείς εκτός του συστήματος εμπορίας).
- Καταπολέμηση της απερήμωσης των εδαφών.
- Στήριξη της διάδοσης πληροφοριών σχετικά με την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, μέσω παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε γεωργούς και άλλων ενεργειών.
- Προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, ενίσχυση της προστατευτικής λειτουργίας των δασών για τα ύδατα και το έδαφος και δημιουργία νέων δασικών περιοχών.
- Βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους με τη στήριξη πρακτικών πρόληψης της υποβάθμισης του εδάφους και των κατολισθήσεων και με την αύξηση της φυσικής παγίδευσης διοξειδίου του άνθρακα.

ΘΣ 6: Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων

Στα πλαίσια αυτού του Θεματικού Στόχου, οι στοχευμένες παρεμβάσεις θα αποσκοπούν στην πλήρη συμμόρφωση της χώρας με το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα του περιβάλλοντος, άλλα και στην προώθηση παρεμβάσεων που στοχεύουν στην αειφόρο ανάπτυξη, (περιλαμβανομένης της πράσινης και γαλάζιας ανάπτυξης), συμβάλλοντας και στην αναδιάρθρωση της οικονομίας.

Ειδικότερα, οι βασικές θεματικές επενδυτικές ενότητες που επιλέγονται είναι οι ακόλουθες:

1. Ολοκλήρωση αναγκαίων υποδομών στον τομέα των αποβλήτων

Άμεση προτεραιότητα αποτελούν οι δράσεις για αντιμετώπιση των σημαντικών επενδυτικών αναγκών στον τομέα των **στερεών αποβλήτων**, σε συνέχεια των έργων που υλοποιήθηκαν την περίοδο 2007-2013, η εφαρμογή των οποίων θα επιδιωχθεί με τη χρήση καινοτόμων δράσεων που ενσωματώνουν νέες τεχνολογίες στη διαχείριση αποβλήτων. Στα πλαίσια αυτά, θα προωθηθεί και η εκπλήρωση της υποχρέωσης της Κύπρου για αποκατάσταση όλων των χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ). Τα μετρά αυτά συμβάλουν παράλληλα, σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ποιότητα του Αέρα, στη μείωση των ατμοσφαιρικών ρύπων, όπως είναι τα αιωρούμενα σωματίδια, το διοξείδιο αζώτου και άλλα, βελτιώνοντας έτσι το επίπεδο ποιότητας του αέρα.

Παράλληλα, θα προωθηθούν μέτρα, τόσο νομοθετικά όσο και ενημερωτικά, που θα στοχεύουν στην πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων, στην προώθηση της χωριστής συλλογής στην πηγή και την ενθάρρυνση της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων. Τα μέτρα αυτά θα εφαρμοστούν σε συνεργασία με εμπλεκόμενους φορείς (βιομηχανία, τοπική αυτοδιοίκηση, οργανωμένα σύνολα, οργανισμοί, εμπορικές εταιρείες κλπ.), και θα πληρούν τις αρχές «ο ρυπαίνων πληρώνει», και «ευθύνη του παραγωγού», καθώς και τις αρχές της εγγύτητας και της αυτάρκειας, με απώτερο στόχο την επίτευξη των στόχων/υποχρεώσεων του κράτους αλλά και την ανάπτυξη μιας κοινωνίας ανακύκλωσης.

2. Διαχείριση υδάτινων πόρων και εδάφους

Στον τομέα της **διαχείρισης των υδάτων,** επιδιώκεται η υλοποίηση του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού, Προγράμματος Μέτρων και Σχεδίου Διαχείρισης Ξηρασίας που έχουν καταρτιστεί στα πλαίσια του πρώτου κύκλου εφαρμογής της Οδηγίας Πλαίσιο περί Υδάτων (2000/60/ΕΚ) για την περίοδο 2009–2015 και η υλοποίηση των δράσεων που στοχεύουν στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της Οδηγίας. Στοχεύεται, επίσης, η κατάρτιση και υλοποίηση αναθεωρημένου Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού, Προγράμματος Μέτρων και Σχεδίου Διαχείρισης Ξηρασίας στα πλαίσια του δεύτερου κύκλου εφαρμογής της Οδηγίας για την περίοδο 2015–2021 και η κάλυψη των ελλείψεων που εντοπίστηκαν κατά την αξιολόγηση του πρώτου Σχεδίου Διαχείρισης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα και με το Σχέδιο Δράσης που έχει συμφωνηθεί. Επιπρόσθετα, επιδιώκεται η κατάρτιση και υλοποίηση του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας, στα πλαίσια του πρώτου κύκλου εφαρμογής της Οδηγίας για τις Πλημμύρες (2007/60/ΕΚ) για την περίοδο 2015–2021. Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλουν και στην επίτευξη των στόχων που καταγράφονται στο Θεματικό Στόχο 5 αναφορικά με το πρόβλημα της ξηρασίας και της αντιμετώπισης των κινδύνων από πλημμύρες.

Στον **τομέα της διαχείρισης των υγρών αποβλήτων** στοχεύεται η ολοκλήρωση της αναγκαίας υποδομής και των διεργασιών, για την παροχή υπηρεσιών επεξεργασίας λυμάτων και ιλύος, και την προώθηση της επαναχρησιμοποίησης των υδάτων για σκοπούς άρδευσης. Συγκεκριμένα, επιδιώκεται η ολοκλήρωση των αποχετευτικών συστημάτων λυμάτων στις περιοχές της υπαίθρου που έχουν συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα εφαρμογής της Οδηγίας για την επεξεργασία των Αστικών Λυμάτων 91/271/ΕΟΚ, καθώς και η ολοκλήρωση αποχετευτικών συστημάτων σε κοινότητες που εμπίπτουν στο Πρόγραμμα Μέτρων της Οδηγίας Πλαίσιο περί Υδάτων 2000/60/ΕΚ.

Η αύξηση της αποδοτικότητας στη χρήση ύδατος θα επιδιωχθεί μέσω ειδικών μέτρων εξοικονόμησης νερού που απορρέουν και από το Σχέδιο Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού, όπως η μείωση απωλειών από τα συστήματα μεταφοράς νερού, βελτιωμένα συστήματα ύδρευσης και άρδευσης, εφαρμογή έξυπνων συστημάτων καταγραφής και διαχείρισης δικτύων, εφαρμογή κατάλληλων πολιτικών τιμολόγησης, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», και άλλα. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στην καλλιέργεια υδατικής συνείδησης με στόχο την ενεργή συμμετοχή όλων των πολιτών στην προσπάθεια εξοικονόμησης νερού.

Στο γεωργικό τομέα ειδικότερα, επιδιώκεται η εφαρμογή μέτρων τόσο για μείωση της κατανάλωσης ύδατος όσο και για διατήρηση της δομής των υδάτινων οικοσυστημάτων, των επιφανειακών υδάτων και των υπόγειων υδροφορέων σύμφωνα με το Σχέδιο Δράσης για την εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Ύδατα. Στα πλαίσια αυτά, στοχεύεται η μεταφορά τεχνογνωσίας για την υιοθέτηση εφαρμογών ΤΠΕ (π.χ. τηλεμετρητές, μέθοδοι γεωργίας ακριβείας) και η λήψη αγροπεριβαλλοντικών μέτρων, τα οποία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την εφαρμογή κύκλων αμειψισποράς στις ετήσιες καλλιέργειες, τη μηχανική καλλιέργεια ζιζανίων και τη μείωση στη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων και χημικών λιπασμάτων. Η προώθηση της βιολογικής γεωργίας συμβάλει επίσης στη βελτίωση της ποιότητας των υδάτων και του εδάφους.

Επίσης, επιδιώκεται η μεγιστοποίηση της εκμετάλλευσης του ανακυκλωμένου νερού και η ενίσχυση του υδατικού ισοζυγίου με την παροχή ικανοποιητικών ποσοτήτων νερού για άρδευση καλλιεργειών, γηπέδων, χώρων πρασίνου, κ.λπ. και εμπλουτισμό των υδροφορέων, καθώς και η εξοικονόμηση ενέργειας και η μείωση των ρύπων από τις αφαλατώσεις, αφού η επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων λυμάτων για σκοπούς άρδευσης αυξάνει τις διαθέσιμες ποσότητες νερού των φραγμάτων για ύδρευση και μειώνει αντίστοιχα τις απαιτήσεις παραγωγής αφαλατωμένου νερού.

3. Αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών πόρων

Στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου επιδιώκεται επίσης η προώθηση καινοτόμων πολιτικών και πρωτοβουλιών με στόχο τη διατήρηση και αξιοποίηση της πολιτισμικής και φυσικής κληρονομιάς, η οποία λειτουργεί συμπληρωματικά με τους στόχους της πολιτικής στον τομέα του τουρισμού. Παρεμβάσεις στον τομέα αυτό θα προωθηθούν, μεταξύ άλλων, και στα πλαίσια ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού για ενίσχυση της αειφόρου αστικής ανάπτυξης, που θα στοχεύουν άμεσα στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος στις πόλεις.

Επιπρόσθετα, επιδιώκεται η προστασία και αξιοποίηση των φυσικών πόρων, περιλαμβανομένου του θαλάσσιου περιβάλλοντος, μέσω της στήριξης της βιώσιμης εκμετάλλευσης των θαλάσσιων υδάτων και των παράκτιων ζωνών και της λήψης μέτρων για την καταπολέμηση της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Η ύπαρξη Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιων Περιοχών και ενός βιώσιμου Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού θα συμβάλει στο συντονισμό των τομεακών προσεγγίσεων και στην προώθηση όλων των επενδύσεων που σχετίζονται με τη θάλασσα, συμπεριλαμβανομένων των υδατοκαλλιεργειών, του τουρισμού και άλλων θαλάσσιων δραστηριοτήτων. Η υδατοκαλλιέργεια θα πρέπει να ενταχτεί στα πλαίσια ενός ενιαίου θαλάσσιου και παράκτιου χωροταξικού σχεδιασμού με σκοπό τη δημιουργία και τη θεσμοθέτηση ζωνών υδατοκαλλιέργειας. Παράλληλα, επιδιώκεται η διασφάλιση της βιώσιμης εκμετάλλευσης των αλιευτικών αποθεμάτων στους διαθέσιμους πόρους.

Η Κοινή Αλιευτική Πολιτική αποσκοπεί στην εκμετάλλευση των έμβιων υδάτινων πόρων, η οποία να αποκαθιστά και να διατηρεί τους αλιευτικούς πόρους σε επίπεδα που καθιστούν δυνατή την παραγωγή Μέγιστης Βιώσιμης Απόδοσης (MBA). Σε αυτό το πλαίσιο επιδιώκεται η προστασία και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων μέσω βιώσιμων αλιευτικών δραστηριοτήτων, η μείωση των επιπτώσεων των αλιευτικών δραστηριοτήτων στο περιβάλλον και η σταδιακή εξάλειψη των απορρίψεων, για την επίτευξη πιο βιώσιμης χρήσης των θαλάσσιων βιολογικών πόρων και την επίτευξη MBA.

4. Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας

Βασική προτεραιότητα του Θεματικού Στόχου αποτελεί επίσης η αποκατάσταση, διατήρηση και βελτίωση της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων και της κατάστασης των τοπίων της χώρας, με στοχευμένα γεωπεριβαλλοντικά συστήματα που περιλαμβάνουν τις περιοχές NATURA 2000 και περιοχές Υψηλής Φυσικής Αξίας.

Συγκεκριμένες δράσεις που συμβάλλουν, μεταξύ άλλων, ως προς το στόχο αυτό είναι η δημιουργία ενός μόνιμου και αποτελεσματικού σχεδίου παρακολούθησης για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000, σχέδια αποκατάστασης οικοτόπων και ενδιαιτημάτων των ειδών, έργα συνεκτικότητας για το δίκτυο Natura 2000 με χρήση πράσινης υποδομής (π.χ. σύνδεση αρχαίων μνημείων και στοιχείων του τοπίου με ποτάμια/υγροβιότοπους), και δημιουργία οικοτουριστικών δραστηριοτήτων για ανάδειξη των περιοχών του δικτύου. Ειδικότερα, η αποκατάσταση των οικοσυστημάτων και ενδιαιτημάτων των ειδών θα επιδιωχθεί μέσω της δημιουργίας πράσινων υποδομών, οι οποίες περιλαμβάνονται ως ένα από τα μέτρα του Πλαισίου Προτεραιοτήτων Δράσης, και αφορούν δημιουργία οικολογικών διαδρόμων, δημιουργία μικροαποθεμάτων, ιδιαίτερα για αμμοθινικά ενδιαιτήματα.

Στον αγροτικό τομέα είναι αναγκαία η αντιμετώπιση των φαινομένων εγκατάλειψης της γεωργικής γης, ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές, και της υποβάθμισης των εδαφών, με την εφαρμογή αγροπεριβαλλοντικών μέτρων. Η δημιουργία του αναγκαίου θεσμικού πλαισίου για τον καθορισμό

περιοχών Υψηλής Φυσικής Αξίας, σε συνδυασμό με το χαρακτηρισμό καλλιεργειών ως παραδοσιακές (άμπελος, φυλλοβόλα), θα συμβάλουν στη διατήρηση των χαρακτηριστικών του τοπίου και της βιοποικιλότητας στις περιοχές αυτές.

Αναμενόμενα αποτελέσματα κατά Ταμείο

Οι δράσεις που θα προωθηθούν κάτω από το συγκεκριμένο Θεματικό Στόχο, με τη στήριξη των Ταμείων, αναμένεται να συμβάλουν ουσιαστικά στη δημιουργία συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης της οικονομίας, καθώς και στη βελτίωση του επιπέδου και ποιότητας ζωής των κατοίκων της χώρας, όπως επιδιώκεται και μέσα από τη Στρατηγική Ευρώπη 2020.

Για την επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων και της όσο το δυνατόν μεγαλύτερης συμπληρωματικότητας και συνέργειας μεταξύ των τεσσάρων Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΤΣ, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ), έχει γίνει κατάλληλος διαχωρισμός για κοινές θεματικές προτεραιότητες. Συγκεκριμένα, για τις δράσεις που αφορούν τις περιοχές NATURA 2000, το ΕΤΠΑ θα συμβάλει στην εφαρμογή έργων εντός των περιοχών, για την ανάδειξη των περιοχών και τη βελτίωση της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων, εκτός από έργα στις περιοχές που αφορούν θαλάσσιες NATURA, τα οποία θα υλοποιηθούν από το ΕΤΘΑ. Από την άλλη, το ΕΓΤΑΑ θα υλοποιήσει έργα που αφορούν οικοτουριστικές αναπτύξεις εκτός των περιοχών προστασίας των NATURA, ενώ εντός του δικτύου NATURA 2000 θα προωθήσει την εφαρμογή πρακτικών μέσα από κίνητρα στους γεωργούς, τα οποία συμβάλουν στη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Για τον τομέα των Υδάτων, θα επιδιωχθεί μέσω του Ταμείου Συνοχής η δημιουργία υποδομών για υγρά απόβλητα, η μείωση απωλειών από τα συστήματα μεταφοράς νερού για σκοπούς ύδρευσης και η αξιοποίηση του ανακυκλωμένου νερού για ενίσχυση του υδατικού ισοζυγίου και εμπλουτισμό των υδροφορέων, ενώ μέσω του ΕΓΤΑΑ θα προωθηθεί η επίλυση προβλημάτων που αφορούν την άρδευση (εξοικονόμηση νερού, βελτίωση της αποδοτικότητας στη χρήση ύδατος και υποδομές μεταφοράς και αποθήκευσης νερού για κάλυψη των αναγκών άρδευσης). Η επιλογή των παρεμβάσεων σε κάθε Ταμείο στοχεύει στην επίτευξη των ακόλουθων αποτελεσμάτων:

Μέσω του Ταμείου Συνοχής:

- Αποκατάσταση όλων των χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ).
- Μείωση των βιοαποικοδομήσιμων υλικών που διατίθενται σε χώρους υγειονομικής ταφής, συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο της μείωσης κατά μέγιστο στο 35% του συνολικού βάρους των βιοποικοδομήσιμων αστικών αποβλήτων που παράγονται, μέχρι το 2016 (Οδηγία 1999/31/ΕΚ).
- Επίτευξη των στόχων της Οδηγίας Πλαίσιο περί Υδάτων (2000/60/ΕΚ) μέσω κατάρτισης αναθεωρημένου Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού και Σχεδίου Διαχείρισης Ξηρασίας και της Οδηγίας για τις Πλημμύρες (2007/60/ΕΚ) μέσω κατάρτισης Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας και υλοποίησης των δράσεων που απορρέουν από αυτά.
- Αύξηση της χρήσης ανακυκλωμένου νερού για την ενίσχυση του υδατικού ισοζυγίου.
- Συμβολή στην κάλυψη των οικισμών με ισοδύναμο πληθυσμό άνω των 2.000 κατοίκων με την εγκατάσταση αποχετευτικών δικτύων και σταθμών επεξεργασίας λυμάτων, συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο βάσει της Οδηγίας 91/271/ΕΕ.
- Αύξηση του ποσοστού ανακυκλώσιμων υλικών (Χαρτί, πλαστικό, μέταλλο, γυαλί) από νοικοκυριά, συμβάλλοντας στο στόχο της Οδηγίας Πλαίσιο 2008/98/ΕΚ (50% το 2020).

Μέσω του ΕΤΠΑ:

- Αύξηση της έκτασης περιοχών NATURA που τίθεται υπό ολοκληρωμένη διαχείριση και προστασία.
- Αποκατάσταση οικοτόπων και ενδιαιτημάτων μέσω της δημιουργίας πράσινων υποδομών.
- Αύξηση της προσβασιμότητας των πολιτών σε οικονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές.
- Ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και συμβολή τους στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ:

- Αύξηση της αποδοτικότητας στη χρήσης ύδατος στη γεωργία, για παράδειγμα, μέσω εφαρμογής έξυπνων συστημάτων καταγραφής και διαχείρισης αρδευτικών δικτύων, βελτιωμένων συστημάτων άρδευσης, κλπ..
- Αύξηση της χρήσης ανακυκλωμένου νερού για σκοπούς άρδευσης.
- Διατήρηση της δομής των υδάτινων οικοσυστημάτων, των επιφανειακών υδάτων και των υπόγειων υδροφορέων.
- Μείωση της εγκατάλειψης γεωργικής γης και αποτροπή της υποβάθμισης του εδάφους στις ορεινές περιοχές.
- Βελτίωση της επισκεψιμότητας σε επιλεγμένους πολιτιστικούς πόρους σε περιοχές της υπαίθρου.
- Βελτίωση της διαχείρισης των εδαφών, αποτροπή της διάβρωσης, μείωση νιτρικών, παρασιτοκτόνων στα εδάφη και στους υδάτινους πόρους.
- Προστασία και βελτίωση της βιοποικιλότητας και αναβάθμιση των Περιοχών Υψηλής Φυσικής Αξίας και NATURA 2000 στις αγροτικές και δασικές περιοχές.

Μέσω του ΕΤΘΑ:

- Προστασία και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, περιλαμβανομένων των θαλάσσιων περιοχών NATURA 2000.
- Συμβολή στην ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών και στο θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό.
- Προστασία και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων στο πλαίσιο των βιώσιμων αλιευτικών δραστηριοτήτων.
- Ενίσχυση της γνώσης για το θαλάσσιο περιβάλλον και τη συλλογή, συγκέντρωση, και διάθεση των επιστημονικών πληροφοριών και θαλάσσιων δεδομένων με στόχο την αποτελεσματική αξιοποίησή τους, στα πλαίσια της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής και της ολοκληρωμένης θαλάσσιας επιτήρησης.

- Προώθηση οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμων επιχειρήσεων στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας.

ΘΣ 7: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων (key network infrastructures)

Στα πλαίσια του αναφερόμενου Θεματικού Στόχου προτεραιότητα αποτελούν οι παρεμβάσεις οι οποίες στοχεύουν στην **προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.** Επιπλέον θα προωθηθούν παρεμβάσεις στα πλαίσια της συνέχισης της προσπάθειας που έγινε την προηγούμενη προγραμματική περίοδο για **συμπλήρωση των αναγκαίων υποδομών για την ολοκλήρωση του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών** στην Κύπρο με στόχο τη συμβολή τους στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Οι στοχευμένες παρεμβάσεις στα πλαίσια αυτού του Στόχου θα επικεντρωθούν στις ακόλουθες επενδυτικές θεματικές ενότητες:

1. Προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας

Στο πλαίσιο της προώθησης της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, θα επιδιωχθεί, μεταξύ άλλων, η εφαρμογή δράσεων του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Κινητικότητας της Λευκωσίας καθώς και η ανάπτυξη Ολοκληρωμένων Σχεδίων Κινητικότητας για τις άλλες πόλεις της Κύπρου.

Ορισμένες από τις δράσεις αυτές περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ποιότητα του Αέρα, συμβάλλοντας έτσι και στη μείωση των ατμοσφαιρικών ρύπων, όπως αιωρούμενα σωματίδια, διοξείδιο του αζώτου και άλλα, βελτιώνοντας έτσι την ποιότητα του αέρα.

2. Συμπλήρωση των αναγκαίων υποδομών για την ολοκλήρωση του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών

Παράλληλα βασική προτεραιότητα αποτελεί και η συμπλήρωση του βασικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών με έμφαση στη συμπλήρωση έργων που έχουν αρχίσει την περίοδο 2007-2013 και αφορούν στην επέκταση λιμενικών υποδομών καθώς και σε οδικά έργα που αφορούν στη σύνδεση των λιμένων με αυτοκινητόδρομους που θεωρούνται απαραίτητα για την ανάδειξη της προστιθέμενης αξίας των λιμένων, λαμβάνοντας υπόψη και τα σχετικά αποτελέσματα της εκ ων προτέρων αξιολόγησης της ΣΕΣ.

Η αναβάθμιση του λιμένα Λεμεσού επιβάλλεται για να εξυπηρετήσει τις αυξανόμενες ανάγκες που προβλέπονται ως προς τη χρήση του λιμένα ως εμπορευματικής πύλης της χώρας από και προς τις άλλες χώρες της ΕΕ, αλλά και για την εξυπηρέτηση των εταιρειών που διεξάγουν εργασίες σε σχέση με τις έρευνες για την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου. Παράλληλα, με δεδομένο ότι ο τουρισμός διαδραματίζει ένα βαρύνοντα ρόλο στην ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της χώρας, οι παρεμβάσεις αυτές παρέχουν τη δυνατότητα εμπλοκής της Λεμεσού στην αγορά κρουαζιέρας στη διευρυνόμενη περιοχή της Μεσογείου. Θα επιδιωχθεί επίσης η βελτίωση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της προώθησης θαλάσσιων συνδέσεων με χώρες της Μεσογείου. Οι παρεμβάσεις αυτές είναι αναγκαίες για την ενίσχυση της προσπελασιμότητας και της καλύτερης διασύνδεσης της Κύπρου με το δίκτυο των εμπορευματικών μεταφορικών ροών της ΕΕ. Άλλες πηγές χρηματοδότησης θα επιδιωχθούν επίσης για αυτό το σκοπό. Οι παρεμβάσεις-οι οποίες θα πρέπει να είναι βιώσιμες - θα συμβάλουν και στην ανάπτυξη άλλων σχετιζόμενων με τον

τουρισμό υπηρεσιών, με θετικές επιπτώσεις στην τοπική οικονομία. Οι εν λόγω παρεμβάσεις εμπίπτουν στους στόχους της Στρατηγικής για τις Χερσαίες και Θαλάσσιες Μεταφορές που εκπονήθηκε από το Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων.

Αναμενόμενα αποτελέσματα κατά Ταμείο

Το Ταμείο Συνοχής και το ΕΤΠΑ θα λειτουργήσουν σε συνέργεια για την επίτευξη των επιδιώξεων του Θεματικού Στόχου. Το ΕΤΠΑ θα συμβάλει μέσω της χρηματοδότησης παρεμβάσεων αστικής κινητικότητας στο πλαίσιο της προώθησης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης. Αναλυτικότερα, με τη συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων αναμένονται να επιτευχθούν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Μέσω του Ταμείου Συνοχής και του ΕΤΠΑ:

- Βελτίωση της Αστικής Κινητικότητας.
- Μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου που προέρχονται από τον τομέα των μεταφορών.

Μέσω του Ταμείου Συνοχής

- Βελτίωση της δυναμικότητας του Λιμένα Λεμεσού ως προς τη δυνατότητα διακίνησης εμπορευμάτων και επιβατών.
- Βελτίωση των συνδέσεων των λιμένων της χώρας με το Διευρωπαϊκό Δίκτυο Οδικών Μεταφορών.

ΘΣ 8: Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων

Η αλματώδης αύξηση της ανεργίας και η μείωση της απασχόλησης, ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης και ύφεσης της οικονομίας, υπαγορεύουν την ανάγκη επιλογής χρηματοδότησης του Θεματικού Στόχου 8 ως πρώτης προτεραιότητας του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου με στόχο την αύξηση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας. Ο Θεματικός Στόχος αναμένεται να συμβάλει στην επίτευξη του εθνικού στόχου για τη Στρατηγική 2020 σύμφωνα με τον οποίο ποσοστό 75-77% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών θα πρέπει να βρίσκεται στην απασχόληση.

Η στρατηγική του Θεματικού Στόχου εδράζεται σε δύο πυλώνες: (α) άμεσα μέτρα στην κατεύθυνση καταπολέμησης της ανεργίας και τόνωσης της απασχόλησης μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και (β) διαρθρωτικά μέτρα που στοχεύουν στην άρση των υφιστάμενων δυσκαμψιών βελτιώνοντας την ελκυστικότητα στην αγορά εργασίας.

Οι στοχευμένες παρεμβάσεις στο πλαίσιο αυτού του Στόχου θα επικεντρωθούν στις ακόλουθες επενδυτικές θεματικές ενότητες:

1. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση ανέργων με έμφαση σε ομάδες που έχουν πληγεί ιδιαίτερα ένεκα της οικονομικής κρίσης

Στα πλαίσια της θεματικής ενότητας περιλαμβάνονται εμπροσθοβαρείς παρεμβάσεις δημιουργίας θέσεων εργασίας μέσω στοχευμένων σχεδίων ενεργητικών πολιτικών (επιδότηση απασχόλησης,

κατάρτιση, απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, πρακτική κατάρτιση). Το κατάλληλο μίγμα ενεργητικών πολιτικών θα προκύψει λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, και τις πρόνοιες του Μνημονίου Συναντίληψης, όπως αυτές διαμορφώθηκαν στη βάση της αξιολόγησης σχεδίων ενεργητικών πολιτικών και θα υλοποιηθεί επί τη βάσει εξατομικευμένων υπηρεσιών με στόχευση σε ομάδες πληθυσμού που έχουν ιδιαίτερα πληγεί ένεκα της οικονομικής κρίσης και αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, όπως οι νέοι, οι γυναίκες, οι μακροχρόνια άνεργοι, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και οι άνεργοι με χαμηλά τυπικά προσόντα. Οι ενεργητικές πολιτικές για την απασχόληση θα συνάδουν με τη μεταρρύθμιση του συστήματος ευημερίας και θα συνδέονται με την εισαγωγή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος για όσους αδυνατούν να απολαμβάνουν ενός βασικού επιπέδου διαβίωσης. Πρόσθετα θα στοχεύουν στην ενεργοποίηση των ληπτών του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στην αγορά εργασίας. Προτεραιότητα θα δοθεί σε αναπτυξιακούς τομείς ή κλάδους της κυπριακής οικονομίας και θα προωθηθούν παρεμβάσεις κατάρτισης του εργατικού δυναμικού με στόχο την απασχόληση. Για τη βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών στην απασχόληση προβλέπεται επιδότηση υπηρεσιών φροντίδας παιδιών.

Ως προς το σκέλος της βελτίωσης της απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού, οι παρεμβάσεις που θα προωθηθούν συνάδουν με την ειδική για τη χώρα Σύσταση του Συμβουλίου για το ΕΜΠ του 2012 για βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, με σκοπό την ενίσχυση της επαγγελματικής του κινητικότητας προς δραστηριότητες με υψηλό δυναμικό ανάπτυξης και υψηλή προστιθέμενη αξία.

Στις αγροτικές περιοχές πέραν της στήριξης της ένταξης νεοεισερχόμενων νέων στο γεωργικό επάγγελμα, αναμένεται να προωθηθούν δράσεις διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας. Οι ανάγκες των γυναικών στις αγροτικές περιοχές θα ληφθούν ιδιαίτερα υπόψη σε μια προσπάθεια ένταξής τους στην αγορά εργασίας.

Παράλληλα, στις περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας θα επιδιωχθεί η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης καθώς και η κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού. Επιπρόσθετα, θα επιδιωχθεί αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών αυτών, ενίσχυση των επιχειρήσεων σε τοπικό επίπεδο και προσέλκυση ποιοτικού ανθρώπινου δυναμικού για αναβάθμιση και ανάπτυξη.

2. Αναβάθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης

Στα διαρθρωτικά μέτρα περιλαμβάνονται παρεμβάσεις αναβάθμισης της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης με ανάπτυξη εργαλείων και μεθόδων και βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς ανέργους και επιχειρήσεις ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις αυξημένες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Παράλληλα θα προωθηθεί η ενδυνάμωση των θεσμικών φορέων για διευκόλυνση της προώθησης της κινητικότητας των εργαζομένων, μέσω της ανάπτυξης και λειτουργίας του δικτύου EURES στην Κύπρο.

3. Βελτίωση της ένταξης των νέων στην αγορά εργασίας

Η προώθηση και διευκόλυνση της πρόσβασης των νέων στην αγορά εργασίας αποτελεί προτεραιότητα η οποία θα υλοποιηθεί κυρίως μέσω της Πρωτοβουλίας για την Απασχόληση των Νέων (για νέους ηλικίας μέχρι 30 ετών), που περιλαμβάνει και την Εγγύηση για τη Νεολαία (ηλικίας μέχρι 24 ετών). Ο σχεδιασμός των παρεμβάσεων θα εστιασθεί σε νέους με χαμηλά τυπικά προσόντα και ιδιαίτερα σε νέους που βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης και κατάρτισης (NEETs), σε μακροχρόνια ανέργους νέους και σε νέους που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο. Έμφαση θα δοθεί στη διευκόλυνση της μετάβασης των νέων από τον κόσμο της εκπαίδευσης στον κόσμο της εργασίας μέσα

από την απόκτηση εργασιακής πείρας και την ενίσχυση πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις, στη δημιουργία περισσότερων εισόδων στην αγορά εργασίας, στη δυνατότητα επαγγελματικής κινητικότητας των νέων και αναπροσανατολισμού τους με βάση τις επικρατούσες συνθήκες στην αγορά εργασίας, σε συνάφεια με την ειδική για τη χώρα Σύσταση του Συμβουλίου για το ΕΜΠ του 2012 που αφορά στην αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων, με έμφαση στην πρακτική άσκηση σε εταιρείες και την προώθηση της αυτοαπασχόλησης.

Σημειώνεται ότι, πέραν των παρεμβάσεων που θα προωθηθούν στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου 8, η ενίσχυση και προώθηση της αυτοαπασχόλησης και ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας των νέων και των γυναικών, η διευκόλυνση της ίδρυσης επιχειρήσεων και η παροχή κινήτρων για παραγωγή νέων/καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών σε τομείς όπου η κυπριακή οικονομία διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα αποτελεί προτεραιότητα η οποία θα προωθηθεί συμπληρωματικά κάτω από το Θεματικό Στόχο 3 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (για το ΕΤΘΑ)». Από το ΕΓΤΑΑ προβλέπεται η δημιουργία θέσεων απασχόλησης τόσο σε γεωργικές όσο και σε μη γεωργικές δραστηριότητες με έμφαση στις ανάγκες των γυναικών και των νέων.

Αναμενόμενα αποτελέσματα κατά Ταμείο

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα που θα επιτευχθούν κάτω από το Θεματικό Στόχο αναμένεται να συμβάλουν στην επίτευξη του εθνικού στόχου για την απασχόληση (75-77%) που έχει τεθεί στο ΕΜΠ για την Ευρώπη 2020 και συνοψίζονται ως ακολούθως:

Μέσω του ΕΚΤ:

- Μείωση της ανεργίας ανέργων διαφόρων κατηγοριών (γυναικών, μακροχρόνια ανέργων, ανέργων μεγαλύτερης ηλικίας και ανέργων με χαμηλά τυπικά προσόντα), συμβάλλοντας στον εθνικό στόχο του ΕΜΠ για την απασχόληση (75-77% έως το 2020).
- Μείωση της ανεργίας των ηλικιακά νέων ανέργων.
- Αύξηση ποσοστιαίας συμμετοχής σε δράσεις ενεργητικών πολιτικών (επαγγελματικής κατάρτισης) για βελτίωση της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού.
- Βελτίωση / αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης.
- Αύξηση της κινητικότητας των εργαζομένων σε χώρες της ΕΕ μέσω του δικτύου EURES.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ:

- Δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε αγροτικές περιοχές με έμφαση στις ανάγκες των γυναικών και των νέων.
- Ένταξη νεοεισερχόμενων γεωργών στην αγορά εργασίας.
- Δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης σε μη γεωργικές δραστηριότητες μέσω στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης.

Μέσω του ΕΤΘΑ:

- Δημιουργία θέσεων εργασίας και στήριξη της διαφοροποίησης εντός ή εκτός των εμπορικών αλιευτικών δραστηριοτήτων.
- Ενίσχυση των επαγγελματικών δεξιοτήτων και της κινητικότητας εργατικού δυναμικού στον τομέα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.

ΘΣ 9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων

Στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου θα επιδιωχθούν ενεργητικές πολιτικές ένταξης με στόχο τη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης και ενσωμάτωση των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων καθώς και εκείνων των ομάδων του πληθυσμού που απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό (όπως πχ ευπαθείς ομάδες, ΑμεΑ, ομάδες που στηρίζονται από προνοιακά επιδόματα, μετανάστες και υπηκόους τρίτων χωρών κλπ.), την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων. Πρόσθετα θα προωθηθεί η κοινωνική καινοτομία που αναμένεται να συμβάλει στην αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών αναγκών της χώρας. Σημειώνεται ότι, η ενεργός ένταξη των ατόμων με αναπηρία θα συνάδει με το Σχέδιο Δράσης που καταρτίστηκε στα πλαίσια της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου θα επιχειρηθεί ολιστική παρέμβαση που εμπεριέχει την ενεργοποίηση, την προώθηση στην απασχόληση και την κοινωνική ένταξη για διασφάλιση της κοινωνικής πρόνοιας, ειδικότερα για τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, περιλαμβανομένης της υποστήριξης του συστήματος υγείας και κοινωνικής φροντίδας με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και προπαντός τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων. Ο Θεματικός Στόχος, μέσα από τις παρεμβάσεις που θα προωθηθούν, θα συμβάλει στον εθνικό στόχο του ΕΜΠ 2012 που αφορά στη μείωση των ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού κατά 27.000 ή στη μείωση του ποσοστού των ατόμων αυτών από 23,3% το 2008 σε 19,3% μέχρι το 2020.

Οι στοχευμένες παρεμβάσεις στο πλαίσιο αυτού του Στόχου θα επικεντρωθούν στις ακόλουθες επενδυτικές θεματικές ενότητες:

1. Ενεργητικές πολιτικές ένταξης με στόχο τη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης

Όπως καθορίζεται στο Μνημόνιο Συναντίληψης, οι ενεργητικές πολιτικές ένταξης θα σχεδιάζονται σύμφωνα με τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ευημερίας και θα συνδέονται με την εισαγωγή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος για όσους αδυνατούν να απολαμβάνουν ενός βασικού επιπέδου διαβίωσης. Επιπρόσθετα, μέσα από τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης θα επιδιωχθεί η ενεργοποίηση των ληπτών του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος μέσω κινήτρων για εξεύρεση εργασίας, διασφαλίζοντας την αποδοτική χρήση των δημόσιων πόρων και το πλέγμα κοινωνικής προστασίας.

Ειδικότερα, θα επιδιωχθεί η τόνωση της απασχόλησης των ομάδων που απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό όπως π.χ. άτομα με αναπηρία, γυναίκες, άτομα μεγαλύτερης ηλικίας κ.ά., μέσω ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και η βελτίωση της πρόσβασής τους στην απασχόληση μέσω κατάλληλων υπηρεσιών υποστήριξης, ενώ παράλληλα θα προωθηθεί η διασφάλιση της κοινωνικής προστασίας των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού.

2. Καταπολέμηση των διακρίσεων και προώθηση της ισότητας των ευκαιριών

Προτεραιότητα θα δοθεί στην καταπολέμηση των διακρίσεων και στην προώθηση ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση μέσω σχολικών δράσεων εκπαιδευτικής προτεραιότητας σε περιοχές που παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά σχολικής διαρροής και κοινωνικού αποκλεισμού με στόχο την κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων μαθητών, περιλαμβανομένων παιδιών – μεταναστών.

Η επέκταση της εφαρμογής του συστήματος αξιολόγησης της αναπηρίας και λειτουργικότητας είναι σημαντικός παράγοντας για να διαπιστώσει και να διανοίξει νέες ευκαιρίες για την κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρίες.

3. Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Η ενεργοποίηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας με την ύπαρξη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου και την αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων για παροχή κινήτρων προς ίδρυση κοινωνικών επιχειρήσεων θεωρείται σημαντική για την αύξηση της απασχόλησης και θα υποστηριχθεί από παρεμβάσεις εκπαίδευσης, κατάρτισης και πιστοποίησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας.

4. Κοινωνική συνοχή στις αστικές περιοχές και περιοχές της υπαίθρου

Παρεμβάσεις τοπικής ανάπτυξης σε περιοχές που παρουσιάζουν προβλήματα οικονομικής και αναπτυξιακής υστέρησης και σημαντικές συγκεντρώσεις ευάλωτων κοινωνικών ομάδων αναμένεται να προωθηθούν στα πλαίσια της προώθησης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων βιώσιμης αστικής ανάπτυξης και του LEADER και ιδιαίτερα στα πλαίσια της προώθησης της συνεργασίας με στόχο την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων κοινωνικών στόχων.

Στις αγροτικές περιοχές ειδικότερα θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις μέσω του ΕΓΤΑΑ που θα αφορούν έργα αναβάθμισης του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και δημιουργία υποδομών με σκοπό τη στέγαση κοινοτικών υπηρεσιών. Τα έργα αυτά θα ενταχθούν στην ευρύτερη ολοκληρωμένη στρατηγική που θα στοχεύει στη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Στο στόχο αυτό θα συμβάλουν επίσης τα κίνητρα για τον αγροτουρισμό και τα κίνητρα για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

Αναμενόμενα αποτελέσματα κατά Ταμείο

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα που θα επιτευχθούν κάτω από το Θεματικό Στόχο συνοψίζονται ως ακολούθως:

Μέσω του ΕΚΤ:

- Αύξηση της απασχόλησης ατόμων των ευπαθών κοινωνικά ομάδων πληθυσμού περιλαμβανομένων ατόμων με αναπηρία, γυναικών, ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, συμβάλλοντας στην επίτευξη του στόχου του ΕΜΠ για τη μείωση της φτώχειας (19,3% έως το 2020).
- Δημιουργία και λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων.

Μέσω του ΕΤΠΑ:

- Αναβάθμιση κοινωνικών υπηρεσιών στις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ:

- Συμβολή στη διαφοροποίηση του εισοδήματος σε αγροτικές περιοχές.
- Εμπλουτισμός τουριστικού προϊόντος σε αγροτικές περιοχές για τη βελτίωση της επισκεψιμότητάς τους.
- Ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας στην ύπαιθρο.

ΘΣ 10: Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση

Ο Θεματικός Στόχος αποσκοπεί στη στήριξη της ευρύτερης προσπάθειας αναδιάρθρωσης της κυπριακής οικονομίας. Η επένδυση στην εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση θα ενισχύσει τη διαδικασία δημιουργίας εργαζομένων ικανών να καλύπτουν τις εξειδικευμένες ανάγκες της οικονομίας, με την υλοποίηση παρεμβάσεων που θα αφορούν τόσο τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, όσο και την επαγγελματική κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση.

Η επίτευξη του Θεματικού Στόχου συνδέεται άμεσα με τη βελτίωση του βαθμού συσχέτισης του εκπαιδευτικού συστήματος και της κατάρτισης με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, συνδέεται δε άμεσα με την ειδική για τη χώρα Σύσταση του Συμβουλίου για το ΕΜΠ 2012 που αφορά στη βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, με σκοπό την ενίσχυση της επαγγελματικής του κινητικότητας προς δραστηριότητες με υψηλό δυναμικό ανάπτυξης και υψηλή προστιθέμενη αξία.

Οι στοχευμένες παρεμβάσεις στο πλαίσιο αυτού του Θεματικού Στόχου θα επικεντρωθούν στις ακόλουθες επενδυτικές θεματικές ενότητες:

1. Βελτίωση της σύνδεσης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας.

Η θεματική ενότητα θα επιτευχθεί με συνδυασμό παρεμβάσεων που αφορούν κυρίως στην αναμόρφωση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, στην οποία προβλέπεται (ενδεικτικά):

- η ετοιμασία νέων προσαρμοσμένων αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών (βασισμένων στις Γνώσεις – Δεξιότητες – Ικανότητες που αποκτά ο σπουδαστής),
- η ένταξη της πρακτικής άσκησης στα προγράμματα σπουδών,
- η ανάπτυξη μοντέλου διευρυμένης συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικού συστήματος, επιχειρήσεων, κοινωνικών εταίρων, και
- η δημιουργία μηχανισμού ανατροφοδότησης από τις Υπηρεσίες Συμβουλευτικής Αγωγής, σχετικά με τη μετάβαση των αποφοίτων της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην αγορά εργασίας ή σε περαιτέρω σπουδές.

Παράλληλα, θα δοθεί έμφαση στη συνέχιση της εφαρμογής της Νέας Σύγχρονης Μαθητείας, στη βάση των αναγκών που δημιουργούνται στην αγορά εργασίας, καθώς και των αποτελεσμάτων και εμπειριών από την υλοποίηση της πιλοτικής εφαρμογής του έργου την περίοδο 2007-2013.

Επιπρόσθετα, θα δοθεί έμφαση στην περαιτέρω σύνδεση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, διαμέσου της εφαρμογής προγραμμάτων τοποθέτησης φοιτητών για πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις, ώστε να έλθουν σε επαφή με τους εργοδότες και τις συνθήκες εργασίας, ενισχύοντας τους δεσμούς της εκπαίδευσης με την πραγματική οικονομία. Η πρακτική άσκηση θα ενταχθεί στα προγράμματα σπουδών των Πανεπιστημίων (όπου εφαρμόζεται), με στόχο την τοποθέτηση φοιτητών σε επιχειρήσεις για απόκτηση σχετικής εμπειρίας. Δομικό ρόλο στην όλη διαδικασία θα διαδραματίσουν τα Γραφεία Διασύνδεσης των Πανεπιστημίων, τα οποία θα λειτουργήσουν, αξιοποιώντας τα αποτελέσματα και τα εργαλεία από τη μέχρι σήμερα λειτουργία τους στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.

Έμφαση θα δοθεί επίσης στην περαιτέρω εφαρμογή του θεσμού της επαγγελματικής καθοδήγησης σε όλα τα στάδια της εκπαίδευσης, καθώς και κατά τη διάρκεια της απασχόλησης. Η επαγγελματική καθοδήγηση (συμβουλευτική και επαγγελματικός προσανατολισμός), θα συνάδει με την αντίστοιχη καθοδήγηση που παρέχεται από τη ΔΥΑ στο πλαίσιο της εξατομικευμένης προσέγγισης των ανέργων, με τρόπο που να ενισχύεται η κινητικότητα των εργαζομένων σε τομείς με υψηλό δυναμικό ανάπτυξης (π.χ. τουρισμός, πράσινη οικονομία, γαλάζια οικονομία, ενέργεια, τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών κ.α.). Καθοριστικό παράγοντα στην όλη διαδικασία αποτελεί η συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων αρμόδιων φορέων, δηλαδή του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και της ΔΥΑ. Στην επίτευξη των ανωτέρω εκτιμάται ότι θα συμβάλουν στοχευμένες δράσεις ολοκληρωμένου χαρακτήρα, που θα περιλαμβάνουν την παροχή αναβαθμισμένων υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού και ευρύτερης στήριξης (εκπαιδευτικής, κοινωνικής, ψυχολογικής κλπ.).

2. Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης για όλους στη διά βίου μάθηση, αναβάθμιση και αναγνώριση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του εργατικού δυναμικού

Η θεματική ενότητα περιλαμβάνει την υποστήριξη υλοποίησης δράσεων στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για τη Δια Βίου Μάθηση 2014-2020 με στόχο τη βελτίωση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του εργατικού δυναμικού σε σχέση με τις ανάγκες της πραγματικής οικονομίας. Προτεραιότητα θα δοθεί σε κλάδους της οικονομίας που παρουσιάζουν προοπτικές ανάπτυξης και υψηλής προστιθέμενης αξίας (τουρισμός, ενέργεια, πράσινη και γαλάζια οικονομία, νέες τεχνολογίες, κλπ), καθώς και με στόχευση σε ομάδες πληθυσμού στις οποίες εντοπίζονται τα σημαντικότερα προβλήματα (π.χ. νέοι σε επαγγελματική κατάρτιση, γονείς που επιστρέφουν στην αγορά εργασίας, εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας και εργαζόμενοι χαμηλών προσόντων, ευπαθείς ομάδες και ιδιαίτερα άτομα με ειδικές ανάγκες).

Προς το σκοπό αυτό, θα προωθηθεί η θέσπιση του Μηχανισμού Επικύρωσης Μη τυπικής και Άτυπης Μάθησης, η οποία αποτελεί και απαίτηση Σύστασης της Ε.Ε, ενώ παράλληλα θα συνεχιστεί και θα διευρυνθεί η λειτουργία του Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων (ΣΕΠ), ούτως ώστε να πιστοποιηθούν νέα επαγγέλματα με την ανάπτυξη σχετικών περιγραμμάτων. Το ΣΕΠ αναμένεται να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στην προσπάθεια για τη συνεχή αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού. Αναμένεται ότι θα έχει θετικές επιπτώσεις στη δια βίου μάθηση και στην κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού, στο πλαίσιο της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διαμόρφωση Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (ΕΠΠ).

Επιπρόσθετα, θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις δια βίου μάθησης εστιασμένες στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης (π.χ. για νέους αγρότες), καλύπτοντας τις ανάγκες που δημιουργούνται από τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ).Η εκπαίδευση δύναται να καλύπτει περιβαλλοντικά θέματα περιλαμβανομένης και ενημέρωσης σχετικά με τη μείωση εκπομπών από Αιωρούμενα Σωματίδια

(PM) και Αμμωνία (NH3) (π.χ. καλύτερη διαχείριση λυμάτων, ορθολογική χρήση λιπασμάτων και αποφυγή της διάβρωσης του εδάφους).

Στην επίτευξη αυτής της θεματικής ενότητας, αναμένεται να συμβάλουν συμπληρωματικά οι παρεμβάσεις αναμόρφωσης της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, η συνέχιση της λειτουργίας της Νέας Σύγχρονης Μαθητείας, καθώς και των Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΜΙΕΕΚ) καθώς και οι παρεμβάσεις απόκτησης επαγγελματικών δεξιοτήτων σε εργαζόμενους ή ανέργους.

Αναμενόμενα αποτελέσματα κατά Ταμείο

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα που θα επιτευχθούν κάτω από το Θεματικό Στόχο συνοψίζονται ως ακολούθως:

Μέσω του ΕΚΤ:

- Αύξηση του ποσοστού των συμμετεχόντων στην Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση, τα Μεταλυκειακά Ινστιτούτα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και τη Νέα Σύγχρονη Μαθητεία.
- Αύξηση του αριθμού των φοιτητών/ αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετέχουν σε προγράμματα πρακτικής άσκησης / απόκτησης εργασιακής πείρας σε επιχειρήσεις.
- Αύξηση της συμμετοχής ενηλίκων στη διά βίου μάθηση, στη βάση κάλυψης των αναγκών στην αγορά εργασίας.
- Αύξηση του αριθμού των επαγγελμάτων που πιστοποιούνται μέσα από την επέκταση του Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων.
- Αύξηση του αριθμού των ατόμων που αποκτούν πιστοποίηση των επαγγελματικών τους προσόντων.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ:

- Αύξηση της συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση για βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού στο γεωργικό τομέα και των κατοίκων των αγροτικών περιοχών.

ΘΣ 11: Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των δημόσιων αρχών και των ενδιαφερομένων μερών και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης

Η ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας του Κράτους και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης, αποτελεί ένα οριζόντιο Θεματικό Στόχο. Η επίτευξή του αποτελεί μια «εκ των ουκ άνευ» προϋπόθεση για μια επιτυχημένη στρατηγική αξιοποίησης των πόρων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων, αλλά κυρίως για την επίτευξη των στόχων της ευρύτερης αναπτυξιακής στρατηγικής της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ο Θεματικός αυτός Στόχος επικεντρώνεται στην ενίσχυση της Κυπριακής Δημόσιας Υπηρεσίας ώστε να επιτελεί με επάρκεια και επαγγελματισμό το έργο της και να εξυπηρετεί με τον πιο

αποτελεσματικό τρόπο τη χώρα και τους πολίτες. Ο Θεματικός Στόχος θα υλοποιηθεί με γνώμονα τις αρχές της ***πολυεπίπεδης και καλής διακυβέρνησης, χρηστής διοίκησης και διαφάνειας***.

Η εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για τη Μεταρρύθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας, σε συνδυασμό με τις πρόνοιες του Μνημονίου Συναντίληψης, αποτελούν το πλαίσιο για την επιλογή του Θεματικού Στόχου.

Το Σχέδιο Δράσης περιέχει, μεταξύ άλλων: (α) τη βελτίωση της οργάνωσης, της λειτουργίας και της ποιότητας των υπηρεσιών που προσφέρονται από τη Δημόσια Διοίκηση, έτσι ώστε να είναι πιο αποτελεσματική, ευέλικτη, εστιασμένη στα αποτελέσματα, με έντονο το στοιχείο της διαφάνειας, (β) την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την πιο ορθολογική αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων, και (γ) την περαιτέρω προώθηση των ΤΠΕ και της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, με στόχο την υποστήριξη και διευκόλυνση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων.

Οι στοχευμένες παρεμβάσεις στο πλαίσιο αυτού του Θεματικού Στόχου θα επικεντρωθούν στις ακόλουθες επενδυτικές θεματικές ενότητες:

1. Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης με στόχο την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων και την ορθή διακυβέρνηση

Στα πλαίσια του Μνημονίου Συναντίληψης προνοείται η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης με τη λήψη μέτρων τα οποία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων τη λειτουργική αναδιοργάνωση των δημοσίων υπηρεσιών. Προς το σκοπό αυτό προβλέπεται η εκπόνηση δύο ομάδων μελετών που αφορούν σε οριζόντια και κάθετα θέματα αντίστοιχα. Η πρώτη δέσμη μελετών έχει αρχίσει να εκπονείται και τα αποτελέσματα της αναμένεται να ολοκληρωθούν το 1^{ο} τρίμηνο του 2014 και να αρχίσουν να υλοποιούνται μέχρι το τέταρτο τρίμηνο του 2014. Η εν λόγω μελέτη επικεντρώνεται στην αναδιοργάνωση τεσσάρων Υπηρεσιών του κυπριακού δημοσίου (Υπουργείο Υγείας, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος και Τμήμα Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη) καθώς επίσης και την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Επιπρόσθετα εξετάζονται οριζόντια θέματα και ζητήματα για το σύνολο του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Υπηρεσίας. Η δεύτερη δέσμη μελετών αφορά στη λειτουργική αναδιοργάνωση των λοιπών επτά Υπουργείων, των ανεξάρτητων Υπηρεσιών και των Ημικρατικών Οργανισμών με χρονικό ορίζοντα ολοκλήρωσής τους το 4^{ο} τρίμηνο του 2015 και εφαρμογής τους το 3^{ο} τρίμηνο του 2016.

Σύμφωνα με τα πιο πάνω, στα πλαίσια του Θεματικού Στόχου θα προωθηθεί η χρηματοδότηση της εκπόνησης της δεύτερης δέσμης των μελετών καθώς και της υλοποίησης δράσεων που θα προκύψουν από τα αποτελέσματα της πρώτης και δεύτερης δέσμης μελετών, όπως π.χ. ο σχεδιασμός και εφαρμογή των απαραίτητων προγραμμάτων διαχείρισης της αλλαγής, περιλαμβανομένης και της αναγκαίας εκπαίδευσης/ κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, με στόχο την υποστήριξη των επιδιωκόμενων θεσμικών και διαρθρωτικών αλλαγών στη δημόσια διοίκηση.

Παράλληλα, θα προωθηθεί η οργάνωση του συντονιστικού φορέα διαχείρισης επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας και αλληλεγγύης που προωθείται σύμφωνα με τη νέα κοινωνική πολιτική και τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ευημερίας.

Σημειώνεται ότι, η ενίσχυση της ικανότητας της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (ΔΥΑ) για να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις αυξημένες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας θα προωθηθεί παράλληλα κάτω από το Θεματικό Στόχο 8.

2. Ενίσχυση της Διοικητικής Ικανότητας των εταίρων

Η ενίσχυση της ικανότητας των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων ούτως ώστε να μπορούν, στα πλαίσια του ρόλου τους, να συμμετέχουν και να συμβάλουν αποτελεσματικά στα συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα θα προωθηθεί στα πλαίσια αυτού του Θεματικού Στόχου.

Αναμενόμενα αποτελέσματα κατά Ταμείο

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα που θα επιτευχθούν κάτω από το Θεματικό Στόχο συνοψίζονται ως ακολούθως:

Μέσω του ΕΚΤ:

- Αναδιάρθρωση Δημόσιας Διοίκησης.
- Βελτίωση συντονισμού των Υπηρεσιών της Δημόσιας Υπηρεσίας.
- Βελτίωση της αποδοτικότητας και της λειτουργίας των δομών της Δημόσιας διοίκησης.
- Μείωση του χρόνου εξυπηρέτησης πολιτών.
- Ανάπτυξη και βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας διοίκησης.
- Ενίσχυση διοικητικής ικανότητας των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων.

1.4 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΑΝΑ ΤΑΜΕΙΟ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΣΤΟΧΟ

1.4.1 Ενδεικτική Κατανομή της Συνδρομής της Ένωσης ανά Θεματικό Στόχο

Πίνακας 7: Ενδεικτική Κατανομή της συνδρομής της Ένωσης ανά Ευρωπαϊκό Διαρθρωτικό και Επενδυτικό Ταμείο και Θεματικό Στόχο

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΤΠΑ (€)	ΕΚΤ (€)	Τ.Σ. (€)	ΕΓΤΑΑ (€)	ΕΤΘΑ (€)	ΣΥΝΟΛΟ (€)
1. Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας	70.000.000	0	0	1.590.000	0	**71.590.000**
2. Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	54.500.000	0	0	318.000	0	**54.818.000**
3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (για το ΕΤΘΑ)	70.000.000	0	0	32.546.000	9.840.558	**112.386.558**
4. Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς	27.250.000	0	105.745.000	5.822.826	470.000	**139.287.826**

5. Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων	11.799.542	0	0	29.567.638	0	**41.367.180**
6. Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	45.000.000	0	139.327.323	36.689.536	23.404.651	**244.421.510**
7. Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	0	0	34.255.000	0	0	**34.255.000**
8. Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας της εργασίας	0	68.414.692	0	7.950.000	5.250.000	**81.614.692**
9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας	15.000.000	31.540.517	0	14.257.000	0	**60.797.517**
10. Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση	0	26.000.000	0	1.060.000	0	**27.060.000**
11. Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης	0	5.055.000	0	0	0	**5.055.000**
Τεχνική Βοήθεια *	6.349.018	1.433.887	15.541.702	2.443.377	750.000	**26.517.984**
ΣΥΝΟΛΟ	**299.898.560**	**132.444.096**	**294.869.025**	**132.244.377**	**39.715.209**	**899.171.267**

**Σημειώνεται ότι η Τεχνική Βοήθεια του Ταμείου Συνοχής θα στηρίξει και τις δράσεις Τεχνικής Βοήθειας των άλλων Ταμείων (ΕΚΤ και ΕΤΠΑ).*

1.4.2 Πληροφορίες για την Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων

Πίνακας 8: Κατανομή Πόρων για την Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων

	(€)
Ειδική Κατανομή για την Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων	18.136.793
Κατανομή Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου	18.136.793
Σύνολο	**36.273.586**
Κατανομή πόρων για την Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων για νέους που διαμένουν εκτός επιλέξιμων περιοχών (Άρθρο 16 Κανονισμού(ΕΕ) αριθ. 1304/2013 για το ΕΚΤ)	0

1.4.3 Μερίδιο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου από τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ)

Πίνακας 9: Μερίδιο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου από τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ)

	%
Μερίδιο ΕΚΤ από τους πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων (ΕΚΤ, και ΕΤΠΑ) για τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Στόχου Σύγκλησης, Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας και Απασχόλησης κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013	30%
Ελάχιστο μερίδιο για το ΕΚΤ στο ΚΜ	30,7%
Μερίδιο ΕΚΤ από τους πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων (ΕΚΤ και ΕΤΠΑ) για την προγραμματική περίοδο 2014-2020	30,7%

1.4.4 Πληροφορίες για την Κατανομή πόρων στην Τεχνική Βοήθεια

Πίνακας 10: Κατανομή Πόρων για την Τεχνική Βοήθεια κάτω από την Πολιτική Συνοχής

Ταμείο	Κατηγορία Περιφέρειας	Κατανομή πόρων για Τεχνική Βοήθεια (€)	Μερίδιο Τεχνικής Βοήθειας ως προς τη συνολική κατανομή του Ταμείου (%)
ΕΤΠΑ	Πιο ανεπτυγμένη περιφέρεια	6.349.018	2,12%
ΕΚΤ	Πιο ανεπτυγμένη περιφέρεια	1.433.887	1,08%
ΤΣ	Δ/Ε	15.541.702	5,27%

1.4.5 Συνολικό Ενδεικτικό Ποσό που Προβλέπεται για τους Στόχους της Κλιματικής Αλλαγής

Το συνολικό ενδεικτικό ποσό που προβλέπεται στη ΣΕΣ για τους στόχους της κλιματικής ανέρχεται στα €211,6 εκ., που αντιπροσωπεύει το 23,54% των συνολικών πόρων των ΕΔΕΤ που θα διατεθούν στην Κύπρο. Τουλάχιστον το 30% της συνολικής συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ προορίζεται για μέτρα που αφορούν το περιβάλλον, το κλίμα και τη διαχείριση γης (σύμφωνα με το άρθρο 59.6 του Κανονισμού (ΕΕ) 1305/2013).

ΜΕΡΟΣ 1Β

1.5 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΧΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

1.5.1 Εταιρική Σχέση

Συντονιστικό Πλαίσιο

Τη συνολική ευθύνη για το συντονισμό των απαραίτητων ενεργειών για κατάρτιση της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης και υποβολής της στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχει αναλάβει η *Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης* (πρώην Γραφείο Προγραμματισμού), ως Εθνική Αρχή Προγραμματισμού. Στη διαδικασία εκπόνησης της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης, εμπλέκονται άμεσα το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, ως αρμόδιος φορέας προγραμματισμού για το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΘΑΛΑΣΣΑ.

Με στόχο τον καλύτερο συντονισμό της όλης προσπάθειας έχει συσταθεί ειδική *Ομάδα Εργασίας* με τη συμμετοχή εκπροσώπων των πιο πάνω φορέων, η οποία συνεδριάζει σε τακτά διαστήματα με στόχο τη διασφάλιση της απαιτούμενης συνέργειας της δράσης των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων στην επίτευξη των εθνικών αναπτυξιακών στόχων και προτεραιοτήτων χρηματοδότησης για την περίοδο 2014-2020.

Συλλογικά Όργανα Προγραμματισμού και Στρατηγικής Παρακολούθησης

Πέραν της συνεργασίας και διαβούλευσης με όλους τους εταίρους που επιτελείται, κρίθηκε αναγκαία η δημιουργία των κατάλληλων συλλογικών συντονιστικών και συμβουλευτικών οργάνων. Στόχοι των συλλογικών οργάνων είναι:

- Η βελτίωση του συντονισμού και της διασφάλισης των μέγιστων δυνατών συνεργειών μεταξύ όλων των Ταμείων, τόσο στο στάδιο του σχεδιασμού όσο και στο στάδιο υλοποίησης των Προγραμμάτων.

- Η συνεχής στρατηγική παρακολούθηση και αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων και αποτελεσμάτων, και η υποβολή *Ενδιάμεσης Έκθεσης Προόδου*.

- Η ενδυνάμωση της συμμετοχής και η δημιουργία μιας θεσμοθετημένης εταιρικής σχέσης όλων των εμπλεκόμενων φορέων, περιλαμβανομένων και των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, των κοινωνικών εταίρων, καθώς και μη κυβερνητικών οργανώσεων τόσο στη διαδικασία προγραμματισμού όσο και στη διαδικασία υλοποίησης.

Ειδικότερα στο πλαίσιο αυτό έχουν συσταθεί οι πιο κάτω Επιτροπές:

(α) Η **Συντονιστική Επιτροπή Σχεδιασμού και Στρατηγικής Παρακολούθησης**, αρμοδιότητα της οποίας είναι ο συντονισμός της αποτελεσματικής διεκπεραίωσης της όλης διαδικασίας καταρτισμού των Προγραμματικών Εγγράφων της περιόδου 2014-2020 και η στρατηγική παρακολούθηση της πορείας υλοποίησής τους. Της Επιτροπής θα προεδρεύει ο Γενικός Διευθυντής της ΓΔ ΕΠΣΑ και θα συμμετέχουν οι Γενικοί Διευθυντές των Υπουργείων Οικονομικών, Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Εσωτερικών, Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Παιδείας και Πολιτισμού και Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων. Η Επιτροπή θα διασφαλίζει το συντονισμό και με άλλα προγράμματα της ΕΕ, καθώς και με εθνικές πολιτικές και θα προωθεί σχετικές εισηγήσεις, όπου κρίνεται αναγκαίο, για τη λήψη αποφάσεων πολιτικής, οι οποίες θα προωθούνται στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση. Ανάλογα με

την ημερησία διάταξη της κάθε συνεδρίας της Επιτροπής είναι δυνατό να καλούνται να παραστούν και Γενικοί Διευθυντές άλλων Υπουργείων.

(β) Η **Συμβουλευτική Επιτροπή Σχεδιασμού και Στρατηγικής Παρακολούθησης**, στην οποία θα συμμετέχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, περιλαμβανομένων των οργανισμών που εκπροσωπούν τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης, των θεσμικών οικονομικών και κοινωνικών εταίρων και μη Κυβερνητικών οργανώσεων. Ο ρόλος της «Συμβουλευτικής Επιτροπής Σχεδιασμού και Παρακολούθησης», θα είναι καθαρά συμβουλευτικός και αρμοδιότητά της θα είναι να εκφράζει απόψεις ως προς το περιεχόμενο των προγραμματικών εγγράφων, καθώς και για ενδεχόμενες τροποποιήσεις της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης.

Οι Επιτροπές αυτές είναι δυνατόν, όπου κρίνεται αναγκαίο, να συστήσουν υποεπιτροπές για συγκεκριμένα θέματα και ιδιαίτερα σε αυτά που απαιτούν συντονισμένες ενέργειες πολλών υπηρεσιών και φορέων, όπως είναι η ολοκληρωμένη ανάπτυξη και αναζωογόνηση των περιοχών της υπαίθρου και των αστικών περιοχών.

Επιλογή και Κατάλογος Εταίρων

Η διαδικασία διαβούλευσης της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης, σύμφωνα και με τις πρόνοιες του Άρθρου 5 του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων για τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, περιλαμβάνει τρεις κατηγορίες εταίρων:

- Υπουργεία/Υπηρεσίες, Ημικρατικούς Οργανισμούς, Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Οικονομικούς και Κοινωνικούς Εταίρους
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις/ιδρύματα, Περιβαλλοντικές Οργανώσεις κλπ.

Η **επιλογή των εταίρων** έγινε με βάση το ισχύον θεσμικό πλαίσιο και πρακτικές. Ειδικότερα όσον αφορά την τοπική αυτοδιοίκηση συμμετείχαν οι Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων, που εκπροσωπούν όλες τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης. Για τους κύριους Οικονομικούς και Κοινωνικούς Εταίρους λήφθηκε υπόψη η σύνθεση της Οικονομικής Συμβουλευτικής Επιτροπής και του Εργατικού Συμβουλευτικού Σώματος, καθώς και των Επιτροπών Παρακολούθησης για τα Προγράμματα 2007 – 2013. Για τους υπόλοιπους εταίρους λήφθηκαν υπόψη οι θεσμικές και άλλες διευθετήσεις σε επιμέρους τομείς και οριζόντια θέματα, όπως Ισότητα των Φύλων, Μη Διάκριση, Περιβάλλον κλπ. Κατάλογος των συμμετεχόντων Εταίρων επισυνάπτεται στο **Παράρτημα Ι.** Παράλληλα, στο επίπεδο της κάθε αρμόδιας κρατικής υπηρεσίας και σε συντονιστικό επίπεδο, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις και διαβουλεύσεις με άλλους φορείς και οργανώσεις στους διάφορους τομείς.

Διαδικασίες Διαβούλευσης

Η όλη διαδικασία διαβούλευσης άρχισε επίσημα το δεύτερο τρίμηνο του 2013 με την αποστολή του *Περιγράμματος Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής* και των Βασικών Προνοιών των Νέου Νομοθετικού Πλαισίου των Ταμείων στα Υπουργεία και όλους τους εμπλεκόμενους εταίρους για υποβολή σχολίων και προτάσεων αξιοποίησης των πόρων που θα παραχωρηθούν στην Κύπρο από τα ΕΔΕΤ (Μάιος-Ιούνιος 2013). Ταυτόχρονα ζητήθηκε από τα Υπουργεία / Τμήματα κι άλλους φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα να υποβάλουν την προτεινόμενη στρατηγική στο τομέα της αρμοδιότητάς τους. Ο κάθε φορέας είχε την υποχρέωση να διαβουλευθεί με τους εταίρους του τομέα αρμοδιότητάς του.

Παράλληλα, διοργανώθηκε αριθμός ενημερωτικών ημερίδων και συναντήσεων. Συγκεκριμένα:

- Το Φεβρουάριο του 2012 παρουσιάστηκε από εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το νέο νομοθετικό πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων, σε ημερίδα που διοργάνωσε η ΓΔ ΕΠΣΑ στην Κύπρο και στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι Υπουργείων, αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και οικονομικών και κοινωνικών εταίρων.

- Τον Απρίλιο 2013 διοργανώθηκε ενημερωτική ημερίδα με τη συμμετοχή όλων των Υπουργείων/Τμημάτων για επεξήγηση του νέου νομοθετικού πλαισίου.

- Διοργανώθηκε ένας μεγάλος αριθμός ειδικών συναντήσεων με τα αρμόδια Υπουργεία/Τμήματα/Φορείς ανά Θεματική Ενότητα.

- Τον Ιούλιο 2013 διοργανώθηκαν ειδικές ενημερωτικές ημερίδες για τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ευρείες διαδικασίες διαβούλευσης ακολουθούνται ήδη όσον αφορά την εκπόνηση της *Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης* για την Κύπρο, η οποία βρίσκεται υπό επεξεργασία από το ΙΠΕ και το Τεχνολογικό Πανεπιστημίου Κύπρου. Η εξειδίκευση της στρατηγικής βασίζεται στη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας σε μία εκτεταμένη έρευνα πεδίου, ενώ παράλληλα λαμβάνει υπόψη της προτάσεις και απόψεις δημόσιων φορέων, Πανεπιστημίων και Ερευνητικών Ιδρυμάτων της χώρας. Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα της μελέτης δημοσιοποιήθηκαν σε ημερίδα που οργανώθηκε από τη ΓΔ ΕΠΣΑ στις 7 Οκτωβρίου 2013, με τη συμμετοχή επιχειρήσεων, ερευνητικών φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, Υπουργείων και άλλων Τμημάτων και Δημοσίων Οργανισμών.

Παράλληλα στο διαδικτυακό τόπο www.structuralfunds.org.cy διαμορφώθηκε ειδική ιστοσελίδα (http://www.structuralfunds.org.cy/programming_period_2014_2020), όπου αναρτώνται πληροφορίες σχετικά με τον προγραμματισμό της νέας περιόδου, όπως το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, τα Έγγραφα Εργασίας της Επιτροπής σχετικά με την προετοιμασία της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης και των Προγραμμάτων, προσκλήσεις και πληροφορίες σχετικά με τη διοργάνωση ημερίδων και άλλων διαδικασιών διαβούλευσης και άλλες σχετικές πληροφορίες.

Το τελικό προσχέδιο της ΣΕΣ στάλθηκε στα μέλη των πιο πάνω αναφερόμενων Επιτροπών για να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους γραπτώς και οι Επιτροπές συγκλήθηκαν στις 2 Απριλίου 2014 όπου τα μέλη των Επιτροπών είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους.

Σημειώνεται τέλος ότι, στο επίπεδο της στρατηγικής παρακολούθησης, η συνεισφορά των εταίρων στην προετοιμασία της Έκθεσης Προόδου, όπως ορίζεται από το Άρθρο 52 θα περιλαμβάνει εισροές των Υπουργείων με βάση την πρόοδο υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ή παρεμβάσεων τα οποία διαχειρίζονται, κατά περίπτωση εισροές άλλων εταίρων που συμμετέχουν στις Επιτροπές Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (περιβαλλοντικοί, κοινωνικοί εταίροι, κλπ.), ή φορείς που συμμετέχουν στην εταιρική σχέση σε ειδικά θέματα (π.χ. ισότητα των φύλων, κλπ.). Το τελικό Προσχέδιο της Έκθεσης Προόδου θα τίθεται ενώπιον της πιο πάνω αναφερόμενης *Συμβουλευτικής Επιτροπής Προγραμματισμού και Στρατηγικής Παρακολούθησης*. Στα πλαίσια επίσης των Επιτροπών Παρακολούθησης των επιμέρους Προγραμμάτων θα γίνεται ενημέρωση και σχετική διαβούλευση με όλους τους συμμετέχοντες εταίρους.

Αποτελέσματα Διαβούλευσης

Η διαμόρφωση του πρώτου προσχεδίου της ΣΕΣ βασίστηκε στις απόψεις/παρατηρήσεις των Υπουργείων και άλλων εταίρων στο Περίγραμμα Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2014-2020 καθώς και στις προτάσεις που υπέβαλαν, κατά την περίοδο Μαΐου-Ιουνίου 2013, για αξιοποίηση των πόρων από τα ΕΔΕΤ. Το τελικό προσχέδιο της ΣΕΣ λαμβάνει υπόψη σε μεγάλο βαθμό τις απόψεις των εταίρων που εκφράστηκαν σε ημερίδες και συναντήσεις καθώς και στο πλαίσιο των Επιτροπών Διαβούλευσης. Σημαντικά θέματα που προέκυψαν από την όλη διαδικασία διαβούλευσης, και που λήφθηκαν υπόψη στη ΣΕΣ, είναι η ανάγκη προώθησης παρεμβάσεων με προστιθέμενη αξία που να συμβάλλουν στην επαναδραστηριοποίηση και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, η ενεργότερη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στην όλη διαδικασία προγραμματισμού και στρατηγικής παρακολούθησης των προγραμμάτων, η ανάγκη προώθησης παρεμβάσεων προς όφελος της τοπική αυτοδιοίκησης, οι αυξημένες αναπτυξιακές ανάγκες σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές που αντικατοπτρίζεται στη σημαντικά μεγαλύτερη χρηματοοικονομική κατανομή των πόρων του ΕΤΠΑ από την ελάχιστη επιτρεπόμενη από τον Κανονισμό σε ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης και η ανάγκη στήριξης των ΜΜΕ που αντικατοπτρίζεται στη σημαντική επικέντρωση των πόρων του ΕΤΠΑ στο Θεματικό Στόχο 3.

1.5.2 Διασφάλιση των Αρχών της Ισότητας Μεταξύ Ανδρών και Γυναικών, της Μη Διάκρισης και της Προσβασιμότητας

Η προώθηση της ισότητας των φύλων, της μη διάκρισης και της προσβασιμότητας θα διασφαλιστεί μέσα από την εμπλοκή των αρμόδιων φορέων κατά το στάδιο σχεδιασμού και υλοποίησης της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 7 του Γενικού Κανονισμού. Παράλληλα, οι αρμόδιοι φορείς θα συμμετέχουν στη Συμβουλευτική Επιτροπή, Επιτροπή Συντονισμού και Επιτροπή Παρακολούθησης των Προγραμμάτων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων. Ειδικότερα, τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται για τη διασφάλιση της τήρησης των αρχών της ισότητας και μη διάκρισης, μέσω της υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων είναι:

i. Η ενεργός συμμετοχή σε διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης κατά τη φάση του σχεδιασμού των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των αρμόδιων δημόσιων φορέων (π.χ. Μονάδα Ισότητας Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρία Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων) και συναφών κοινωνικών οργανώσεων (π.χ. Κυπριακή Συνομοσπονδία Οργανώσεων Αναπήρων).

ii. Η προσπάθεια για ισόρροπη, κατά το δυνατόν, συμμετοχή ανδρών και γυναικών στις Επιτροπές Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και την εκπροσώπηση σε αυτές δημόσιων αρχών που είναι αρμόδιες για θέματα ισότητας, καθώς και κοινωνικών οργανώσεων ειδικών πληθυσμιακών ομάδων.

iii. Η λήψη κατάλληλων μέτρων για τη δημοσιοποίηση των ειδικότερων δράσεων που περιλαμβάνονται στα Επιχειρησιακά Προγράμματα, σχετικά με την τήρηση των αρχών ισότητας των φύλων, μη διάκρισης και διασφάλισης της προσβασιμότητας ατόμων με αναπηρία.

iv. Η παρακολούθηση και η σχετική ενημέρωση των Επιτροπών Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μέσω της ετήσιας έκθεσης, όσον αφορά τα μέτρα που έχουν ληφθεί σε σχέση με την παροχή ίσων ευκαιριών στο πλαίσιο

των ΕΠ, την αποτελεσματικότητά τους και τις διορθωτικές παρεμβάσεις που απαιτούνται ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της μη διάκρισης.

v. Η χρήση εξειδικευμένων κριτηρίων για την τήρηση της αρχής της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και της μη διάκρισης, καθώς και για την ενίσχυση της προσβασιμότητας, κατά τη διαδικασία επιλογής, υλοποίησης και αξιολόγησης πράξεων για συγχρηματοδότηση, όπου αυτό είναι εφικτό και αναλόγως του φυσικού αντικειμένου του παρεμβάσεων.

Διασφάλιση της αρχής Ισότητας μεταξύ Ανδρών και Γυναικών

Οι κύριοι στόχοι για την προώθηση της ισότητας των φύλων, μέσω της υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, αφορούν στην ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας , την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των γυναικών και την πρόληψη και καταπολέμηση της γυναικείας φτώχειας, την ένταξη της διάστασης του φύλου σε ζητήματα κοινωνικής προστασίας και προστασίας της υγείας, τη στήριξη της οικογένειας και την εναρμόνιση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου και των έμφυλων στερεοτύπων.

Η προώθηση της ισότητας των φύλων και η προστασία των δικαιωμάτων της γυναίκας σε όλους τους τομείς της ζωής περιλαμβάνονται στο «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων» 2014-2017 που εκπονείται από τον Εθνικό Μηχανισμό για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, στον οποίο μετέχουν Κυβερνητικοί Φορείς, Γυναικείες, Συνδικαλιστικές και άλλες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου Ν.205(Ι)2002 «Περί ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και στην επαγγελματική εκπαίδευση», στα πλαίσια του οποίου προωθείται η αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση και στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, έχει συσταθεί η «Επιτροπή περί ίσης Μεταχείρισης Ανδρών και Γυναικών στην Απασχόληση και στην Επαγγελματική Εκπαίδευση», με συμβουλευτικό ρόλο ως προς την παρακολούθηση της εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας, στην οποία μετέχουν Κυβερνητικά Τμήματα και εργοδοτικές και συνδικαλιστικές Οργανώσεις. Για την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου, διορίζονται από τον Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ως διοικητικά όργανα, Επιθεωρητές Ισότητας των Φύλων στο Τμήμα Εργασίας.

Η διασφάλιση της τήρησης της αρχής της ισότητας των δύο φύλων στην υλοποίηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων θα επιτευχθεί με την ενεργό συμμετοχή της Μονάδας Ισότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης στη διαδικασία αξιολόγησης των έργων που υποβάλλονται προς ένταξη στα προγράμματα αυτά. Για κάθε έργο το οποίο αξιολογείται, η Μονάδα Ισότητας θα επεξεργάζεται το «Πιστοποιητικό Ισότητας» στο οποίο θα εξετάζει τη συμβατότητα του έργου με την αρχή της ισότητας και τα ενδεχόμενα αποτελέσματά του. Η πρακτική αυτή ακολουθήθηκε με επιτυχία κατά την προγραμματική περίοδο 2007-13, ενώ για τη νέα προγραμματική περίοδο θα καταβληθεί προσπάθεια μίας περισσότερο σε βάθος και ουσιαστικότερης εξέτασης αυτής της συμβατότητας, με την εξειδίκευση όπου απαιτείται αναλυτικών κριτηρίων και υποκριτηρίων αξιολόγησης των υποβαλλόμενων έργων.

Διασφάλιση της αρχής της Μη Διάκρισης

Αντίστοιχα, στον τομέα της διασφάλισης της αρχής της μη διάκρισης, η υλοποίηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων διασφαλίζει την ισότιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας, την ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση, την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω,

φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Η διασφάλιση της αρχής της μη διάκρισης, πέραν της διάστασης των δύο φύλων, διέπεται από τις πρόνοιες του Νόμου Ν.58(Ι)2004 «Περί ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση και την εργασία», σύμφωνα με τον οποίο τίθεται το πλαίσιο για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού.

Πέραν των πιο πάνω, έχει θεσπιστεί η Αρχή της Ισότητας στο Γραφείο του Επίτροπου Διοικήσεως, σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου Ν.42(Ι)2004 «Περί καταπολέμησης φυλετικών και ορισμένων άλλων διακρίσεων», η οποία εξετάζει παράπονα σχετικά με κρούσματα διακρίσεων τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων θα ληφθούν μέτρα υποστήριξης των λοιπών φορέων που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και υλοποίηση των παρεμβάσεων που συμβάλουν στην ισότητα των φύλων και στην ισότητα των ευκαιριών πρόσβασης για όλους, με στόχο την ουσιαστικότερη συμβολή τους στις διαδικασίες προγραμματισμού και εφαρμογής και την αποτελεσματικότερη συμμετοχή τους στην Επιτροπή Παρακολούθησης.

Διασφάλιση της Προσβασιμότητας

Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει ετοιμάσει την «Εθνική Έκθεση για την Εφαρμογή της Σύμβασης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες» στην οποία καταγράφονται οι υφιστάμενες νομοθεσίες, πολιτικές και δραστηριότητες που εφαρμόζονται στην Κύπρο για ικανοποίηση των απαιτήσεων της Σύμβασης. Πρόσθετα, εντοπίζονται τυχόν κενά ή αδυναμίες στην υφιστάμενη κατάσταση με σκοπό την προώθηση σχετικών δράσεων στα πλαίσια του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Αναπηρία στην Κύπρο.

Οι μηχανισμοί εφαρμογής και παρακολούθησης της Σύμβασης στην Κύπρο, όπως έχουν καθοριστεί με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, είναι οι εξής:

- Το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων Με Αναπηρία του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων έχει αναλάβει το ρόλο του Κεντρικού Σημείου Επαφής.
- Το Παγκύπριο Συμβούλιο Ατόμων με Αναπηρία ασκεί το ρόλο του Συντονιστικού Μηχανισμού.
- Η Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων/Αρχή Ισότητας ορίστηκε ως ο Ανεξάρτητος Μηχανισμός για την προώθηση, προστασία και παρακολούθηση της Σύμβασης.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία στην Κύπρο 2013-2015 δομείται σε οκτώ Θεματικές Ενότητες, τρεις από τις οποίες αφορούν, (α) στην προσβασιμότητα στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, (β) στην προσβασιμότητα στις μεταφορές, και (γ) στην προσβασιμότητα στην πληροφόρηση, για τις δράσεις των οποίων έχουν οριστεί ως φορείς υλοποίησης οι αρμόδιες για κάθε περίπτωση Υπηρεσίες. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων στο πλαίσιο της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης διασφαλίζει την εφαρμογή των αρχών που τίθενται μέσω του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, ως προς τις παραμέτρους αυτές.

1.5.3 Αειφόρος Ανάπτυξη

Η εφαρμογή δράσεων και η προώθηση μέτρων με στόχο την πλήρη συμμόρφωση της Κύπρου με το Κοινοτικό Κεκτημένο για το Περιβάλλον και την επίτευξη συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης, αποτελεί βασική προτεραιότητα για την προγραμματική περίοδο 2014-20. Ως εκ τούτου, επιδιώκεται όπως τα μέτρα και οι δράσεις που θα προωθηθούν για συγχρηματοδότηση από τα ΕΔΕΤ 2014-2020, τόσο στους τομείς που σχετίζονται με το περιβάλλον όσο και σε «μη περιβαλλοντικούς τομείς», να συνάδουν με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης περιλαμβανομένης της διατήρησης, προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος, καθώς και της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Σε αυτό το πλαίσιο, οι αρμόδιες Αρχές Διαχείρισης των Ταμείων συνεργάζονται με το Τμήμα Περιβάλλοντος, του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, για καταγραφή όλων των δράσεων των Ταμείων που θα συμβάλουν τόσο στην περιβαλλοντική αναβάθμιση της Κύπρου όσο και στην υποστήριξη των στόχων της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή (τουλάχιστον 20% του προϋπολογισμού της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020 θα πρέπει να χορηγείται σε στόχους σχετικούς με την κλιματική αλλαγή).

Η τήρηση των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης διασφαλίζεται με την ενεργό συμμετοχή του Τμήματος Περιβάλλοντος στο πλαίσιο της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης κατά τη φάση του σχεδιασμού των Προγραμματικών Εγγράφων. Πρόσθετα, στο στάδιο επιλογής των έργων θα λαμβάνεται η γνώμη του Τμήματος, όσον αφορά την περιβαλλοντική πτυχή των παρεμβάσεων, ως το αρμόδιο προς τούτο τμήμα της Κυβέρνησης.

Επιπλέον, η αειφόρος ανάπτυξη προωθείται και μέσω των «Πράσινων Δημόσιων Συμβάσεων (ΠΔΣ)». Το Τμήμα Περιβάλλοντος, ως η αρμόδια αρχή για τις ΠΔΣ, έθεσε το 2012 σε εφαρμογή το δεύτερο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις ΠΔΣ (το πρώτο είχε εγκριθεί το 2007), βάσει των κριτηρίων που έχει θεσπίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσα από τη σχετική εργαλειοθήκη (GPP Toolkit). Το Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει δώδεκα ομάδες προϊόντων και υπηρεσιών και περισσότερες από 30 υποκατηγορίες, και απευθύνεται τόσο στις αρχές του δημόσιου τομέα, όσο και στις αρχές δημοσίου δικαίου και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το Γενικό Λογιστήριο της Δημοκρατίας, που είναι η αρμόδια υπηρεσία για τη σύναψη και διαχείριση συμφωνιών πλαίσιο για προϊόντα κοινής χρήσης, οι οποίες χρησιμοποιούνται από τους αγοραστές για ολόκληρο το δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, εφαρμόζει τη στρατηγική της Κυπριακής Δημοκρατίας για τα πράσινα προϊόντα. Συγκεκριμένα, κατά την ετοιμασία των προδιαγραφών και την κατάρτιση των εγγράφων των διαγωνισμών, λαμβάνει υπόψη στο μέτρο του δυνατού το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, με αποτέλεσμα οι αγορές που πραγματοποιούνται από το δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα για προϊόντα πληροφορικής, για είδη βιβλιοπωλείου και χαρτιού, για υλικά και παρασκευάσματα καθαρισμού, καθώς και για άλλα συναφή προϊόντα, να περιέχουν πράσινες πρόνοιες.

Επίσης, το Τμήμα Περιβάλλοντος προωθεί την εφαρμογή των εθελοντικών εργαλείων «Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (EMAS)» και «Ευρωπαϊκό Οικολογικό Σήμα (EU Ecolabel)» στην Κύπρο, μέσω ενημερωτικών ημερίδων, ενημερωτικών εντύπων και εκστρατειών, σε στοχευμένες κατηγορίες επιχειρήσεων, με απώτερο σκοπό την κάλυψη όλων των κατηγοριών που μπορούν να εφαρμόσουν αυτά τα εργαλεία. Ειδικά για την προώθηση και εφαρμογή του EMAS, το Τμήμα Περιβάλλοντος εφαρμόζει ειδικό σχέδιο παροχής χορηγίας σε επιχειρήσεις.

Τρόπος Εφαρμογής της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει»

Η Κύπρος αναγνωρίζει ότι η αρχή «*ο ρυπαίνων πληρώνει»* αποτελεί μια από τις βασικές παραμέτρους εφαρμογής της κοινοτικής πολιτικής για το περιβάλλον, γι' αυτό και λαμβάνει σοβαρά υπόψη αυτήν την αρχή στις δράσεις συμμόρφωσης της νομοθεσίας της με το κοινοτικό κεκτημένο για το περιβάλλον.

Σε σχέση με τις παρεμβάσεις που προωθούνται μέσα από τη ΣΕΣ της Κύπρου 2014-2020, ειδικά για τους τομείς των αποβλήτων και των υδάτων, αυτές συνάδουν με τις πρόνοιες της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», όπως αυτές καταγράφονται στις Οδηγίες 2008/98/ΕΚ και 2000/60/ΕΚ αντίστοιχα.

Σημειώνεται ότι για την προώθηση της εφαρμογής της αρχής «*ο ρυπαίνων πληρώνει»* στη διαχείριση αποβλήτων, έχει αρχίσει πιλοτική εφαρμογή σε κάποιους Δήμους της Κύπρου, με στόχο η πολιτική τιμολόγησης για τα απόβλητα να βαρύνει τον κάτοχο των αποβλήτων. Αναμένεται ότι η δράση αυτή θα εφαρμοστεί και από άλλους Δήμους της Κύπρου την περίοδο 2014-2020, αφού με βάση τις υφιστάμενες δραστηριότητές τους πληρούν κάποιες σημαντικές προϋποθέσεις, όπως είναι η ύπαρξη ενός οργανωμένου συστήματος καταγραφής και διαχείρισης αρχείων με δεδομένα ποσοτικής παραγωγής αποβλήτων και οικονομικών δεδομένων διαχείρισης, καθώς και μηχανισμού είσπραξης δημοτικών τελών. Όπως αναφέρεται και στην παράγραφο 1.3 της ΣΕΣ (Θεματικός Στόχος 6), οι δράσεις που θα εφαρμοστούν στα πλαίσια των ΕΔΕΤ 2014-2020 θα πληρούν τόσο την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» όσο και την αρχή της ευθύνης του παραγωγού, της εγγύτητας και της αυτάρκειας.

Επιπλέον, οι προτάσεις τιμολογιακής πολιτικής των υπηρεσιών υδάτων, που έχουν κατατεθεί για έγκριση στη Βουλή των Αντιπροσώπων, αποτελούν ένα από τα μέτρα του Σχεδίου Διαχείρισης των Υδάτων και είναι σύμφωνες με τις πρόνοιες της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, έτσι ώστε να εφαρμόζεται η αρχή της ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος, συμπεριλαμβανομένου του κόστους για το περιβάλλον και του κόστους που συνδέεται με την έλλειψη πόρων, καθώς και η αρχή «*ο ρυπαίνων πληρώνει»*. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στην Κύπρο εφαρμόζονται πολιτικές τιμολόγησης νερού εδώ και πολλές δεκαετίες, με καταμέτρηση του πόσιμου νερού και ογκολογική τιμολόγηση σε όλες τις περιοχές. Αυτό συμβαίνει και στην άρδευση, όπου η καταμέτρηση και η ογκομετρική χρέωση είναι πάγια πρακτική σε όλα τα Κυβερνητικά και τοπικά δίκτυα άρδευσης. Για την περαιτέρω ορθολογικοποίηση της κοστολόγησης και τιμολόγησης του νερού απαιτείται καταγραφή των ποσοτήτων από τις υφιστάμενες γεωτρήσεις, συστηματική παρακολούθηση και λήψη μέτρων για περαιτέρω διοικητικό έλεγχο των παράνομων γεωτρήσεων, τοποθέτηση υδρομετρητών σε όλες τις γεωτρήσεις, καθώς και πρόβλεψη συστήματος ελέγχου αυτών (ενιαία ή δειγματοληπτικά).

Εθνικές ή άλλες ρυθμίσεις για την διασφάλιση της τήρησης των απαιτήσεων του άρθρου 8 Κανονισμού Κοινών Διατάξεων

Η βιώσιμη διαχείριση των πόρων και η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αποτελούν μείζονες προκλήσεις για την Κύπρο, προκειμένου να τονώσει την οικονομία της και να δημιουργήσει ανάπτυξη και απασχόληση. Η στρατηγική της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης περιλαμβάνει ως προτεραιότητες, τις βασικές παραμέτρους της αειφόρου ανάπτυξης, όπως τίθενται από τον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων (Άρθρο 8) των Διαρθρωτικών Ταμείων και ειδικότερα:

(α) Μεταστροφή σε μια ενεργειακά αποδοτική οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα και προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

Η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, σε συνδυασμό με την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, αποτελούν μείζονες προκλήσεις για την ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας στην Κύπρο και την πρόοδο προς την επίτευξη του εθνικού στόχου για την κλιματική αλλαγή. Σύμφωνα με το εθνικό σχέδιο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η διανομή της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ το 2011-2012 εκτιμάται ότι θα προέρχεται κυρίως από την αιολική ενέργεια (3,27%), τη βιομάζα (0,87%) και φωτοβολταϊκά συστήματα (0,28%). Παράλληλα, η πρόσφατη ανακάλυψη φυσικού αερίου (Δεκέμβριος 2011) στην αποκλειστική οικονομική ζώνη της Κύπρου είναι πολύ ελπιδοφόρα για τη διαφοροποίηση των ενεργειακών πόρων, διότι θα απαλλάξει την Κύπρο από την υπερβολική εξάρτησή της από τις εισαγωγές πετρελαίου.

Οι προτεραιότητες που επιλέγονται στον τομέα της ενέργειας, εντάσσονται στο πλαίσιο της προσπάθειας επίτευξης των στόχων της χώρας (έως το 2020, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας να αντιπροσωπεύουν το 13% της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης και να υπάρξει εξοικονόμηση ενέργειας κατά 14,3% στην πρωτογενή ενεργειακή κατανάλωση), μέσω παρεμβάσεων για την προώθηση της χρήσης ανανεώσιμης ενέργειας και της ενεργειακής απόδοσης (ΜΜΕ, δημόσια κτίρια, οικίες, γεωργικές εκμεταλλεύσεις, αλιευτικά σκάφη, υδατοκαλλιέργειες). Μέσω των προτεραιοτήτων αυτών, η αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως η ηλιακή ενέργεια, η αιολική ενέργεια, το βιοαέριο και η βιομάζα, στο ενεργειακό μείγμα της Κύπρου θα περιορίσει την εξάρτησή της από το πετρέλαιο, πράγμα που θα έχει θετική επίπτωση στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Επιπλέον, η εφαρμογή αυτών των προτεραιοτήτων επιτρέπει την υποστήριξη καινοτόμων τεχνολογιών και επενδύσεων που συμβάλλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας και στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Στα πεδία αυτά υπάρχει η δυνατότητα για ανταλλαγή εμπειριών και υλοποίηση πιλοτικών έργων με γειτονικές χώρες, ώστε να βελτιωθεί η κατάσταση, ιδίως όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση.

(β) Βελτίωση της διαχείρισης των φυσικών πόρων και περιβαλλοντική προστασία

Η ΣΕΣ αποδίδει προτεραιότητα σε επενδύσεις στους τομείς των στερεών αποβλήτων και των λυμάτων, σύμφωνα με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το κεκτημένο της ΕΕ. Η υλοποίηση των έργων αυτών προϋποθέτει καινοτόμες προσεγγίσεις (π.χ. φόρος υγειονομικής ταφής, καθεστώτα εκτεταμένης ευθύνης του παραγωγού με ανάληψη υποχρεώσεων ανάκτησης, συστήματα πληρωμής κατά την απόρριψη αποβλήτων σε δημοτικό επίπεδο), ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι περιβαλλοντικής πολιτικής και να αυξηθούν τα επίπεδα οικονομικής δραστηριότητας και απασχόλησης.

Οι δράσεις που θα προωθηθούν θα συμβαδίζουν με το περιεχόμενο των *Προγραμμάτων Διαχείρισης Αποβλήτων,* τόσο για τα αστικά όσο και για τα επικίνδυνα απόβλητα, καθώς και προγράμματα πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων, σύμφωνα με την Οδηγία 2008/98 για τα απόβλητα και βάσει της ιεραρχημένης διαχείρισης αποβλήτων (πρόληψη, ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση).

Η προστασία του φυσικού κεφαλαίου και των οικοσυστημάτων της χώρας που εξαρτώνται από τη γεωργία και τη δασοκομία, αποτελεί επίσης προτεραιότητα για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης προσφοράς βασικών αγαθών και υπηρεσιών οικοσυστημάτων και τη διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας. Οι σοβαρότεροι κίνδυνοι σε βάρος της βιοποικιλότητας της Κύπρου είναι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, τα εισβάλλοντα είδη, η λαθροθηρία, οι δασικές πυρκαγιές (το 7% της δασικής έκτασης κάηκε κατά την περίοδο 1990-2008), η εντατική γεωργία, η εγκατάλειψη

αγροτικών περιοχών και οι αλλαγές της χρήσης γης (λόγω της αστυφιλίας και των οδικών υποδομών). Σχεδόν το 14% της χλωρίδας απειλείται με εξαφάνιση, ενώ κινδυνεύει περίπου το 34% των γνωστών ειδών. Το 73% περίπου της έκτασης του δικτύου «NATURA 2000» αποτελείται από διάφορα είδη δασικής γης και ακολουθούν οι βοσκότοποι και άλλες γεωργικές εκτάσεις.

Επιπρόσθετα, είναι αναγκαίο κατά τη νέα περίοδο να δοθεί έμφαση στην αύξηση της επάρκειας νερού για γεωργική χρήση, μέσω περαιτέρω επενδύσεων σε αποδοτικότερα συστήματα άρδευσης. Σημειώνεται ότι στην Κύπρο τα βελτιωμένα συστήματα άρδευσης είναι διαδεδομένη πρακτική άρδευσης, που χρησιμοποιείται εδώ και πολλά χρόνια σε όλες τις περιοχές και όλες τις φυτείες. Επίσης, ιδιαίτερη σημασία δίδεται στην παροχή συμβουλών σε γεωργούς, στη διατήρηση των ρυθμιστικών και διηθητικών λειτουργιών των εδαφών και στην εισαγωγή καλλιεργειών με χαμηλές ανάγκες σε νερό, λόγω του ότι η λειψυδρία υπονομεύει όλους τους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας. Παράλληλα, είναι αναγκαία η μείωση του φορτίου θρεπτικών ουσιών στα εδάφη και στα ύδατα, σύμφωνα με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα Ύδατα (2000/60/ΕΚ), την Οδηγία για τα Αστικά Λύματα (91/271/ΕΟΚ) και την Οδηγία για τα Νιτρικά Άλατα (91/676/ΕΟΚ), με στόχο να διασφαλιστεί η ασφαλής οικολογική, χημική και ποσοτική κατάσταση των σπάνιων υδάτινων πόρων.

Πρέπει να εντατικοποιηθεί η εφαρμογή του προγράμματος δράσης για τα νιτρικά άλατα (οδηγία για τα νιτρικά άλατα) στις 6 κηρυγμένες ευάλωτες στα νιτρικά άλατα ζώνες (εκμεταλλεύσεις καλλιέργειας γεωμήλων και οπωρώνες εσπεριδοειδών) με τη βέλτιστη χρήση αζώτου και πρακτικών διαχείρισης της κοπριάς. Πρέπει να εφαρμόζονται ασφαλή για το περιβάλλον συστήματα καλλιεργειών, όπως η βιολογική γεωργία, η αμειψισπορά και η στοχευμένη επιλογή καλλιεργειών. Ως προς αυτό, η Κύπρος πρέπει να στηρίξει την αύξηση της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης (ΧΓΕ) στην οποία εφαρμόζονται γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα και ασκείται βιολογική καλλιέργεια (που αντιπροσώπευαν ποσοστά 9% και 2,9% το 2009).

Η στήριξη ασφαλών για το περιβάλλον συστημάτων γεωργικής πρακτικής (όπως η βιολογική γεωργία, η αμειψισπορά, η στοχευμένη επιλογή καλλιεργειών, η αποκατάσταση αναβαθμίδων κλπ.) έχει ζωτική σημασία για τη βιώσιμη διαχείριση των εδαφών και την πρόληψη της περαιτέρω υποβάθμισης και διάβρωσης του εδάφους στην Κύπρο.

Στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου, προωθείται επίσης η εφαρμογή μέτρων διατήρησης για τις περιοχές του Δικτύου NATURA 2000, σύμφωνα με τις Οδηγίες 2009/147/ΕΚ και 92/43/ΕΚ για τα πουλιά και τους οικότοπους αντίστοιχα, για να επιτευχθούν τα ορόσημα της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα της ΕΕ για το 2020, δηλ. να αναχαιτισθούν η απώλεια βιοποικιλότητας και η υποβάθμιση των υπηρεσιών οικοσυστημάτων έως το 2020 και, εφόσον είναι εφικτό, να αποκατασταθεί η βιοποικιλότητα, ενώ προβλέπεται η αποτελεσματική χρησιμοποίηση των πόρων μέσω της βιώσιμης χρήσης των θαλάσσιων πόρων και της πρόληψης της υπεραλίευσης, για την περαιτέρω ανάπτυξη της γαλάζιας οικονομίας της χώρας.

(γ) Περιορισμός της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογή, περιλαμβανομένης της διαχείρισης κινδύνων

Την περίοδο 1991-2009 παρατηρήθηκε σημαντική μείωση της ετήσιας βροχόπτωσης (-9%) και αύξηση της μέσης θερμοκρασίας (+0,5oC) σε σύγκριση με την περίοδο 1961- 1990. Πράγματι, οι ασθενείς βροχοπτώσεις και οι υψηλές θερμοκρασίας ασκούν ακραίες πιέσεις στους σπάνιους φυσικούς πόρους της χώρας, και ιδιαίτερα στους υδάτινους πόρους, στη γεωργική γη, στα δάση και τα εδάφη, και απειλούν τη βιοποικιλότητα των οικοσυστημάτων τους. Η βιώσιμη διαχείριση και η αποτελεσματική χρήση των σπάνιων φυσικών πόρων της αποτελούν ζωτική ανάγκη για την Κύπρο,

ώστε να περιορίσει τις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, να διατηρήσει και να αποκαταστήσει το φυσικό περιβάλλον της, να διατηρήσει την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων της.

Η Κύπρος, στο πλαίσιο αυτό, αναζητά καινοτόμες μεθόδους για να περιορίσει τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και να προσαρμοστεί στις αναπόφευκτες επιπτώσεις της. Η εξεύρεση λύσεων, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε συνεργασία με γειτονικές χώρες, και η αντιμετώπιση του σοβαρού προβλήματος της ξηρασίας αποτελούν προτεραιότητες της ΣΕΣ. Η βιώσιμη και αποδοτική διαχείριση των υδάτινων πόρων, η βελτιωμένη διαχείριση του εδάφους μέσω της στήριξης πρακτικών που προλαμβάνουν την υποβάθμιση και διάβρωση του εδάφους και τη μείωση των αποθεμάτων άνθρακα του εδάφους, η δημιουργία νέων δασικών περιοχών για την αύξηση της παγίδευσης άνθρακα και της εξουδετέρωσης των εκπομπών άνθρακα, η πρόληψη δασικών πυρκαγιών και η αναδάσωση, καθώς και η χρήση καινοτόμων τεχνολογιών, έχουν καθοριστική σημασία για την επίτευξη φιλικής προς το περιβάλλον και βιώσιμης διαχείρισης των πόρων.

Πέραν από την υιοθέτηση της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και τη λήψη συναφών δράσεων και μέτρων, θα επιδιωχθεί και η ενσωμάτωση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή σε άλλες εθνικές πολιτικές, όπως στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, στην Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα, στο Εθνικό Σχέδιο για την Απερήμωση, στο Εθνικό Σχέδιο Αντιμετώπισης των Πυρκαγιών, και στα αναθεωρημένα Σχέδια Λεκάνης Απορροής Ποταμού.

Επιπλέον, οι επενδύσεις που θα γίνουν με τη στήριξη των ΕΔΕΤ 2014-2020, θα υπόκεινται σε θωράκιση έναντι του κλίματος (όπου κριθεί σχετικό) τόσο ως προς την ελαχιστοποίηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τη διάρκεια ζωής της συγκεκριμένης επένδυσης, όσο και ως προς την εξασφάλιση και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των επενδύσεων στις αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής κατά τη διάρκεια ζωής του έργου.

Άλλα σχετικά μέτρα

Λαμβάνοντας υπόψη την υψηλή ποιότητα της υποδομής μεταφορών, η Κύπρος κατά τη νέα προγραμματική περίοδο αποδίδει ιδιαίτερη έμφαση στο σύστημα αστικών μεταφορών. Η βιώσιμη αστική κινητικότητα ενισχύεται μέσω της προώθησης φιλικών προς το περιβάλλον και χαμηλών εκπομπών άνθρακα συστημάτων ελαφράς μεταφοράς, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ηλεκτροκίνητων οχημάτων.

Η Κύπρος έχει ήδη θέσει σε εφαρμογή παρεμβάσεις που αποσκοπούν στη μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης στα αστικά κέντρα. Ως προς αυτό, αναμένεται η εφαρμογή του ρυθμιστικού σχεδίου αστικών μεταφορών της Λευκωσίας και να επεκταθεί και σε άλλα αστικά κέντρα η χρήση ελαφρών μεταφορικών μέσων. Ήδη η Κύπρος έχει περιλάβει στη νομοθεσία της την απαίτηση για έγκριση περιβαλλοντικής μελέτης από το αρμόδιο κυβερνητικό τμήμα, για όλα τα έργα υποδομών που υλοποιούνται, διασφαλίζοντας έτσι την αποφυγή σοβαρών επιπτώσεων στο περιβάλλον. Ειδικά για τον τομέα της έρευνας και καινοτομίας, αναμένεται να προκηρυχθούν δράσεις που θα ενθαρρύνουν τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων/ πανεπιστημίων στον τομέα του περιβάλλοντος, στοχεύοντας στην ανάπτυξη νέων οικολογικά αποδοτικών τεχνολογιών.

Επίσης πρέπει να ενθαρρυνθεί η ενσωμάτωση των πτυχών της αειφορίας στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Ο στρατηγικός στόχος της Κύπρου να καταστεί περιφερειακό κέντρο υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας απαιτεί να καταβληθούν πρόσθετες προσπάθειες για την ενίσχυση των επαγγελματικών δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, ώστε να διευκολυνθεί η μεταστροφή της

αγοράς εργασίας προς δραστηριότητες με προοπτικές ανάπτυξης και απασχόλησης (υπηρεσίες στις επιχειρήσεις, υγεία και κοινωνικοί τομείς, ψηφιακή οικονομία, πράσινη οικονομία). Θα πρέπει να προσαρμοστούν η ποιότητα και το αντικείμενο των προγραμμάτων του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και μαθητείας, ώστε να δημιουργηθούν οι αναγκαίες δεξιότητες σε επαγγέλματα και τομείς με αυξημένη ζήτηση. Αυτό, με τη σειρά του, θα καταστήσει πιο ελκυστική την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι αρκετές από τις προγραμματιζόμενες δράσεις στους τομείς της ενέργειας, του περιβάλλοντος, των μεταφορών και της γεωργίας συνάδουν με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη βελτίωση της Ποιότητας του Αέρα, αφού πέραν από τις ευρύτερες περιβαλλοντικές τους επιδιώξεις (προστασία του περιβάλλοντος, μείωση εκπομπών άνθρακα, αποδοτική χρήση των πόρων κλπ.) συμβάλουν και στη μείωση της συγκέντρωσης αιωρούμενων σωματιδίων και υποξειδίων του αζώτου στην ατμόσφαιρα, βελτιώνοντας έτσι την ποιότητα του αέρα και συνεισφέροντας γενικότερα στη δημιουργία συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης. Οι συνέργειες αυτές προκύπτουν και από τη συμμετοχή των αρμόδιων υπηρεσιών πολιτικής στους προαναφερθέντες τομείς, που είναι η Υπηρεσία Ενέργειας, το Τμήμα Οδικών Μεταφορών, και το Τμήμα Περιβάλλοντος) στην Τεχνική Επιτροπή για την εφαρμογή του εν λόγω Σχεδίου Δράσης.

1.5.4 Στόχοι Οριζόντιων Πολιτικών

Τα τελευταία χρόνια η Κύπρος κατέχει τη δεύτερη θέση στην ΕΕ σε φυσική αύξηση πληθυσμού (4,9%) μετά την Ιρλανδία και την πρώτη σε ετήσια γενική αύξηση πληθυσμού (2,6%). Επίσης, η ηλικιακή δομή του πληθυσμού είναι σχετικά νεαρότερη από το μέσο όρο της Ευρώπης. Το συνολικό ποσοστό γονιμότητας ανέρχεται σε 1,35 (χαμηλότερο από 2,10, το οποίο θεωρείται ως βάση για την εξασφάλιση της αναπλήρωσης του πληθυσμού).

Ωστόσο, η αύξηση του πληθυσμού στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη μετανάστευση. Ο συνολικός αριθμός των αλλοδαπών (κοινοτικών και τρίτων χωρών) ανήλθε το σε 170.383 (CYSTAT, 2011). Ο συνολικός αριθμός των αλλοδαπών είναι ιδιαίτερα υψηλός και δεν είναι δυνατόν να υπολογισθεί με ακρίβεια. Η συντριπτική πλειοψηφία προέρχεται από κράτη μέλη της ΕΕ (62,4%), ενώ σημαντικός αριθμός μεταναστών προέρχεται από τις Φιλιππίνες (5,5%), τη Ρωσία (4,8%) και τη Σρι Λάνκα (4,3%).

Το ποσοστό γήρανσης του πληθυσμού για την Κύπρο, δηλαδή το ποσοστό πληθυσμού ηλικίας άνω των 65 ετών επί του συνολικού πληθυσμού, ανέρχεται, σε 13,3% και αποτελεί ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά γήρανσης του πληθυσμού ανάμεσα στις χώρες μέλη της ΕΕ. Επίσης, το ποσοστό των παιδιών κάτω των 15 ετών ανέρχεται σε 16,1%, ενώ το τμήμα του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών καταλαμβάνει ποσοστό 24,5%.

Σημαντική ποσοτική και ποιοτική αλλαγή σημειώνεται στα νοικοκυριά, καθώς, ενώ ο συνολικός αριθμός τους έχει αυξηθεί (από 220 χιλ. το 2001 σε 300 χιλ. το 2011), ο μέσος αριθμός ατόμων που περιλαμβάνουν έχει μειωθεί (από 3,1 το 2001 σε 2,7 το 2011). Η τάση προς μικρότερα νοικοκυριά, με περισσότερα άτομα όλων των ηλικιών να ζουν είναι αξιοσημείωτη.

Η σύνθεση του πληθυσμού, κατά φύλο, δείχνει ελαφρά αυξημένο το ποσοστό των γυναικών (51,4%) έναντι των ανδρών (48,6%), γεγονός που εξηγείται από τη μακροβιότητα των γυναικών σε σχέση με τους άνδρες, αφού το προσδόκιμο ζωής για τους άνδρες υπολογίζεται σε 78,3 έτη, ενώ για τις γυναίκες σε 81,9 έτη.

Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού των αστικών κέντρων παρουσιάζει μια ελαφρά διαχρονική επιβράδυνση. Το 67,4% των κατοίκων ζουν σε αστικές περιοχές και το υπόλοιπο 32,6% σε αγροτικές, πολλές όμως εκ των οποίων έχουν σχεδόν ενοποιηθεί με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Η χρηματοοικονομική κρίση σε συνδυασμό με την εξέλιξη των οικογενειακών δομών δυσχεραίνει την αλληλεγγύη των γενεών στην οικογένεια. Συνακόλουθα στην περίοδο της κρίσης με την επιδείνωση των συνθηκών της αγοράς εργασίας αυξάνει ο αριθμός των ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού καθιστώντας ευάλωτες ομάδες τους ηλικιωμένους, τους νέους και τους μετανάστες.

Οι προκλήσεις που σχετίζονται με δημογραφικές αλλαγές έχουν ευρείες οικονομικές, κοινωνικές και χωρικές προεκτάσεις με επιπτώσεις στην περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική συνοχή.

Για την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων έχει ληφθεί μέριμνα με στοχευμένες παρεμβάσεις για ηλικιωμένους εργαζόμενους και νέους. Παράλληλα λαμβάνεται μέριμνα για βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας σε συνδυασμό με παρεμβάσεις ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης ενδογενούς τοπικής ανάπτυξης.

1.6 ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Πίνακας 11: Κατάλογος Προγραμμάτων

Τίτλος Προγράμματος	Ταμείο	Σύνολο (€)	2014 (€)	2015 (€)	2016 (€)	2017 (€)	2018 (€)	2019 (€)	2020 (€)
ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ*	**299.898.560**	89.951.276	90.200.500	21.511.055	23.833.920	24.310.881	24.797.371	25.293.557
	ΤΣ	**294.869.025**	57.156.764	48.473.084	39.315.087	38.682.266	37.966.553	37.262.438	36.012.833
ΕΠ Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή	ΥΕΙ	**18.136.793**	6.501.180	5.070.921	0	2.735.288	1.276.468	1.276.468	1.276.468
	ΕΚΤ*	**132.444.096**	39.348.546	40.047.552	9.529.428	10.558.461	10.769.755	10.985.272	11.205.082
Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης	ΕΓΤΑΑ	**132.244.377**	0	28.341.472	28.345.126	18.894.801	18.892.389	18.889.108	18.881.481
ΕΠ «ΘΑΛΑΣΣΑ»	ΕΤΘΑ	**39.715.209**	0	10.957.068	5.563.703	5.653.880	5.785.440	5.824.999	5.930.119
Σύνολο		**917.308.060**	**192.957.766**	**223.090.597**	**104.264.399**	**100.358.616**	**99.001.486**	**99.035.656**	**98.599.540**

** Στην κατανομή για το ΕΤΠΑ και ΕΚΤ έχουν προστεθεί τα €200εκ. που θα παραχωρηθούν την Κύπρο το 2014 και 2015.*

1.9 Αίτημα για Μεταφορά Τεχνικής Βοήθειας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Πίνακας 12: Μεταφορά Τεχνικής Βοήθειας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Ταμείο	Κατηγορία Περιοχής	Έτος	2014 (€)	2015 (€)	2016 (€)	2017 (€)	2018 (€)	2019 (€)	2020 (€)
ΕΚΤ			500.000						
ΕΤΠΑ				200.000					

1.10 Κατανομή του Αποθεματικού Επίδοσης ανά Ταμείο

Πίνακας 13: Υπολογισμός Αποθεματικού Επίδοσης

1	2	3	4	5	6	7
			Ποσά που εξαιρούνται από τον υπολογισμό του αποθεματικού επίδοσης[4]			
Ταμείο	**Κατηγορία Περιφέρειας**	**Συνολική Κοινοτική Συνδρομή[5] (EUR)**	**Αντίστοιχη κατανομή ΕΚΤ στην Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων (EUR)**	**Μεταφορές ΚΑΠ (EUR)**	**Κοινοτική Συνδρομή που υπόκειται στο αποθεματικό επίδοσης[6] (EUR)**	**Αποθεματικό Επίδοσης[7] (EUR)**
ΕΤΠΑ	Περισσότερο ανεπτυγμένη περιφέρεια	299.898.560	-	-	299.898.560	17.993.913,60
ΕΚΤ	Περισσότερο ανεπτυγμένη περιφέρεια	132.444.096	18.136.793	-	114.307.303	6.858.438,18
ΕΓΤΑΑ	-	132.244.377	-		132.244.377	7.934.662,62
ΤΣ	-	294.869.025	-	-	294.869.025	17.692.141,50
ΕΤΘΑ	-	39.715.209	-	-	39.715.209	2.382.912,54
ΣΥΝΟΛΟ		**899.171.267**	**18.136.793**	**0**	**881.034.474**	**52.862.068,44**

[4]Σύμφωνα με το Άρθρο 20 του Κανονισμού Γενικών Διατάξεων.

[5]Περιλαμβανομένου του αποθεματικού επίδοσης, μετά τις μεταφορές μεταξύ κατηγοριών περιφερειών και στόχων, όπου εφαρμόζεται.

[6]Συνολική Κοινοτική Συνδρομή μετά τις μεταφορές, αφαιρουμένων των ποσών που εξαιρούνται για τον υπολογισμό του αποθεματικού επίδοσης.

[7]Το συνολικό ποσό για το αποθεματικό επίδοσης που κατανέμεται από τα ΕΔΕΤ ανέρχεται στο 6%.

2 ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

2.1 ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ, ΑΛΛΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΤΕΠ

Για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου για αναδιάρθρωση της κυπριακής οικονομίας και διατήρηση/δημιουργία νέων θέσεων εργασίας θα επιδιωχθεί η μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων από την αξιοποίηση όλων των κοινοτικών πόρων, μέσω της υιοθέτησης μίας συντονισμένης και ολοκληρωμένης προσέγγισης. Στην προγραμματική περίοδο 2014-2020 τα Επιχειρησιακά προγράμματα θα είναι πολυταμειακά και συνεπώς οι στόχοι και τα αναμενόμενα αποτελέσματα τους θα επιτευχθούν με χρήση παρεμβάσεων και εργαλείων, τα οποία είναι θεματικά εστιασμένα. Συνακόλουθα, είναι απαραίτητος ο ενισχυμένος συντονισμός μεταξύ των Διαρθρωτικών Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ), του Ταμείου Συνοχής (ΤΣ), του ΕΓΤΑΑ, του ΕΤΘΑ αλλά και άλλων κοινοτικών και εθνικών χρηματοδοτικών μέσων. Για την επίτευξη του βέλτιστου συντονισμού απαιτείται η ύπαρξη ισχυρής θεματικής συνεργασίας κατά τη φάση του σχεδιασμού των παρεμβάσεων. Αυτό έχει καταστεί δυνατόν μέσα από τη συνεχή συνεργασία και διαβούλευση που υπάρχει μεταξύ της ΓΔ ΕΠΣΑ και του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (Διαχειριστικές Αρχές για τα Ταμεία Πολιτικής Συνοχής/ ΕΤΘΑ, και ΕΓΤΑΑ, αντίστοιχα), έτσι ώστε να αποφευχθούν επικαλύψεις σε δράσεις κοινών Θεματικών Στόχων των πέντε Ταμείων. Ειδικότερα, για θεματικές προτεραιότητες που περιλαμβάνονται σε περισσότερα τους ενός ταμεία, όπως είναι οι περιοχές ΝΑΤΟΥΡΑ 2000, η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και η διαχείριση των υδάτινων πόρων, έχουν καθοριστεί κάποια κριτήρια βάσει των οποίων θα γίνει ο διαχωρισμός των δράσεων ανά Ταμείο, ως ακολούθως:

(α) Περιοχές ΝΑΤΟΥΡΑ 2000: Το ΕΤΠΑ θα συμβάλει στην εφαρμογή έργων εντός των πλείστων περιοχών ΝΑΤΟΥΡΑ, για την ανάδειξη των περιοχών και τη βελτίωση της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων, εκτός από έργα στις περιοχές που αφορούν θαλάσσιες ΝΑΤΟΥΡΑ, τα οποία θα υλοποιηθούν από το ΕΤΘΑ. Από την άλλη, το ΕΓΤΑΑ θα υλοποιήσει έργα που αφορούν οικοτουριστικές αναπτύξεις εκτός των περιοχών προστασίας των ΝΑΤΟΥΡΑ.

(β) Κλιματική Αλλαγή: Με τη συμβολή του Ταμείου Συνοχής θα επιδιωχθεί η βελτίωση της παρακολούθησης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, η εκτίμηση και διαχείριση των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή, καθώς και δράσεις προσαρμογής που σχετίζονται με τον τομέα του τουρισμού, της βιοποικιλότητας, της υγείας, της ενέργειας και τις υποδομές. Οι δράσεις μέσω του ΕΓΤΑΑ θα αφορούν κυρίως τον τομέα της γεωργίας, το έδαφος και τα δάση. Οι δράσεις που αφορούν την προστασία των δασών και την πρόληψη πυρκαγιών θα καλύπτονται μόνο από το ΕΓΤΑΑ.

(γ) Ύδατα: Μέσω του Ταμείου Συνοχής θα επιδιωχθεί η δημιουργία υποδομών για υγρά απόβλητα , η μείωση απωλειών από τα συστήματα μεταφοράς νερού για σκοπούς ύδρευσης και η αξιοποίηση του ανακυκλωμένου νερού για ενίσχυση του υδατικού ισοζυγίου και εμπλουτισμό των υδροφορέων, ενώ μέσω του ΕΓΤΑΑ θα προωθηθεί η επίλυση προβλημάτων που αφορούν την άρδευση (εξοικονόμηση νερού, βελτίωση της αποδοτικότητας στη χρήση ύδατος και υποδομές μεταφοράς και αποθήκευσης νερού για κάλυψη των αναγκών άρδευσης).

Για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ΑΠΕ σε ΜΜΕ, το ΕΤΠΑ θα συγχρηματοδοτήσει επενδύσεις σε ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας με εξαίρεση το γεωργικό τομέα τον οποίο θα καλύψει το ΕΓΤΑΑ.Η προώθηση χρήσης

ΑΠΕ σε ότι αφορά την ηλιακή ενέργεια στον γεωργικό τομέα θα καλύπτεται μόνο από το ΕΓΤΑΑ. Το ΕΤΘΑ θα στηρίξει παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας στα αλιευτικά σκάφη και την υδατοκαλλιέργεια.

Ο κεντρικός συντονισμός ανήκει στη Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης της Κύπρου, το οποίο ως Εθνική Αρχή Προγραμματισμού μεριμνά, μεταξύ άλλων, για ομογενοποιημένες διαδικασίες προκηρύξεων, τυποποιημένα κριτήρια, ενιαία και συντονισμένη επικοινωνία, βελτιστοποίηση του υπάρχοντος ΟΠΣ, παρακολούθηση του πλαισίου επίδοσης και επαφές με την ΕΕ και την ΕτΕΠ. Με στόχο τον καλύτερο συντονισμό και στρατηγικής παρακολούθησης της ΣΕΣ έχει συσταθεί επίσης ***Συντονιστική Επιτροπή Σχεδιασμού και Στρατηγικής Παρακολούθησης*** για την οποία γίνεται αναφορά στο Κεφάλαιο 1.5.1.

2.1.1 Συμπληρωματικότητα των Ταμείων σε Θεματικές Ενότητες

Μεταξύ των Προγραμμάτων εντοπίζονται τομείς/θεματικές ενότητες οι οποίοι παρουσιάζουν δυνατότητες συνέργειας και συμπληρωματικότητας. Για παράδειγμα, το ΕΚΤ θα συγχρηματοδοτήσει παρεμβάσεις επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε τομείς οικονομικής δραστηριότητας που θα στηριχθούν από το ΕΤΠΑ, ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών τομέων της οικονομίας θα προωθηθεί μέσω παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ, ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ. Η επίτευξη του στόχου της εξοικονόμησης ενέργειας θα προωθηθεί τόσο μέσω παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ όσο και μέσω του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΘΑ.

Το ΕΓΤΑΑ συμβάλλει σε 9 από τους 11 Θεματικούς Στόχους του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης, ενώ το ΕΤΘΑ υποστηρίζει παρεμβάσεις σε 4από τους 11 Θεματικούς Στόχους. Για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών συνδράμουν όλα τα ΕΔΕΤ. Στον αγροτικό τομέα και σε αγροτικές περιοχές τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ) συμβάλλουν στην ενίσχυση επιχειρήσεων (από κοινού με άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία), στην Ε&Τ, στις ΤΠΕ, στις μεταφορές, στην ενίσχυση και αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, στην καταπολέμηση του αποκλεισμού και στη βελτίωση της δημόσιας διοίκησης. Το Ταμείο Συνοχής συμβάλλει στη διαχείριση της κλιματικής αλλαγής και του νερού. Παράλληλα από κοινού το ΕΓΤΑΑ με το ΕΤΘΑ και ενδεχομένως τα Διαρθρωτικά Ταμεία χρηματοδοτούν τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες.

Συνέργεια των δύο Διαρθρωτικών Ταμείων εντοπίζεται και στα πλαίσια της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης η οποία στηρίζεται κατά κύριο λόγο από το ΕΤΠΑ. Το ΕΚΤ δύναται να συμβάλει συμπληρωματικά στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη αστικών περιοχών κυρίως μέσα από δράσεις προώθησης της κοινωνικής ένταξης στις εν λόγω περιοχές, εάν διαφανεί η ανάγκη αυτή μέσα από τις Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης οι οποίες θα αναπτυχθούν από τις εμπλεκόμενες Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σχετική αναφορά γίνεται στην Ενότητα 3.1.3.

<u>Συμπληρωματικότητα μεταξύ 1ου και 2ου πυλώνα της ΚΑΠ</u>

Σε ότι αφορά την διαχείριση των παρεμβάσεων, θα διασφαλιστεί η συνέργεια μεταξύ του πυλώνα 1 της ΚΑΠ (άμεσες ενισχύσεις και πρασίνισμα) με την 4η και 5η προτεραιότητα του πυλώνα 2 της ΚΑΠ και των ΚΟΑ – Νέων γεωργών του πυλώνα 1 με την προτεραιότητα 2 του πυλώνα 2 της ΚΑΠ. Ο συντονισμός των παρεμβάσεων, η παρακολούθηση και η συγκέντρωση των απαραίτητων δεδομένων για την αξιολόγηση των επιπτώσεων της ΚΑΠ θα διασφαλιστεί μέσω της αξιοποίησης των ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων του Κυπριακού Οργανισμού Αγροτικών Πληρωμών.

Οι περιβαλλοντικές υποχρεώσεις που αφορούν τον 1ο Πυλώνα (πολλαπλή συμμόρφωση, πρασίνισμα, ελάχιστες απαιτήσεις για χρήση λιπασμάτων και φυτοπ/τικών προϊόντων και άλλες εθνικές νομοθεσίες) αποτελούν τη βάση εκκίνησης (baseline) για τα εκταρικά μέτρα του Πυλώνα 2. Ειδικότερα όσον αφορά της συνέργεια μεταξύ του πρασινίσματος που προβλέπει ο Πυλώνας 1 και οι αγροπεριβαλλοντικές δράσεις του Πυλώνα 2, αυτή θα διέπεται από τα όσα προβλέπει το άρθρο 43 του Κανονισμού 1307/2013 αναφορικά με τις ισοδύναμες πρακτικές. Για το Καθεστώς των νέων γεωργών του Πυλώνα 1 θα ακολουθηθούν τα ίδια κριτήρια επιλεξιμότητας με το άρθρο 19 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013

Πιο κάτω γίνεται αναφορά στις σημαντικές διευθετήσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο του 1ου πυλώνα και οι οποίες επιδρούν στην υλοποίηση του 2ου πυλώνα:

Ενεργοί γεωργοί – Active farmer (Άρθρο 9 του κανονισμού (ΕΕ) 1307/2013-): Δεν χορηγούνται άμεσες ενισχύσεις, άνω των €5000, σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ή σε ομάδες φυσικών ή νομικών προσώπων, που διευθύνουν αερολιμένες, σιδηροδρομικές εταιρείες, δίκτυα ύδρευσης, κτηματομεσιτικές εταιρείες, γήπεδα και υπαίθριους χώρους ψυχαγωγίας. (Κοινοποίηση στην ΕΕ μέχρι 1/8/2014)

Ελάχιστες προϋποθέσεις για τη λήψη αμέσων ενισχύσεων (Άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΕ) 1307/2013): Κατώτατο όριο επιλέξιμης έκτασης για την Κύπρο τα 0,3 εκτάρια (Κοινοποίηση στην ΕΕ πριν την εφαρμογή του νέου Κανονισμού των Άμεσων Πληρωμών).

Μείωση Ενισχύσεων – Capping (Άρθρο 11 του κανονισμού (ΕΕ) 1307/2013): α) Εφαρμογή ποσοστού μείωσης 5% για το μέρος του ποσού των ενισχύσεων που υπερβαίνει τις €150.000 και β) Ο υπολογισμός του εκτιμώμενου ποσού των μειώσεων, για τα έτη 2015 – 2019, το οποίο πρέπει να κοινοποιηθεί, θα υπολογιστεί από τον ΚΟΑΠ. (Κοινοποίηση στην ΕΕ μέχρι 1/8/2014)

Ευελιξία μεταξύ πυλώνων (Άρθρο 14 του κανονισμού (ΕΕ) 1307/2013): Μη εφαρμογή της πρόνοιας αυτής επί του παρόντος. (Κοινοποίηση στην ΕΕ μέχρι 1/8/2014)

Καθεστώς Ενιαίας Στρεμματικής Ενίσχυσης – SAPS (Άρθρα 36 και 37 του κανονισμού (ΕΕ) 1307/2013): Συνέχιση του SAPS μέχρι το 2020. (Κοινοποίηση στην ΕΕ μέχρι 1/8/2014)

Αναδιανεμητική ενίσχυση (Άρθρα 41-42του κανονισμού (ΕΕ) 1307/2013): Μη εφαρμογή της πρόνοιας αυτής. (Κοινοποίηση στην ΕΕ μέχρι 1/8/2014)

Ενίσχυση για περιοχές με φυσικούς περιορισμούς/μειονεκτικές περιοχές (Άρθρα 48-49 του κανονισμού (ΕΕ) 1307/2013): δεν αναμένεται να εφαρμοστεί η πρόνοια αυτή. (Κοινοποίηση στην ΕΕ μέχρι 1/8/2014)

Ενίσχυση για γεωργούς νεαρής ηλικίας (Άρθρα 50-51 του κανονισμού (ΕΕ) 1307/2013): η ενίσχυση που χορηγείται σε νεαρούς γεωργούς (ηλικίας μέχρι 40 ετών) που δημιουργούν για πρώτη φορά γεωργική εκμετάλλευση ως επικεφαλής της εκμετάλλευσης ή τα οποία έχουν ήδη εγκατασταθεί κατά τη διάρκεια των πέντε ετών που προηγούνται της πρώτης υποβολής αίτησης, πρέπει να αυξηθεί κατά μια επιπλέον ενίσχυση (25% της εθνικής μέσης ενίσχυσης ανά εκτάριο) που καταβάλλεται για μέγιστη περίοδο 5 ετών. Η σχετική χρηματοδότηση ανέρχεται σε ποσοστό μέχρι 2% του εθνικού φακέλου κονδυλίου το πολύ και είναι υποχρεωτική για όλα τα κράτη μέλη. Το μέτρο αυτό λειτουργεί συμπληρωματικά με το μέτρο για την ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών στα πλαίσια του ΠΑΑ. Εκτιμώμενο ποσοστό μέχρι 1%. (Κοινοποίηση στην ΕΕ μέχρι 1/8/2014)

Καθεστώς μικροκαλλιεργητών (Άρθρα 61-65 του κανονισμού (ΕΕ) 1307/2013): Δεν αναμένεται να εφαρμοστεί η πρόνοια για τις μικρές εκμεταλλεύσεις.

2.1.2 Ρυθμίσεις και δομές για Διασφάλιση της Συμπληρωματικότητας των Ταμείων

Η συμπληρωματικότητα των Ταμείων διασφαλίζεται τόσο στο στάδιο του Προγραμματισμού όσο και στο στάδιο της υλοποίησης. Στο στάδιο του Προγραμματισμού, η διασφάλιση της συμπληρωματικότητας των Ταμείων επιτυγχάνεται μέσω του ορισμού μίας Εθνικής Αρχής Προγραμματισμού (Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης) η οποία έχει την ευθύνη για το συντονισμό των απαραίτητων ενεργειών για κατάρτιση της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης και υποβολής της στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στη διαδικασία εκπόνησης της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης, εμπλέκεται άμεσα το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, ως Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και Ενδιάμεσος Φορέας του Επιχειρησιακού Προγράμματος ΘΑΛΑΣΣΑ.

Επιπρόσθετα, για να διασφαλιστεί η απαιτούμενη συμπληρωματικότητα και με το Πρόγραμμα LIFE, υπάρχει εμπλοκή και συνεργασία μεταξύ του Τμήματος Περιβάλλοντος, που είναι η αρμόδια αρχή στην Κύπρο του Προγράμματος LIFE, και της Εθνικής Αρχής Προγραμματισμού. Η συνεργασία αυτή αποσκοπεί στην προώθηση χρηματοδότησης δράσεων στα πλαίσια Έργων με ολοκληρωμένη προσέγγιση ή δράσεων που υποστηρίζουν τη χρήση λύσεων, μεθόδων και προσεγγίσεων που αναπτύσσονται στα πλαίσια του Προγράμματος LIFE.

Με στόχο τον καλύτερο συντονισμό και στρατηγικής παρακολούθησης του ΣΕΣ έχει συσταθεί *Συντονιστική Επιτροπή* Σχεδιασμού και Παρακολούθησης για την οποία γίνεται αναφορά στο κεφάλαιο 1.5.1.Έχει επίσης συσταθεί ειδική *Ομάδα Εργασίας* με τη συμμετοχή εκπροσώπων των πιο πάνω φορέων, η οποία συνεδριάζει σε τακτά διαστήματα με στόχο τη διασφάλιση της απαιτούμενης συνέργειας της δράσης των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων στην επίτευξη των εθνικών αναπτυξιακών στόχων και προτεραιοτήτων χρηματοδότησης για την περίοδο 2014-2020.

Ο συντονισμός και η συμπληρωματικότητα μεταξύ των Ταμείων θα διασφαλίζεται και στο στάδιο της υλοποίησης. Συγκεκριμένα θα υπάρχει αμοιβαία συμμετοχή εκπροσώπων των εμπλεκόμενων Υπουργείων στις αρμόδιες Επιτροπές Παρακολούθησης, ενώ για τα Ταμεία της Πολιτικής Συνοχής προβλέπεται να συσταθεί μία κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης. Στο πλαίσιο της υλοποίησης ο συντονισμός ενισχύεται από την ανταλλαγή δεδομένων στο κοινό ΟΠΣ και τη χρήση κατά το δυνατόν κοινών δεικτών παρακολούθησης και αξιολόγησης.

2.1.3 Μηχανισμοί Συντονισμού σε Εθνικό επίπεδο μεταξύ των αρμόδιων φορέων για την εφαρμογή των Προγραμμάτων του στόχου «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και των φορέων αρμόδιων για προγράμματα του στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία»

Η συνύπαρξη της Εθνικής και Διαχειριστικής Αρχής για τα Προγράμματα της Πολιτικής Συνοχής και του Εθνικού Συντονιστή για τα Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ) κάτω από τον ίδιο φορέα (Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης) διασφαλίζει σε σημαντικό βαθμό τον συντονισμό/συνεργασία μεταξύ των δύο. Αυτό διαφαίνεται προκαταρκτικά στα πλαίσια του προγραμματισμού για τη νέα περίοδο 2014-2020 με την από κοινού συμμετοχή των

δύο στις διαδικασίες διαβούλευσης με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (ευρύ δημόσιο, κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους, τοπικές αρχές) για τον καθορισμό των στρατηγικών στόχων/ προτεραιοτήτων για αξιοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων, τόσο στα πλαίσια των εθνικών Προγραμμάτων κάτω από το στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» όσο και των Προγραμμάτων ΕΕΣ.

Ειδικότερα, για τη βελτιστοποίηση της διαδικασίας συντονισμού, έχει συσταθεί ειδική *Ομάδα Εργασίας* (Internal Joint Task Force), με τη συμμετοχή στελεχών που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και την παρακολούθηση των Προγραμμάτων κάτω από το στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και των Προγραμμάτων κάτω από το στόχο Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασίας. .

Παράλληλα, τόσο με την εκπροσώπηση στις Επιτροπές Παρακολούθησης όσο και με εσωτερικές διευθετήσεις επικοινωνίας και συνεργασίας στη Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης θα διασφαλίζεται περαιτέρω ο εντοπισμός συνεργειών και η αποφυγή υπερκαλύψεων μεταξύ των έργων που συγχρηματοδοτούνται από τα Προγράμματα του Στόχου 1 και 2 θα είναι εφικτοί.

2.1.4 Ρυθμίσεις για διασφάλιση του συντονισμού μεταξύ των Ταμείων και άλλων κοινοτικών (π.χ. HORIZON 2020, ERASMUS+, Leonardo DaVinci κλπ.) και εθνικών χρηματοδοτικών μέσων (π.χ. Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας κλπ.)

Στα πλαίσια της προγραμματικής διαδικασίας θα γίνει προσπάθεια εντοπισμού, καταγραφής και, ενδεχομένως, σχεδιασμού για περαιτέρω αξιοποίηση τυχόν συνεργειών/συμπληρωματικότητας της δράσης των Ταμείων με άλλα κοινοτικά ή και εθνικά χρηματοδοτικά μέσα/εργαλεία.

Η όλη προσπάθεια ενισχύεται από το γεγονός ότι, η ΓΔ Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης είναι αρμόδια για το Συντονισμό της υλοποίησης των Ευρωπαϊκών Ταμείων και Προγραμμάτων. Στα πλαίσια αυτά η Γενική Διεύθυνση θα εξακολουθήσει να ενεργεί ως η Εθνική Αρχή για την εφαρμογή της Πολιτικής Συνοχής, καθώς και η Διαχειριστική Αρχή για τα Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας. Παράλληλα, θα εγκαθιδρύσει κέντρο παροχής ενημέρωσης για ενδιαφερόμενους πολίτες και επιχειρήσεις για όλα τα οριζόντια Ευρωπαϊκά Προγράμματα.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι ακόλουθες περιπτώσεις όπου εντοπίζονται προκαταρτικά δυνατότητες/πιθανότητες συνέργειας:

- *Ορίζοντας 2020*– εξετάζεται, σε εθνικό επίπεδο, το ενδεχόμενο παροχής κινήτρων στην ερευνητική κοινότητα για συμμετοχή τους σε δραστηριότητες του προγράμματος Horizon 2020 μέσω διαδοχικής χρηματοδότησης (sequential funding) δράσεων που αποτελούν συνέχεια του έργου που εγκρίθηκε από τον Ορίζοντα 2020 (π.χ. αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων του έργου). Ειδικά για τις δράσεις ERC Starting Grant και Marie Skłodowska-Curie, μελετάται το ενδεχόμενο χρηματοδότησης προτάσεων που θα λάβουν υψηλή βαθμολογία στο τελικό στάδιο αξιολόγησης με την οποία η πρόταση κρίνεται επιλέξιμη για χρηματοδότηση, αλλά λόγω εξάντλησης του προϋπολογισμού δεν θα τύχει χρηματοδότησης από τα εν λόγω προγράμματα. Πρόσθετα, θα εξεταστεί η δυνατότητα ενίσχυσης της πρόσβασης των ΜΜΕ σε χρηματοδοτικά κεφάλαια, μέσω του Horizon 2020,για επενδύσεις

στη καινοτομία, ενισχύοντας έτσι τις δράσεις των Ταμείων για στήριξη της επιχειρηματικής καινοτομίας και ενίσχυση της βιωσιμότητας των ΜΜΕ. Στα πλαίσια στήριξης δράσεων για συμμετοχή σε ευρωπαϊκές υποδομές έρευνας και καινοτομίας, θα διερευνηθεί επίσης τυχόν συνέργεια μεταξύ των Ταμείων και του Ορίζοντα μέσω των προγραμμάτων του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Καινοτομία και Τεχνολογία (ΕΙΤ).

- *Διευκόλυνση Συνδέοντας την Ευρώπη (Connecting Europe Facility - CEF)* – θα εξεταστούν τυχόν συνέργειες/συμπληρωματικότητα των εθνικών παρεμβάσεων των Ταμείων, στους τομείς κυρίως των μεταφορών και της ενέργειας, με τα έργα ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος/κάλυψης που θα χρηματοδοτηθούν κάτω από το CEF.

- Προγράμματα,*Erasmus+, περιλαμβανομένου του Leonardo da Vinci,* στους τομείς της εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης – θα εξεταστούν τυχόν συνέργειες/ συμπληρωματικότητα με τις δράσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου κυρίως ως προς την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού για σκοπούς εκπαίδευσης και τοποθετήσεων για πρακτική άσκηση (ειδικά για ενίσχυση των δράσεων για τους νέους). Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο θα χρηματοδοτήσει δράσεις τοποθέτησης για απόκτηση εργασιακής πείρας και κατάρτισης του εργατικού δυναμικού στην Κύπρο ενώ μέσω του ERASMUS+ θα προωθηθούν δράσεις κινητικότητας για εκπαίδευση και κατάρτιση στο εξωτερικό. Επιπρόσθετα, θα εξεταστεί η συνέργεια με τη Βασική Δράση2 του Προγράμματος ERASMUS+, που στοχεύει, μεταξύ άλλων, στην αύξηση της συνάφειας της μάθησης και των αποκτώμενων δεξιοτήτων και προσόντων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της ενίσχυσης της σύνδεσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας, μέσω «Στρατηγικών Συμπράξεων» ή «Τομεακών Συμμαχιών Δεξιοτήτων». Επιπλέον, οι «Συμμαχίες Γνώσης» βοηθούν στην προώθηση της καινοτομίας διαμέσου της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσα από συνεργασία των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, των επιχειρήσεων και άλλων οργανισμών. Σημειώνεται ότι, η Εθνική Αρχή στην Κύπρο για το Πρόγραμμα ERASMUS+ είναι ΓΔ Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και ανάπτυξης η οποία αποτελεί και την Εθνική και Διαχειριστική Αρχή των Προγραμμάτων που θα συγχρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής. Στα πλαίσια αυτά, γίνονται οι κατάλληλες διευθετήσεις για διασφάλιση της συμπληρωματικότητας των παρεμβάσεων που θα χρηματοδοτηθούν από τα εν λόγω Προγράμματα. Παράλληλα, οι Φορείς που διαχειρίζονται το Πρόγραμμα ERASMUS+ συμμετέχουν στις Επιτροπές Παρακολούθησης των Προγραμμάτων καθώς και στη Συμβουλευτική Επιτροπή Σχεδιασμού και Στρατηγικής Παρακολούθησης των Προγραμματικών Εγγράφων της περιόδου 2014-2020.

- Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα *COSME* – θα εξεταστούν τυχόν δυνατότητες συμπληρωματικότητας με τις δράσεις των Ταμείων για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και βιωσιμότητας των ΜΜΕ, μέσα από την προώθηση αξιοποίησης του εν λόγου εργαλείου από τον επιχειρηματικό κόσμο για βελτίωση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε χρηματοδοτικά κεφάλαια.

- *Πρωτοβουλία «Θέσεις απασχόλησης για τους νέους» της ΕΤΕπ* – θα εξεταστούν τυχόν δυνατότητες συμπληρωματικότητας/συνέργειας των δράσεων των Ταμείων για ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με έμφαση, μεταξύ άλλων, στις ευαίσθητες ομάδες εργαζομένων (π.χ. νεανική επιχειρηματικότητα), με τα σχέδια χρηματοδότησης των ΜΜΕ που έχουν ενεργοποιηθεί στην Κύπρο (π.χ. από Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα) με την στήριξη της ΕΤΕπ. Τα σχέδια αυτά προνοούν, στα πλαίσια της πιο πάνω Πρωτοβουλίας, την επιπλέον στήριξη,

μέσω ακόμη ευνοϊκότερου κόστους δανεισμού, σε επιχειρήσεις οι οποίες είτε εργοδοτούν νέους ή παρέχουν επαγγελματική εκπαίδευση σε νέους.

- *Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία* (Employment and Social Innovation - EaSI) – θα εξεταστούν τυχόν δυνατότητες συμπληρωματικότητας/ συνέργειας των δράσεων που θα εφαρμοστούν ειδικότερα όσον αφορά τη διάσταση της κοινωνικής καινοτομίας, κινητικότητας και μικροχρηματοδότησης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας που θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών αναγκών. Οι δράσεις που θα υλοποιηθούν σε εθνικό επίπεδο από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο θα είναι συμπληρωματικές ως προς τις δράσεις του Προγράμματος EaSI, ενώ συμπληρωματικότητα εντοπίζεται και μεταξύ των δράσεις του ΕΤΠΑ για στήριξη των ΜΜΕ και του τρίτου άξονα του Προγράμματος EaSI που αφορά διευκόλυνση της πρόσβασης σε μικροχρηματοδότηση (συνέχεια του μηχανισμού Progress). Μεταξύ άλλων, θα προωθηθεί η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού μέσω του δικτύου EURES στην Κύπρο ενώ συμπληρωματικά θα προωθηθεί η διακρατική συνεργασία μεταξύ Κρατών Μελών για την κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού από το Πρόγραμμα EaSI.

- Εθνικό Πρόγραμμα για το *Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης*, - θα εξεταστούν τυχόν δυνατότητες συμπληρωματικότητας/συνέργειας με τις δράσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου κυρίως ως προς τη διάσταση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών. Για διασφάλιση της συμπληρωματικότητας και συνέργειας μεταξύ των παρεμβάσεων των Προγραμμάτων, οι Διαχειριστικές Αρχές θα πραγματοποιούν συναντήσεις για εξέταση κοινών θεμάτων και θα συμμετέχουν στις Επιτροπές Παρακολούθησης των Προγραμμάτων καθώς και στη Συντονιστική και Συμβουλευτική Επιτροπή Σχεδιασμού και Στρατηγικής Παρακολούθησης των Προγραμματικών Εγγράφων της περιόδου 2014-2020.

- Συμπληρωματικά στις παρεμβάσεις για στήριξη των ΜΜΕ αναμένεται να συμβάλει και η απόφαση της Κυπριακής Κυβέρνησης για δημιουργία ενός Εθνικού Ταμείου Επιχειρηματικότητας το οποίο θα στοχεύει στην ενίσχυση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε χρηματοδοτικά κεφάλαια μέσα από την εφαρμογή χρηματοοικονομικών εργαλείων.

- Ο συντονισμός των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων που αφορούν σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης καθώς και στην εκπαίδευση και κατάρτιση με τις αντίστοιχες πολιτικές που προωθούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό, διασφαλίζεται από το γεγονός ότι οι συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις διαχειρίζονται από τα ίδια Κυβερνητικά Τμήματα που υλοποιούν τις εθνικές πολιτικές.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή των προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013, μέσα από την υπογραφή δύο Συμφωνιών Παραχώρησης Δανείων ύψους €200 εκ. και €100 εκ. τον Ιούλιο του 2012 και τον Απρίλιο του 2013, αντίστοιχα, για κάλυψη μέρους της εθνικής συνεισφοράς στην εφαρμογή των Προγραμμάτων. Η πιθανότητα περαιτέρω συνεργασίας με την ΕΤΕπ θα επιδιωχθεί και κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

2.2 ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Δεν Εφαρμόζεται.

2.3 ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΩΝ

Σύνοψη των κύριων συμπερασμάτων της αξιολόγησης εφαρμοσιμότητας και εκπλήρωσης των εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων

Στα πλαίσια εφαρμογής του Άρθρου 19 και του σχετικού Παραρτήματος XI του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 περί καθορισμού Κοινών Διατάξεων, η Κυπριακή Κυβέρνηση προχώρησε στην αξιολόγηση της εκπλήρωσης των εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων, για τη δυνητική αξιοποίηση πόρων από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία κατά την περίοδο 2014-2020. Σε πρώτο στάδιο εξετάστηκε η εφαρμοσιμότητα των εν λόγω αιρεσιμοτήτων για την Κύπρο, βάση των προτεραιοτήτων χρηματοδότησης και των παρεμβάσεων που αναμένεται να προωθηθούν για συγχρηματοδότηση από τα ΕΔΕΤ στα πλαίσια της νέας περιόδου (Ενότητα 1Α). Σε δεύτερο στάδιο εξετάστηκε ο βαθμός εκπλήρωσης της κάθε αιρεσιμότητας και συγκεκριμένα των επιμέρους κριτηρίων συμμόρφωσης προς αυτές, με βάση τα θεσμικά πλαίσια / ρυθμίσεις που είτε εφαρμόζονται ήδη στη χώρα είτε προγραμματίζεται να εφαρμοστούν εντός των χρονικών πλαισίων που θέτει ο Κανονισμός (μέχρι τέλος 2016). Ως βασικά συμπεράσματα της εν λόγω αξιολόγησης η οποία ξεκίνησε από τον Ιανουάριο του 2011, και θα συνεχιστεί μέχρι και την υποβολή του τελικού κειμένου της παρούσας Συμφωνίας, καταγράφονται τα ακόλουθα:

i. ***Εφαρμόσιμες εκ των προτέρων αιρεσιμότητες για την Κύπρο***: με βάση τις προτεραιότητες χρηματοδότησης που προωθούνται για την επόμενη περίοδο και τις επενδυτικές προτεραιότητες που έχουν επιλεγεί κάτω από κάθε Θεματικό Στόχο, εξετάζεται ο βαθμός εκπλήρωσης των εφαρμόσιμων εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων που περιλαμβάνονται στον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων της ΕΕ αριθ. 1303/2013.

ii. ***Εκ των προτέρων αιρεσιμότητες / κριτήρια συμμόρφωσης που (ήδη) πληρούνται***: σε αυτές περιλαμβάνονται η ύπαρξη στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για την Ψηφιακή Ανάπτυξη (2.1), , η εφαρμογή δράσεων για την προώθηση της Ενεργειακής Απόδοσης (4.1), της Συμπαραγωγής Θερμικής και Ηλεκτρικής Ενέργειας, υψηλής απόδοσης (4.2) και της παραγωγής και διανομής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές (4.3), η έγκριση Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού (6.1.β),η ύπαρξη ολοκληρωμένου πλαισίου μεταφορών αναφορικά με την ανάπτυξη του Οδικού Δικτύου και στρατηγικού εγγράφου για την ανάπτυξη των λιμένων (7.1 και 7.3). Πληρούνται επίσης, ο σχεδιασμός και υλοποίηση Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης σύμφωνα με τις σχετικές Κατευθυντήριες Γραμμές (8.1), ο Εκσυγχρονισμός και Ενίσχυση των θεσμικών φορέων της αγοράς εργασίας σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση (8.3) και η ύπαρξη στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για την ενίσχυση της διοικητικής αποτελεσματικότητας του κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένης της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης (11). Σε ότι αφορά τις γενικές εκ των προτέρων αιρεσιμότητες, σε αυτές φαίνεται να επιτυγχάνεται ήδη πλήρης συμμόρφωση με την ύπαρξη διοικητικής ικανότητας για την εφαρμογή της νομοθεσίας και πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μη διάκριση στο πεδίο των ΕΔΕΤ (Γεν. 1), ύπαρξη διοικητικής ικανότητας για την εφαρμογή της νομοθεσίας και πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ισότητα των φύλων στο πεδίο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (Γεν. 2), ύπαρξη της διοικητικής ικανότητας για την εφαρμογή της Σύμβασης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες στο πεδίο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων, σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου της 26 Νοεμβρίου 2009 (2010/48/ΕC) (Γεν. 3), την ύπαρξη ρυθμίσεων για αποτελεσματική εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας περί Δημοσίων Συμβάσεων (Γεν. 4), την ύπαρξη ρυθμίσεων για την αποτελεσματική εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας περί κρατικών

ενισχύσεων στο πεδίο δράσης των Ταμείων (Γεν. 5). Εξαίρεση αποτελεί η εκ των προτέρων αιρεσιμότητα για την ύπαρξη ρυθμίσεων για αποτελεσματική εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ (Γεν. 6), καθώς και η αιρεσιμότητα για την ύπαρξη της αναγκαίας Στατιστικής Βάσης και Συστήματος Δεικτών Αποτελεσμάτων (Γεν. 7), η οποία συνδέεται άμεσα με τη διαδικασία ετοιμασίας των Προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020 και την ανάπτυξη του νέου ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος, συνεπώς δεν ικανοποιείται πλήρως στο παρόν στάδιο.

iii. ***Εκ των προτέρων αιρεσιμότητες / κριτήρια συμμόρφωσης οι οποίες δεν αναμένεται να πληρούνται μέχρι την υποβολή της ΣΕΣ και για τις οποίες προτείνεται Σχέδιο Δράσης για πλήρη συμμόρφωση (μέχρι τέλος 2016):*** Ετοιμασία / ολοκλήρωση Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Έρευνα και Καινοτομία (1.1.α), Έγκριση πλαισίου προϋπολογισμού για δημόσιες δαπάνες σε Έρευνα και Καινοτομία (1.1.β), υιοθέτηση πολυετούς σχεδίου με κατάρτιση προϋπολογισμού και ιεράρχηση προτεραιοτήτων για επενδύσεις που συνδέονται με τις προτεραιότητες της ΕΕ στο τομέα της Έρευνας και Καινοτομίας (1.2), εφαρμογή Εθνικού Σχεδίου Δικτύων Πρόσβασης Νέας Γενιάς (2.2), η εφαρμογή ειδικών δράσεων για την στήριξη της Επιχειρηματικότητας (3.1 - *με εξαίρεση το κριτήριο για μείωση του κόστους σύστασης επιχειρήσεων λόγω περιορισμών που προκύπτουν από το Μνημόνιο Συναντίληψης, (βλ. πιο κάτω)* εφαρμογή Εθνικής Εκτίμησης Κινδύνων (5.1), εφαρμογή πολιτικής τιμολόγησης του νερού και εξασφάλιση επαρκούς συνεισφοράς των διαφόρων χρήσεων του νερού στην ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών ύδρευσης (6.1.α),τα κριτήρια συμμόρφωσης που αφορούν στον τομέα των Αποβλήτων (6.2), ύπαρξη συνολικού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για την επίτευξη των στόχων του Πακέτου για την Απασχόληση των Νέων και συγκεκριμένα τη θέσπιση Σχεδίου Εγγυήσεων για τους Νέους σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου (8.6), ύπαρξη και εφαρμογή εθνικού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας, που στοχεύει στην ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση (9.1), ύπαρξη εθνικού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για τη Διά Βίου Μάθηση, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 165 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (10.3) και η ύπαρξη εθνικού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για την αύξηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (10.4). Στις γενικές εκ των προτέρων αιρεσιμότητες που δεν πληρούνται στο παρόν στάδιο καταγράφονται, όπως αναφέρεται και πιο πάνω, οι ρυθμίσεις για την κατάρτιση και ενημέρωση του προσωπικού που ασχολείται με την εφαρμογή των Οδηγιών ΕΠΕ και ΣΕΠΕ (Γεν.6(β)) και η αιρεσιμότητα για την ύπαρξη της αναγκαίας στατιστικής βάσης και ενός αποτελεσματικού συστήματος δεικτών αποτελεσμάτων (Γεν. 7).

iv. ***Εκ των προτέρων αιρεσιμότητες / κριτήρια συμμόρφωσης που δεν είναι εφικτό να ικανοποιηθούν πλήρως στην περίπτωση της Κύπρου:*** στη συγκεκριμένη κατηγορία εντάσσεται το κριτήριο συμμόρφωσης που αφορά στην μείωση του κόστους σύστασης επιχειρήσεων (3.1.α) αφού λόγω σχετικής πρόνοιας/δέσμευσης στο Μνημόνιο Συναντίληψης για οικονομική στήριξη της Κύπρου στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, η Κυπριακή Κυβέρνηση αδυνατεί στο άμεσο μέλλον να προβεί σε δράσεις οι οποίες θα επιφέρουν μειώσεις σε τέλη παροχής δημόσιων υπηρεσιών (βλ. σχετικό πίνακα).

Αναλυτικότερα τα αποτελέσματα της αξιολόγησης και οι προγραμματιζόμενες δράσεις για πλήρη συμμόρφωση παρουσιάζονται στους πίνακες του **Παραρτήματος ΙΙ**.

Εκ των Προτέρων Καθορισμένοι όροι για την Αγροτική Ανάπτυξη

Αναφορικά με τους εκ των προτέρων όρους που καθορίζονται στο Παράρτημα V του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1305/2013 αναφέρονται τα ακόλουθα όσο αφορά το βαθμό εκπλήρωσης τους:

- 3.1 Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων: (κοινή αιρεσιμότητα - βλ. αιρεσιμότητα 5.1)
- 4.1 Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες: Οι καλές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες είναι διαθέσιμες και θα προσδιορίζονται στο ΠΑΑ 2014-2020.
- 4.2 Ελάχιστες απαιτήσεις για τα λιπάσματα και τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα: Οι ελάχιστες απαιτήσεις για τα λιπάσματα και τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα θα καθορίζονται στο ΠΑΑ 2014-2020. Οι αντίστοιχές οδηγίες έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο.
- 4.3 Άλλα σχετικά εθνικά πρότυπα: τα σχετικά υποχρεωτικά πρότυπα όπου υπάρχουν θα καθορίζονται στα προγράμματα
- 5.1 Ενεργειακή απόδοση: (κοινή αιρεσιμότητα - βλ. αιρεσιμότητα 4.1)
- 5.2 Τομέας ύδρευσης: (κοινή αιρεσιμότητα - βλ. αιρεσιμότητα 6.1 α)
- 5.3 Ανανεώσιμη ενέργεια: (κοινή αιρεσιμότητα - βλ. αιρεσιμότητα 4.3)
- 6. Υποδομή δικτύου πρόσβασης νέας γενιάς: (κοινή αιρεσιμότητα -βλ. αιρεσιμότητα 2.2)

Οι αιρεσιμότητες που ισχύουν μόνο για την Αγροτική Ανάπτυξη παρουσιάζονται στον Πίνακα 3 του Παραρτήματος ΙΙ. Σημειώνεται ότι εφόσον προκύπτει η ανάγκη για επικαιροποίηση των δεσμεύσεων των αιρεσιμοτήτων 4.1, 4.2, και 4.3 σύμφωνα με τα χρονοδιαγράμματα σχετικών Οδηγιών ή άλλων αναθεωρήσεων της κοινοτικής ή εθνικής νομοθεσίας, θα γίνονται οι απαιτούμενες αλλαγές οι οποίες θα αναφέρονται στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και θα κοινοποιούνται ευρέως στους ενδιαφερόμενους.

2.4 ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΔΟΣΗΣ

Σε εφαρμογή των υφιστάμενων κανονιστικών διατάξεων που διέπουν την προγραμματική περίοδο 2014-2020, για κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα που υλοποιείται στο πλαίσιο της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης προσδιορίζεται ένα Πλαίσιο Επίδοσης, με στόχο την παρακολούθηση της προόδου επίτευξης των στόχων τους.

Το Πλαίσιο Επίδοσης αποτελείται από δείκτες διαφορετικών τύπων που τίθενται στο επίπεδο Άξονα Προτεραιότητας των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, οι οποίοι ελέγχονται για την πρόοδο σχετικά με την επίτευξή τους σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές.

Ο έλεγχος για την επίτευξη των δεικτών γίνεται δυο φορές κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου 2014-2020. Μια φορά, το 2019, μέσω των στοιχείων της Ετήσιας Έκθεσης Υλοποίησης, στην οποία περιλαμβάνεται η υλοποίηση έως 31/12/2018 και δεύτερη φορά, το 2025, μέσω των στοιχείων της Τελικής Έκθεσης Υλοποίησης στην οποία περιλαμβάνεται η υλοποίηση έως τις 31/12/2023..

Μεθοδολογία διαμόρφωσης Πλαισίου Επίδοσης

Για τη διαμόρφωση του Πλαισίου Επίδοσης στο πλαίσιο της κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, προσδιορίζονται ορόσημα επίτευξης δεικτών στο μέσο της προγραμματικής περιόδου, το 2018, και συγκεκριμένοι στόχοι, για το τέλος της προγραμματικής περιόδου, το 2023. Τα ορόσημα είναι οι ενδιάμεσοι στόχοι για την επίτευξη του ειδικού στόχου μιας προτεραιότητας, που εκφράζουν την πρόοδο που θα επιτευχθεί, στο πλαίσιο των στόχων που έχουν προσδιοριστεί για

το τέλος της περιόδου. Το 2019 εξετάζεται η επίτευξη των οροσήμων (milestones) που αποτελούν ενδιάμεσους στόχους που τίθενται για το 2018 και το 2025 εξετάζεται η επίτευξη των στόχων (targets) που τίθενται για το 2023.

Το Πλαίσιο Επίδοσης θα διαμορφωθεί στη βάση των σχετικών Κατευθυντήριων Γραμμών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η διαμόρφωση του Πλαισίου Επίδοσης θα βασισθεί σε μια σειρά δεικτών, οι οποίοι τίθενται στο επίπεδο των Αξόνων Προτεραιότητας των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Συνοχής (Τ.Σ.), και Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) ή Προτεραιότητας Ε.Ε. για το Ευρωπαϊκό Αγροτικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), η πρόοδος των οποίων αξιολογείται στις συγκεκριμένες χρονικές στιγμές που αναφέρθηκαν ανωτέρω.

Τόσο τα ορόσημα όσο και οι στόχοι του Πλαισίου Επίδοσης θα πρέπει σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΙ του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων να είναι ρεαλιστικοί, εφικτοί, σχετικοί, συνεπείς με τη φύση και χαρακτήρα του ειδικού στόχου της προτεραιότητας, διαφανείς, και επαληθεύσιμοι. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να περιλαμβάνεται όσο το δυνατόν μικρότερος αριθμός δεικτών ανά Άξονα Προτεραιότητας, οι οποίοι όμως θα καλύπτουν τις προτεραιότητες.

Ειδικότερα, οι κατηγορίες δεικτών που θα χρησιμοποιηθούν είναι: (α) Δείκτες εκροών, (β) Οικονομικοί δείκτες, (γ) Δείκτες Αποτελεσμάτων και (δ) Βασικά στάδια εφαρμογής.

Το πλαίσιο επίδοσης, όπως αυτό ορισθεί από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, θα περιλαμβάνει κυρίως δείκτες εκροών και οικονομικούς δείκτες, ενώ δείκτες αποτελέσματος θα περιληφθούν μόνο όπου κρίνεται σκόπιμο ή/και για προτεραιότητες που θα συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΚΤ. Βασικά στάδια εφαρμογής θα χρησιμοποιηθούν όπου δεν αναμένεται να υπάρχει επίτευξη εκροών στο στάδιο των οροσήμων. Ειδικότερα:

- Για τη διαμόρφωση του Πλαισίου Επίδοσης των Προγραμμάτων, που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το Τ.Σ. χρησιμοποιούνται δείκτες εκροών, οικονομικοί δείκτες και δείκτες που αφορούν τα βασικά στάδια εφαρμογής. Κατάλληλοι δείκτες αποτελέσματος μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην περίπτωση όπου κριθεί ότι πρέπει να ενσωματωθούν στα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

- Για τη διαμόρφωση του Πλαισίου Επίδοσης των Προγραμμάτων, που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, χρησιμοποιούνται δείκτες εκροών και οικονομικοί δείκτες. Παράλληλα, άμεσοι δείκτες αποτελέσματος μπορούν να χρησιμοποιηθούν, στην περίπτωση που αποτυπώνουν αποτελέσματα στενά συνδεδεμένα με τους ωφελούμενους ή τους φορείς και υπάρχει η δυνατότητα άμεσης διάθεσης των δεδομένων και των στατιστικών στοιχείων.

- Για τη διαμόρφωση του Πλαισίου Επίδοσης του Προγράμματος που συγχρηματοδοτείται από το ΕΓΤΑΑ, χρησιμοποιούνται δείκτες εκροών, οικονομικοί δείκτες και δείκτες αποτελέσματος που επιλέγονται από το σύνολο των κοινών δεικτών όπως ορίζονται στις προτεραιότητες της Ε.Ε. για την αγροτική ανάπτυξη. Για τα ορόσημα χρησιμοποιούνται τα σταθερά ποσοστά, όπως αυτά ορίζονται και πάλι στις προτεραιότητες της Ε.Ε. για την αγροτική ανάπτυξη. Οι ανωτέρω δείκτες καθορίζονται στο κοινό σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης του ΕΓΤΑΑ.

- Για τη διαμόρφωση του Πλαισίου Επίδοσης του Προγράμματος που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΘΑ, χρησιμοποιούνται δείκτες εκροών, βασικά βήματα εφαρμογής και οικονομικοί

δείκτες. Οι δείκτες εκροών θα οριστούν με βάση τους κοινούς δείκτες εκροών που προσδιορίζονται μέσω εκτελεστικής πράξης (Implementing Act) της Ε.Ε. και συνδέονται με τα Μέτρα που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα. Δείκτες αποτελέσματος μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην περίπτωση που κριθεί ότι πρέπει να ενσωματωθούν στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Στην περίπτωση που ένας Άξονας Προτεραιότητας/Προτεραιότητα χρηματοδοτείται από περισσότερα του ενός Ταμεία, ή αφορά στην Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων, στο Πλαίσιο Επίδοσης απαιτείται να περιλαμβάνονται δείκτες οι οποίοι θα είναι στοχοθετημένοι και να παρακολουθούνται διακριτά ανά Ταμείο. Οι δείκτες για την Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων θα στοχοθετούνται και θα παρακολουθούνται διακριτά.

Αναφορικά με τους οικονομικούς δείκτες θα τεθεί ένας δείκτης για κάθε άξονα προτεραιότητας ή προτεραιότητα ΕΕ, ανάλογα του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Οι δείκτες εκροών θα επιλεγούν από τις Διαχειριστικές Αρχές, από τους δείκτες των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Η επιλογή των δεικτών εκροών του Πλαισίου Επίδοσης στηρίζεται στους Κοινούς Δείκτες Εκροών, όπως αυτοί περιέχονται στα παραρτήματα των Ειδικών Κανονισμών των Ταμείων. Οι εκ των προτέρων αξιολογήσεις των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ετοιμασία του πλαισίου επίδοσης. Συγκεκριμένα, οι εκ των προτέρων αξιολογήσεις των Προγραμμάτων θα εξετάσουν την καταλληλότητα και ρεαλιστικότητα των ορόσημων και στόχων που θα τεθούν για τον κάθε Άξονα Προτεραιότητας των ΕΠ και να προβούν σε ανάλογες εισηγήσεις για βελτίωση τους.

Ο ρόλος της Γενικής Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης (ΓΔ ΕΠΣΑ, πρώην Γραφείο Προγραμματισμού) ως Εθνικής Αρχής Προγραμματισμού, αλλά και ταυτόχρονα ως Διαχειριστικής Αρχής των Διαρθρωτικών Ταμείων, του Ταμείου Συνοχής και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας, σε συνδυασμό με τη διαχρονικά στενή συνεργασία με τη Διαχειριστική Αρχή του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης, τόσο στο στάδιο του προγραμματισμού όσο και της υλοποίησης των Προγραμμάτων, διασφαλίζει τη συνέπεια στην επιλογή των δεικτών και τον καθορισμό των ορόσημων και στόχων στα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Ειδικότερα, για τα Προγράμματα που θα συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΤΑ η ΓΔ ΕΠΣΑ θα αναπτύξει το σύστημα δεικτών σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους Ενδιάμεσους Φορείς.

Μηχανισμός Παρακολούθησης του Πλαισίου Επίδοσης

Η παρακολούθηση του Πλαισίου Επίδοσης προϋποθέτει την άμεση τροφοδότηση ενός συστήματος με τα αναγκαία δεδομένα, ώστε να επιτυγχάνεται η έγκαιρη παρακολούθηση της προόδου επίτευξης των επιμέρους στόχων, όπως αυτοί αποτυπώνονται στο σύστημα δεικτών των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Το σύστημα παρακολούθησης του Πλαισίου Επίδοσης διαμορφώνεται σε συνέργεια με τους θεματικούς στόχους που αποτυπώνονται στη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης και εξειδικεύονται στα Επιχειρησιακά Προγράμματα, καθώς και τη χρηματοδοτική κατανομή σε αυτούς.

Βασικές προϋποθέσεις για την παρακολούθηση του Πλαισίου Επίδοσης αποτελούν η ύπαρξη κατάλληλων και αξιόπιστων στοιχείων με έμφαση στη συστηματική συλλογή στοιχείων σε επίπεδο έργου, Θεματικού στόχου και Επιχειρησιακού Προγράμματος και η άμεση τροφοδότηση του συστήματος με τα αναγκαία δεδομένα για την παρακολούθηση και αξιολόγηση.

Κύρια πηγή για την τροφοδότηση του συστήματος δεικτών με τα κατάλληλα δεδομένα, αποτελούν η διαδικασία παρακολούθησης και το συνδεδεμένο με αυτή Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα.

Συγκεκριμένα, υπάρχει ήδη στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο, μηχανισμός παρακολούθησης της απόδοσης των Δεικτών στο πλαίσιο του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ). Το ΟΠΣ λειτουργικά περιλαμβάνει αυτοτελή υποσυστήματα για τις ενότητες Προγραμματισμός, Ένταξη / Τροποποίηση, Παρακολούθηση, Έλεγχοι, Επαληθεύσεις και Επισκοπήσεις, Χρηματοροές και έχει τη δυνατότητα επικοινωνίας με την εφαρμογή SFC2007 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το σύστημα υποστηρίζει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς δηλαδή Διαχειριστική Αρχή, Ενδιάμεσους Φορείς, Αρχή Πιστοποίησης, Αρχή Ελέγχου και Δικαιούχους. Στο ΟΠΣ καταγράφεται μεταξύ άλλων η συνεισφορά των διαφόρων Υπουργείων/Τμημάτων με τη μορφή των εξαμηνιαίων Δελτίων Παρακολούθησης των Έργων/Σχεδίων τους που συμπεριλαμβάνουν ξεχωριστή ενότητα για την πρόοδο των δεικτών. Στο παρόν στάδιο όμως, τα στοιχεία που αφορούν στην πρόοδο των Δεικτών του κάθε έργου και σε επίπεδο Επιχειρησιακού Προγράμματος συλλέγονται με το χέρι. Στα πλαίσια προετοιμασίας για τη προγραμματική περίοδο 2014-2020 αναμένεται ο εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση του ΟΠΣ έτσι ώστε τα στοιχεία που αφορούν στην πρόοδο των δεικτών του κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος να συλλέγονται αυτόματα από το Σύστημα και να τυγχάνουν άμεσης παρακολούθησης.

Επιπρόσθετα, η πρόοδος της επίδοσης των δεικτών παρακολουθείται και στο πλαίσιο της ετοιμασίας των Ετήσιων Εκθέσεων, για κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Οι Ετήσιες Εκθέσεις εξετάζονται και εγκρίνονται από τα μέλη των Επιτροπών Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, πριν την επίσημη υποβολή τους προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπής για έγκριση, διαδικασία η οποία θα συνεχίσει να υφίσταται και για την προγραμματική περίοδο 2014-2020.

Η παρακολούθηση της προόδου του Πλαισίου Επίδοσης αποτελεί ευθύνη της Εθνικής Αρχής Προγραμματισμού, των Διαχειριστικών Αρχών των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και των αντίστοιχων Επιτροπών Παρακολούθησης. Ο μηχανισμός παρακολούθησης του Πλαισίου Επίδοσης όπως αναφέρεται πιο πάνω θα επιτρέπει τη συστηματική αξιολόγηση της επίτευξης των ορόσημων και των στόχων και θα εντοπίζονται έγκαιρα τυχόν προβλήματα σε θέματα απόδοσης και αποκλίσεων από τους καθορισμένους στόχους, για άμεση αντιμετώπιση τους με τις ανάλογες διορθωτικές ενέργειες. Ειδικότερα:

Η επίτευξη των οροσήμων και των στόχων αξιολογείται λαμβάνοντας υπόψη όλους τους δείκτες που περιλαμβάνονται στο Πλαίσιο Επίδοσης σε επίπεδο Άξονα Προτεραιότητας /Προτεραιότητας. Στις περιπτώσεις Αξόνων Προτεραιότητας / Προτεραιοτήτων που αφορούν περισσότερα του ενός Ταμείου, η επίτευξη των οροσήμων και των στόχων αξιολογείται ξεχωριστά, ανά Ταμείο.

Ένας Άξονας Προτεραιότητας/Προτεραιότητα θεωρείται ότι έχει επιτύχει τα ορόσημα ή τους στόχους αν όλοι οι δείκτες που περιλαμβάνονται στο Πλαίσιο Επίδοσης έχουν επιτύχει τουλάχιστον το 85% της τιμής του οροσήμου στο τέλος του 2018 ή τουλάχιστον το 85%της τιμής του στόχου το 2023.

Ένας Άξονας Προτεραιότητας/Προτεραιότητα θεωρείται ότι έχει αποτύχει στην επίτευξη των ορόσημων ή των στόχων όταν δύο ή περισσότεροι δείκτες του έχουν αποτύχει σοβαρά στην επίτευξη των οροσήμων,, με εξαίρεση τους δείκτες αποτελέσματος, αποτυγχάνοντας να καλύψουν τουλάχιστον 65% της τιμής των οροσήμων για το 2018 ή αποτυγχάνοντας να καλύψουν τουλάχιστον 65% της τιμής του στόχου για το 2023.

Στην περίπτωση της αποτυχίας επίτευξης των οροσήμων ή των στόχων στο τέλος της προγραμματικής περιόδου εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κανονισμού Γενικών Διατάξεων (Άρθρα 20, 21, 22,86και 87 καθώς και Παράρτημα ΙΙ) σχετικά με τη μέθοδο εφαρμογής του Π.Ε.

2.5 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΠΟΥ ΕΜΠΛΕΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου των Διαρθρωτικών Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ) και του Ταμείου Συνοχής ήταν παρόμοιο με το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας ενώ όσον αφορά το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης ίσχυαν ξεχωριστές οργανωτικές ρυθμίσεις και διαδικασίες οι οποίες περιγράφονταν στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης.

Με βάση μελέτη για την αξιολόγηση της διοικητικής ικανότητας των Αρχών που εμπλέκονται στην διαχείριση και τον έλεγχο των Προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013 για τα Διαρθρωτικά Ταμεία (στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης) προέκυψε ότι η στελέχωση των Ενδιάμεσων Φορέων και των Δικαιούχων γίνεται από ανθρώπινο δυναμικό υψηλής επιστημονικής κατάρτισης, το οποίο διεκπεραιώνει εσωτερικά τις εργασίες διαχείρισης (όπως αποδεικνύεται και από τον περιορισμένο αριθμό εξωτερικών συμβούλων) και παρά τη σχετική έλλειψη προηγούμενης εμπειρίας διαχείρισης συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και έργων, δεν διαπιστώθηκαν ιδιαίτερα προβλήματα στην άσκηση των καθηκόντων τους. Κάποιες αδυναμίες εντοπίστηκαν στους Φορείς Διαχείρισης Σχεδίων Χορηγιών, λόγω ανεπαρκούς εφαρμογής των τεθέντων όρων των Σχεδίων Χορηγιών κατά την εκτέλεση τους και λόγω περίληψης όρων στα Σχέδια Χορηγιών που επέτρεπαν διάφορες ερμηνείες. Οι αδυναμίες αυτές ξεπεράστηκαν με την εμπλοκή της Διαχειριστικής Αρχής.

Το κείμενο θέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κύπρο αναγνωρίζει την καλή λειτουργία του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου της περιόδου 2007-2013 και προτείνει όπως το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου της περιόδου 2014-2020 δομηθεί στα επιτεύγματα της περιόδου 2007-2013. Παράλληλα, όμως, εντοπίζει και κάποια προβλήματα ή/και κινδύνους ως ακολούθως:

- Αργή διαδικασία λήψης αποφάσεων για παρεμβάσεις του ΕΚΤ, που χρήζει βελτίωσης καθόσον λόγω της δημοσιονομικής κρίσης απαιτούνται γρήγορες ενέργειες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων.

- Κίνδυνος καθυστερήσεων σε τομείς όπως Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία όπου απαιτείται ενίσχυση της εταιρικότητας και έγκαιρη και ουσιαστική εμπλοκή φορέων, αρχών και υπηρεσιών στις διαδικασίες σχεδιασμού (πχ έξυπνη εξειδίκευση).

Στο επίπεδο των Δικαιούχων, διαπιστώθηκαν επίσης ορισμένες αδυναμίες ειδικότερα στην εφαρμογή των διαδικασιών και εγκυκλίων (Κατευθυντήριων Γραμμών).Οι καθυστερήσεις παρουσιάστηκαν είτε κατά την προετοιμασία – ωρίμανση των έργων τους είτε κατά την εκτέλεση (πχ χορήγηση πολεοδομικών αδειών, αδειών οικοδομής κλπ.), ως αποτέλεσμα των γραφειοκρατικών και πολύπλοκων διαδικασιών.

Από τα ευρήματα των επαληθεύσεων και ελέγχων προέκυψε επίσης αδυναμία σε ορισμένους φορείς, ιδιαίτερα φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης κατά την υλοποίηση κατασκευαστικών έργων, όπου παρατηρήθηκε μεγάλος αριθμός αλλαγών στα κατασκευαστικά συμβόλαια.

Λαμβάνοντας υπόψη τις εμπειρίες της περιόδου 2007-2013 ο σχεδιασμός των συστημάτων για την περίοδο 2014-2020, θα γίνει με βάση τις ακόλουθες παραμέτρους, οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω ανά Ταμείο:

Δομές:

Βασικός στόχος για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 παραμένει η εξασφάλιση αποτελεσματικής διαχείρισης των Προγραμμάτων. Ειδική μέριμνα θα ληφθεί ώστε η μείωση στελέχωσης του δημόσιου τομέα να μην επηρεάσει τη διαχειριστική ικανότητα Ενδιάμεσων Φορέων και Δικαιούχων.

Οι ορισμοί της Διαχειριστικής Αρχής και της Αρχής Πιστοποίησης θα γίνουν με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου και στη συνέχεια θα κοινοποιηθούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή πριν από την υποβολή της πρώτης αίτησης ενδιάμεσης πληρωμής προς την Επιτροπή. Οι ορισμοί των Αρχών θα βασιστούν σε έκθεση και γνώμη της Αρχής Ελέγχου ως ανεξάρτητου ελεγκτικού φορέα που αξιολογεί τη συμμόρφωση των αρχών αυτών προς τα κριτήρια που αφορούν το περιβάλλον εσωτερικού ελέγχου, τη διαχείριση των κινδύνων, τις δραστηριότητες διαχείρισης και ελέγχου και την παρακολούθηση όπως ορίζονται στις Κοινοτικές Διατάξεις. Η Αρχή Ελέγχου, διαθέτει την απαραίτητη ελεγκτική ικανότητα, είναι ανεξάρτητη από τη Διαχειριστική Αρχή και από την Αρχή Πιστοποίησης και επιτελεί το έργο της λαμβάνοντας υπόψη τα διεθνώς αποδεκτά ελεγκτικά πρότυπα.

Για τα Ταμεία της Πολιτικής Συνοχής (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΤΣ) Διαχειριστική Αρχή θα παραμείνει η Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης, Αρχή Πιστοποίησης θα παραμείνει το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και Αρχή Ελέγχου θα παραμείνει η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου.

Στο παρόν στάδιο αξιολογούνται οι ανάγκες για προσωπικό των Φορέων Διαχείρισης και Ελέγχου των Προγραμμάτων στη βάση του είδους έργων που προωθούνται για ένταξη και στη βάση των εμπειριών της Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013. Παράλληλα, αξιολογούνται οι δομές διαχείρισης των Ταμείων και γίνεται προσπάθεια απλοποίησης του συστήματος μέσω της αφαίρεσης παράλληλων δομών και μείωση των εμπλεκόμενων αρχών και διαδικασιών (π.χ. με το Εθνικό σύστημα επαληθεύσεων και πληρωμών) οι οποίες δεν προσφέρουν οποιαδήποτε προστιθέμενη αξία, αλλά δημιουργούν πρόσθετο διοικητικό φόρτο.

Παράλληλα, κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 είναι αναγκαίο να δοθεί έμφαση στην ενίσχυση των δομών εκείνων που εμπλέκονται στη διαχείριση και τον έλεγχο παρεμβάσεων στις οποίες δεν υπάρχει εμπειρία με βάση όσα υλοποιήθηκαν σε προηγούμενες προγραμματικές περιόδους όπως π.χ. παρεμβάσεις στον τομέα της κλιματικής αλλαγής.

Η αναγκαία μεταφορά τεχνογνωσίας σε όσους τομείς κριθεί απαραίτητο θα εξασφαλιστεί μέσω των ακόλουθων ενδεικτικών ενεργειών οι οποίες θα υλοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης των Προγραμμάτων με ιδιαίτερη έμφαση κατά τα έτη 2014-2015. Οι πρώτες δράσεις θα αναληφθούν πριν το τέλος του 2014 με εντατικοποίηση των δράσεων κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015. Στη συνέχεια θα γίνεται επαναξιολόγηση των αναγκών για εκπαίδευση και ενίσχυση σε εξαμηνιαία βάση μέσω της συνεχής επαφής με όλους τους φορείς και της συνεχιζόμενης αξιολόγησης των ευρημάτων των ελέγχων και επαληθεύσεων της ΔΑ:

- Συμμετοχή στις διαδικασίες αξιολόγησης, υλοποίησης, διαχείρισης και παρακολούθησης των έργων εκείνων των φορέων οι οποίοι διαθέτουν τη μεγαλύτερη συνάφεια και τεχνογνωσία με τα σχετικά αντικείμενα. Εντατικοποίηση επίσης της χρήσης εξωτερικών αξιολογητών σε έργα όπου απαιτείται ιδιαίτερη τεχνογνωσία π.χ. έργα Ε&Τ και Καινοτομίας [*Αξιολόγηση της ανάγκης ανά πρόσκληση*].

- Εκπαίδευση των στελεχών της Διαχειριστικής Αρχής, των Φορέων Διαχείρισης ή/και των φορέων υλοποίησης σε όσες περιπτώσεις καθίσταται αναγκαίο και ιδιαίτερα κατά την προετοιμασία των παρεμβάσεων αλλά και κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των παρεμβάσεων σε τομείς όπου εντοπίζονται ιδιαίτερες αδυναμίες (π.χ. διαχείριση συμβάσεων) [*εντατικά τέλος 2014-πρώτο τρίμηνο 2015 και επαναξιολόγηση στη συνέχεια*].

- Λήψη εξωτερικής τεχνικής βοήθειας κατά το στάδιο της αξιολόγησης έργων, ή/και υλοποίησης – παρακολούθησης, ανάλογα με τις ανάγκες που θα προκύψουν και ιδιαίτερα τεχνικής βοήθειας με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα μεγάλα έργα [*ανάλογα με το χρονοδιάγραμμα προσκλήσεων για υποβολή προτάσεων για μεγάλα έργα*].

- Ιδιαίτερα σε φορείς διαχείρισης Σχεδίων Χορηγιών θα αξιοποιηθούν πόροι Τεχνικής Βοήθειας για ενδυνάμωση και επάνδρωση τους ιδιαίτερα όπου οι εμπλεκόμενοι φορείς θα διαχειριστούν τέτοιου είδους παρεμβάσεις για πρώτη φορά (π.χ. στον τομέα κλιματικής αλλαγής) [*ανάλογα με το χρονοδιάγραμμα της έγκρισης των νέων Σχεδίων και της έκδοσης προσκλήσεων*].

- Συνέχιση και ενδυνάμωση του θεσμού του «Help Desk» στη Διαχειριστική Αρχή για επίλυση προβλημάτων και αδυναμιών των φορέων υλοποίησης και διαχείρισης κατά τη διάρκεια της εφαρμογής των Προγραμμάτων [*συνεχιζόμενο*].

Αναφορικά με το ΕΓΤΑΑ, έχει καθοριστεί ως Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020, το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος το οποίο θα εκτελεί τις αρμοδιότητες που προκύπτουν από το άρθρο 66 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1305/2013. Οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της Διαχειριστικής Αρχής θα καθορίζονται με λεπτομέρεια με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Ως διαπιστευμένος οργανισμός πληρωμών κατά την έννοια του άρθρου 7 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1306/2013 θα ενεργεί ο Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών (ΚΟΑΠ).

Το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος και ο ΚΟΑΠ διαθέτουν σημαντική εμπειρία στην διαχείριση και εφαρμογή συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης αφού κατέχουν τους αντίστοιχους ρόλους από το 2004 (Το Τμήμα Γεωργίας υπάγεται στο Υπουργείο Γεωργίας). Οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν κατά το διάστημα αυτό θα αξιοποιηθούν ώστε να βελτιωθεί περαιτέρω η διαχείριση, η παρακολούθηση και ο έλεγχος του Προγράμματος. Ο φορέας πιστοποίησης κατά την έννοια του άρθρου 9 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1306/2013 επιλέγεται με ανοικτό διαγωνισμό.

Τα δύο κεντρικά όργανα (Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος και ΚΟΑΠ) αναθέτουν μέρος των αρμοδιοτήτων τους σε ειδικές μονάδες που κρίνονται κατάλληλες για την εφαρμογή των μέτρων. Κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 αναμένεται να λειτουργήσουν ως Μονάδες Εφαρμογής οι ακόλουθες υπηρεσίες: Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών Τμήματος Γεωργίας, Μονάδα Εφαρμογής Οργανισμού Πληρωμών, Τμήμα Δασών, Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού.

Ανθρώπινο Δυναμικό:

Κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 θα διασφαλισθεί η αναγκαία διοικητική ικανότητα που απαιτείται για την εφαρμογή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, καθώς και η διαθεσιμότητα των ανθρωπίνων πόρων τόσο των Φορέων Διαχείρισης, όσο και των Φορέων Εφαρμογής, παρά την

μείωση του αριθμού των στελεχών του Δημόσιου Τομέα. Όπως αναφέρεται στη σχετική πρόνοια του Μνημονίου Συναντίληψης, οι αρμόδιες αρχές θα διασφαλίσουν ότι η θεσμική ικανότητα για την εφαρμογή των σημερινών και μελλοντικών Προγραμμάτων βελτιώνεται και οι κατάλληλοι ανθρώπινοι πόροι των Διαχειριστικών Αρχών και των φορέων υλοποίησης θα είναι διαθέσιμοι. Αυτό θα επιτευχθεί είτε μέσω της αγοράς υπηρεσιών αξιοποιώντας πόρους της Τεχνικής Βοήθειας, είτε μέσω της μετακίνησης προσωπικού από άλλους φορείς. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το μόνιμο και έκτακτο προσωπικό που εμπλεκόταν στη διαχείριση και έλεγχο των Διαρθρωτικών Ταμείων και Ταμείου Συνοχής κατά το 2012 (ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης τα οποία δεν διαφοροποιήθηκαν ιδιαίτερα κατά το 2013) ανερχόταν σε 133 περίπου άτομα, εκ των οποίων το προσωπικό της Διαχειριστικής Αρχής ανερχόταν σε 20 περίπου άτομα.[*η στελέχωση των φορέων που εμπλέκονται στη διαχείριση αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2014*]. Όσον αφορά την Αρχή Ελέγχου αυτή θα ενισχυθεί μέσω αγοράς υπηρεσιών μετά το 2016 διότι τα πρώτα δύο χρόνια της Προγραμματικής Περιόδου αναμένεται ότι η απαιτούμενη εργασία ελέγχου θα είναι περιορισμένη και θα επικεντρώνεται σε ελέγχους συστήματος. Επομένως δε θα είναι απαραίτητη η πρόσθετη στελέχωση της Υπηρεσίας για κάλυψη των ελεγκτικών εργασιών τα πρώτα χρόνια 2014-15. Μετά το 2016 θα προκύψουν πιο εντατικοί έλεγχοι πράξεων επομένως η αγορά υπηρεσιών θα απαραίτητη.

Έμφαση θα δοθεί στη συνεχή εκπαίδευση των στελεχών της Διαχειριστικής Αρχής, των Φορέων Διαχείρισης και των Δικαιούχων σε θέματα διοίκησης, διαδικασιών και διαχείρισης έργων και Σχεδίων Χορηγιών, αλλά και σε ειδικότερα θέματα που άπτονται των έργων/δράσεων που υλοποιούνται στο πλαίσιο του κάθε Προγράμματος και διαδικασίες στις οποίες εντοπίζονται αδυναμίες μέσω των ευρημάτων επαληθεύσεων και ελέγχων.

Η εκπαίδευση αυτή η οποία θα διεξάγεται καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης των προγραμμάτων και θα είναι είτε οριζόντια, καλύπτοντας όλο το φάσμα των διαδικασιών, είτε θα εξειδικεύεται σε στοχευμένες διαδικασίες και φορείς, αποτελεί τον κεντρικό άξονα για τη διατήρηση του ικανοποιητικού επιπέδου διοικητικής ικανότητας στους Φορείς Διαχείρισης και Ελέγχου, ενώ μέσω των διαδικασιών αξιολόγησης και με τον συντονισμό της Διαχειριστικής Αρχής και Φορέων Διαχείρισης καθώς και άλλων φορέων με ευθύνη για την επαλήθευση και έλεγχο των Προγραμμάτων, θα επιδιωχθεί η συνεχής ανταλλαγή εμπειριών, η μεταφορά καλών πρακτικών και η έγκαιρη αντιμετώπιση προβλημάτων ή/και κινδύνων που ενδεχομένως θα ανακύψουν κατά την υλοποίηση [*για χρονοδιάγραμμα βλέπετε κείμενο πιο πάνω σε σχέση με μεταφορά τεχνογνωσίας*].

Ειδικότερα για το ΕΓΤΑΑ, ιδιαίτερη βαρύτητα έχει δοθεί στην βελτίωση των γνώσεων του εμπλεκόμενου ανθρώπινου δυναμικού με τα θέματα παρακολούθησης και αξιολόγησης του Προγράμματος στη βάση του Κοινού Πλαισίου Παρακολούθησης και Αξιολόγησης. Οι ημερίδες κατάρτισης και ενημέρωσης για τα θέματα αυτά στο αρμόδιο προσωπικό θα συνεχίσουν να πραγματοποιούνται και στην προγραμματική περίοδο 2014-2020. Αναφέρεται ενδεικτικά η διοργάνωση σε τακτική βάση (τουλάχιστον 2 φορές ετησίως) ημερίδων για την αξιολόγηση και παρακολούθηση (Focus Group για την αξιολόγηση).

Παράλληλα τα σεμινάρια για τη βελτίωση των διοικητικών ικανοτήτων των υπηρεσιών που εμπλέκονται στην εφαρμογή του Προγράμματος είναι συνεχής (ανάπτυξη ικανοτήτων διοίκησης, ηγεσίας, εξυπηρέτησης κοινού, συνεργασία σε ομάδες, καλή γνώση ευρωπαϊκών θεμάτων κλπ.).

Η προσπάθεια για τη βελτίωση των διοικητικών ικανοτήτων των Ομάδων Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) αναμένεται να συνεχιστεί και να ενταθεί ακόμη περισσότερο, αφού αναγνωρίζεται ότι η επιτυχής υλοποίηση του Leader εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τις διοικητικές ικανότητες των ΟΤΔ.

Κατά τη νέα προγραμματική περίοδο, απαιτείται να ληφθεί ειδική μέριμνα όσον αφορά την υποστήριξη των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οποίοι παρουσιάζουν προβλήματα λόγω του μικρού τους μεγέθους και της ανεπάρκειας, σε πολλές περιπτώσεις, του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού που θα μπορούσε να εμπλακεί στην υλοποίηση προγραμμάτων και έργων, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα του νέου ρόλου που καλούνται να διαδραματίσουν οι μονάδες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σχετικά με την τοπική ανάπτυξη σε περιοχές της υπαίθρου, σε αστικές περιοχές και σε περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας των φορέων οι οποίοι θα εμπλακούν στη υλοποίηση έργων στον τομέα της ανάπτυξης μέσω τοπικών πρωτοβουλιών, τομέας στον οποίο παρουσιάστηκε υστέρηση κατά το παρελθόν. Η έμφαση αυτή περιλαμβάνει την κάλυψη των αναγκών εκπαίδευσης του στελεχιακού δυναμικού που εμπλέκεται στον σχεδιασμό και την υλοποίηση – παρακολούθηση των παρεμβάσεων, παράλληλα με τη χρήση πόρων της Τεχνικής Βοήθειας για την καλύτερη δυνατή προετοιμασία των φορέων αυτών προκειμένου να εμπλακούν στις διαδικασίες εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων/Προγραμμάτων.

Επιπρόσθετα, όσον αφορά την εφαρμογή της πρωτοβουλίας LEADER (CLLD), κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο παρατηρήθηκε πολυπλοκότητα στις διαδικασίες με επακόλουθο καθυστερήσεις στην υλοποίηση. Αναγνωρίζοντας το πρόβλημα αυτό, θα εξεταστούν οι μηχανισμοί διαχείρισης και ελέγχου και θα απλοποιηθούν στη βάση των νέων κανονισμών κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Τα στελέχη των Ομάδων Τοπικής Δράσης θα έχουν συνεχή εκπαίδευση αναφορικά με τις υποχρεώσεις τους ως Μονάδα Εφαρμογής και ο ρόλος της Διαχειριστικής Αρχής θα αφορά μόνο δευτεροβάθμιους ελέγχους. Με τον τρόπο αυτό αναμένεται να επιλυθούν οι αδυναμίες που παρουσιάστηκαν κατά την εφαρμογή του Άξονα 4 του ΠΑΑ 2007-2013.

Για τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας θα αξιοποιηθεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό το μέτρο «Τεχνική Υποστήριξη» καθώς και οι δυνατότητες που προσφέρει το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο μέσω της δικτύωσης του με άλλα Κράτη Μέλη και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Αγροτική Ανάπτυξη (διάδοση καλών πρακτικών)

Ενημερωτικά αναφέρεται ότι η ειδική μονάδα του Υπουργείου που θα ασκεί τα συντονιστικά καθήκοντα που προκύπτουν από την Διαχείριση του ΠΑΑ θα απασχολεί 6 υπαλλήλους οι οποίοι θα υποβοηθούνται από τα αντίστοιχα Τμήματα του Υπουργείου (Τμήμα Γεωργίας, Τμήμα Δασών) ή και άλλες Υπηρεσίες ανάλογα με το θέμα. Το προσωπικό του ΚΟΑΠ αριθμεί 238 υπαλλήλους.

Σημειώνεται ότι, το προσωπικό που εμπλέκεται στη διαχείριση και έλεγχο όλων των Ταμείων σε διάφορους φορείς είναι έμπειρο τεχνικό και προσοντούχο προσωπικό ανάλογα με τα καθήκοντα που επιτελεί (π.χ. επαγγελματίες λογιστές, μηχανικοί, οικονομολόγοι, λειτουργοί εργασίας και διοικητικοί λειτουργοί).

Συστήματα και Εργαλεία Παρακολούθησης και Ελέγχου:

Σχεδιάζονται οι αναγκαίες αλλαγές στα Συστήματα Διαχείρισης και Ελέγχου στο πλαίσιο του νέου κανονιστικού πλαισίου και περεταίρω εξορθολογισμού τους για όλα τα ΕΔΕΤ. Οι αλλαγές αυτές περιλαμβάνουν:

- Αναγκαίες απλουστεύσεις των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου με την αφαίρεση πολλαπλών παράλληλων επιπέδων φορέων και ελέγχου και επικεντρώνοντας διαδικασίες σε φορείς με την αντίστοιχη κατάρτιση, εμπειρία και στελέχωση (π.χ. δημιουργώντας Κεντρικό Φορέα Τεχνικών Επαληθεύσεων και Κεντρικό Φορέα Διοικητικών Επαληθεύσεων). Οι δύο

αυτοί φορείς θα καταρτίζουν κατάλληλα εργαλεία προς χρήση από φορείς υλοποίησης των παρεμβάσεων τα οποία θα ενισχύσουν την διοικητική ικανότητα τους και θα βοηθήσουν στην πρόληψη των λαθών και ευρημάτων.

- Ενδυνάμωση των διαδικασιών εκ των προτέρων επαλήθευσης και ενδυνάμωσης της διοικητικής ικανότητας των Δικαιούχων ώστε να μειωθούν οι εκ των υστέρων επαληθεύσεις οι οποίες να διενεργούνται σε δειγματοληπτική βάση στα πλαίσια εφαρμογής μοντέλου αξιολόγησης κινδύνων.

- Τυποποίηση των σχετικών διαδικασιών και αφετέρου τη βελτίωση του ΟΠΣ ώστε να καταστεί χρηστικότερο και απλούστερο με δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής στοιχείων από τους δικαιούχους έργων Σχεδίων Χορηγιών. Παράλληλα, θα διερευνηθεί η δυνατότητα ηλεκτρονικής επεξεργασίας αιτήσεων στα πλαίσια Σχεδίων Χορηγιών μέσω της ανάπτυξης επιμέρους συστημάτων των Φορέων Διαχείρισης Σχεδίων Χορηγιών ή και την τυποποίηση των στοιχείων που υποβάλλονται από τους Δικαιούχους (για περισσότερες πληροφορίες βλέπε Τμήμα 4.1 της ΣΕΣ).

Η Διαχειριστική Αρχή θα θέσει σε εφαρμογή αποτελεσματικά και αναλογικά μέτρα καταπολέμησης της απάτης, λαμβάνοντας υπόψη τους εντοπισθέντες κινδύνους που προέκυψαν από τις διαδικασίες επαληθεύσεων και ελέγχων. Στα πλαίσια αυτά θα διεξαχθεί εκπαιδευτικό εργαστήριο με πρωτοβουλία της ΕΕ και του OLAFγια χρήση των εργαλείων που έχουν αναπτυχθεί (ARACHNE Tool) και θα γίνει συντονισμός με τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Κράτους που έχουν την ευθύνη για την πρόληψη, εντοπισμό και χειρισμό παρατυπιών, προς ανάπτυξη των μέτρων αντιμετώπισης των κινδύνων και την ανάπτυξη της στρατηγικής της ΔΑ. Η χρήση του εργαλείου αυτού που αναπτύχθηκε με πρωτοβουλία της ΕΕ αναμένεται να αξιολογηθεί σε πιλοτική βάση με δεδομένα της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου μέχρι το τέλος του 2014 / αρχές του 2015.

Η λήψη μέτρων για την βελτίωση της διοικητικής ικανότητας υποστηρίζεται από την χρήση των πόρων που είναι διαθέσιμοι στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας κάθε Ταμείου[8]. Στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας είναι αναγκαία η υποστήριξη της διοικητικής ικανότητας των φορέων που εμπλέκονται στην υλοποίηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων/Προγραμμάτων, μέσω εκπαίδευσης των στελεχών τους ή της παροχής συμβουλευτικής υποστήριξης για μία σειρά θέματα όπως είναι η θέσπιση ποσοτικοποιημένων στόχων και χρονικών οροσήμων για την εφαρμογή των Προγραμμάτων, η ενδυνάμωση των κριτηρίων επίτευξης στόχων/αποτελέσματος, έναντι της ωριμότητας/ απορρόφησης, η παροχή οριζόντιας υποστήριξης των Δικαιούχων από Φορείς Διαχείρισης (help desks, επιτόπου υποστήριξη, εκπαίδευση κλπ.), η εκπαίδευση των Φορέων Διαχείρισης στις απαιτήσεις των νέων εργαλείων παρακολούθησης και ελέγχου, η υποστήριξή τους κατά περίπτωση για την υλοποίηση συγκεκριμένων παρεμβάσεων, η χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών σε όσες περιπτώσεις η υπάρχουσα τεχνογνωσία δεν είναι επαρκής για την υλοποίηση ορισμένων παρεμβάσεων, κλπ. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη στήριξη των φορέων διαχείρισης του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, ενώ χρήση πόρων Τεχνικής Βοήθειας θα διοχετευθεί και στην εξασφάλιση υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα για σκοπούς ενίσχυσης της Αρχής Ελέγχου για κάλυψη των κενών που εντοπίστηκαν κατά το 2013. Αυτή η δράση ήδη τροχοδρομείται και θα αρχίσει από το 2014.

[8] Σημειώνεται ότι η Τεχνική Βοήθεια του Ταμείου Συνοχής θα στηρίξει και τις δράσεις Τεχνικής Βοήθειας των άλλων Ταμείων της Πολιτικής Συνοχής (ΕΚΤ και ΕΤΠΑ).

Παράλληλα, σε ότι αφορά το επίπεδο των Δικαιούχων των Προγραμμάτων είναι αναγκαία η *συνεχής* αξιολόγηση τους από τους αρμόδιους Φορείς Διαχείρισης ώστε να διασφαλίζεται η επάρκεια τους όσον αφορά την υλοποίηση των έργων που αναλαμβάνουν. Με βάση αυτή τη συνεχή παρακολούθηση είναι δυνατόν να σχεδιάζονται κατάλληλες δράσεις ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας ανά κατηγορία δικαιούχων, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις διαχείρισης και υλοποίησης των έργων που αναλαμβάνουν ή οριζόντιες δράσεις που αφορούν κοινές αδυναμίες που αφορούν σε ολόκληρο το σύστημα. Ιδιαίτερα οι Φορείς Διαχείρισης Σχεδίων Χορηγιών σε συνεργασία με τη Διαχειριστική Αρχή μπορούν, όποτε απαιτείται, να αναλαμβάνουν δράσεις υποστήριξης των Δικαιούχων, με τη δημιουργία κατάλληλων μηχανισμών υποστήριξης (task forces), την οργάνωση ειδικών εκπαιδευτικών σεμιναρίων, την επεξεργασία οδηγών ωρίμανσης και εκτέλεσης έργων, την ανάπτυξη πληροφοριακών εφαρμογών, κλπ. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται σε δικαιούχους οι οποίοι είναι τοπικοί φορείς που εμπλέκονται στις διαδικασίες προγραμματισμού και υλοποίησης αναπτυξιακών παρεμβάσεων μέσω τοπικών πρωτοβουλιών.

Η εφαρμογή των μέτρων για τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας ήδη υλοποιείται με την τροχιοδρόμηση διαφόρων ενεργειών. Πρώτη προτεραιότητα αποτελεί η αναβάθμιση του ΟΠΣ και η διεύρυνση της δυνατότητας ηλεκτρονικής υποβολής και επεξεργασίας στοιχείων από τους δικαιούχους έργων στα πλαίσια Σχεδίων Χορηγιών. Η πλήρης υλοποίηση του Συστήματος θα γίνει μέχρι το Σεπτέμβριο 2015 αφού προηγηθεί η πρώτη έκδοση του ΟΠΣ 2014-2020 στα τέλη του 2014.

Αντίστοιχες ενέργειες περιλαμβάνονται και στα πλαίσια του ΕΓΤΑΑ. Μέσα από την Τεχνική Υποστήριξη γίνεται δυνατή η χρηματοδότηση των αξιολογήσεων που απαιτούνται για το Πρόγραμμα από εξωτερικούς αξιολογητές. Επίσης αναμένεται να καλυφθούν δαπάνες προετοιμασίας, εφαρμογής, παρακολούθησης, ελέγχου και αξιολόγησης των μέτρων τα οποία είναι αναγκαία για την υλοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, καθώς και ορισμένες δαπάνες της Διαχειριστικής Αρχής του Προγράμματος που στοχεύουν στη διασφάλιση της αποδοτικής διαχείρισής του και είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με αυτή.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η καλύτερη εφαρμογή του Προγράμματος και η ασφάλεια διεξαγωγής των απαραίτητων ελέγχων επί των αιτήσεων, η τεχνική υποστήριξη καλύπτει και την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη διασύνδεση ηλεκτρονικών συστημάτων διαχείρισης. Ακόμη, τα ηλεκτρονικά συστήματα είναι ιδιαίτερα σημαντικά και απαραίτητα και για σκοπούς ορθής παρακολούθησης και αξιολόγησης του προγράμματος.

Ακόμη, η τεχνική υποστήριξη αναμένεται να αξιοποιηθεί και για χρηματοδότηση εμπειρογνωμόνων, διεξαγωγή μελετών και ημερίδων που αποσκοπούν στην επίλυση προβλημάτων που προκύπτουν κατά την εφαρμογή των μέτρων αλλά και για μεταφορά γνώσης όσον αφορά στην αρτιότερη εφαρμογή του προγράμματος. Ακόμη η διεξαγωγή ανοικτών στο κοινό ημερίδων βοηθά στην περαιτέρω εμπέδωση των μέτρων του προγράμματος και των προνοιών τους καθώς και τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται στα πλαίσια του κάθε μέτρου.

Πίνακας 14: Ενδεικτικό Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης Μέτρων

Μέτρο	Έναρξη	Ολοκλήρωση	Επανάληψη
Έγκριση νέων δομών διαχείρισης και ελέγχου για απλοποίηση του Συστήματος - με την αφαίρεση πολλαπλών παράλληλων επιπέδων φορέων και ελέγχου και επικεντρώνοντας διαδικασίες σε φορείς με την αντίστοιχη κατάρτιση, εμπειρία και στελέχωση (π.χ. δημιουργώντας Κεντρικό Φορέα Τεχνικών Επαληθεύσεων και Κεντρικό Φορέα Διοικητικών Επαληθεύσεων).	Μάιος 2014	Ιούνιος 2014	
Συμμετοχή στις διαδικασίες αξιολόγησης, υλοποίησης, διαχείρισης και παρακολούθησης των έργων εκείνων των φορέων οι οποίοι διαθέτουν τη μεγαλύτερη συνάφεια και τεχνογνωσία με τα σχετικά αντικείμενα.	Νοέμβριος 2014	Δεκέμβριος 2020	Συνεχόμενη δράση
Εντατικοποίηση της χρήσης εξωτερικών αξιολογητών σε έργα όπου απαιτείται ιδιαίτερη τεχνογνωσία.	Νοέμβριος 2014	Δεκέμβριος 2018	Ανά πρόσκληση
Εκπαίδευση στελεχών της Διαχειριστικής Αρχής, των Φορέων Διαχείρισης ή/και των φορέων υλοποίησης ιδιαίτερα κατά την προετοιμασία των παρεμβάσεων αλλά και κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των παρεμβάσεων σε τομείς όπου εντοπίζονται ιδιαίτερες αδυναμίες:			
- Εκπαίδευση για διαδικασίες ένταξης έργων περιλαμβανομένων και των διαδικασιών πιστοποίησης της συμβατότητας με τις κοινοτικές πολιτικές (Ισότητα Φύλων, Ίση Μεταχείριση, Περιβάλλον κλπ.) - Έργα Δημοσίων Συμβάσεων - Έργα Σχεδίων Χορηγιών	Οκτ – Νοεμ. 2014	Μάρτιος 2017	Ετήσια
- Εκπαίδευση για διαδικασίες παρακολούθησης έργων/ παρακολούθηση δημοσίων συμβάσεων & επαλήθευση φυσικού αντικειμένου.	Δεκέμβριος 2014	Δεκέμβριος 2018	Ετήσια
- Αξιολόγηση Οδηγών Εφαρμογής Σχεδίων Χορηγιών για απλοποίηση διαδικασιών και χρήση εργαλείων απλουστευμένου κόστους. Παροχή υποστήριξης από τη ΔΑ προς τους Φορείς Διαχείρισης Σχεδίων για την κατάρτιση βάσεων και μεθόδων υπολογισμού κόστους και της μεθοδολογίας που θα χρησιμοποιηθεί για τεκμηρίωση των μεθόδων απλουστευμένου κόστους που θα επιλεγούν.	Μάρτιος 2014	Δεκέμβριος 2018	Με κάθε έκδοση νέου Σχεδίου
- Εκπαίδευση Φορέων Υλοποίησης Έργων Δημοσίων Συμβάσεων σε πρόνοιες νόμων κανονισμών και κατευθυντήριων γραμμών για Δημόσιες Συμβάσεις – διαδικασία πιστοποίησης φορέων, κατάλογοι αυτοελέγχου, πιστοποιητικά συμβατότητας.	Δεκέμβριος 2014	Δεκέμβριος 2020	Ετήσια
- Εκπαίδευση ΔΑ και Φορέων Διαχείρισης Σχεδίων Χορηγιών για κανόνες και διαδικασίες έγκρισης μέτρων Κρατικών Ενισχύσεων & διαδικασίες έγκρισης Σχεδίων Χορηγιών.	Ιανουάριος 2015	Δεκέμβριος 2018	Ανά διετία

- Εκπαίδευση για διαδικασίες επαληθεύσεων / διαδρομή ελέγχου / παρατυπίες / χρηματορροές (με χρήση εργαλείου αξιολόγησης κινδύνων) [Κεντρικός Φορέας Επαληθεύσεων]. - Εκπαίδευση Λογιστικού προσωπικού τοποθετημένου σε λογιστήρια φορέων υλοποίησης έργων δημοσίων συμβάσεων για πρόσθετες διεργασίες για υποβολή δαπανών προς συγχρηματοδότηση. - Εκπαίδευση για μεγάλα Έργα και Έργα που παράγουν έσοδα.	1ο τρίμηνο 2015 Ιανουάριος 2015 Ιανουάριος 2015	Δεκέμβριος 2020 Δεκέμβριος 2018 Δεκέμβριος 2018	Ετήσια Ετήσια με επικέντρωση σε νέους φορείς πριν την ένταξη τους στα ΕΠ Ανά διετία
Λήψη εξωτερικής τεχνικής βοήθειας κατά το στάδιο της αξιολόγησης έργων και ιδιαίτερα τεχνικής βοήθειας με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα μεγάλα έργα.	Ιανουάριος 2015	Δεκέμβριος 2019	Με κάθε πρόσκληση υποβολή προτάσεων για μεγάλα έργα
Αξιοποίηση πόρων Τεχνικής Βοήθειας για ενδυνάμωση και επάνδρωση Φορέων Διαχείρισης Σχεδίων Χορηγιών.	Σεπτέμβριος 2014	Δεκέμβριος 2020	Συνεχόμενο ανάλογα με τον προγραμματισμό προσκλήσεων υποβολής προτάσεων κάθε Σχεδίου Χορηγιών που εγκρίνεται και τον αριθμό των παράλληλων Σχεδίων που διαχειρίζεται ο κάθε φορέας
Συνέχιση και ενδυνάμωση του θεσμού του «Help Desk» στη Διαχειριστική Αρχή για επίλυση προβλημάτων και αδυναμιών των φορέων υλοποίησης και διαχείρισης κατά τη διάρκεια της εφαρμογής των Προγραμμάτων.	Σεπτέμβριος 2014	Δεκέμβριος 2023	Συνεχόμενη δράση
Οι αρμόδιες αρχές θα διασφαλίσουν ότι οι κατάλληλοι ανθρώπινοι πόροι των Φορέων Διαχείρισης θα είναι διαθέσιμοι είτε μέσω της αγοράς υπηρεσιών αξιοποιώντας πόρους της Τεχνικής Βοήθειας, είτε μέσω της μετακίνησης προσωπικού από άλλους φορείς.	Μάιος 2014	Δεκέμβριος 2016	
Συνεχής ανταλλαγή εμπειριών, μεταφορά καλών πρακτικών και έγκαιρη αντιμετώπιση προβλημάτων ή/και κινδύνων που ενδεχομένως θα ανακύψουν κατά την υλοποίηση μέσω συντονισμού της Διαχειριστικής Αρχής και Φορέων Διαχείρισης καθώς και άλλων φορέων με ευθύνη για την επαλήθευση και έλεγχο των Προγραμμάτων.	Ιανουάριος 2015	Δεκέμβριος 2023	Ετήσια συνάντηση για ανταλλαγή απόψεων
Αναβάθμιση του ΟΠΣ για να συνάδει με το νέο κανονιστικό πλαίσιο για το e-cohesion - βελτίωση ώστε να καταστεί χρηστικότερο και απλούστερο με δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής στοιχείων από τους δικαιούχους έργων Σχεδίων Χορηγιών.	Ιανουάριος 2014	Σεπτέμβριος 2015	
Διερεύνηση της δυνατότητας ανάπτυξης επιμέρους συστημάτων των Φορέων Διαχείρισης Σχεδίων Χορηγιών (Portal) ή και την τυποποίηση των στοιχείων που υποβάλλονται από τους Δικαιούχους.	Ιανουάριος 2014	Δεκέμβριος 2015	
Αξιολόγηση της χρησιμότητας του ARACHNE tool χρησιμοποιώντας στοιχεία της ΠΠ2007-2013 σε πιλοτική βάση.	Ιούνιος 2014	Δεκέμβριος 2014	

Εξασφάλιση υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα για σκοπούς ενίσχυσης της Αρχής Ελέγχου και στήριξη των φορέων διαχείρισης του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, για κάλυψη των κενών που εντοπίστηκαν κατά το 2013.	Ιούνιος 2014	Δεκέμβριος 2016	Η διαδικασία δημοσίων συμβάσεων για εξασφάλιση υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα θα είναι μία Συμφωνία Πλαίσιο η οποία θα υπογραφεί τον Δεκέμβριο 2016 και οι υπηρεσίες που θα εξασφαλισθούν θα καλύπτουν ολόκληρη την Προγραμματική Περίοδο μέχρι το κλείσιμο της.[9]
Διοργάνωση ημερίδων ενημέρωσης του κοινού στα πλαίσια της κάθε πρόσκλησης υποβολής προτάσεων στα Σχέδια Χορηγιών.	Οκτώβριος 2014	Δεκέμβριος 2018	Συνεχόμενο ανάλογα με τον προγραμματισμό προσκλήσεων υποβολής προτάσεων κάθε Σχεδίου Χορηγιών που εγκρίνεται και τον αριθμό των παράλληλων Σχεδίων που διαχειρίζεται ο κάθε φορέας
Εξασφάλιση υπηρεσιών για αξιολόγησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020.	Ιανουάριος 2015	Δεκέμβριος 2020	Συνεχόμενη δράση ανάλογα με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις του ΚΠΑ
Διεξαγωγή μελετών και ημερίδων ενημέρωσης για καλύτερη υλοποίηση του ΠΑΑ 2014-2020.	Ιανουάριος 2015	Δεκέμβριος 2020	Συνεχόμενη δράση ανάλογα με τον προγραμματισμό
Εγκατάσταση, λειτουργία και διασύνδεση ηλεκτρονικών συστημάτων διαχείρισης του ΠΑΑ 2014-2020.	Οκτώβριος 2014	Δεκέμβριος 2015	
Εκπαίδευση εμπλεκόμενου προσωπικού των Μονάδων Εφαρμογής στην εφαρμογή των επιμέρους μέτρων του ΠΑΑ.	Οκτώβριος 2014	Δεκέμβριος 2015	Συνεχόμενη δράση ανάλογα με τις ανάγκες
Ετοιμασία και οριστικοποίηση όλων των εγχειριδίων εφαρμογής και ενημερωτικών οδηγών των μέτρων του ΠΑΑ.	Οκτώβριος 2014	Δεκέμβριος 2015	

2.6 ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ

Το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής βασίστηκε στην εμπειρία που είχε αποκτηθεί κατά την πρώτη Προγραμματική Περίοδο 2004-2006, το οποίο αντιστοιχούσε σε σχετικά μικρά Προγράμματα (Ενιαία Έγγραφα Προγραμματισμού), τόσο σε χρονική διάρκεια όσο και σε εμβέλεια (μικρός αριθμός έργων και Σχεδίων Χορηγιών και περιορισμένος συνολικός προϋπολογισμός Προγραμμάτων). Τα μεγέθη αυτά πολλαπλασιάστηκαν κατά την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013. Παρά τη μεγέθυνση των Προγραμμάτων, διατηρήθηκε το

[9] Τα πρώτα δύο χρόνια της ΠΠ αναμένεται ότι η απαιτούμενη εργασία ελέγχου θα είναι περιορισμένη και θα επικεντρώνεται σε ελέγχους συστήματος επομένως δε θα είναι απαραίτητη η πρόσθετη στελέχωση της Υπηρεσίας για κάλυψη των ελεγκτικών εργασιών. Μετά το 2016 θα προκύψουν πιο εντατικοί έλεγχοι πράξεων επομένως η αγορά υπηρεσιών θα καλύψει την ανάγκη αυτή.

πλεονέκτημα της ενιαίας Διαχειριστικής Αρχής, του κοινού Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) και του ενιαίου Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ), για όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Κατά τον καθορισμό των εθνικών διαδικασιών και του ΣΔΕ δόθηκε έμφαση στη δόμηση ενός συστήματος, το οποίο να διασφαλίζει την εκ των προτέρων επαλήθευση της νομιμότητας και κανονικότητας των έργων πριν την ένταξη τους και των δαπανών πριν την πιστοποίησή τους για συγχρηματοδότηση από την ΕΕ. Το ΣΔΕ διασφαλίζει μεν τον περιορισμό των ευρημάτων από ελέγχους της ίδιας της ΕΕ και της συνεπακόλουθης εκ των υστέρων απώλειας Κοινοτικών Πόρων, αλλά παράλληλα είναι αχρείαστα βαρύ για το είδος των έργων που συγχρηματοδοτούνται στα πλαίσια αυτών των Προγραμμάτων (τα οποία στην πλειονότητα τους είναι έργα δημοσίων συμβάσεων που εκτελούνται από Υπουργεία, Τμήματα και Υπηρεσίες του Κράτους) και για το επίπεδο των υφιστάμενων διαδικασιών ελέγχου στην Κύπρο. Ιδιαίτερη μείωση διοικητικού κόστους στους δικαιούχους εκτιμάται ότι απαιτείται στις διαδικασίες που αφορούν σε έργα Σχεδίων Χορηγιών.

Στο πλαίσιο αυτό, επαναξιολογούνται τόσο ο αριθμός όσο και τα επίπεδα των αρχών διαχείρισης, επιτυγχάνοντας επικέντρωση, καθώς και η συχνότητα και η κάλυψη των διαχειριστικών επαληθεύσεων και η μετάβαση στη ψηφιακή εποχή, σε σχέση με τη δυνατότητα ηλεκτρονικής ανταλλαγής δεδομένων με δικαιούχους και την αποδοτική χρήση δημόσιων μητρώων. Η απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών για την εφαρμογή των Προγραμμάτων και η μείωση του διοικητικού κόστους για τους δικαιούχους, αφορά σε μία σειρά ενεργειών οι οποίες αναλαμβάνονται τόσο στο στάδιο της προετοιμασίας, υποβολής και επιλογής των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων όσο και στο στάδιο της υλοποίησής τους.

Η επέκταση της διαδικασίας ηλεκτρονικής υποβολής των στοιχείων που ζητούνται από τους Δικαιούχους μετά την υπογραφή Συμφωνίας Δημόσιας Χρηματοδότησης, αποτελεί βασικό μέτρο και πρώτη προτεραιότητα για τη μείωση του διοικητικού κόστους των δικαιούχων και υποχρέωση του Κράτους Μέλους με βάση τους νέους Κανονισμούς των Διαρθρωτικών Ταμείων. Κατά τα τελευταία χρόνια, η διαδικασία ηλεκτρονικής υποβολής προτάσεων χρησιμοποιείται στην Κύπρο, κυρίως σε έργα που εκτελούνται μέσω δημοσίων συμβάσεων και σε έργα Σχεδίων Χορηγιών του Τομέα της Έρευνας, ενώ στοιχεία μετά την ένταξη των έργων υποβάλλονται ηλεκτρονικά μόνο στην περίπτωση έργων δημοσίων συμβάσεων. Η επέκταση της διαδικασίας θα περιλάβει όλους τους Φορείς Διαχείρισης των Προγραμμάτων, ώστε να παρέχεται, στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, η δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής στοιχείων από δικαιούχους των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Οι αναγκαίες προσαρμογές που απαιτούνται (είτε στο επίπεδο Φορέων Διαχείρισης, είτε στο επίπεδο του Συστήματος Παρακολούθησης και Διαχείρισης), ώστε να καταστεί δυνατή η λήψη και επεξεργασία ηλεκτρονικών στοιχείων Δικαιούχων έργων, θα πραγματοποιηθούν κατά την αρχική περίοδο υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και μπορούν να χρηματοδοτηθούν από την Τεχνική Βοήθεια.

Στη μείωση του διοικητικού κόστους κατά τη φάση της προετοιμασίας και υποβολής των προτάσεων ή και κατά τη φάση υποβολής στοιχείων για καταβολή δημόσιας χρηματοδότησης των έργων μετά την ένταξη τους, θα συμβάλλει και η διερεύνηση της πιθανότητας μείωσης των υποχρεώσεων υποβολής νομιμοποιητικών εγγράφων από τους δικαιούχους, καθώς και η μείωση των αναγκαίων επικυρώσεων ή/και η δυνατότητα αυτεπάγγελτης αναζήτησης κάποιων νομιμοποιητικών εγγράφων από τον αρμόδιο για την αξιολόγηση και ένταξη του έργου φορέα (π.χ. φορολογική ενημερότητα, δεδομένα ποινικού μητρώου κλπ.). Η μείωση αυτή θα απαιτεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων των Φορέων Διαχείρισης με συστήματα άλλων Δημόσιων

Υπηρεσιών (π.χ. Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ΦΠΑ, Εσωτερικών Προσόδων, Τμήμα Εργασίας κλπ.) ή την ανάπτυξη άλλων εργαλείων και συστημάτων.

Στο επίπεδο των Σχεδίων Χορηγιών, θα προωθηθεί, όπου είναι δυνατόν από τους Κανονισμούς, αναθεώρηση των προνοιών των Σχεδίων Χορηγιών, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα απλοποιημένης διαδικασίας για την παροχή επενδυτικής ενίσχυσης προς τους Δικαιούχους, με την αξιοποίηση στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό της δυνατότητας χρήσης εργαλείων απλουστευμένου κόστους (simplified costs, lump sums, standard scales of unit cost), την επανεξέταση όλων των επισυναπτόμενων πιστοποιητικών, εγγράφων και βεβαιώσεων που συνοδεύουν μια αίτηση, τόσο για ένταξη πρότασης στο Σχέδιο όσο και για καταβολή χορηγίας μετά την ένταξη του έργου, με εξέταση της χρησιμότητας κάθε εγγράφου, τη δυνατότητα λήψης της πληροφόρησης με τρόπο πιο απλό και χωρίς την εμπλοκή του δικαιούχου και τη μείωση της πολυπλοκότητας στην προσπάθεια του δικαιούχου για προσκόμιση του εγγράφου. Η χρήση εργαλείων απλουστευμένου κόστους θα εξεταστεί και στην περίπτωση δημοσίων έργων που υλοποιούνται με αυτεπιστασία (χωρίς τη χρήση δημοσίων συμβάσεων για την εκτέλεσή τους).

Περαιτέρω δυνατότητες περιορισμού του διοικητικού κόστους διαπιστώνονται και κατά τη φάση της υλοποίησης των έργων. Η βελτίωση του ΣΔΕ προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της παρακολούθησης των αποτελεσμάτων των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων, και η μείωση των επιπέδων επαληθεύσεων και ελέγχων των έργων, μέσω της χρήσης συστήματος αξιολόγησης κινδύνων σε επίπεδο κατηγορίας Δικαιούχου και Έργων, είναι ενέργειες οι οποίες θα συμβάλουν στη μείωση του διοικητικού κόστους. Προς αυτή την κατεύθυνση, αξιολογείται η πιθανότητα χρήσης εργαλείων όπως το ARACHNE tool, για εντοπισμό έργων με αυξημένους κινδύνους και επικέντρωση των επαληθεύσεων σε αυτά.

Ειδικότερα κατά τη φάση αυτή, είναι αναγκαίος ο ανασχεδιασμός των διαδικασιών και η μείωση των διεργασιών εκείνων που επιφέρουν διοικητικό κόστος και επιβάρυνση για τους δικαιούχους, η επέκταση των δυνατοτήτων ηλεκτρονικής παρακολούθησης των έργων από τους Φορείς Διαχείρισης, η απλούστευση της υποβολής στοιχείων προόδου και παρακολούθησης, παράλληλα με την απλούστευση του ΟΠΣ, ώστε αυτό να καταστεί πιο εύχρηστο.

Η καλύτερη αξιολόγηση των επαληθεύσεων φυσικού αντικειμένου στη βάση μεθοδολογίας δειγματοληψίας, εμπλουτισμένη με την πρόσθετη χρήση εργαλείων αξιολόγησης κινδύνων δειγματοληψίας, σε συνδυασμό με την καλύτερη οργάνωση και συντονισμό όλων των φορέων ελέγχου του Συστήματος, ώστε να καταστούν αποτελεσματικότεροι και αποδοτικότεροι, αποτελεί μέτρο που επίσης θα συμβάλει στη μείωση του διοικητικού κόστους.

Το Κράτος Μέλος, σε συνεργασία με τη Διαχειριστική Αρχή και τους Ενδιάμεσους Φορείς, θα συνεχίσει και κατά τη νέα προγραμματική περίοδο την υποστήριξη των δικαιούχων με την επεξεργασία και έκδοση οδηγιών, οι οποίες θα εστιάζουν στις προσπάθειες μείωσης του διοικητικού κόστους τους κατά τη φάση της προετοιμασίας των έργων που υποβάλλουν προς έγκριση, καθώς και στην παροχή υποστήριξης σε θέματα παρακολούθησης των παρεμβάσεων και υποβολής των αναγκαίων δελτίων παρακολούθησης. Τέτοιοι οδηγοί μπορεί να εκδίδονται καθ’ όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου, ανάλογα με την πορεία έκδοσης των προσκλήσεων των Προγραμμάτων και των προσαρμογών, οι οποίες θα εφαρμοσθούν στο ΣΔΕ.

Προωθούνται περαιτέρω, απλοποιήσεις με στόχο τη μείωση του διοικητικού κόστους των δικαιούχων στα πλαίσια του ΟΠΣ, μειώνοντας ή απλοποιώντας κυρίως τα δελτία παρακολούθησης έργων, που απαιτούνται για έργα δημοσίων συμβάσεων. Παράλληλα, με την αφαίρεση κάποιων επιπέδων

επαλήθευσης μειώνονται και οι απαιτήσεις για υποβολή στοιχείων σε ενδιάμεσα επίπεδα ελέγχου και η ανάγκη δημιουργίας παράλληλων αρχείων σε Ενδιάμεσους Φορείς. Ο χρόνος υλοποίησης των πιο πάνω θα είναι ο Σεπτέμβριος 2015, αφού προηγηθεί η πρώτη έκδοση του ΟΠΣ 2014-2020 στα τέλη του 2014. Πρόσθετα, σε σχέση με τις διαδικασίες επαλήθευσης στοιχείων δημοσίων συμβάσεων, προωθούνται δράσεις από την Αρμόδια Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων για πιστοποίηση Αναθετουσών Αρχών σε σχέση με την ικανότητα διαχείρισης των συμβάσεων, εντατικοποίηση της εκπαίδευσης των φορέων που εμπλέκονται στην υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων σε θέματα εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων και την εμπιστοσύνη σε αυτοέλεγχο αντί σε εξωτερική πιστοποίηση των διαδικασιών.

Για τις παρεμβάσεις που θα χρηματοδοτηθούν από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), γίνονται προσπάθειες για μείωση του διοικητικού φόρτου για τους δικαιούχους των διαφόρων μέτρων. Για το σκοπό αυτό λήφθηκαν υπόψη τα αποτελέσματα της παράλληλης αξιολόγησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, οι εισηγήσεις και οι απόψεις των οργανωμένων συνόλων που εκπροσωπούν ομάδες δικαιούχων, όπως αυτές λήφθηκαν στα πλαίσια της δημόσιας διαβούλευσης για τη νέα προγραμματική περίοδο, και κυρίως οι κατά καιρούς εισηγήσεις και υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ,περιλαμβανομένης και της ειδικής μελέτης που πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία της Επιτροπής το 2011 με τίτλο “Study on administrative burden reduction associated with the implementation of certain Rural Development measures”. Σημαντικό στοιχείο στην όλη προσπάθεια για μείωση του διοικητικού φόρτου, αποτελεί και η πρόσφατη πρωτοβουλία της Επιτροπής για εντοπισμό και μείωση των σφαλμάτων (error rate) στην αγροτική ανάπτυξη.

Πιο κάτω αναφέρονται κάποια από τα βασικά σημεία που έχουν εντοπιστεί και εξετάζονται, ώστε να υπάρξει βελτίωση κατά την υλοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020:

- Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο οι αρμόδιες αρχές να διενεργούν αυξημένους ελέγχους σε ποσοστό και ένταση μεγαλύτερη από αυτή που ορίζουν οι κανονισμοί. Αναφέρεται, ως παράδειγμα, η διενέργεια ελέγχων σε ποσοστό 100% στα επενδυτικά μέτρα. Περαιτέρω, υπάρχουν περιθώρια καλύτερης οργάνωσης των ελέγχων με τρόπο ώστε η όλη εργασία να πραγματοποιείται με πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο.
- Επανεξέταση όλων των επισυναπτόμενων πιστοποιητικών, εγγράφων και βεβαιώσεων που συνοδεύουν μια αίτηση. Σε αυτή τη διαδικασία εξετάζεται (α) η χρησιμότητα του κάθε εγγράφου σε σχέση με την επένδυση, (β) η δυνατότητα λήψης της πληροφόρησης με τρόπο πιο απλό και χωρίς την εμπλοκή του δικαιούχου, και (γ) η μείωση της πολυπλοκότητας στην προσπάθεια του δικαιούχου για προσκόμιση του εγγράφου. Οι δυνατότητες που παρέχει η ηλεκτρονική διακυβέρνηση και η διασύνδεση ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων εξετάζεται ιδιαίτερα.
- Η επέκταση της ηλεκτρονικής υποβολής αιτήσεων για κάποια μέτρα του Προγράμματος ενδέχεται να συμβάλει στην περαιτέρω μείωση του διοικητικού φόρτου.
- Βελτίωση των κατευθυντήριων γραμμών που παρέχονται στους δικαιούχους και παροχή υποστήριξης στην προσπάθεια υποβολής αίτησης.
- Προώθηση, στο βαθμό που είναι δυνατόν και επιτρεπτό από τους Κανονισμούς, απλοποιημένης διαδικασίας για την παροχή επενδυτικής ενίσχυσης. Αξιοποίηση στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό της δυνατότητας για τυποποιημένα κόστη (standardized costs, lump sums).
- Προσπάθεια ανασχεδιασμού των διαδικασιών και μείωσης εκείνων των διεργασιών που επιφέρουν διοικητικό κόστος και επιβάρυνση για τους δικαιούχους χωρίς οποιαδήποτε

προστιθέμενη αξία. Αναφέρεται ως παράδειγμα η προσπάθεια βελτίωσης των διαδικασιών υλοποίησης του LEADER, το οποίο σύμφωνα με τα αποτελέσματα τόσο της παρακολούθησης όσο και της παράλληλης αξιολόγησης του ΠΑΑ, χρειάζεται άμεσου επανασχεδιασμού διαδικασιών με μείωση περιττών ενεργειών, που δυσχεραίνουν την προσπάθεια για ομαλή υλοποίηση των παρεμβάσεων.

Καταληκτικά αναφέρεται ότι, καθοριστικής σημασίας παράγοντα για τη μείωση του διοικητικού φόρτου, αποτελεί η ετοιμασία μέτρων τα οποία να έχουν εκ των προτέρων εξεταστεί από πλευράς λειτουργικότητας και απλότητας στην εφαρμογή τους. Αυτή η παράμετρος λαμβάνεται σοβαρά υπόψη κατά το στάδιο του προγραμματισμού.

Σημειώνεται ότι οι δικαιούχοι των μέτρων του ΠΑΑ είναι στην πλειοψηφία τους οι κάτοχοι των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η προσπάθεια επικεντρώνεται σε αυτή την ομάδα δικαιούχων.

Η μείωση του διοικητικού βάρους των δικαιούχων υποστηρίζεται περαιτέρω από παρεμβάσεις, οι οποίες σχεδιάζονται κατά την τρέχουσα περίοδο και αφορούν σε μεταρρυθμίσεις των δημόσιων υπηρεσιών της Κύπρου, όπως είναι η εξέταση του ρόλου, των αρμοδιοτήτων, της οργανωτικής δομής και του μεγέθους των σχετικών Υπουργείων, Υπηρεσιών και Ανεξάρτητων Αρχών, η εξέταση της πιθανότητας κατάργησης ή ενοποίησης Μη Κερδοσκοπικών Οργανισμών και επιχειρήσεων του δημοσίου και η αναδιοργάνωση της τοπικής διοίκησης, στο βαθμό που οι φορείς αυτοί είναι δικαιούχοι των Προγραμμάτων της νέας περιόδου. Με βάση τα προβλεπόμενα από το Μνημόνιο Συναντίληψης, ο σχεδιασμός αυτών των διαρθρωτικών αλλαγών θα ολοκληρωθεί μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2014.

Πίνακας 15: Ενδεικτικό Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης Μέτρων

Μέτρο	Έναρξη	Ολοκλήρωση	Επανάληψη
Έγκριση νέων δομών διαχείρισης και ελέγχου για απλοποίηση του Συστήματος - με την αφαίρεση πολλαπλών παράλληλων επιπέδων φορέων και ελέγχου μειώνοντας τις απαιτήσεις για υποβολή στοιχείων σε ενδιάμεσα επίπεδα ελέγχου.	Μάιος 2014	Ιούνιος 2014	-
Αξιολόγηση Οδηγών Εφαρμογής Σχεδίων Χορηγιών για απλοποίηση διαδικασιών, μέσω της διερεύνησης της πιθανότητας μείωσης των υποχρεώσεων υποβολής νομιμοποιητικών εγγράφων από τους Δικαιούχους και τη χρήση εργαλείων απλουστευμένου κόστους. Παράλληλα, θα εξετάζονται οι δυνατότητες που παρέχονται από την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και τη διασύνδεση ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων πριν από την έγκριση κάθε Σχεδίου ή νέας πρόσκλησης.	Μάρτιος 2014	Μάρτιος 2015	Με κάθε έκδοση νέου Σχεδίου
Παροχή υποστήριξης από τη ΔΑ προς τους Φορείς Διαχείρισης Σχεδίων, για την κατάρτιση βάσεων και μεθόδων υπολογισμού κόστους και της μεθοδολογίας που θα χρησιμοποιηθεί ,για τεκμηρίωση των μεθόδων απλουστευμένου κόστους που θα επιλεγούν.	Μάιος 2014	Δεκέμβριος 2018	Με κάθε έκδοση νέου Σχεδίου
Αναβάθμιση του ΟΠΣ για να συνάδει με το νέο κανονιστικό πλαίσιο για το e-cohesion - βελτίωση ώστε να καταστεί χρηστικότερο και απλούστερο, με δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής στοιχείων από τους δικαιούχους έργων Σχεδίων Χορηγιών.	Ιανουάριος 2014	Σεπτέμβριος 2015	-

Διερεύνηση της δυνατότητας ανάπτυξης επιμέρους συστημάτων των Φορέων Διαχείρισης Σχεδίων Χορηγιών (Portal) ή και την τυποποίηση των στοιχείων που υποβάλλονται από τους Δικαιούχους.	Ιανουάριος 2014	Δεκέμβριος 2015	
Αξιολόγηση της χρησιμότητας του ARACHNE tool χρησιμοποιώντας στοιχεία της ΠΠ 2007-2013 σε πιλοτική βάση.	Ιούνιος 2014	Δεκέμβριος 2014	
Επέκταση των δυνατοτήτων ηλεκτρονικής παρακολούθησης έργων από τους Φορείς Διαχείρισης & απλούστευση της υποβολής στοιχείων προόδου και παρακολούθησης, μέσω αναβάθμισης του ΟΠΣ.	Ιανουάριος 2014	Δεκέμβριος 2015	
Χρήση εργαλείων αξιολόγησης κινδύνων στη μεθοδολογία δειγματοληψίας σε σχέση με τις επαληθεύσεις της ΔΑ και καλύτερη οργάνωση και συντονισμός φορέων ελέγχου του συστήματος.	Ιανουάριος 2015	Δεκέμβριος 2020	Ετησίως κατά την ετοιμασία πλάνου επαληθεύσεων Διαχειριστικής Αρχής
Υποστήριξη Δικαιούχων μέσω έκδοσης οδηγιών και παροχή υποστήριξης σε θέματα παρακολούθησης των παρεμβάσεων.	Σεπτέμβριος 2014	Δεκέμβριος 2018	Συνεχόμενο ανάλογα με τον προγραμματισμό προσκλήσεων υποβολής προτάσεων
Αφαίρεση της διαδικασίας πιστοποίησης δημοσίων συμβάσεων για τις συμβάσεις κάτω από τα όρια των Ευρωπαϊκών Οδηγιών και εμπιστοσύνη σε αυτοέλεγχο Αναθετουσών Αρχών.	Μάιος 2014	Δεκέμβριος 2014	Με κάθε διαδικασία δημόσιας σύμβασης

3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ Η ΟΠΟΙΑ ΘΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΕΙ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ (Άρθρο 14(2)(Α) του ΚΚΔ)

3.1 ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΜΙΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΔΑΦΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (Άρθρο 14 (2) (i) CPR)

Σύμφωνα με την τυπολογία των αγροτικών – αστικών περιοχών που χρησιμοποιείται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, το σύνολο της επικράτειας της Κύπρου εντάσσεται στην κατηγορία των Ενδιάμεσων Περιοχών, οι οποίες γειτνιάζουν με κάποιο αστικό κέντρο. Η ένταξη του συνόλου της χώρας σε ένα μοναδικό τύπο περιφερειών, δε διευκολύνει την περιγραφή της πολιτικής η οποία θα ακολουθηθεί στα πλαίσια της εδαφικής ανάπτυξης, αφού δεν επιτρέπει την αναγκαία διάκριση σε επιμέρους χωρικές ενότητες, ενώ σε ένα βαθμό υποκρύπτει τις υπάρχουσες ανισότητες μεταξύ των αστικών κέντρων και της υπόλοιπης χώρας, οι οποίες εκδηλώνονται κυρίως σε χαμηλότερη κλίμακα του χώρου και μεταξύ των πόλεων και της υπαίθρου.

Για την άσκηση πολιτικής στον τομέα της εδαφικής ανάπτυξης στην Κύπρο, θα χρησιμοποιηθούν ορισμοί των αστικών και αγροτικών περιοχών, όπως αυτοί καθορίζονται από το εθνικό θεσμικό πλαίσιο, εφόσον λόγω των ιδιαιτεροτήτων της χώρας (μικρής κλίμακας περιοχές) δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι αντίστοιχοι ευρωπαϊκοί ορισμοί. Σημειώνεται χαρακτηριστικά ότι με βάση τους εναρμονισμένους ορισμούς σε επίπεδο ΕΕ[10] στην Κύπρο καταγράφεται η ύπαρξη δύο μόνο πόλεων μεσαίου μεγέθους, βάση του μεγέθους των αντίστοιχων αστικών τους κέντρων.

Σε εθνικό επίπεδο, ο αντίστοιχος καθορισμός περιοχών ορίζεται με βάση τα Τοπικά Σχέδια που έχουν εγκριθεί από το Πολεοδομικό Συμβούλιο της χώρας, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας. Οι περιοχές ορίζονται ως εξής:

Α. Ως **Αστικές Περιοχές** θεωρούνται οι περιοχές που καλύπτονται από τα Τοπικά Σχέδια των Πόλεων:

- Λευκωσίας: Μόνο τα τμήματα που εμπίπτουν στα Τοπικά Σχέδια (Δήμοι **Λευκωσίας**, Αγ. Δομετίου, Έγκωμης, Στροβόλου, Αγλαντζιάς, Λακατάμειας, Λατσιών και Κοινότητες Γερίου και Συνοικισμός Ανθούπολης).
- Λάρνακας: Μόνο τα τμήματα που εμπίπτουν στα Τοπικά Σχέδια (Δήμοι **Λάρνακας**, Αραδίππου και Κοινότητες Λιβάδια, Δρομολαξιά, Μενεού και Παραλιακή Ζώνη Ορόκλινης, Πύλας και Μέρος Καλού Χωριού).
- Λεμεσού: Μόνο τα τμήματα που εμπίπτουν στα Τοπικά Σχέδια (Δήμοι **Λεμεσού**, Μέσα Γειτονιάς, Αγ. Αθανασίου, Γερμασόγειας, Κάτω Πολεμιδιών και Κοινότητες Πάνω Πολεμιδιών, Ύψωνα και Παραλιακή Ζώνη Μουτταγιάκας, Αγ. Τύχωνα, Παρεκκλησιάς, Μοναγρουλλίου, Μονής, Πύργου και Μέρος Τσερκέζων).

[10] EC Regional Focus (RF 01/2012), by DG for Regional and Urban Policy - CITIES IN EUROPE THE NEW OECD-EC DEFINITION

- Πάφου: Μόνο τα τμήματα που εμπίπτουν στα Τοπικά Σχέδια (Δήμοι **Πάφου**, Γεροσκηπου και Κοινοτητες Κονιών, Αγ. Μαρινούδας, Κολώνης, Αχέλειας, Χλώρακας, Λέμπας, Έμπας, Τρεμιθούσας, Μέσα Χωριού, Μεσόγης, Τάλας, Κισσόνεργας και Μέρος Τίμης, Αγ. Βαρβάρας, Μαραθούντας, Κοίλης, Δήμου Πέγειας).

Β. Ως **Δευτερεύουσες Αστικές Περιοχές**, συμπεριλαμβανομένων και των περιαστικών περιοχών (περιοχές που έχουν δεχθεί έντονες πιέσεις για ανάπτυξη), θεωρούνται οι περιοχές που καλύπτονται από τα Τοπικά Σχέδια των: Παραλιμνίου, Πόλεως Χρυσοχούς, Αγίας Νάπας, Νότιας Λευκωσίας, Τσερίου και Δερύνειας.

Γ. Ως **Αγροτικές περιοχές**, για τις οποίες έχει εκπονηθεί Τοπικό Σχέδιο, θεωρούνται οι περιοχές Αθηένου και Λεύκαρα. Ως **Άλλες Αγροτικές Περιοχές** θεωρούνται οι υπόλοιπες περιοχές της Κύπρου.

Ιστορικά στην Κύπρο οι χωρικές αναπτυξιακές ανισότητες παρατηρούνται μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, όπως αυτές ορίζονται παραπάνω, και εκφράζονται επί σειρά ετών με την πληθυσμιακή αποδυνάμωση των αγροτικών περιοχών και την έντονη αστυφιλία. Οι τάσεις αυτές ανετράπησαν κατά την τελευταία δεκαετία, με βάση τα στοιχεία απογραφής του 2011, όπου και καταγράφεται για πρώτη φορά υψηλότερη πληθυσμιακή αύξηση των αγροτικών περιοχών (ιδιαίτερα των παράκτιων περαστικών περιοχών) σε σχέση με τα αστικά κέντρα.

Σε αυτή την τάση συνέβαλε και η υλοποίηση από το 2004 και μετά συγχρηματοδοτούμενων στοχευμένων δράσεων, τόσο των Προγραμμάτων των Διαρθρωτικών Ταμείων όσο και του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, σε χωρικά επιλεγμένες περιοχές των αστικών κέντρων και της υπαίθρου. Σημαντική ώθηση στην *Ολοκληρωμένη Εδαφική Ανάπτυξη* δόθηκε από την εφαρμογή της προσέγγισης Leader, μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013 και του Άξονα Προτεραιότητας 4 του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας (ΕΠΑΛ) 2007-2013.

Σημαντικό επίσης στοιχείο που χαρακτηρίζει τις εδαφικές ανισότητες στην Κύπρο είναι η συσσωρευμένη ανάπτυξη, η οποία παρατηρείται στις παραθαλάσσιες τουριστικές περιοχές σε σχέση με τις γύρω περιοχές.

Η αντιμετώπιση των αναπτυξιακών προβλημάτων αστικών, αγροτικών και περιοχών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας της Κύπρου, αναδεικνύει την ανάγκη υιοθέτησης, όπου είναι δυνατό, Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, προσαρμοσμένης στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αναπτυξιακής υστέρησης, όπως αυτή εκδηλώνεται σε κάθε επιμέρους περιοχή και ειδικότερα:

(ι) Τμήμα των αγροτικών περιοχών αντιμετωπίζει τα προβλήματα της αποδιάρθρωσης των τοπικών παραγωγικών συστημάτων που βασίζονταν στη γεωργία και της πληθυσμιακής αποδυνάμωσης, ιδιαίτερα των ορεινών περιοχών, καθώς και σημαντικές ελλείψεις σε επίπεδο υποδομών. Για τις περιοχές αυτές είναι αναγκαία η υιοθέτηση ενός πλαισίου πολιτικής, που θα αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της πληθυσμιακής αποψίλωσης, μέσω της διευκόλυνσης της διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στο δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα, καθώς και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων στις υποδομές, στην προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων των περιοχών και στην αξιοποίηση των υποδομών με στόχο την ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας στην ύπαιθρο, σε ένα πλαίσιο που θα αξιοποιεί το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον με βάση τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης. Προτεραιότητα αποδίδεται στην περαιτέρω ενίσχυση της προσέγγισης LEADER ως μέσο για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης και στην περαιτέρω δικτύωση – συνεργασία μεταξύ αγροτικών

περιοχών, για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και ενημέρωσης και την ενίσχυση της διατοπικής και διακρατικής συνεργασίας.

Περαιτέρω, η συνεισφορά πόρων από το ΕΤΠΑ θα μεγιστοποιήσει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της αναπτυξιακής πολιτικής σε τομείς όπως η αντιμετώπιση των προβλημάτων στις υποδομές, η ενίσχυση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες, η προστασία και ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η βελτίωση της επισκεψιμότητας των περιοχών αυτών.

(ιι) Τμήματα των αστικών περιοχών[11], ιδιαίτερα δε υποβαθμισμένες περιοχές που εντοπίζονται στους αστικούς πυρήνες, αντιμετωπίζουν την υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος (φυσικού και δομημένου) σε συνδυασμό με την ένταση αρνητικών κοινωνικών φαινομένων, που ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης πλήττει ιδιαίτερα τις κοινωνικές ομάδες στις περιοχές αυτές. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών προϋποθέτει την υιοθέτηση δράσεων για την αναθέρμανση της οικονομίας, με έμφαση σε τομείς και κλάδους της πράσινης οικονομίας, συμβάλλοντας παράλληλα στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, μέσω της ενεργειακής αναβάθμισης των δημόσιων κτιρίων και της προώθησης της βιώσιμης κινητικότητας στις περιοχές αυτές, την υιοθέτηση δράσεων για την αντιμετώπιση των αυξημένων αναγκών που δημιουργεί η οικονομική κρίση σε ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού, μέσω της ενδυνάμωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών πρόνοιας και την εφαρμογή παρεμβάσεων με στόχο τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, καθώς και μέσω του εκσυγχρονισμού ή της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων και της ανάπτυξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Για την εφαρμογή των παρεμβάσεων στις αστικές περιοχές κατά τη νέα προγραμματική περίοδο, κατανέμονται πόροι από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, σε εφαρμογή των σχετικών προνοιών του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων.

(ιιι) Σε περιοχές όπου η αλιεία ή/και η υδατοκαλλιέργεια αποτελούν σημαντικούς κλάδους για τις τοπικές οικονομίες σε όρους παραγωγής και απασχόλησης, είναι αναγκαία η υιοθέτηση πολιτικής, η οποία θα αντιμετωπίζει τα προβλήματα της αλιείας και του θαλάσσιου περιβάλλοντος, θα μειώνει την εξάρτηση των περιοχών αυτών από την αλιεία μέσω της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης σε συμπληρωματικούς κλάδους και θα προωθεί την τοπική ανάπτυξη, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κύπρου στους τομείς του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης είναι η κινητοποίηση του τοπικού δυναμικού και η ενεργός συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων και των αστικών αρχών, τόσο κατά τη φάση του σχεδιασμού και χάραξης της αναπτυξιακής στρατηγικής όσο και κατά τη διαδικασία επιλογής των δράσεων, παρακολούθησης αλλά και αξιολόγησης των τοπικών προγραμμάτων.

Η υιοθέτηση διαδικασιών ευρείας διαβούλευσης με τον τοπικό πληθυσμό και η συμμετοχή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, είτε αυτοτελώς είτε σε συμπράξεις είτε μέσω εταιρικών σχημάτων, καθώς και η συμμετοχή των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, των εκπροσώπων μη

[11] Ως τέτοιες ορίζονται περιοχές που καλύπτονται από τα Τοπικά Σχέδια τα οποία έχουν αναπτυχθεί για τις τέσσερεις πόλεις της Κύπρου (Λευκωσία, Λεμεσός, Λάρνακα και Πάφος) οι οποίες βρίσκονται στη, βάση του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως

κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανώσεων και φορέων που δραστηριοποιούνται στην προώθηση ίσων ευκαιριών (γυναικείες οργανώσεις, οργανώσεις που εκπροσωπούν άτομα με ειδικές ανάγκες, λοιποί αντιπροσωπευτικοί συλλογικοί φορείς ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού), θα συμβάλλει στη βελτίωση των ικανοτήτων σχεδιασμού των τοπικών κοινοτήτων, την εξυπηρέτηση των αρχών της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης (multi-level governance) και την αποτελεσματικότερη υλοποίηση των παρεμβάσεων.

Οι παρεμβάσεις της εδαφικής ανάπτυξης θα συμβάλουν στην επίτευξη των επενδυτικών προτεραιοτήτων των Ταμείων, που θα υλοποιηθούν μέσω των αξόνων προτεραιότητας/ προτεραιοτήτων της Ένωσης των επιμέρους Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΤΠΑ, Ταμείο Συνοχής, ΕΚΤ, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ.

Τα νέα εργαλεία για την Ολοκληρωμένη Εδαφική Ανάπτυξη της περιόδου 2014-2020 παρέχουν σημαντικές δυνατότητες και η αξιοποίηση τους θα γίνει με γνώμονα τις ιδιαίτερες απαιτήσεις, αλλά και τη θεσμική και διοικητική ικανότητα των επιμέρους επιπέδων της αυτοδιοίκησης (Δήμοι – Αστικές περιοχές, Κοινότητες – Αγροτικές περιοχές και περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας). Στα τέσσερα αστικά κέντρα θα εφαρμοσθούν Ολοκληρωμένα Προγράμματα Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης με τη χρηματοδότηση από διακριτό Άξονα Προτεραιότητας, ενώ στις αγροτικές περιοχές και στις περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας θα αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που προσφέρονται μέσα από την εφαρμογή στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με την Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (CLLD).

3.1.1 Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων(CLLD)

- *Οι κύριες προκλήσεις που το κ-μ προτίθεται να αντιμετωπίσει με τη βοήθεια της προσέγγισης CLLD*

Οι κύριες προκλήσεις που θα αντιμετωπισθούν μέσω της προσέγγισης CLLD για τις αγροτικές περιοχές, αφορούν τη μείωση των χρόνιων εδαφικών ανισοτήτων, που παρατηρούνται μεταξύ ορεινών αγροτικών περιοχών και των αστικών κέντρων (που λόγω της διαδικασίας προαστικοποίησης διαχέουν βασικές λειτουργίες τους στις πεδινές περιαστικές περιοχές) και αντανακλώνται στην πληθυσμιακή ερήμωση των ορεινών κοινοτήτων. Επίσης, οι προκλήσεις της νέας Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής αναμένεται να αντιμετωπιστούν μέσω της προσέγγισης CLLD, μέσω της αξιοποίησης των δυνατοτήτων ενίσχυσης που παρέχει το ΕΤΘΑ σε περιοχές με έντονη δραστηριότητα στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας.

Στο πλαίσιο αυτό, η προτεραιότητα χρηματοδότησης εστιάζεται σε διαρθρωτικά μέτρα τόσο κοινωνικού όσο και οικονομικού χαρακτήρα και σε αναπτυξιακές παρεμβάσεις, που στοχεύουν στην εξυπηρέτηση των στρατηγικών στόχων των διαφόρων θεματικών προτεραιοτήτων, προσδιορισμένων όμως σε χωρικό επίπεδο και εφαρμοζόμενων στο πλαίσιο των αρχών της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Ειδικότερα, με βάση και την περιγραφή των βασικών αναγκών που αντιμετωπίζει κάθε επιμέρους χωρική ενότητα, η διαδικασία της Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων, όπως θα εφαρμοσθεί σε αγροτικές περιοχές και περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, καλείται να αντιμετωπίσει τις βασικές προκλήσεις:

- Για τις **αγροτικές περιοχές**, την αντιμετώπιση της πληθυσμιακής αποδυνάμωσης, μέσω της ενίσχυσης για δημιουργία νέων επιχειρήσεων και θέσεων εργασίας, με σκοπό τη μείωση της εξάρτησης του τοπικού παραγωγικού ιστού από την γεωργία, την ανάδειξη των πολιτιστικών και φυσικών πόρων των περιοχών αυτών, με στόχο την τουριστική αξιοποίησή τους και τη συμβολή στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας, την προώθηση δράσεων

για αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, την αντιμετώπιση των προβλημάτων στον τομέα των υποδομών και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, μέσω της κάλυψης ελλείψεων που παρουσιάζονται σε βασικές υπηρεσίες. Περαιτέρω, η εξειδίκευση του προγραμματισμού στο επίπεδο της κάθε περιοχής παρέμβασης είναι δυνατό να αναδείξει ανάγκες εφαρμογής παρεμβάσεων, που θα συμβάλουν στους ευρύτερους στόχους της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης στον τομέα της κλιματικής αλλαγής, στην προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, στην διάδοση διαχειριστικών πρακτικών για την προστασία του εδάφους, καθώς και μέτρα δασικής προστασίας ή/και προστασίας και αποκατάστασης της βιοποικιλότητας.

Η πολιτική για τις αγροτικές περιοχές εξειδικεύεται μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020, ενώ για την επιλογή περιοχών και τις παρεμβάσεις οι οποίες είναι επιλέξιμες προς στήριξη από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης εφαρμόζονται τα κριτήρια επιλογής και οι διαδικασίες που προβλέπονται από τον Κανονισμό (ΕΕ) 1305/2013.

- Για τις **περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας** κύριες προκλήσεις αποτελούν η δημιουργία νέων μορφών εισοδήματος και νέων θέσεων απασχόλησης, η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών αυτών για βελτίωση της επισκεψιμότητάς τους ως τουριστικούς προορισμούς, η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων για την ανάπτυξη βιώσιμων υδατοκαλλιεργειών, η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας των περιοχών αυτών, καθώς και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που υπάρχουν στον τομέα της γαλάζιας οικονομίας. Η περαιτέρω εξειδίκευση των τοπικών στρατηγικών ανά περιοχή εφαρμογής θα αναδείξει ενδεχομένως τις εξειδικευμένες ανάγκες για κάθε μια από αυτές αναφορικά με τη λήψη μέτρων που σχετίζονται με την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την αποφυγή των συνεπειών της, και την προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ιδιαίτερα ηλιακής).

  Οι περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, που θα καταστούν επιλέξιμες για στήριξη, θα προσδιοριστούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΘΑΛΑΣΣΑ, που θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ). Ο προσδιορισμός των περιοχών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας θα γίνει με βάση τα κριτήρια επιλογής του Κανονισμού του ΕΤΘΑ, όπως θα εξειδικευθούν από την αρμόδια Διαχειριστική Αρχή.

- *Βασικοί στόχοι και προτεραιότητες της προσέγγισης CLLD για το κ-μ (θεματική στόχευση)*

Οι βασικοί στόχοι και προτεραιότητες για την εφαρμογή της προσέγγισης CLLD επιδιώκουν μα αντιμετωπίσουν τις ανάγκες για βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών και των περιοχών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, μέσω της δημιουργίας ευκαιριών απασχόλησης, ιδιαίτερα για τους νέους και άλλες ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, της διαφοροποίησης των πηγών εισοδήματος και της κάλυψης των ανισοτήτων αναφορικά με το επίπεδο των παρεχόμενων βασικών υπηρεσιών (υγεία, εκπαίδευση, πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες). Στοχεύεται επίσης η μείωση της υστέρησης που παρατηρείται στην πρόσβαση σε υπηρεσίες, όπως η ψυχαγωγία και ο πολιτισμός και η φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων, η αναθέρμανση της τοπικής οικονομίας μέσω της δημιουργίας τοπικών αλυσίδων αξίας με στόχο την παραγωγή προϊόντων/παροχή υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, η αναζωογόνηση των τοπικών υποδομών, η αναστροφή της τάσης υποβάθμισης του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος, μέσω της ανάπλασης, της προστασίας και ανάδειξης του τοπίου, καθώς και μέσω της δημιουργίας εμπλουτιστικών έργων με στόχο την αναβάθμιση και περαιτέρω προώθηση του αγροτουρισμού/αλιευτικού τουρισμού/καταδυτικού

τουρισμού, η υιοθέτηση καινοτόμων προσεγγίσεων, η μεταφορά τεχνογνωσίας από άλλες περιοχές και τέλος η βελτίωση της τοπικής διακυβέρνησης.

Οι Θεματικοί Στόχοι που θα συμβάλουν στην επίτευξη των πιο πάνω είναι κατά κύριο λόγο οι 3, 6, 8 και 9, ενώ σε μικρότερο βαθμό ο Θεματικός Στόχος 1.

- *Ενδεικτικά οι τύποι των περιοχών όπου προβλέπεται να υλοποιηθούν παρεμβάσεις CLLD.*

Η προσέγγιση με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων θα εφαρμοσθεί σε αγροτικές περιοχές που αντιμετωπίζουν σημαντικά αναπτυξιακά προβλήματα και σε περιοχές με έντονη αλιευτική δραστηριότητα.

Μέσω της προσέγγισης CLLD στις αγροτικές περιοχές, ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές της υπαίθρου, όπου σημειώνονται και τα σημαντικότερα αναπτυξιακά προβλήματα. Οι πλείστες των πεδινών περιοχών της υπαίθρου παρουσιάζουν αύξηση στον πληθυσμό και καλύτερη δημογραφική σύνθεση. Αντίθετα, οι ημιορεινές περιοχές παρουσιάζουν πληθυσμιακή αποψίλωση, γερασμένη πληθυσμιακή σύνθεση και σημαντική εξάρτηση από δραστηριότητες της αγροτικής οικονομίας. Σε ορισμένες απομακρυσμένες ορεινές περιοχές, παρουσιάζεται ακόμα πιο σοβαρή πληθυσμιακή αποψίλωση και κίνδυνος πλήρους εγκατάλειψης. Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω διαπιστώσεων, επιβάλλεται όπως οι παρεμβάσεις των Ομάδων Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) στα πλαίσια του ΕΓΤΑΑ εστιαστούν στις περιοχές με τα σοβαρότερα προβλήματα.

Στόχος της πολιτικής που θα εφαρμοσθεί στις περιοχές αυτές είναι η αντιμετώπιση της αναπτυξιακής τους υστέρησης, τόσο στους τομείς της τοπικής οικονομίας όσο και στους τομείς των υποδομών και των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους κατοίκους. Ήδη, κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, διατέθηκε από τον κρατικό προϋπολογισμό σημαντικό ύψος χρηματοδοτικών πόρων, με στόχο τη βελτίωση της προσβασιμότητας των ορεινών κοινοτήτων και των μεταξύ τους συνδέσεων. Κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, σχετικές παρεμβάσεις θα χρηματοδοτηθούν από εθνικούς πόρους, ανάλογα με τις ανάγκες που θα προκύψουν.

Κατά την πρόσκληση ενδιαφέροντος θα ζητηθεί από τις υποψήφιες ΟΤΔ να συμπεριλάβουν, κατά ένα υψηλό ποσοστό της συνολικής έκτασης, κοινότητες που πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια που σχετίζονται με την αναπτυξιακή υστέρηση των περιοχών αυτών. Ωστόσο, δεν αναμένεται να αποκλειστούν εξ' ορισμού οι υπόλοιπες αγροτικές περιοχές. Το υπόλοιπο ποσοστό έκτασης θα μπορεί να καλυφθεί από άλλες περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν σημαντική εξάρτηση από την γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή, έντονη άσκηση γεωργικής δραστηριότητας και πλήττονται από τις επιπτώσεις της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ.

Ως περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας θεωρούνται οι παράκτιες κοινότητες, στις οποίες υπάρχει σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού που ασχολείται με τον αλιευτικό τομέα ή/και υπάρχει σχετικά σημαντικό ποσοστό παραγωγής προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, καθώς και οι κοινότητες της περιοχής Τροόδους στις οποίες διεξάγεται υδατοκαλλιέργεια. Η εξειδίκευση των περιοχών αυτών θα στηριχθεί στα κριτήρια επιλογής, όπως αυτά θα περιγραφούν στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΘΑΛΑΣΣΑ.

- *Πρόταση για απόκλιση από τα όρια πληθυσμού που τίθενται για τις περιοχές όπου θα εφαρμοστεί η προσέγγιση CLLD (σύμφωνα με το άρθρο 29 του ΚΚΔ)*

Δεν θα υπάρξουν αποκλίσεις από τα πληθυσμιακά όρια.

- *Ενδεικτικός προσδιορισμός των Ταμείων που προβλέπεται να χρηματοδοτήσουν παρεμβάσεις CLLD, η συμμετοχή και ο ρόλος του κάθε Ταμείου στους διαφόρους τύπους περιοχών παρέμβασης (λαμβανομένης υπόψη της υποχρεωτικής συμμετοχής του ΕΓΤΑΑ)*

Η εφαρμογή των CLLD θα μπορεί να χρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), ανά κατηγορία περιοχής. Εκτιμάται ότι τουλάχιστον 5% των συνολικών πόρων του ΕΓΤΑΑ και 13,2% των συνολικών πόρων του ΕΤΘΑ θα διοχετευθούν για την εφαρμογή των CLLD.

Μέσα από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 και κατ' επέκταση το ΕΓΤΑΑ, θα χρηματοδοτούνται δράσεις, που θα εξυπηρετούν κυρίως την 6η Προτεραιότητα της Ένωσης στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης, η οποία στοχεύει στην «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της μείωσης της φτώχειας και της οικονομικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές». Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στα πλαίσια της υλοποίησης των στρατηγικών σχεδίων των Ομάδων Τοπικής Δράσης αναμένεται να προωθηθούν δράσεις μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης για μη γεωργικά θέματα, δράσεις που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας στους τομείς του αγροτουρισμού, της χειροτεχνίας και της λιανικής πώλησης. Προβλέπονται επίσης δημόσιες παρεμβάσεις για μικρής κλίμακας υποδομές, καθώς και δράσεις συνεργασίας για δημιουργία δικτύων στην ύπαιθρο και προώθηση του τουρισμού της υπαίθρου. Οι Ομάδες Τοπικής Δράσης δύνανται να υλοποιήσουν παρεμβάσεις που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, εφόσον αυτό τεκμηριώνεται και αναδεικνύεται μέσα από τα στρατηγικά σχέδια που θα ετοιμαστούν. Οι δράσεις συνεργασίας μπορούν σε μεγάλο βαθμό να συμβάλουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Αντίστοιχα, από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΘΑΛΑΣΣΑ» 2014-2020 θα χρηματοδοτούνται δράσεις, που θα εξυπηρετούν την 4η Προτεραιότητα της Ένωσης στο τομέα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, στο πλαίσιο εφαρμογής της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής και της επίτευξης των στόχων της Στρατηγικής Ευρώπη 2020, η οποία στοχεύει στην «Αύξηση της απασχόλησης και της εδαφικής συνοχής». Όσον αφορά στις Ομάδες Τοπικής Δράσης του ΕΤΘΑ, ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στις κοινότητες όπου εμφανίζεται σημαντική αλιευτική δραστηριότητα ή υδατοκαλλιέργεια ή υπάρχει σχετικά ουσιαστικό ποσοστό παραγωγής προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, με στόχο τη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των απασχολούμενων στον αλιευτικό τομέα και την ανάπτυξη των περιοχών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.

- *Πως προβλέπεται να επιτευχθεί η ολοκληρωμένη προσέγγιση σε τοπικό επίπεδο και κατά πόσο το κ-μ θα στηρίξει τη χρηματοδότηση στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης από πολλαπλά Ταμεία*

Δεν αναμένεται να εφαρμοστεί πολυταμειακή χρηματοδότηση. Στην περίπτωση που μια Ομάδα Τοπικής Δράσης αποφασίσει να συμπεριλάβει στη στρατηγική της δράσεις και από τα δύο Ταμεία, τότε θα πρέπει να καθορίζονται ποιες από τις δράσεις μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το ΕΓΤΑΑ και ποιες μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΘΑ. Σε ότι αφορά στην επιμέρους συμμετοχή των δύο Ταμείων ,αναμένεται να προωθηθεί η ανάπτυξη και υλοποίηση πολυθεματικών/πολυτομεακών (αλλά ταυτόχρονα στοχευμένων και βιώσιμων) στρατηγικών.

Στις περιοχές εφαρμογής παρεμβάσεων CLLD είναι δυνατή η χρηματοδότηση πρόσθετων παρεμβάσεων από το ΕΤΠΑ, για μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων στην τοπική κοινωνία, μέσα από την εφαρμογή των τομεακών πολιτικών στα πεδία επιλεξιμότητας του Ταμείου.

Εκτιμάται ότι κατά το στάδιο της εφαρμογής δεν πρόκειται να διαπιστωθούν ιδιαίτερα προβλήματα αναφορικά προς τον αναγκαίο συντονισμό μεταξύ των Ταμείων, όσον αφορά τον προγραμματισμό και την εφαρμογή της πολιτικής. Οι παρεμβάσεις στις αγροτικές και παράκτιες περιοχές είναι ουσιαστικά μονοταμειακού χαρακτήρα, ενώ η αναγκαία συμπληρωματικότητά τους με τις παρεμβάσεις που τυχόν χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ ή/και το ΕΚΤ στις περιοχές αυτές θα διασφαλιστεί μέσω τις αναγκαίας διαβούλευσης μεταξύ των αρμόδιων Διαχειριστικών Αρχών και της Εθνικής Αρχής Συντονισμού. Η συμμετοχή όλων των συναρμόδιων φορέων στις Επιτροπές Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που θα υλοποιηθούν μέσω της ΣΕΣ θα διευκολύνει περαιτέρω αυτόν τον συντονισμό. Επίσης, το γεγονός ότι η Διαχειριστική Αρχή είναι κοινή για τα Επιχειρησιακά Προγράμματα που θα συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΚΤ ενισχύει την επιδιωκόμενη συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων.

Ο Πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει ενδεικτικά τις βασικές προκλήσεις που θα αντιμετωπισθούν με τη συνδρομή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων 2014-2020:

Πίνακας 16

ΕΓΤΑΑ / Αγροτικές περιοχές / CLLD	**ΕΤΘΑ / περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας / CLLD**	**ΕΤΠΑ (Αγροτικές και περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας) / Τομεακές Προτεραιότητες**
• Διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας, δημιουργία επιχειρήσεων – θέσεων απασχόλησης • Ανάδειξη φυσικών – πολιτιστικών πόρων • Βελτίωση – προστασία γεωργικού περιβάλλοντος • Προστασία – αποκατάσταση βιοποικιλότητας	• Διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας, δημιουργία επιχειρήσεων και θέσεων απασχόλησης, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας, προκειμένου για περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας • Ανάδειξη φυσικών – πολιτιστικών πόρων • Προστασία – ανάδειξη παράκτιου και θαλάσσιου περιβάλλοντος • Προστασία- αποκατάσταση βιοποικιλότητας	• Ενίσχυση υποδομών • Ενίσχυση υπηρεσιών για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων • Ενίσχυση της επισκεψιμότητας των αγροτικών περιοχών και περιοχών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας • Παρεμβάσεις για την εισαγωγή και χρήση ΑΠΕ και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, προκύπτει ως αναγκαιότητα με βάση τον «από τη βάση προγραμματισμό».

- *Συντονισμός και διοικητική οργάνωση, ρόλος των Ομάδων Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ)*

Δεδομένου ότι οι περιοχές παρέμβασης των ΟΤΔ στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης θα εστιαστούν στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές που παρουσιάζουν αναπτυξιακά προβλήματα, ενώ οι ΟΤΔ στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΘΑΛΑΣΣΑ» θα εστιαστούν στις περιοχές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, εκτιμάται ότι οι περιοχές παρέμβασης σε μεγάλο βαθμό θα είναι διακριτές μεταξύ των δύο Προγραμμάτων. Στην περίπτωση που παρατηρηθεί το φαινόμενο κάποιες περιοχές να συμπίπτουν και στα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα, τότε θα υπάρχει ιδιαίτερη συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων Διαχειριστικών Αρχών και των ειδικών Επιτροπών που θα δημιουργηθούν, ώστε να διασφαλίζεται η συμπληρωματικότητα και η συνέργεια στην υλοποίηση των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης.

Η κάθε ΟΤΔ θα είναι υπεύθυνη για την υλοποίηση της στρατηγικής της, μέσα από την επιλογή δράσεων που θα προάγουν τους στόχους της συγκεκριμένης στρατηγικής. Συγκεκριμένα, οι ΟΤΔ έχουν την ευθύνη κινητοποίησης του τοπικού δυναμικού, διάγνωσης των αναγκών της περιοχής, χάραξης της τοπικής στρατηγικής, θέσπισης κριτηρίων ένταξης πράξεων, δημοσιοποίησης προσκλήσεων, επιλογής πράξεων, παρακολούθησης και αξιολόγησης των Τοπικών Προγραμμάτων. Η Διαχειριστική Αρχή διατηρεί το δικαίωμα ελέγχου της επιλεξιμότητας των προς ένταξη πράξεων.

- *Ρυθμίσεις για υποστήριξη της προετοιμασίας*

Οι ομάδες πρωτοβουλίας που επιθυμούν να εγκριθούν ως ΟΤΔ, και κατά συνέπεια να υλοποιήσουν στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης στα πλαίσια του CLLD, θα μπορούν να λάβουν προπαρασκευαστική υποστήριξη, για δράσεις που θα σχετίζονται κυρίως με την ανάπτυξη και επεξεργασία της στρατηγικής τους. Συγκεκριμένα, ως δαπάνες προπαρασκευαστικής υποστήριξης δύναται να καλυφθούν δαπάνες για μελέτες της συγκεκριμένης περιοχής, δαπάνες που σχετίζονται με την επεξεργασία της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών για παροχή συμβουλών και για δράσεις που σχετίζονται με τις διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη ενόψει της προετοιμασίας της στρατηγικής, καθώς και διοικητικές δαπάνες, δηλαδή λειτουργικές δαπάνες και δαπάνες προσωπικού. Τέτοια προπαρασκευαστική υποστήριξη θα είναι επιλέξιμη ανεξάρτητα από το αν η τοπική στρατηγική ανάπτυξης που σχεδιάστηκε από την ΟΤΔ που επωφελείται από την υποστήριξη, θα επιλεγεί τελικά για χρηματοδότηση από την αρμόδια επιτροπή έγκρισης των ΟΤΔ.

Λόγω της ανάγκης για επίσπευση της διαδικασίας έγκρισης των ΟΤΔ με στόχο την όσο το δυνατόν πιο έγκαιρη έναρξη υλοποίησης των στρατηγικών, ενδέχεται η προπαρασκευαστική υποστήριξη των ΟΤΔ του Leader να χρηματοδοτηθεί στα πλαίσια της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, μέσω του μέτρου της τεχνικής υποστήριξης.

3.1.2 Ολοκληρωμένη Εδαφική Επένδυση (ITI)

Η Κύπρος δεν προτίθεται να ενεργοποιήσει την προσέγγιση των Ολοκληρωμένων Εδαφικών Επενδύσεων (ITI). Τόσο το περιορισμένο ύψος της κατανομής των Ταμείων για την Κύπρο και κατ' επέκταση το περιορισμένο μέγεθος των Προγραμμάτων, όσο και το γεγονός ότι η διαχείριση τεσσάρων εκ των πέντε ΕΔΕΤ 2014-2020 συγκεντρώνεται κάτω από μία ενιαία Διαχειριστική Αρχή, καθιστούν μη αναγκαία και ενδεχομένως δυσανάλογα πολύπλοκη και επιβαρυντική, σε σχέση με το δυνητικά αναμενόμενο όφελος, την αξιοποίηση του εν λόγω εργαλείου.

3.1.3 Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη

- *Περιγραφή της προσέγγισης για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένων των αρχών για τον καθορισμό των αστικών περιοχών, όπου προβλέπεται να εφαρμοστούν ολοκληρωμένες δράσεις για βιώσιμη αστική ανάπτυξη*

Η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη θα προωθηθεί μέσω ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια ενός Άξονα Προτεραιότητας, ο οποίος θα συνδυάζει συμπληρωματικές επενδυτικές προτεραιότητες από διαφορετικούς θεματικούς στόχους (δυνάμει του άρθρου 87.1.c του ΚΚΔ).

Όπως προαναφέρεται, ως Αστικές Περιοχές στην Κύπρο θεωρούνται οι περιοχές που καλύπτονται από τα Τοπικά Σχέδια των πόλεων. Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για βιώσιμη αστική ανάπτυξη

προβλέπεται να υλοποιηθούν στα τέσσερα Αστικά Κέντρα της Κύπρου, εστιασμένες στους υποβαθμισμένους πυρήνες των ιστορικών κέντρων των τεσσάρων πόλεων. Ειδικότερα, η στρατηγική επικεντρώνεται στα ιστορικά κέντρα των αστικών συγκροτημάτων Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και Πάφου, όπως αυτά καθορίζονται από το όριο του αστικού κέντρου.

Οι πυρήνες των πόλεων υπέστησαν άμεσες επιπτώσεις από την οικονομική ύφεση, με απότομη μείωση της εμπορικής δραστηριότητας και συνεπακόλουθη εγκατάλειψη αριθμού εμπορικού χρήσεων. Ως αποτέλεσμα, στις περιοχές αυτές παρουσιάζονται τα πλέον οξυμένα περιβαλλοντικά και κοινωνικοοικονομικά προβλήματα, καθώς και λειτουργικής φύσης προβλήματα, όπως θέματα πρόσβασης και ασφαλούς διακίνησης πεζών και ποδηλατιστών. Μέσω των ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων, οι περιοχές αυτές θα μπορούν να λειτουργήσουν ως πόλοι ανάπτυξης, λόγω της συγκέντρωσης οικονομικών δραστηριοτήτων, ερευνητικών και εκπαιδευτικών υποδομών και ανθρώπινου δυναμικού υψηλού μορφωτικού επιπέδου.

Στόχος της στρατηγικής είναι η δημιουργία πολιτιστικών, κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών υποδομών και μηχανισμών, που θα ενισχύσουν την προσπάθεια των ιστορικών κέντρων για ένταξή τους σε σταθερή αναπτυξιακή τροχιά και θα συμβάλουν στην επανεκκίνηση της οικονομίας. Ως επακόλουθο αυτής της προσπάθειας, θα είναι η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και του αστικού περιβάλλοντος και η προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, που χαρακτηρίζουν τις επιλεγείσες περιοχές ολοκληρωμένων παρεμβάσεων. Στο πλαίσιο αυτό οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν κατά κύριο λόγο:

- Στην αναζωογόνηση του υποβαθμισμένου αστικού περιβάλλοντος και στη βελτίωση της αστικής κινητικότητας
- Στην προώθηση της επιχειρηματικότητας με επικέντρωση στις ΜΜΕ
- Στην προστασία φυσικών πόρων και την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων, καθώς και τη δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών σε σημαντικές ιστορικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής στις εν λόγω περιοχές.

Οι Θεματικοί Στόχοι που μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων μέσα από ολοκληρωμένες στρατηγικές στο πλαίσιο της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης είναι οι 3, 6, 7 και 9.

Στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη θα συμβάλουν και οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν σε άλλους άξονες προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος/των, όπως οι παρεμβάσεις στους τομείς υποστήριξης της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών ρύπων, στον τομέα του περιβάλλοντος, της προώθησης της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης των κινδύνων που προέρχονται από αυτή, της προώθησης της απασχόλησης και της κινητικότητας στην αγορά εργασίας και της προώθησης της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας. Ειδικότερα στον τομέα του περιβάλλοντος, θα καταβληθεί προσπάθεια ώστε να υπάρχει συνέργεια στις εστιασμένες περιοχές σε παρεμβάσεις όπως η συλλογή αποβλήτων στην πηγή και ανακύκλωσης. Συμπληρωματικοί με τους στόχους της στρατηγικής για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη είναι επίσης οι στόχοι της πολιτικής στον τομέα των μεταφορών, αφού κεντρική επιδίωξη αποτελεί και εκεί η ενίσχυση της αστικής κινητικότητας, η οποία σε συνδυασμό με παρεμβάσεις μικρότερης εμβέλειας στα πλαίσια ολοκληρωμένων στρατηγικών αστικής ανάπτυξης θα συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αστικές περιοχές, στην αντιμετώπιση των φαινόμενων κυκλοφοριακής συμφόρησης, στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον τομέα των μεταφορών και κατά συνέπεια στη βελτίωση της ποιότητας του αέρα. Στο πλαίσιο

υλοποίησης των πιο πάνω, θα διερευνηθεί η δυνατότητα συμπληρωματικής στήριξης των αρμόδιων φορέων υλοποίησης έργων υποδομών μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων.

Η Βιώσιμη Ολοκληρωμένη Αστική Ανάπτυξη θα υλοποιηθεί μέσω της κατάρτισης Στρατηγικών Αστικής Ανάπτυξης, όπου θα εντοπίζονται/καταγράφονται οι βασικές αναπτυξιακές ανάγκες και προοπτικές της κάθε περιοχής παρέμβασης, η οποία θα συγκεκριμενοποιείται μέσα από τις εν λόγω Στρατηγικές, και θα καθορίζονται σαφείς στόχοι για τα αποτελέσματα που αναμένονται από τη χρήση των Ταμείων. Οι Στρατηγικές θα καταρτιστούν στη βάση προδιαγραφών που θα εκπονηθούν από τις αρμόδιες Αρχές του κράτους, περιλαμβανομένων κατευθύνσεων για το σχεδιασμό ολοκληρωμένης προσέγγισης για αστική ανάπτυξη και καθορισμού θεματικών στόχων/κριτηρίων (πλαισίου υποβολής/αξιολόγησης προτάσεων στρατηγικής των επιλέξιμων Δήμων). Κάθε μία από τις αστικές στρατηγικές θα περιλαμβάνει ανάλογα τις αναγκαίες θεματικές προτεραιότητες, ώστε να διασφαλίζεται η ύπαρξη ολοκληρωμένης προσέγγισης.

Φορείς κατάρτισης των Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης θα είναι οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε συνεργασία και σε διαβούλευση με άλλους ενδιαφερόμενους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς που λειτουργούν στις περιοχές παρέμβασης.

Στην επιλογή, υλοποίηση και παρακολούθηση των παρεμβάσεων αποφασιστικό ρόλο θα έχουν οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ) των περιοχών παρέμβασης. Ειδικότερα, οι ΑΤΑ θα υποβάλουν κατ' αρχήν τη Στρατηγική Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης για έγκριση στη Διαχειριστική Αρχή και ακολούθως θα υποβάλουν στη Διαχειριστική Αρχή για τελική έγκριση ένα Σχέδιο Δράσης με όλα τα έργα που έχουν επιλεχθεί στα πλαίσια της εν λόγω Στρατηγικής. Για τα Σχέδια Χορηγιών σε Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις θα συμμετέχουν οι αρμόδιες ΑΤΑ, νοουμένου ότι διασφαλίζεται η λειτουργική ανεξαρτησία και ότι δεν υπάρχει οποιαδήποτε σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων.

Επίσης, στα πλαίσια της Επιτροπής Παρακολούθησης, η Διαχειριστική Αρχή θα προτείνει τη δημιουργία ειδικής *Υπο-Επιτροπής* με τη συμμετοχή όλων ενδιαφερομένων ΑΤΑ κι άλλων εταίρων, για την παρακολούθηση των ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων.

- *Η ενδεικτική κατανομή σε εθνικό επίπεδο για ολοκληρωμένες δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης με χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ (Άρθρο 7) και, ενδεχομένως, από το ΕΚΤ*

Σημειώνεται ότι οι δράσεις που θα περιλαμβάνονται στις Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης και θα συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ, προβλέπεται να στηριχθούν συμπληρωματικά από δράσεις του ΕΚΤ, οι οποίες θα υλοποιηθούν εντός των περιοχών παρέμβασης που θα καθοριστούν από τις τοπικές αναπτυξιακές στρατηγικές. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η κατανομή ενός ενδεικτικού ποσού της τάξης των €3 εκ. περίπου από το ΕΚΤ, για την υλοποίηση δράσεων που θα συμβάλουν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής στις υπό αναφορά αστικές περιοχές, επιδιώκοντας τη μέγιστη δυνατή συνέργεια μεταξύ των δύο Ταμείων στον τομέα της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.

Πίνακας 17: Ενδεικτική κατανομή για ολοκληρωμένες δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης

Ταμείο	**Ενδεικτική κατανομή, σε εθνικό επίπεδο, για ολοκληρωμένες δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης (εκ. EUR)**	**Ποσοστό ως προς τη συνολική κατανομή του Ταμείου (%)**
ΕΤΠΑ	68,25 εκ.	22,76%

3.1.4 Τομείς Προτεραιότητας στο πλαίσιο των Προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ)

Η Κύπρος βρίσκεται σε ιδιαίτερα κομβική γεωγραφική θέση στο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, καθώς συνδέει την περιοχή της Ευρώπης με τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, ενώ αποτελεί την πύλη εισόδου-εξόδου της ΕΕ σε τρίτες χώρες. Επίσης, κατέχει ιδιαίτερα σημαντική θέση όσον αφορά στην ανάπτυξη των σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα υπόλοιπα κράτη της Μεσογείου στο πλαίσιο της Ευρω-Μεσογειακής συνεργασίας, και κομβική θέση στο πλαίσιο της ανάπτυξης της «θαλάσσιας λεωφόρου» της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης.

Κατά την περίοδο 2014-2020, η ενδυνάμωση των χωρικών συνεργασιών στο πλαίσιο της εδαφικής συνεργασίας εντός και εκτός των συνόρων της ΕΕ (με τις γείτονες χώρες), συνιστά μία βασική στρατηγική επιδίωξη για ολοκληρωμένη αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων/προκλήσεων, συμβάλλοντας παράλληλα στην ασφάλεια και σταθερότητα στην περιοχή της Μεσογείου. Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται και η ενδυνάμωση της συνεργασίας στη νοτιοανατολική Ευρώπη, μέσω της συμμετοχής της Κύπρου στο νέο Διακρατικό Πρόγραμμα Balkan Mediterranean, αλλά και οι προσπάθειες της Κύπρου για την ανάπτυξη Μακρο-Περιφερειακής Στρατηγικής για τη Μεσόγειο.

Στην κατεύθυνση αυτή, η Κύπρος για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 θα συμμετάσχει σε παρεμβάσεις σε διασυνοριακό (Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδα-Κύπρος 2014-2020, Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Μεσογειακής Λεκάνης ENI-MED και Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Κύπρος-Τουρκία), σε διαπεριφερειακό (Πρόγραμμα Διαπεριφερειακής Συνεργασίας INTERREG EUROPE, Πρόγραμμα για την Αειφόρο Αστική Ανάπτυξη URBACTIII, Ευρωπαϊκό Δίκτυο Παρακολούθησης Χωρικού Σχεδιασμού ESPON 2014-2020 και Πρόγραμμα INTERACTIII) και σε διακρατικό επίπεδο (Πρόγραμμα Διακρατικής Συνεργασίας Μεσογειακού Χώρου MED, και Πρόγραμμα Διακρατικής Συνεργασίας Balkan Mediterranean), αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρει η Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία (ΕΕΣ). Βάσει των υφιστάμενων αναγκών, οι κύριοι τομείς προτεραιότητας για την ΕΕΣ αφορούν:

- Τον τομέα της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας, διαμέσου διαδικασιών ανταλλαγής εμπειριών και της εφαρμογής βέλτιστων και καινοτόμων πρακτικών.
- Τη μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, με έμφαση σε θέματα ενέργειας (ειδικά για ΑΠΕ).
- Την ανταγωνιστικότητα, με έμφαση σε στήριξη τομέων με ιδιαίτερη προστιθέμενη αξία, όπως ο τουρισμός και οι ΜΜΕ. Ειδικά για τον τουρισμό, προτεραιότητα αποτελεί η συνεργασία με την Ελλάδα, καθώς και άλλα κράτη της Μεσογείου (Κράτη – Μέλη της ΕΕ ή μη), με στόχο την ενίσχυση ή/και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, καθώς και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Η στήριξη των ΜΜΕ αποτελεί προτεραιότητα που εντάσσεται στο σύνολο των Προγραμμάτων της ΕΕΣ. Στο πλαίσιο αυτό θα προωθηθεί η διεθνοποίηση και η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων, ενδεχομένως μέσα από έργα που θα εφαρμοστούν από εταιρικά σχήματα από φορείς διαφόρων χωρών, όπως για παράδειγμα κοινά εκπαιδευτικά προγράμματα, κοινές διαφημιστικές/προωθητικές ιστοσελίδες, ανταλλαγή καλών πρακτικών και εμπειριών, την κοινή εξερεύνηση νέων αγορών κ.ά. Παράλληλα, θα μπορούσε να προωθηθεί η συμπλεγματοποίηση ΜΜΕ, μέσω έργων που αφορούν στη συνεργασία συλλογικών φορέων που εκπροσωπούν επιχειρήσεις (όπως επιμελητήρια) και μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών για καλές πρακτικές στον τομέα της συμπλεγματοποίησης και της διερεύνησης των ευκαιριών για δημιουργία συμπλεγμάτων.

- Την κλιματική αλλαγή και την πρόληψη κινδύνων. Η ετοιμασία κοινών στρατηγικών, κοινών συστημάτων παρακολούθησης και διαχείρισης αποτελούν προτεραιότητα, σε συνδυασμό με την κάλυψη των αυξημένων αναγκών σε θέματα ασφάλειας (δεδομένης και της γεωγραφικής θέσης της Κύπρου).
- Την προστασία του περιβάλλοντος, με ιδιαίτερη έμφαση σε παρεμβάσεις αναφορικά με την προστασία, διαχείριση και προώθηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και την προστασία βιοποικιλότητας και οικοσυστημάτων. Βελτίωση της εφαρμογής των πολιτικών και των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης, με στόχο την αύξηση της αποδοτικότητας των πόρων, την πράσινη ανάπτυξη και την οικο-καινοτομία και τη διαχείριση των περιβαλλοντικών επιδόσεων.
- Τον τομέα των μεταφορών, ειδικά με γειτονικές χώρες, βάσει των υφιστάμενων ή/και μελλοντικών αναγκών, αλλά και των αναγκαίων υποδομών. Ειδική μνεία θα πρέπει να γίνει για τη δυνατότητα θαλάσσιας σύνδεσης με άλλα Κράτη-Μέλη της ΕΕ (π.χ. Ελλάδα) και τη σύνδεση με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα (ΤΕΝ–Τ). Θα εξεταστεί επίσης το ενδεχόμενο προώθησης παρεμβάσεων στον τομέα των υπηρεσιών και υποδομών τελωνείων.
- Την στήριξη της «γαλάζιας οικονομίας», με στόχο την αύξηση της βιώσιμης ανάπτυξης των θαλάσσιων τομέων (αειφόρος οικονομική ανάπτυξη) και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε σχετικούς τομείς, όπως ο θαλάσσιος και ο παράκτιος τουρισμός.
- Την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής, με έμφαση σε θέματα θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού, ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιας ζώνης, ολοκληρωμένης θαλάσσιας επιτήρησης κλπ. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στα πλαίσια του Διασυνοριακού Προγράμματος Ελλάδας-Κύπρου, με παρεμβάσεις για τον σχεδιασμό και υλοποίηση ενεργειών προετοιμασίας και υλοποίησης του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί επίσης στην προώθηση έργων που προάγουν την αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), μέσω παρεμβάσεων που συσχετίζονται με τους προαναφερόμενους τομείς προτεραιότητας (διαθέτοντας ουσιαστικά εγκάρσιο χαρακτήρα), με έμφαση να δίδεται σε θέματα e-commerce, e-learning και e-health.

Είναι φανερό ότι η οριοθέτηση των προτεραιοτήτων της Κύπρου για τη συμμετοχή της στα διάφορα προγράμματα συνεργασίας, αλλά και θεματικά, βασίζεται τόσο στις εθνικές προτεραιότητες (επανεκκίνηση της οικονομίας) όσο και στις ανάγκες που δημιουργούνται λόγω της οικονομικής και γεωπολιτικής συγκυρίας. Βασικό άξονα κατέχει η στήριξη της οικονομικής δραστηριότητας (στήριξη ΜΜΕ και τομέων που βασίζεται η μεσοπρόθεσμη ανάπτυξη π.χ. τουρισμός), για την άρση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης, η κάλυψη εν γενών χαρακτηριστικών (όπως η νησιωτικότητα), η αξιοποίηση της θέσης της Κύπρου στο γεωπολιτικό χάρτη (πύλη εισόδου–εξόδου της ΕΕ) που δημιουργεί ειδικές συνθήκες, η δυνατότητα αξιοποίησης των ΑΠΕ και των υδρογονανθράκων κλπ. Βάσει των ανωτέρω, η στοχοθεσία της Κύπρου για τα προγράμματα ΕΕΣ μπορεί να εστιασθεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, σε συνδυασμό με τη βιώσιμη αειφόρο ανάπτυξη. Παράλληλα όμως είναι αναγκαίο όπως οι πιο πάνω προτεραιότητες διαμορφωθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να ταιριάζουν στο πλαίσιο συνεργασίας και τους στόχους των συγκεκριμένων Προγραμμάτων ΕΕΣ, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και τη διεθνή πτυχή των Προγραμμάτων αυτών.

Πρέπει να σημειωθεί ότι τα προγράμματα ΕΕΣ στα οποία θα συμμετέχει η Κύπρος θα είναι εστιασμένα στις επενδύσεις, που δημιουργούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για τη μελλοντική ανάπτυξη. Νοείται ότι οι θεματικοί στόχοι και οι επενδυτικές προτεραιότητες στα πλαίσια των Προγραμμάτων ΕΕΣ θα αναδειχθούν κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης και της συζήτησης μεταξύ των χωρών που

συμμετέχουν σε κάθε Πρόγραμμα Συνεργασίας. Μια σημαντική αρχή κατά τη διάρκεια των συζητήσεων είναι η διασφάλιση συντονισμένων και συμπληρωματικών επενδύσεων με άλλα Προγράμματα τόσο του στόχου 1 όσο και του στόχου 2. Σημαντικό ρόλο σε αυτό θα διαδραματίσει η Ειδική Ομάδα Εργασίας (Internal Joint Task Force) που έχει δημιουργηθεί καθώς και η Συντονιστική Επιτροπή Σχεδιασμού και Παρακολούθησης.

Αναφορικά με τους βασικούς τομείς προτεραιότητας των προγραμμάτων ΕΕΣ και τη συμπληρωματικότητα στη χρήση των Ταμείων με τα προγράμματα του Στόχου "Επενδύσεων για Ανάπτυξη και Απασχόληση", βασικό συνδετικό κρίκο θα αποτελέσει το Πρόγραμμα INTERREG EUROPE. Στο πλαίσιο του εν λόγω Προγράμματος προβλέπεται ότι οι στρατηγικές επιδιώξεις του δύναται να εξειδικευτούν περιφερειακά, ανάλογα με την ομοιότητα και συμπληρωματικότητα των αναγκών και επιδιώξεων της κάθε περιφέρειας (εν προκειμένω της Κύπρου).

Επιπλέον, η συνέργεια των προγραμμάτων των δύο διακριτών στόχων της πολιτικής συνοχής της ΕΕ δύναται να επιτευχθεί καλύτερα μέσω πιο στοχευμένου συντονισμού για την αξιοποίηση των πόρων ανά Πρόγραμμα. Έργα που δύναται να αναδειχθούν ως βέλτιστες πρακτικές στα πλαίσια των Προγραμμάτων ΕΕΣ, θα μπορούσαν να υλοποιηθούν σε μεγαλύτερη κλίμακα σε εθνικό επίπεδο από τα εθνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα ή να μπορούν να βελτιώσουν την υλοποίηση των εθνικών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Αντίστροφα, έργα που αναδεικνύονται ως ιδιαίτερα σημαντικά σε εθνικό επίπεδο θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και σε διακρατικό επίπεδο μέσα από τα Προγράμματα ΕΕΣ. Κομβικό ρόλο και πάλι θα διαδραματίσει η Ειδική Ομάδα Εργασίας που έχει δημιουργηθεί (Internal Joint Task Force), καθώς και η Συντονιστική Επιτροπή Σχεδιασμού και Παρακολούθησης.

Ταυτόχρονα, υπάρχει η δυνατότητα να προωθηθεί η ανάπτυξη συνεργασιών, αξιοποιώντας το θεσμικό πλαίσιο που διαμορφώνεται για τον Ευρωπαϊκό Όμιλο Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ), καθώς και η σύναψη συμφώνων συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκομένων Περιφερειών.

Η συνέργεια των προγραμμάτων των δυο διακριτών στόχων (ΕΕΣ και Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και Απασχόληση), θα παρέχει τη δυνατότητα κάλυψης ικανού τμήματος των υφιστάμενων αναγκών της χώρας, δρώντας συμπληρωματικά και υποστηρικτικά στην αναπτυξιακή προσπάθεια.

- *Χρήση των δυνατοτήτων συνεργασίας που παρέχονται από τα προγράμματα του στόχου «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» (π.χ. για διμερή συνεργασία εκτός των γεωγραφικού πεδίου των προγραμμάτων ΕΕΣ).*

Στο πλαίσιο των δυνατοτήτων συνεργασίας των προγραμμάτων του στόχου «Επενδύσεις για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση», η Κύπρος ενδέχεται να προχωρήσει σε συνεργασίες εκτός της γεωγραφικής εμβέλειας των προγραμμάτων ΕΕΣ. Οι δυνητικές συνεργασίες, θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν από εργαλεία όπως το Χρηματοδοτικό Μέσο Αναπτυξιακής Συνεργασίας (Development Cooperation Instrument –DCI), το Χρηματοδοτικό Μέσο Εταιρικότητας (Partnership Instrument - PI) και τον Ενιαίο Οικονομικό Χώρο (European Economic Area), για τα οποία δεν έχει οριστικοποιηθεί η σχετική κατανομή πόρων, έτσι ώστε να υπάρξει σαφής σχετική περιγραφή. Το Χρηματοδοτικό Μέσο Αναπτυξιακής Συνεργασίας δραστηριοποιείται εκτός της γεωγραφικής εμβέλειας των Χρηματοδοτικών μέσων Ευρωπαϊκής Γειτνίασης (ENI) και του Μέσου Προενταξιακής Βοήθειας ΙΙ (IPA II), αφορά δε στις σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον Αραβικό κόσμο, την Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική. Αντίστοιχα, το Μέσο Εταιρικότητας προωθεί την αντιμετώπιση των προκλήσεων σε διεθνές επίπεδο και την υλοποίηση της διεθνικής διάστασης των στόχων της στρατηγικής Ευρώπη 2020.

3.1.5 Περιοχές που πλήττονται από τη Φτώχεια ή/και που κατοικούνται από ευπαθείς/ευάλωτες κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού

Οι γεωγραφικές περιοχές που πλήττονται από τη φτώχεια είναι εκείνες οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερα αυξημένη ανεργία, είναι αραιοκατοικημένες (<100 κατοίκων/Km^2), χωρίς γειτνίαση με πυκνοκατοικημένη περιοχή και εμφανίζουν αυξημένη γήρανση πληθυσμού. Στην Κύπρο υπάρχουν μικροί θύλακες με ιδιαίτερα αυξημένη ανεργία και έντονη πληθυσμιακή συγκέντρωση μεταναστών και συνεπώς χαρακτηριστικά επαπειλούμενης φτώχειας.

Όσον αφορά στις ευπαθείς–ευάλωτες κοινωνικά ομάδες, σημειώνεται ότι σε τέτοιες ομάδες με υψηλή επικινδυνότητα διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού, προσδιορίζονται τα άνεργα και μακροχρόνια άνεργα άτομα, οι φτωχοί εργαζόμενοι, οι ανασφάλιστοι, οι άστεγοι, οι μετανάστες, τα άτομα με αναπηρία, οι φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι, τα μονογονεϊκά νοικοκυριά, τα άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης κλπ.

Στην Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες καταγράφονται όλες οι υφιστάμενες νομοθεσίες, πολιτικές και δραστηριότητες που εφαρμόζονται στην Κύπρο για ικανοποίηση των απαιτήσεων της Σύμβασης για κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία και καθορίζονται οι μηχανισμοί εφαρμογής και παρακολούθησης της Σύμβασης. Πρόσθετα, μέσα από το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, καταγράφονται όλα τα μέτρα και δράσεις προς ικανοποίηση των αναγκών που εντοπίζονται στα πλαίσια της Εθνικής Έκθεσης. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν να προωθηθούν μέτρα για την ενεργό ένταξη των ατόμων με αναπηρία, για βελτίωση της απασχολησιμότητάς τους και διασφάλιση της προσβασιμότητάς τους σε βασικές υπηρεσίες.

Οι περιοχές όπου εντοπίζονται τα πιο πάνω χαρακτηριστικά είναι δύσκολο να προσδιορισθούν χωροταξικά, λόγω έλλειψης σχετικών στατιστικών στοιχείων. Σημειώνεται ωστόσο ότι θύλακες με χαρακτηριστικά αυξανόμενης ανεργίας αλλά και έντονη συγκέντρωση ομάδων πληθυσμού με υψηλή επικινδυνότητα αποκλεισμού (όπως άστεγοι, μετανάστες κλπ.) εντοπίζονται κυρίως στα αστικά κέντρα των πόλεων. Η προώθηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για εδαφική ανάπτυξη των εν λόγω περιοχών καλύπτεται ήδη στο πλαίσιο της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (Ενότητα 3.1.3), οπότε και δεν προβλέπεται ο σχεδιασμός και υλοποίηση ξεχωριστής ολοκληρωμένης στρατηγικής για αντιμετώπιση των πιο πάνω ειδικών αναγκών με τη χρήση των ΕΔΕΤ 2014-2020.

3.1.6 Δημογραφικές Προκλήσεις και Ειδικές Ανάγκες περιοχών που αντιμετωπίζουν σοβαρά ή μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα

Ως περιοχές με σοβαρά φυσικά και δημογραφικά μειονεκτήματα για τα μεγέθη της Κύπρου, θα μπορούσαν να θεωρηθούν οι περιοχές της υπαίθρου και συγκεκριμένα οι ορεινές περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν συγκριτικά τη χαμηλότερη δημογραφική σύνθεση, καθώς και τα σοβαρότερα προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης.

Η προώθηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων εδαφικής ανάπτυξης στις περιοχές της υπαίθρου, περιλαμβανομένων των ορεινών περιοχών, καλύπτεται ήδη στο πλαίσιο της Τοπικής Ανάπτυξης με την Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (Ενότητα 3.1.1), γι’ αυτό και δεν προβλέπεται η προώθηση ξεχωριστών ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για τις εν λόγω περιοχές.

4 ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

4.1 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

4.1.1 Αξιολόγηση του Υφιστάμενου Συστήματος Ηλεκτρονικής Ανταλλαγής Δεδομένων

Η Διαχειριστική Αρχή, με βάση τους κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τις διαδικασίες και δομές που προβλέπονται στο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ), την εξειδίκευση του ΣΔΕ μέσα από τα εγχειρίδια και τις σχετικές εγκυκλίους, ολοκλήρωσε την προσαρμογή και αναβάθμιση του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ) που χρησιμοποιήθηκε στη ΠΠ 2004-2006 κατά την ΠΠ 2007-2013. Το ΟΠΣ της ΠΠ 2007-2013 τέθηκε σε πλήρη παραγωγική λειτουργία τον Σεπτέμβριο του 2009, μετά την ολοκλήρωση της επιτυχούς πιλοτικής λειτουργίας του. Απώτερος στόχος ήταν η βελτίωση των λειτουργιών και η εξειδίκευση των αναφορών που παράγονται, ώστε να καταστεί ένα ολοκληρωμένο χρήσιμο εργαλείο για την αξιόπιστη συλλογή στοιχείων, φιλικό προς τον χρήστη.

Τεχνολογικά, η προσαρμογή και αναβάθμιση του ΟΠΣ βασίστηκε στη χρήση της πλατφόρμας λογισμικού Oracle, η αρχιτεκτονική της οποίας αφορά στη δημιουργία ενός ενιαίου πολύ-επίπεδου συστήματος που ενσωματώνει τεχνολογίες διαδικτύου και άλλα πρότυπα. Το ΟΠΣ λειτουργικά περιλαμβάνει αυτοτελή υποσυστήματα για τις ενότητες Προγραμματισμός, Ένταξη/Τροποποίηση, Παρακολούθηση, Έλεγχοι/Επαληθεύσεις/Επισκοπήσεις και Χρηματοροές και έχει τη δυνατότητα επικοινωνίας με την εφαρμογή SFC2007 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το σύστημα υποστηρίζει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, δηλαδή τη Διαχειριστική Αρχή (ΔΑ), τους Ενδιάμεσους Φορείς (ΕΦ), την Αρχή Πιστοποίησης, την Αρχή Ελέγχου και τους Δικαιούχους έργων Δημοσίων Συμβάσεων. Δεν υποστηρίζει όμως Δικαιούχους έργων Σχεδίων Χορηγιών, τα στοιχεία των οποίων καταχωρούνται από λειτουργούς του αρμόδιου Ενδιάμεσου Φορέα (διαχείρισης του Σχεδίου). Ειδικότερα, οι λειτουργίες ανά ενότητα που υποστηρίζονται στο ΟΠΣ έχουν ως εξής:

<u>Ενότητα Προγραμματισμός</u>

- Διαχείριση από την ΔΑ της δομής και του περιεχομένου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Άξονες Προτεραιότητας, Ειδικοί Στόχοι, ποσοστά συγχρηματοδότησης, Δείκτες κλπ.).

<u>Ενότητα Ένταξη / Τροποποίηση</u>

- Προγραμματισμός και έκδοση Προσκλήσεων από τους ΕΦ και τη ΔΑ.
- Υποβολή από τους δικαιούχους έργων δημοσίων συμβάσεων των στοιχείων των έργων τους και τις τροποποιήσεις αυτών από το στάδιο υποβολής της αρχικής αίτησης (Τεχνικό Δελτίο Έργου) μέχρι και την ολοκλήρωση του έργου.
- Καταχώρηση από τους ΕΦ Σχεδίων Χορηγιών των στοιχείων των έργων που εντάσσονται στα Σχέδια Χορηγιών ευθύνης τους και τις τροποποιήσεις αυτών.
- Καταχώρηση των Αποφάσεων Ένταξης/Απένταξης Έργων από τους ΕΦ και τη ΔΑ.

Ενότητα Παρακολούθηση

- Υποβολή από τους δικαιούχους έργων δημοσίων συμβάσεων των δελτίων νομικών δεσμεύσεων (στοιχεία συμβάσεων), των δελτίων δαπανών (ΔΕΔΑ) των έργων τους, καθώς και των δελτίων παρακολούθησης της φυσικής προόδου (ΔΕΠΑ).
- Υποβολή από τους ΕΦ Σχεδίων Χορηγιών των ΔΕΔΑ για τα έργα (τα οποία αποτελούν τα αιτήματα καταβολής χορηγίας των Δικαιούχων έργων που εντάχθηκαν στα Σχέδια), καθώς και των ΔΕΠΑ σε επίπεδο Σχεδίου Χορηγιών.
- Υποβολή των Δελτίων Προβλέψεων (ΔεΠρο) από τους ΕΦ, τα οποία αφού ελεγχθούν/τροποποιηθούν από τη ΔΑ προωθούνται στην Αρχή Πιστοποίησης, η οποία με τη σειρά της υποβάλλει τις ετήσιες προβλέψεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τα ΔεΠρο αποτελούν για τη ΔΑ το εργαλείο παρακολούθησης των δεσμεύσεων (ετήσιων στόχων) σε επίπεδο Ταμείου και Προγράμματος.

Ενότητα Έλεγχοι/ Επαληθεύσεις/Επισκοπήσεις

- Διαχείριση των στοιχείων των ελέγχων που διενεργεί η Αρχή Ελέγχου, καθώς και των στοιχείων των επαληθεύσεων/επισκοπήσεων που διενεργούνται από τους ΕΦ, τη ΔΑ και την Αρχή Πιστοποίησης. Γίνεται καταχώρηση ευρημάτων και υποστηρίζεται η διενέργεια οικονομικών διορθώσεων (καταλογισμών) σε επίπεδο δαπάνης, δελτίου δαπανών, έργου, Σχεδίου, Άξονα, Ταμείου ή Προγράμματος.

Ενότητα Χρηματοροές

- Υποβολή Βεβαιώσεων Δαπανών από τους ΕΦς των έργων, με βάση τις δαπάνες έργων που έχουν υποβληθεί και επικυρωθεί σε ΔΕΔΑ στο ΟΠΣ, είτε στα πλαίσια έργων δημοσίων συμβάσεων είτε έργων Σχεδίων Χορηγιών, σε τριμηνιαία βάση όπως καθορίζεται από τη ΔΑ. Οι Βεβαιώσεις, αφού ελεγχθούν/συμπληρωθούν από τη ΔΑ προωθούνται στην Αρχή Πιστοποίησης. Η τελευταία, με τη βοήθεια του ΟΠΣ, προετοιμάζει και αποστέλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή αυτοματοποιημένα, μέσω επικοινωνίας με την εφαρμογή SFC2007, την Αίτηση Πληρωμής προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στην ίδια ενότητα γίνεται και η διαχείριση των εισροών από την ΕΕ.

Αναφορές

- Τυποποιημένες αναφορές που αναπτύχθηκαν από τη ΔΑ με σκοπό την παρακολούθηση των στοιχείων προόδου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (στοιχεία ένταξης, συμβασιοποίησης, δαπανών, οικονομικών διορθώσεων κλπ.).

Οι χρήστες έχουν πρόσβαση στο σύστημα, χρησιμοποιώντας κοινούς web-browsers (κατά προτίμηση Mozilla Firefox Έκδοση 9 ή νεότερη), μέσω διαδικτυακών συνδέσεων από τους προσωπικούς τους υπολογιστές. Η διεύθυνση της ιστοσελίδας για πρόσβαση στο ΟΠΣ είναι www.ops.planning.gov.cy και δικαίωμα πρόσβασης έχουν αποκλειστικά οι χρήστες των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών (ΔΑ, ΕΦ, ΑΕ, ΑΠ, Δικαιούχοι έργων δημοσίων συμβάσεων), σύμφωνα με τις αρμοδιότητες που τους έχουν ανατεθεί και τους αντίστοιχους ρόλους που έχουν δημιουργηθεί.

Με την ολοκλήρωση του ΟΠΣ, πραγματοποιήθηκε αριθμός σεμιναρίων για όλους τους χρήστες. Σεμινάρια και εκπαιδευτικά εργαστήρια πραγματοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα στα Γραφεία της ΔΑ και σε αυτά λαμβάνουν μέρος κυρίως νέοι χρήστες του Συστήματος. Τα εγχειρίδια

χρήσης του ΟΠΣ έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα των Διαρθρωτικών Ταμείων www.structuralfunds.org.cy.

Για καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών, λειτουργεί γραφείο υποστήριξης χρηστών (helpdesk) στα γραφεία της ΔΑ. Οι χρήστες αποστέλλουν ηλεκτρονικά μήνυμα για το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν στην ηλεκτρονική διεύθυνση opshelpdesk@planning.gov.cy, καθώς και για τις τυχόν εισηγήσεις που έχουν για βελτίωση του ΟΠΣ και τις τυχόν ανάγκες τους για εκπαίδευση.

Η λειτουργία του υφιστάμενου ΟΠΣ είναι επιτυχής, αν και υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί/ αδυναμίες όσον αφορά στην ηλεκτρονική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των Δικαιούχων και των Αρχών που είναι αρμόδιες για τη διαχείριση και τον έλεγχο των προγραμμάτων, όπως για παράδειγμα οι πιο κάτω:

- Στο υφιστάμενο σύστημα ΟΠΣ η ανταλλαγή δεδομένων διενεργείται ηλεκτρονικά όσον αφορά στους δικαιούχους έργων δημοσίων συμβάσεων, οι οποίοι λαμβάνουν κώδικα εισόδου στο σύστημα και έχουν τη δυνατότητα υποβολής όλων των στοιχείων των έργων τους από το στάδιο της υποβολής της αίτησης (Τεχνικό Δελτίο Έργου) μέχρι το στάδιο ολοκλήρωσης του έργου (με εξαίρεση τα αποδεικτικά στοιχεία που συνοδεύουν τις αναφορές, τα οποία υποβάλλονται και σε έντυπη μορφή για σκοπούς ικανοποίησης των ολοκληρωμένων αρχείων και της διαδρομής ελέγχου), ενώ δεν παρέχεται αυτή η δυνατότητα για τους αιτητές και δικαιούχους έργων που υλοποιούνται στα πλαίσια Σχεδίων Χορηγιών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ανάγκης για ανάπτυξη και χρήση παράλληλων συστημάτων στο επίπεδο ΕΦ Σχεδίων Χορηγιών, πέραν από τις υποχρεώσεις της ΔΑ σε σχέση με το e-cohesion.

- Παρατηρείται, μερικές φορές, υπερφόρτωση του συστήματος κατά την ταυτόχρονη υποβολή πληροφοριών από μεγάλο αριθμό δικαιούχων, ειδικά στις περιπτώσεις υποβολής των Δελτίων Παρακολούθησης και των Δελτίων Προβλέψεων.

- Σε κάποιες περιπτώσεις, η ταχύτητα του διαδικτύου από πλευράς χρηστών (ιδιαίτερα σε Φορείς του Κεντρικού Κράτους) δημιουργεί προβλήματα στους ίδιους.

- Παρατηρούνται ελλείψεις στο σύστημα αναφορών και στατιστικών στοιχείων που παρέχονται από το σύστημα, ενώ παράλληλα παρατηρείται και μεγάλη καθυστέρηση στη διενέργεια ορισμένων αναφορών.

- Δεν έχουν αυτοματοποιηθεί πλήρως οι διαδικασίες που αφορούν στην υποβολή και ετοιμασία των ετήσιων εκθέσεων και του συστήματος παρακολούθησης των δεικτών σε επίπεδο Επιχειρησιακού Προγράμματος.

- Το σύστημα που χρησιμοποιεί η Αρχή Ελέγχου για λεπτομερή καταγραφή, παρακολούθηση και κλείσιμο των ευρημάτων ελέγχου δεν κατέστη δυνατό να συνδεθεί με το ΟΠΣ, με αποτέλεσμα να καταχωρούνται μόνο ορισμένα στοιχεία ελέγχων στο ΟΠΣ και να αφαιρείται η δυνατότητα παρακολούθησης και κλεισίματος των ευρημάτων από τη ΔΑ μέσω του ΟΠΣ. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δυσχέρεια του έργου τόσο της ΔΑ στην παρακολούθηση και κλείσιμο των ευρημάτων, όσο και της ίδιας της Αρχής Ελέγχου στην ετοιμασία των ετήσιων εκθέσεων.

4.1.2 Σύνοψη προγραμματιζόμενων ενεργειών για την ηλεκτρονική ανταλλαγή του συνόλου της πληροφορίας μεταξύ των Δικαιούχων και των Αρχών που είναι αρμόδιες για τη Διαχείριση και Έλεγχο των Προγραμμάτων

Η Διαχειριστική Αρχή προτίθεται να προβεί σε αναβάθμιση του ΟΠΣ (με τη βοήθεια εξωτερικών συμβούλων) που θα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, προσαρμογές στη βάση των νέων κανονισμών και απαιτήσεων της ΕΕ, επανασχεδιασμό της δομής του προγραμματισμού, ώστε να συνάδει με τις σχετικές πρόνοιες του νέου νομοθετικού πλαισίου (Θεματικούς Στόχους, Επενδυτικές Προτεραιότητες κλπ.), καθώς και απλοποίηση κάποιων ενοτήτων σε σχέση με την παρακολούθηση των έργων και Σχεδίων Χορηγιών π.χ. των Δελτίων Παρακολούθησης, Δελτίων Προβλέψεων, Παρακολούθηση Επίτευξης Στόχων των Προγραμμάτων.

Στα πιο πάνω πλαίσια προωθείται η αναβάθμιση του υφιστάμενου συστήματος ΟΠΣ, έτσι ώστε να υποστηρίζει την ηλεκτρονική υποβολή πληροφοριών και από τους Δικαιούχους Έργων που υλοποιούνται στα πλαίσια Σχεδίων Χορηγιών (τουλάχιστο μετά την ένταξη τους στα Σχέδια και την υπογραφή των Συμφωνιών Δημόσιας Χρηματοδότησης). Η δυνατότητα αυτή θα δίδεται είτε μέσω του νέου ΟΠΣ, με τη δημιουργία τυποποιημένων δελτίων που θα μπορούν να συμπληρώνουν απευθείας οι δικαιούχοι ΣΧ, είτε μέσω των ηλεκτρονικών συστημάτων των Φορέων Διαχείρισης των Σχεδίων, από όπου θα δίδεται πρόσβαση για καταχώρηση στοιχείων. Τα συστήματα αυτά μπορούν να δίδουν πρόσβαση για καταχώρηση στοιχείων από το στάδιο της αίτησης. Σε περίπτωση που θα δίδεται τέτοια δυνατότητα από τους Φορείς Διαχείρισης των Σχεδίων, θα δημιουργηθούν οι κατάλληλες διαδικτυακές υπηρεσίες (webservices), μέσω των οποίων θα γίνεται αυτοματοποιημένη μεταφορά των στοιχείων αυτών στο ΟΠΣ μετά την ένταξη των έργων και την υπογραφή των Συμφωνιών Δημόσιας Χρηματοδότησης, έτσι ώστε να απαλειφθεί η ανάγκη επανυποβολής στοιχείων από τους Δικαιούχους. Με τον τρόπο αυτό θα διασφαλισθεί και η αρχή του ‘only once encoding’, αφού τα στοιχεία δε θα ζητούνται ξανά από τους δικαιούχους, αλλά όπου χρειάζεται θα μεταφέρονται στο ΟΠΣ από τα συστήματα όπου βρίσκονται αποθηκευμένα.

Στο παρόν στάδιο, αξιολογείται η πιθανότητα υποχρέωσης των Δικαιούχων σε αποκλειστικά ηλεκτρονική υποβολή στοιχείων στο σύστημα, αντί να τους δοθεί η δυνατότητα επιλογής μεταξύ υποβολής είτε έντυπων στοιχείων ή αποκλειστικά ηλεκτρονικής υποβολής. Σε οποιοδήποτε σενάριο υιοθετηθεί, θα αποκλείεται η παράλληλη ανταλλαγή έντυπων στοιχείων και η ηλεκτρονική υποβολή στοιχείων. Εάν επιλεγεί η αποκλειστικά ηλεκτρονική υποβολή στοιχείων, τότε θα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα όλα τα αποδεικτικά έγγραφα, που στο παρόν σύστημα υποβάλλονται σε έντυπη μορφή και υποστηρίζουν τα δελτία νομικών δεσμεύσεων, δελτίων δαπανών κλπ., να υποβάλλονται μόνο ηλεκτρονικά.

Σε γενικές γραμμές, το ΟΠΣ θα αποτελέσει το κεντρικό αποθετήριο των στοιχείων, στο οποίο θα έχουν πρόσβαση οι δικαιούχοι και οι Αρχές που είναι αρμόδιες για τη Διαχείριση και Έλεγχο των Προγραμμάτων. Παράλληλα, θα διερευνηθεί η δυνατότητα διαλειτουργικότητας του ΟΠΣ με άλλα κυβερνητικά συστήματα, με σκοπό την αυτόματη άντληση στοιχείων που αφορούν στους δικαιούχους, έτσι ώστε να απλοποιηθεί η διαδικασία υποβολής και αξιολόγησης των αιτημάτων για καταβολή χορηγίας (καταβολή δημόσιας δαπάνης μετά την ένταξη των έργων στα Σχέδια και υπογραφή Συμφωνίας Δημόσιας Χρηματοδότησης) και να μειωθεί το διοικητικό κόστος για τους δικαιούχους. Για την υλοποίηση της σχετικής διαλειτουργικότητας θα εξετασθούν, κατά περίπτωση, οι υφιστάμενες τεχνολογίες, με σκοπό τη δημιουργία αυτοματοποιημένων διεπαφών, σύμφωνα και με τα πρότυπα διαλειτουργικότητας που προβλέπονται στο εθνικό πλαίσιο διαλειτουργικότητας της

Κύπρου. Στόχος είναι να δημιουργηθούν οι κατάλληλες διαδικτυακές υπηρεσίες, για αυτοματοποιημένη μεταφορά δεδομένων στο ΟΠΣ, έτσι ώστε να απαλειφθεί η ανταλλαγή έντυπων στοιχείων. Η διασύνδεση του ΟΠΣ με άλλα πληροφοριακά συστήματα, καθώς επίσης και η φύλαξη και χρήση δεδομένων από το ΟΠΣ από τους χρήστες και τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, θα διασφαλίσει την αρχή της μοναδικής καταχώρησης, αφού θα γίνετε επεξεργασία δεδομένων που υπάρχουν στο σύστημα.

Σε πρώτο στάδιο, θα αξιοποιηθεί η δυνατότητα που προσφέρεται από το σχετικό έργο που υλοποιείται από το Τμήμα Υπηρεσιών Πληροφορικής του Υπουργείου Οικονομικών (Gateway), ενώ παράλληλα θα αξιολογηθεί αυτή η δυνατότητα ειδικότερα για τα Σχέδια Χορηγιών που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, όπου αντλούνται στοιχεία από τις Δημόσιες Υπηρεσίες Απασχόλησης, το Τμήμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων του Υπουργείου Εργασίας, την Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού κλπ. Το ΟΠΣ 2014-2020 θα ανταλλάσσει πληροφορίες με άλλα κυβερνητικά συστήματα, όπως π.χ. το FIMAS ή/και το σύστημα του Εφόρου Εταιρειών, για άντληση στοιχείων όπως ο Αριθμός Φορολογικής Ταυτότητας μιας εταιρείας, διεύθυνση κλπ.

Θα διερευνηθεί η δυνατότητα απλοποίησης ή μείωσης των δελτίων που απαιτούνται από φορείς υλοποίησης έργων δημοσίων συμβάσεων για παρακολούθηση της προόδου των έργων, τα οποία να αντικατασταθούν από αναφορές του συστήματος (π.χ. Δελτία Παρακολούθησης).

Θα αυτοματοποιηθεί πλήρως η διαδικασία παρακολούθησης των δεικτών και άλλων στοιχείων για ετοιμασία των Ετήσιων Εκθέσεων και η παρακολούθηση της προόδου και των ετήσιων στόχων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Θα διερευνηθεί η δυνατότητα ενίσχυσης της ενημέρωσης του κοινού σε σχέση με την πρόοδο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων μέσω στατιστικών στοιχείων και αναφορών, μέσω ιστοχώρου του συστήματος στο οποίο θα έχει πρόσβαση το ευρύ κοινό.

Η βασική απαίτηση του e-cohesion για ασφαλή ηλεκτρονική ανταλλαγή των πληροφοριών μεταξύ δικαιούχων και των φορέων διαχείρισης των Προγραμμάτων θα ικανοποιηθεί με την υλοποίηση διαδικτυακής πύλης (portal), μέσω της οποίας οι δικαιούχοι θα υποβάλλουν τα απαραίτητα στοιχεία και θα έχουν εξουσιοδοτημένη πρόσβαση στις εξειδικευμένες εφαρμογές που θα παρέχει το ΟΠΣ. Αναλυτικότερα οι απαιτήσεις του e-cohesionθα ικανοποιηθούν ως εξής:

- **Ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων**
  - Το Portal θα παρέχει στους δικαιούχους λειτουργίες υποβολής και πρόσβασης για το σύνολο των απαιτούμενων στοιχείων (δομημένων και αδόμητων), προκειμένου να εξαλειφθεί πλήρως η ανάγκη για παράλληλη ανταλλαγή φυσικών αρχείων και εγγράφων (paper files & documents).
  - Το Portal θα διασφαλίζει την ακεραιότητα και την εμπιστευτικότητα των ανταλλασσόμενων πληροφοριών με τεχνολογίες κρυπτογράφησης (π.χ. HTTPS και SSL) και χρήση ηλεκτρονικής υπογραφής (e-signature). Επίσης, η χρήση e-signature, σε συνδυασμό με την ταυτοποίηση και την ελεγχόμενη πρόσβαση των χρηστών στο σύστημα, ικανοποιούν τις ανάγκες εξασφάλισης της αυθεντικότητας (authentication) και της μη-αποποίησης (non-repudiation) των εμπλεκομένων χρηστών.
  - Για τη μόνιμη αποθήκευση και διαχείριση των δομημένων στοιχείων, θα χρησιμοποιηθεί σχεσιακή βάση δεδομένων (Relational DB Management System). Για την αποθήκευση και

διαχείριση των αδόμητων στοιχείων (ψηφιακών εγγράφων), θα χρησιμοποιηθεί document management system.

- **Ηλεκτρονική διαδρομή ελέγχου (audit trail)**
  - Το σύστημα θα παρέχει λειτουργίες άμεσης και διαβαθμισμένης πρόσβασης στους εμπλεκόμενους χρήστες, για το σύνολο των δομημένων και αδόμητων πληροφοριών που έχουν υποβληθεί και αποθηκευτεί σε αυτό (π.χ. αναζήτηση με λέξεις κλειδιά και/ή χρήση φίλτρων). Επιπρόσθετα, το σύστημα θα καταγράφει και θα σημειώνει (tag) όλες τις ενέργειες των εμπλεκομένων χρηστών με τα απαραίτητα στοιχεία (χρόνος, ενέργεια, ταυτότητα χρήστη, δεδομένα).

- **Διαλειτουργικότητα (interoperability)**
  - Ο σχεδιασμός και οι τεχνολογίες που θα χρησιμοποιηθούν για την υλοποίηση του συστήματος, θα διασφαλίζουν την αποτελεσματική και ασφαλή επικοινωνία των εμπλεκομένων φορέων, καθώς επίσης και την ανταλλαγή και επαναχρησιμοποίηση των αναγκαίων πληροφοριών. Συγκεκριμένα, το σύνολο των τεχνολογιών και η αρχιτεκτονική του συστήματος θα βασιστούν σε ανοιχτά πρότυπα διασύνδεσης και διαλειτουργικότητας (π.χ. Service Oriented Architecture, JSON&XML data format, Web Services κλπ.).

Για την αναβάθμιση του ΟΠΣ πραγματοποιείται μια πρώτη μελέτη (scoping) των απαιτήσεων από το νέο σύστημα, η οποία θα οδηγήσει και σε ένα αναλυτικό πλάνο υλοποίησης. Ωστόσο, με βάση τον τρέχοντα σχεδιασμό, το υφιστάμενο σύστημα θα προσαρμοσθεί έτσι ώστε μια πρώτη έκδοση του ΟΠΣ να ολοκληρωθεί στο τέλος του 2014. Η πρώτη αυτή έκδοση θα περιλαμβάνει την υλοποίηση της βασικής αρχιτεκτονικής του ΟΠΣ και την εγκατάσταση/παραμετροποίηση των βασικών λογισμικών προϊόντων που θα χρησιμοποιηθούν, καθώς και την υποστήριξη της βασικής ροής εργασιών,

Η δεύτερη έκδοση του ΟΠΣ αναμένεται να ολοκληρωθεί το Σεπτέμβριο του 2015 και θα περιλαμβάνει επιπλέον την υποστήριξη των διαδικασιών και των δελτίων για την παρακολούθηση της προόδου των έργων (ΔΕΠΑ), την υποστήριξη της διαδικασίας παρακολούθησης των δεικτών και την προετοιμασία των ετήσιων εκθέσεων, την υποστήριξη της διαδικασίας των προβλέψεων (ΔεΠρο), την παρακολούθησης της επίτευξης των ετήσιων στόχων των ΕΠ, την ετοιμασία των ετήσιων λογαριασμών, την επικοινωνία με το σύστημα SFC2014 της Ευρωπαϊκή Επιτροπής και την προετοιμασία στατιστικών στοιχείων και αναφορών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΤΑΙΡΩΝ

Υπουργείο Άμυνας

Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος,

Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης,

Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού,

Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων,

Υπουργείο Εσωτερικών,

Υπουργείο Οικονομικών,

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού,

Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων,

Υπουργείο Υγείας,

Ένωση Δήμων Κύπρου,

Ένωση Κοινοτήτων Κύπρου,

Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού,

Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου,

Αρχή Λιμένων Κύπρου,

Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου,

Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας,

Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού,

Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας Κύπρου (ΡΑΕΚ),

Γραφείο Επιτρόπου Ρυθμίσεων Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομείων,

Έφορος Εσωτερικού Ελέγχου

Έφορος Κρατικών Ενισχύσεων

Επίτροπος Μεταρρύθμισης Δημόσιας Υπηρεσίας,

Επίτροπος Περιβάλλοντος,

Επίτροπος Εθελοντισμού και ΜΚΟ,

Επίτροπος Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Αρχή Ισότητας και Αρχή κατά των Διακρίσεων,

Γενικός Ελεγκτής,

Γενική Λογίστρια,

Κεντρική Τράπεζα,

Πανεπιστήμιο Κύπρου,

Τεχνολογικό Πανεπιστήμιου Κύπρου,

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου,

Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο (ΚΕΒΕ),

Κυπριακό Ναυτιλιακό Επιμελητήριο,

Ομοσπονδία Εργοδοτών και Βιομηχάνων (ΟΕΒ),

Επιστημονικό Τεχνικό Επιμελητήριο Κύπρου (ΕΤΕΚ),

Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας,

Ινστιτούτο Νευρολογίας και Γενετικής Κύπρου,

Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου,

Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας,

Επιτροπή Ισότητας των Φύλων στην Απασχόληση και Επαγγελματική Εκπαίδευση,

Παγκύπριο Συντονιστικό Συμβούλιο Εθελοντισμού, Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων,

Παγκύπριο Συμβούλιο Ατόμων με Αναπηρία,

Κυπριακή Συνομοσπονδία Οργανώσεων Ανάπηρων (ΚΥ.ΣΟ.Α),

Παγκύπρια Συντεχνία Δημοσίων Υπαλλήλων (ΠΑΣΥΔΥ),

Παγκύπρια Εργατική Ομοσπονδίας (ΠΕΟ),

Συνομοσπονδία Εργαζομένων Κύπρου (ΣΕΚ),

Δημοκρατική Εργατική Ομοσπονδίας Κύπρου (ΔΕΟΚ),

Παγκύπρια Ομοσπονδίας Βιοτεχνών Επαγγελματιών και Καταστηματαρχών (ΠΟΒΕΚ),

Κυπριακός Σύνδεσμος Καταναλωτών,

Αγροτική,

Παναγροτικός Σύνδεσμος Κύπρου,

Παναγροτική Ένωση Κύπρου (ΠΕΚ),

Ένωση Κυπρίων Αγροτών (ΕΚΑ),

Παγκύπριος Σύνδεσμος Επαγγελματιών Ψαράδων Παράκτιας Αλιείας,

Σύνδεσμος Ψαράδων Πολυδύναμων Σκαφών,

Σύνδεσμος Εργοδοτών Αλιείας,

Συμβουλευτική Επιτροπή Υδατοκαλλιέργειας,

Παγκύπριος Σύνδεσμος Θαλασσοκαλλιεργητών.